

DÜNYA KLASİKLERİ

Dostoyevski

Ezilenler

sonsuz
kitap

Exilenler

Dostoyevski

YAKAMAZ YAYINCILIK

ISBN 978-9944-204-97-2

1. BASKI AĞUSTOS 2008

DÜNYA KLASİKLERİ SERİSİ 19

Ezilenler

YAZAR DOSTOYEVSKI
ÇEVİRİ SAVAŞ KURT
YAYIN YÖNETMENİ E. HALUK DERİNCE
SANAT YÖNETMENİ FARUK DERİNCE
YAYIN KOORDİNATÖRÜ ŞAFAK DÜMLÜ
BASIN ve HALKLA İLİŞKİLER AKİF BAYRAK
DAĞITIM SORUMLUSU RAMAZAN YORULMAZ
BASKI KİLİM MATBAASI
Maltepe Mah. Litros Yolu,
Fatih Sanayi Sitesi. No: 12/204
Zeytinburnu/İST.

İNTERNET ALIŞVERİŞ

www.dr.com.tr • www.ideefixe.com • www.kitapyurdu.com • www.hepsiburada.com

sönsuz
kitap

Gürsel Mah. Alaybey Sk. No: 10/2 Kağıthane/İst.

Tel: 0212 222 72 25 Faks: 0212 222 72 35

E-posta: info@yakamazyayinlari.com

Sönsuz Kitap, Yakamaz Yayınları'nın tescilli markasıdır.

Exilenler

Dostoyevski

BİRİNCİ KISIM

I

Geçen yılın 22 Mart akşamında çok garip bir olay geçti bamsından. Akşama kadar dolaşmış, kendime ev aramıştım. Oturduğum yer rutubetli olduğu için kötü bir şekilde öksürmeye başlamıştım. Daha sonbaharda kafama koymuştum oradan çıkmayı ama bahara kadar uzamıştı.

Sabahtan beri dolaştığım halde istediğim gibi bir yer bulamamıştım. Tek oda olsa da, ayrı bir daire istiyordum. Daha sonra, bir odanın da yeteceğini düşündüm; ama muhakkak büyük ve tabi mümkün olduğu kadar ucuz olmalıydı. Küçük yerde kişinin düşüncelerinin de küçüleceğini anlamıştım. Hâlbuki ben öteden beri yazacağım hikâyeleri tasarlarırken odamda dolaşmayı severdim. Aklıma gelmişken söyleyeyim: Eserlerimi tasarlayıp, bunları nasıl kaleme alacağıma dair hayaller kurmaktan çok hoşlanıyordum; ama tembellikten değildi bu. Peki ama nedendi bu?..

Sabah kalkar kalmaz kendimi keyifsiz hissetmiştim. Güneş batarken iyice rahatsızlandım; nöbet gibi bir şey başladı. Ortalık kararmak üzereyken Voznesenski caddesinden geçiyordum. Petersburg'un mart güneşini, hele batışını elbette soğuk, berrak bir günde çok severim. Bütün sokak parlak bir ışığa boğulup parıldar. Evlerin hepsi göz alan ışıltılar içinde olur. Boz, sarı, kirli yeşil renkler bir an için o eski somurtkanlığını kaybeder. Sanki içiniz birden ferahlar... Sanki birisi sizi dirseğiyle dürtmüş gibi silkiniverirsiniz. Yepyeni bir görüş, bambaşka düşünceler... Bir tek güneş ışığı bile insan ruhunda neler yapabiliyor, hayret!..

Fakat güneş ışığı kayboldu, soğuk arttı. Dondurucu soğuk burnumun ucunu sıplatıyordu. Ortalığı gittikçe koyu bir karanlık sar-

dı. Mağazaların, dükkânların gaz lambaları yanmağa başladı. Miller pastanesinin önüne gelince, birden durdum. Olağanüstü bir şeyle karşılaşacağımı sezmiş gibi, sokağın karşı yanına bakmaya başladım. Hemen o anda orada köpeğiyle ihtiyarı gördüm. Şimdiymiş gibi hatırlıyorum. Kalbimi son derece tatsız bir duygu kapladı; ama bunun neden ileri geldiğini de tam olarak kestiremiyordum.

Dindar değilim. Önseziye, falan inanmam. Yine de belki herkeste olduğu gibi benim başımdan da açıklanması hayli güç birkaç olay geçmiştir. Mesela, o ihtiyarla karşılaştığım zaman daha o akşam başıma olağanüstü bir şey geleceğini sezmiştim. Gerçi ben o vakitler hastaydım, hastalıklı duygular her zaman yanıltıcıdır...

İhtiyar ağır, halsiz adımlarla, ayaklarını sopa gibi bükmeden yürüyor, sırtını kamburlaştırmış, bastonuyla yaya kaldırımına yavaşça vurarak pastaneye yaklaşıyordu. Ömrümde onun kadar garip, biçimsiz insan görmedim. Onu o günkü karşılaşmamızdan önce de Miller'de her görüşümde yadırgardım. Uzun boyu, kamburlaşmış sırtı, seksenlik ölü yüzü, dikişleri sökük eski pal-tosu; tepesinde ağarmış bir tutam saçlı çıplak kafasını örten yirmi yıllık ezik büzük, yuvarlak hasır şapkası; bilinç dışı, kurulu bir düzeneğe bağlı hareketleri daha ilk görüşte herkesin ilgisini çekiyordu. Gerçekten onurunun son günlerinde bir ihtiyarı böyle derbeder bir halde tek başına dolaşırken görmek insanın tuhafına gidiyordu. Zaten adamda gardiyanlarının elinden kurtulmuş bir tımarhane kaçkını hali vardı. İhtiyarın aşırı zayıflığı, ayrıca garibime gidiyordu. Sanki hiç eti yoktu. Kemikleri doğrudan doğruya deriyle kaplanmıştı. Mor halkalarla çevrili iri, fakat donuk gözleri sağa sola kaymadan daima önüne bakar ve eminim ki, bir şey de görmezdi. Size bakar gibi görüldüğü halde, önünde boşluk varmış gibi dosdoğru üzerinize yürürdü. Buna çok defa dikkat ettim. Miller'e yeni yeni gelmeye başlamıştı. Nerden çıktığı belli değildi. Köpeğini yanından hiç eksik etmezdi. Pastanede kimse onunla konuşmaya cesaret edemiyor, o da kimseyle konuşmuyordu.

Sokağın öbür kenarında durup adamdan gözlerimi ayırma-

dan “Miller’de ne işi var bunun, ne diye geliyor sanki?” diye düşünüyordum. Herhâlde hastalığın ve yorgunluğun etkisiyle içimde bir çeşit hiddet kabarıyordu. Kurcalamaya devam ederek, “Ne düşünüyor acaba? Kafasında ne var?” diyordum. “Hem bir şey düşünebiliyor mu ki?.. Yüzü ölü yüzü, tamamen anlamsız... Şu pis köpeği de nereden bulmuş! Hayvan ondan bir parçaymış gibi hiç yanından ayrılmıyor. Tıpkı kendisine benziyor!”

Zavallı köpek de seksenlikti galiba; yüzde yüz öyleydi. İlk, hiç bir köpekte görülmemiş derecede yaşlıydı. Sonra, acaba neden onu görür görmez bu köpeğin diğer köpeklerle benzemediği, muhteşem, fantastik, belki büyü, âdeta köpek kılığına girmiş bir Mefisto olduğu, hayatının esrarengiz, meçhul bağlarla efendisinin hayatına bağlı bulunduğu aklıma gelmişti. Onu görmeniz yemeğini son olarak en aşağı yirmi yıl önce yediğini siz de kabul ederdiniz. İskelet gibi, daha doğrusu, efendisi gibi zayıftı. Tüyleri dökülmüş, sarkık kuyruğunu kıstırdı. Uzun kulaklı kafası neşesiz bir halde eğikti. Hayatımda bu derece sevimsiz bir köpek görmedim. Efendisinin peşi sıra ardından yürüyen hayvanın burnu adama öyle bir yapışmıştı ki, ikisi yürüyüşleriyle, halleriyle sanki tek bir adamdı.

“İhtiyarız, ihtiyarız, Tanrım ne kadar ihtiyarız!” demek ister gibiydiler.

Bir keresinde şu aklıma geldi: Sakın ihtiyarla köpeği Gavarin’in resmettiği “Hoffman Masalları” kitabından sıyrılıp yeryüzünde kitabın canlı afişi olarak geziyor olmasınlar? Karşıya geçip ihtiyarın arkasından pastaneye girdim.

İhtiyarın pastanedeki garip hali tezgâhın arkasında oturtan Miller’in hoşuna gitmemeye başlamıştı. Son zamanlarda, arzulanmayan müşteriye her görüşünde surat asıyordu. Her şeyden önce bu garip misafir hiç bir şey istemezdi. Her gelişinde doğrucu sobanın bulunduğu köşeye gider, bir sandalye çekerti. Soba başındaki yerine başka biri oturmuşsa adamın karşısına dikilir, bir müddet şaşkın şaşkın durduktan sonra aynı şaşkınlıkla öbür köşedeki pencerenin yanına geçerdi. Orada bir iskemle bularak ya-

vaşça oturur, şapkasıyla bastonunu yere bırakırdı. Sandalyenin arkasına dayanarak üç dört saat kıpırdamadan otururdu. Hiçbir zaman ne eline bir gazete almış, ne tek bir kelime söylemiş, ne de sesini duyan olmuştu. Sadece gözlerini alabildiğine açarak önüne bakıyordu; ama bu öyle cansız, donuk bir bakıştı ki, etrafında hiçbir şey görüp duymadığına bahse girilebilirdi. Köpeği aynı yerde iki üç defa döndükten sonra boylu boyunca ayaklarının dibine uzanarak suratını ayakkabılarının arasına sokuyor, derin bir göğüs geçiriyordu. O da bütün akşam ölü gibi hareketsiz kalıyordu. Sanki bu iki yaratık, bütün gün kim bilir nerede ölü olarak yatıyor? Güneş batınca, sırf Gülerdin Pastanesine uğrayarak böylece esrarlı, kimsenin bilmediği bir ödevi yerine getirmek için ansızın diriliveriyorlardı. Üç dört saat doyasıya oturduktan sonra ihtiyar sonunda doğruluyor, şapkasını alarak besbelli evine gidiyordu. Köpek de kalkıyor, önceleri olduğu gibi kuyruğunu kısıp başı yerde her zamanki ağır adımlarıyla, otomat davranışlarıyla efendisini takip ediyordu. Gitgide pastanenin öbür müşterileri tiksiniyormuş gibi ihtiyardan uzak durmaya, yanına oturmamaya başladılar. Oysa o hiçbir şeyin farkında değildi.

Miller Pastanesine gelenlerin çoğu Alman'dı. Voznesenski caddesinde ne kadar çilingir, fırın, boya, şapka, saraç dükkânı sahibi ve Alman ölçüleriyle saygıdeğer örnek aile reisi varsa hepsi orada toplanırdı. Miller'de aile havasına önem verilirdi. Patron çoğu zaman tanıdık müşterilerin masalarına oturur, hep birlikte birkaç bardak punç yuvalarlardı. Patronun çocuklarıyla köpeklerinin de bazen müşterilerin yanına çıktığı olurdu. Onlar da çocukları ve köpekleri severdi. Hepsi birbirini tanır, birbirlerine karşılıklı saygı gösterirdi.

Müşteriler Alman gazetelerine dalarlarken dükkânın iç kapısının öbür yanından patronun dairesinden, tıngırtılı bir klavsenin tınları duyulurdu. Klavseni patronun, sarı bukledi, beyaz fareye benzeyen büyük kızı "Augustin" çalışıyordu. Vals zevkle dinlenirdi. Ben, Miller'e her ayın ilk günlerinde Rusça gazeteleri okumak için uğruyordum.

Pastaneye girdiğim zaman ihtiyarın penceresinin önünde oturduğunu, köpeğin de her zamanki gibi ayaklarının dibinde uzandığını gördüm. Sessizce köşeye geçtim. Kendi kendime: "Burada hiç işim yokken, hasta olduğum için bir an önce evime gelip, çayımı da içtikten sonra yatağa uzanmam gerekirken buraya niye geldim sanki?" diye sordum. Gerçekten, sırf şu ihtiyarı seyretmek için mi gelmişim? Kızdım kendi kendime... Daha sokakta ona bakarken duyduğum garip, acımayı hatırladım. "Bu can sıkıcı Almanlardan bana ne? Nedir bu hayalcilik? Son zamanda böyle incir çekirdeğini doldurmayacak şeyler yüzünden duyduğum üzüntülere ne gerek var? Bunlar, yaşamama, huzur duymama engel oluyor. Hatta bu son eserim şiddetle eleştiren bir eleştirmecinin de dikkatini çekmişti." Bu düşüncelerle kendi kendimi kırkarken yine de yerimden kımıldamıyordum. Rahatsızlığım gittikçe artıyordu. Sonunda sıcak odadan çıkmaya kıyamadım.

Elime Frankfurt Gazetesini aldım; ama iki satır sonra dalıverdim. Almanlar engel olmuyordu. Okuyor, sigara içiyor ancak yarım saatte bir birbirlerine, o da pes perdeden bir Frankfurt havadisi veriyor... yahut meşhur Alman nüktecisi Safir'in bir "Nükte"sini veya "Kehanet"ini tekrarlıyorlardı. Daha sonra, artmış bir millî gururla yeniden okumaya dalıyorlardı.

Yarım saat kadar kestirdikten sonra müthiş bir ürpertiyle kendime geldim. Artık eve gitmekten başka çare yoktu; fakat o anda odada gecen sessiz bir sahne bir kere daha gitmeme engel oldu. Önceden de söylemişim: İhtiyar iskemlesine oturur oturmaz bakışını birisine diker, bütün akşam artık hiç başka yana bakmazdı. Benim de anlamsız bir ısrarla ve hiçbir şey görmeden insanın üzerine dikilen bakışların hepsine girdiğim olurdu. Böyle anlarda kendimi son derece rahatsız hisseder, dayanamayarak yer değiştirirdim. O anda ihtiyarın avı ufak tefek, tombalak, temizlikten pırıl pırıl parlayan bir Almandı! Dik, sert kolalı yaka takmıştı. Kıpkırmızı bir yüzü vardı. Rigalı bir tüccar olan Adam Cıvanı Şultz'un Miller'le yakın akrabılığı bulunduğunu sonradan öğrendim; ama ihtiyarı ve müşterilerin çoğunu tanııyordu. Zevk için-

de "Köy Berberi"ni okuyup punçunu yudumlarken birdenbire başını kaldırdı ve üzerinde ihtiyarın sabit bakışını fark etti. Şaşırdı. Adam Cıvanı çok alıngan ve bütün "kibar" Almanlar gibi pek duygusaldı. Birisinin ona öyle dik dik, saygısızca bakması onun hem tuhafına gitmiş hem de onuruna dokunmuştu. Hiddetini tutarak gözlerini patavatsız adamdan öteye çevirdi. Bir şeyler homurdanarak sessizce gazeteyi siper aldı; ama dayanamadı. Bir iki dakika sonra tekrar gazetenin altından şüpheyle baktı: Aynı sabit bakış, aynı anlamsız seyrediş... Adam Ivaniç gene ses çıkarmadı; fakat bu hal üçüncü defa tekrarlanınca kıpkırmızı kesildi. Asaletini korumayı, kibar meclisin huzurunda besbelli kendisini temsilcisi saydığı güzel şehri Riga'nın şerefine leke sürmeyi kendisine vazife bildi. Sinirli bir hareketle gazeteyi masaya fırlattı. Gazetenin gergin çitasını hızla vurarak yüzü punçtan ve hırstan kızarmış halde küçücük hiddetli gözlerini zavallı ihtiyara dikti. Böylece Alman'la düşmanı, karşılıklı, bakışlardaki muknatis kuvvetini deniyor gibiydiler. Âdeta hangisi daha önce bozularak gözlerini yere indireceğini bekliyordu. Çitanın çıkardığı ses ve Adam Ivaniç'in acayip duruşu pastanede oturanların dikkatini çekti. Hepsı meşgul oldukları şeyleri bir yana bırakarak vakur, sessiz bir merakla iki hasmı seyrediyordu. Sahne iyice komikti; fakat alı al, moru mor Adam Ivaniç'in küçücük gözlerinin meydan okuyan bakışları boşa gitti. İhtiyar hiç bir şeye aldırıyor, kudurmuş Bay Şultz'un suratına bakmaya devam ediyordu. Sanki yeryüzünde değil de aydaymış gibi etrafında uyandırdığı merakın hiç farkında değildi. Sonunda Adam Ivaniç'in sabrı tükendi ve öfkelenildi. Tehdit eden bir halle, sert, tiz bir sesle, Almanca:

- Neden bana öyle dikkatle bakıyorsunuz? diye bağırdı.

Hasmı anlamıyormuş, hatta soruyu duymamış gibi ses çıkarmamaya devam etti. Adam Ivaniç, iki kat artan bir hiddetle; ancak Rusçayı Alman şivesiyle bozuk, hatalı bir şekilde kullanarak ihtiyara:

- Size soruyorum, niçin bana öyle dikkatli bakıyorsunuz? diye haykırdı. Beni sarayda bile tanurlar; sizi sarayda tanımazlar! dedi.

İhtiyarın kılı kıpırdamadı. Almanlar arasında hiddetli homurtular duyuldu. Gürültüyü duyan Miller odaya girdi. Meseleyi anlayınca, ihtiyarı sağır zannederek kulağına eğildi. Garip müşterisinden gözlerini ayırmadan, olanca sesiyle:

- Bay Şutz, kendisine dikkatle bakmamanızı rica ediyor! dedi.

İhtiyar, elinde olmadan Miller'e baktı. O ana kadar donuk yüzünde bir endişe, huzursuz bir heyecan belirdi. Telaşlandı, şapkasını almak için inleyerek eğildi. Aceleyle bastonunu kaptı ve yabancı bir yerden kovulan fakirin zavallı, utangaç gülümsemesiyle salondan çıkmağa davrandı. Bitkin ihtiyarın sessiz, Tanrı'ya sığınan telaşında öyle merhamet uyandıran, kalbi altüst eden bir zavallılık vardı ki Adam Ivaniç'ten başlayarak pastanede bulunanların hepsi yanıldıkları anladılar. İhtiyarın birisine hakaret etmek şöyle dursun, oradan her an kovulabileceğini anladığı açıkça belliydi.

Miller iyiliksever, yufkayürekli bir adamdı. İhtiyarın omzuna hafifçe vurarak:

- Yok, yok, oturun!.. dedi. Ama Bay Schultz, ona dikkatli bakmamanızı rica etti. Onu sarayda tanıyorlar.

Gel gelelim, zavallı ihtiyar gene anlamadı, daha çok telaşlandı. Şapkasının içinden düşen eski, delik deşik açık mavi mendilini almak için eğildi. Sonra köpeğine seslendi. Ön ayakları arasına aldığı köpek hareketsiz yatıyordu. Deliksiz bir uykuya dalmış gibiydi.

Adam titrek, ihtiyar bir sesle:

"Azorka!.. diye mırıldandı. Azorka!.. Azorka!.."

Azorka kımıldamadı bile. İhtiyar acı dolu sesiyle:

"Azorka, Azorka!.." diye tekrarladı. Köpeği bastonuyla hafifçe dürttü; fakat hayvan durumunu değiştirmede.

Baston ihtiyarın elinden düştü. Eğildi, diz çöküp Azorka'nın kafasını iki eliyle kaldırdı. Zavallı Azorka ölmüştü! Efendisinin ayaklarının dibinde, belki ihtiyarlıktan, belki de açlıktan sessizce gdivermişti. İhtiyar bir an şaşkınlıkla, Azorka'nın öldüğünü anla-

muş gibi ona baktı. Sonra emektar dostunun üzerine eğilerek solgun yüzünü cansız başına dayadı. Ortalığı sessiz bir hüznün kaplamıştı. Hepimiz duygulandık. Nihayet zavallı adam kalktı. Yüzünde bir damla kan kalmamıştı. İspazmoza tutulmuş gibi titriyordu.

İhtiyarı teselli etmek isteyen yufka yürekli Miller koyu Alman şivesiyle:

- Buna saman doldurmalı, dedi. İyi bir zamanlama! Fyodor Karloviç Krieger bunu mükemmel yapar... Yerden kaldırdığı bastonu ihtiyara uzatarak: Fyodor Karloviç Krieger hayvan doldurmakta ustadır, diye tekrarlayıp duruyordu.

Ön plana çıkan Krieger tevazuyla:

- Evet, evet, gayet güzel hayvan doldururum! diye onayladı.

Bay Krieger uzun, zayıf, faziletli bir Almandı. Tepesinde tutam tutam kırmızı saçları, gagamsı burnunda gözlüğü dururdu. Düşüncelerini pek beğenen Miller coşarak:

- Fyodor Karloviç Krieger'in hayvan doldurmakta büyük bir yeteneği vardır, diye ekledi.

Krieger, bir kere daha:

- Evet, her çeşit hayvan doldurmada büyük ünüm vardır, dedi. Sonra coşkunun bir cömertlikle: Hem köpeğinizin saman doldurmasını parasız yapacağım, diye ekledi.

Kendini bütün bu felaketin sebebi sayan, bu yüzden bir kat daha kızaran Adam Ivaniç Schultz:

- Hayır, efendim, diye itiraz etti. Emеğinizin karşılığını ben vereceğim!

İhtiyar galiba söylenenlerin hiç birini dinlemiyor, bütün vücuduyla titremeye devam ediyordu. Esrarengiz müşterinin gitmeyi hazırladığını gören Miller onu durdurdu:

- Durun! Size bir kadeh nefis konyak ikram edeyim!

Konyak getirdiler. İhtiyar, farkında olmayarak kadehini aldı; fakat elleri titriyordu. Kadehi dudaklarına götürmeden kadehin yarısını döktü. Bir damla bile içmeden kadehi tepsiye bıraktı.

Sonra garip, duruma hiç uymayan bir tebessümle gülümseyerek hızlı, dağınık adımlarla pastaneden çıktı. Azorka'yı da olduğu yerde bırakmıştı.

Birbirlerine şaşkınlıkla bakan Almanlar:

- Schwerenot! Was für eine Geschichte!* diye tekrarlıyordu.

İhtiyarın peşinden koştum. Pastanenin birkaç adım ötesinde, sağda, büyük binalarla dolu dar, karanlık bir çıkmaz vardı. İçimden bir ses, ihtiyarın bu çıkmaza saptığını söylüyordu. Çıkmanın sağındaki ikinci ev inşaat halindeydi; etrafı iskeleyle çevrilmişti. Evin etrafındaki tahta perde neredeyse sokağın ortasına kadar uzanıyordu. Tahta perde boyunca yayalar için bir sıra kalas döşenmişti. İhtiyarı tahta perdeyle evin arasındaki karanlık köşede buldum. Kalas kaldırımın bir ucuna oturmuş, dirseklerini dizlerine dayayarak başını elleriyle tutuyordu. Yanına oturdum. Nereden başlayacağımı bilemiyordum.

- Bana bakın, dedim. Azorka için bu kadar üzülmeyin. Hadi sizi evinize götürüyüm. Kendinize gelin. Gidip bir araba çağırırım. Eviniz nerede?

İhtiyar cevap vermiyordu. Neye karar vereceğimi bilemiyordum. Yoldan tek bir insan geçmiyordu. Birdenbire elimi yakaladı. Boğuk, belirli belirsiz bir sesle:

- Boğuluyorum!.. dedi, boğuluyorum!.. Adamı oturduğu yerden zorla kaldırarak:

- Hadi evinize gidelim! diye bağırdım. Çay içer yatarsınız Hemen bir araba bulayım... Doktor da çağırırım... Tanıdık bir doktor var.

Daha neler söylediğimi şimdi hatırlamıyorum. Kalkmak istedi; ama doğrulurken tekrar yere düştü. Yine hep o boğuk, kısık sesiyle bir şeyler mırıldanmaya devam etti. Üzerine eğilerek dinlemeye başladım.

İhtiyar:

- Vasilyevski-Ostrov'da... Altıncı Sokak... Altıncı sokak... diye horuldadı ve sustu.

- Vasilyevski'de mi oturuyorsunuz?.. Öyleyse yanlış gelmişiz... sağa değil, sola gitmemiz gerek. Ben götürürüm sizi...

İhtiyarda hareket yoktu. Elinden tuttum; fakat eli cansız bir halde düştü. Yüzüne baktım, dokundum; ölmüştü artık. Bütün bunlar sanki rüyada olup bitivermişti.

Bu maceranın telaşıyla titreme nöbetim kendiliğinden geçti. İhtiyarın evini bulduk; ama söylediği gibi Vasilyevski-Ostrov'da değil, olduğu yerin iki adım ötesinde, Klüger'in evinde oturuyordu. Çatı katında, küçücük bir antre ile çok büyük, basık bir odadan ibaret ayrı bir daire kiralamıştı. Odanın sözde pencere vazifesi gören üç yarığı vardı. Son derece fakir yaşıyordu. Eşyası bir masayla iki sandalye, bir de taş gibi sert, eski mi eski, bir yandan kıtışı fırlamış bir kanepeden ibaretti. Hem bunlar da ona değil, ev sahibine aitti. Soba uzun zaman yakılmamış olmalıydı. Mum da yoktu. Bunları görünce, ihtiyarın Miller'e sırf ışıklı, sıcak bir yerde oturmak için geldiğine inandım. Masanın üstünde boş bir toprak maşrapayla bayat, kaskatı olmuş bir ekmek kabuğu duruyordu. Para olarak tek bir kopeği bile çıkmadı. Değişecek çamaşırı yoktu. Giyilmesi için komşulardan biri bir gömlek vermişti. Adamın dünyada böyle sipsivri olmadığı, tek tük de olsa birisinin onu yokladığı yüzde yüzdü. Masanın gözünde hüviyet cüzdanı vardı. Ölü, Rus halkından olan bir yabancıydı. Adı Yeremia Smith'di. Makinistti, yetmiş sekiz yaşındaydı. Masada iki kitap vardı: Biri kısa bir coğrafya kitabı, öbürü Rusça İncil. İncilin sayfa kenarlarına kurşun kalemle çizilmişti. Tırnak işaretleri görülüyordu. Evin kiracılarıyla mal sahibinden ihtiyar hakkında bilgi almak mümkün olmadı. Bina pek kalabalıktı. Oturanların çoğu fabrika ustaları, pansiyon olarak oda kiralayan Alman kadınlarıydı. Evin idare işlerine bakan kibar bir zat da eski kiracı hakkında sadece oturduğu yerin kirasının ayda altı ruble olduğunu ve dört aydır kaldığını biliyordu; fakat son, iki aydır bir kopek bile vermediği için evden çıkarmak üzereymişler. Geleni gideni olup olmadığı sorulunca buna da tatmin edici bir cevap veren çıkmadı. Nuh'un Gemisi gibi koskoca binaya girip çı-

kanlar kimin aklında kalırdı! Evin beş yıllık kapıcısından belki bir şeyler öğrenilebilirdi; ama o da iki hafta önce memleketine izinli gitmişti. Yerine bıraktığı genç yeğeni henüz kiracıların yarısını tanımıyordu. Bütün bu araştırmaların ne sonuç verdiğini iyice bilemiyorum; ama neticede ihtiyarı toprağa verdiler. O günlerde, işlerim arasında Vasilyevski Ostrov'da Altıncı Sokağa gitmiştim. Oraya geldiğim zaman gülmekten kendimi alamadım. Altıncı Sokakta alelade iki sıra evden başka ne bulacaktım? İyi ama ihtiyar ölürken niçin Altıncı Sokaktan değil de Vasilyevski Ostrov'dan bahsetmişti acaba? Sayıklıyor muydu yoksa?

Smith'in boşalan dairesini görünce beğendim ve tutmağa karar verdim. Odanın çok büyük olması işime geliyordu. Bununla beraber tavanı o kadar basıktı ki, ilk zamanlar hep kafamı çarpmaktan korkuyordum; ama çabuk alıştım. Aylığı altı rubleye daha iyisini bulamazdım. Müstakil olması da bana ayrıca hoş görünüyordu. Böylelikle bana sadece işimi görececek birini bulmak kalıyordu; büsbütün adamsız yapamazdım çünkü. Kapıcı başlangıçta günde hiç olmazsa bir kere uğrayıp en gerekli işleri yapmayı vaat etti. Bir yandan, belki günün birinde ihtiyara bakanlardan bir kimse yoklamaya gelir diye ümitleniyordum; ama öleli beş gün geçtiği halde gelen giden olmamıştı.

II

O sıralar dergilerde çalışıyor, ufak tefek yazılar yazıyordum. Günün birinde büyük bir eser vereceğime içten inanıyordum. Büyük bir romana çalışıyordum; fakat sonunda hastaneye düştüm. Artık ölürdüm herhâlde... Sonum yaklaştığına göre, anılarımı yazmasam da olurdu?

Hayatımın şu acı dolu son yılını bir türlü aklımdan çıkaramıyorum... Hepsini yazmak istiyorum. Bu da olmasa, can sıkıntısından ölürdüm!..

Başımдан geçenleri hatırlamak beni ıstırap verecek derecede heyecanlandırıyor. Hâlbuki yazılınca daha sakin, daha ahenkli şekiller alarak mantıkdışı veya kâbusa daha az benzeyecekler... Bana öyle geliyor. Yalnız yazı yazma işi bile yeter. İnsanı sakinleştirir, soğukkanlı yapar. Eski yazar âdetlerini harekete geçirir, hatıralarımla sağlıksız hayallerimi bir iş, bir uğraş haline sokar. Evet, gayet iyi buldum! Hem de sağlık memuruna bir miras bırakmış olurum. Hatıralarımla kışın pencerelerini kapatsın bari...

Hikâyeme nedense ortadan başladım. Madem yazmaya karar verdim, baştan başlamak lazım; öyle yapalım. Zaten durumumu anlatmam pek uzun olmayacak.

Ben burada değil, X. vilayetinde doğdum. Anamla babam, sanırım iyi insanlardı; ama beni küçükken öksüz bıraktılar. Nikolay Sergeyiç İhmenev adında varlıklı bir derebeyi hayır için beni evine alıp büyüüttü. Nataşa tek kızıydı, benden üç yaş küçüktü. İki kardeş gibi geçiniyorduk. Ah o tatlı çocukluk çağım, neredesin!.. Hayatımın yirmi beşinci yılında senin hasretini çekip aramak, seni yâd etmek ne anlamsız!

O zamanlar güneş Petersburg'takine hiç benzemeyen, parıl parıl bir güneşti. Küçük kalplerimiz neşeyle atıyordu. Etraf, buradaki gibi kupkuru taş yığınları değil, tarlalar, ormanlardı. Hele Nikolay Sergeyiç'in idare ettiği Vasilyevskiy malikânesinin bahçesine ve parkının güzelliğine doyum olmazdı! Nataşa'yla birlikte bahçeye gezmeye giderdik. Bahçenin gerisinde geniş, loş bir orman vardı. İki kere kaybolmuştuk orada... Ah o altın, unutulmaz çağ!.. Önümüzde esrarlı, çekici bir hayat vardı. Onu tanımanın zevkine doyulmuyordu. O sıralar sanki her ağacın, her çalı kümesinin arkasında bilmediğimiz, esrarengiz birisi gizlenirdi. Masal âlemiyle gerçek birbirine karışıyordu. Vadilerin derinliklerinde akşamın koyu sis bulutu, kırçıl, kıvrır kıvrır saç tutamı şeklinde dairemizin çakılı kıyılarına ve fişkırmış çallara sarkarken, biz Nataşa ile elele tutuşarak etrafı izlerdik bazen.

Ürkek bir merakla sulara bakarak o anda karşımıza birisinin çıkmasını, ya da derenin dibindeki sis bulutundan seslenmesini

beklerdik. Böylece dadımızın masalları elle tutulur, katıksız bir gerçek olurdu. Bundan çok sonraları, bir gün Nataşa'ya, bir keresinde "Okuma Kitabı"nı buluşumu hatırlattım. Kitabı kapmışımız gibi soluğu bahçede almıştık. Havuz kenarında, yaşlı gür akçe ağacının altındaki sevdiğimiz yeşil banka oturarak hemen "Alphonse ile Dalinde" adındaki hikâyeyi okumağa koyulduk. Bu hikâyeyi hatırladıkça içimde sürekli garip bir heyecan duyarım. Hatta geçen yıl Nataşa'ya ilk satırını, "Hikayemin kahramanı Alphonse Portekiz'de doğmuştu. Babası Don-Ramiro..." ilh... ilh... diye tekrarlarken neredeyse ağlayacaktım. İhtimal bu pek münasebetsiz kaçmıştı. Nataşa'nın taşkın heyecanımı tuhaf bir gülümsemeyle karşılaşmasına başka anlam verilemezdi; ama hemen toparlandı -bu da hatırımda... Beni teselli etmek için kendisi de eskileri hatırlamaya başladı. Az sonra o da duyulandı. Hoş bir akşam geçirdik. Bütün unutulmuş anılarımızı yeniden yaşadık. Vilayete, yatılı okula gidişimi -ne çok ağlamıştı o zaman...- Vasilyevskiye'den temelli ayrılışımı hatırladık. Okulumu bitirmiş, üniversiteye hazırlanmak için Petersburg'a gidiyordum. Ben on yedi yaşındaydım; Nataşa da on beş... Nataşa'nın dediğine göre, öyle biçimsizmişim, bacaklarım o kadar uzunmuş ki, bana bakınca gülmemek elde değilmiş. Son ayrılık anında önemli bir şey söylemek için onu bir kenara çektim; fakat birdenbire dilim dolaştı, ağzımdan tek söz çıkmadı. Nataşa da o anda çok heyecanlı olduğunu hatırlıyordu. Elbette konuşamadık. Ben ne söyleyeceğimi bilemiyordum. Belki o da beni anlayacak halde değildi. Acı acı ağlayarak hiçbir şey konuşmadan yola çıktım. Uzun zaman sonra Petersburg'ta karşılaştık. Bu karşılaşma iki yıl önce oldu. ihtiyar İhmenev, davasıyla uğraşmak için gelmişti. Ben edebiyat yolunda henüz ilk adımımı atıyordum.

III

Nikolay Sergeyiç Ihmenev iyi ama yoksul düşmüş bir ailedendi. Yine de kendisine ailesinden yüz elli canlık iyi bir çiftlik kalmıştı. Yaşı yirmiye gelince süvari subayı oldu. İşleri gayet iyi gidiyordu. Gel gelelim, hizmetinin altıncı yılında uğursuz bir günde varını yoğunu kumarda yitirdi. Sabaha kadar gözünü kırpmadı. Ertesi gece tekrar oyun masasına oturdu. Son kalan altını sürdü ortaya... Kazandı. Bir el daha, bir daha derken yarım saat içinde köylerinden birini geri alabildi. Ihmenevka köyünde son sayıma göre altmış can vardı. Nikolay Sergeyiç oyuna "son" verdi. Ertesi gün istifasını verdi. Yüz can, bir daha geri gelmemek üzere elinden gitmişti.. İki ay sonra teğmen rütbesiyle emekliye ayrıldı ve köyüne gitti. O günden sonra kumardaki kaybını bir daha ağza almadı. Babacanlığıyla tanındığı halde, ona bu vakayı hatırlatan kim olursa olsun bozuşurdu. Köye yerleşince kendini bütün varlığıyla çiftçiliğe verdi. Otuz beş yaşındayken fakir; ama asil bir ailenin kızıyla evlendi. Anna Andreyevna Şumilova drahomasız, çeyizsiz evlenmişti ama vilâyette göçmen Madame Mont-Beveche'in asil kızlara mahsus yatılı okulunda okuduğu için ömrünün sonuna kadar bununla iftihar etti, durdu. Hâlbuki onun orada neler okuyup öğrendiğini anlayan tek kişi yoktu. Nikolay Sergeyiç çiftçilikle dev adımlarıyla ilerledi. Yakınlardaki komşu derebeyleri ondan ders alıyordu. Birkaç yıl sonra yüz canlık Vasilyevskiye köyünün sahibi Prens Piotr Aleksandroviç Valkovski ansızın Petersburg'tan çıkageldi. Gelişi bölgede hayli heyecan uyandırdı. Prens, ilk gençliğini geride bırakmıştı; ama yine de oldukça genç sayılırdı.

Nüfuzlu kimselerle ahablığı, rütbe sahibi, yakışıklı ve dul oluşu bölgenin bütün genç kız ve kadınlarının ilgisini üzerine topluyordu. Akraba oldukları valinin, Prens için vali konağında tertiplediği parlak karşılama törenini anlata anlata bitiremiyor-

lardı: Prensın nezaketi bütün vilâyet kadınlarını “deli etmişti” vs... vs... Kısacası, Prens, taşrada pek seyrek görünerek etrafın gözlerini kamaştıran Petersburg sosyete adamlarının seçkin örneklerinden biriydi. Bununla beraber Prensın, genellikle, çıkarı olmadığı kimselerle kendisinden aşağı saydıklarına pek fazla nezaket gösterdiği yoktu. Çiftlik komşularıyla tanışmağa lüzum görmediği için çok düşman kazandı. Böylece, durup dururken Nikolay Sergeyiç’i ziyaret edişi herkesi şaşırttı; ama aslına bakılırsa, Nikolay Sergeyiç Prensın en yakın komşusuydu. İhmenev’in evinde herkes Prensın etkisi altında kaldı. Karı koca ilk gördükleri anda cazibesine kapıldılar. Özellikle Anna Andreyevna prense bayılıyordu. Çok geçmeden Prens resmiyeti büsbütün kaldırdı. Her gün evlerine girip çıkıyor, onları çağırıyor, İhmenevlerin kötü çalgılarının başına geçerek şarkı söylüyordu. İhmenevler böyle sevimli, candan bir adam için bütün komşuların kibirli, kendini beğenmiş, duygusuz bir bencil olduğunu söylemesine şaşıyorlardı. Prens, özü sözü doğru, menfaat gözetmeyen Nikaloy Sergeyiç’ten hoşlanmış olmalıydı. Az sonra işin içyüzü anlaşıldı. Prens Vasilyevskoye’ye çiftliğin idare müdürünü atmak için gelmişti. Müdür madrabaz, haris bir Alman ziraatçısıydı. Saygı telkin eden ak saçlarıyla gözlüklerine, kemerli burnuna rağmen utanmadan çalışıyordu. Ayrıca birkaç köylüye işkence ederek ölümlerine sebep olmuştu. Sonunda Ivan Karloviç suçüstü yakalandı. Pek gücendi. Uzun boylu Alman şerefinden bahsetti durdu; ama yine de işinden, kepazece kovulmasını engelleyemedi. Prensın yeni bir idare adamına ihtiyacı vardı. Örnek bir idareci, yüzde yüz namus timsali olan Nikolay Sergeyiç’i seçti. Galiba Prens, bu işi üzerine almak için Nikolay Sergeyiç’ten teklif bekliyordu; ama istediği gibi olmadı. Bunun üzerine Prens günün birinde teklifini hem dostça, hem de çok saygılı bir rica şeklinde yaptı. İhmenev ilkin kabul etmedi; fakat bir hayli yüklü olan aylıkla Anna Andreyevna’yı kandırmağa yetti. Ricacının kat kat arttırdığı komplimanlar işi büsbütün perçinledi. Prens amacına ulaştı. Anlaşılan insan sarrafıydı, İhmenev’le tanıştıktan kısa bir süre sonra, karşısında nasıl bir adam olduğu-

nu kavradı. Ihmenev'in ancak gönlünü kazanarak onu elde edebileceğini, bunsuz paranın çok iş göremeyeceğini anladı. Halbuki ona, gözleri kapalı güvenebileceği bir çiftlik kahyası gerekliydi. Vasilyevskoye'yi böyle bir adama teslim ederek bir daha oraya uğramamayı tasarlıyordu, Ihmenev'i âdeta büyülemişti. Adamcağız Prens dostluğuna içten inanıyordu. Nikolay Sergeyiç, hakkında kim ne derse desin, Rusya'nın has, candan, saflık derecesinde romantik adamlarından biriydi. Bunlar Tanrı bilir neden birini sevdiler mi gülünç derecede bir muhabbetle ona bağlanıp canlarını vermeğe hazırdılar.

Pek çok yıl geçti. Prens çiftliği bereket, bolluk içinde geliştikçe geliyordu. Vasilyevskoye'nin sahibiyle idare müdürü arasındaki ilişkiler gayet düzgündü. Birbiriyle, resmi iş mektuplarıyla iletişim kuruyorlardı. Prens, idare tarzına karışmamakla beraber, bazen, Nikolay Sergeyiç'i hayrete düşüren pratik, tam bir iş adamına uygun öğütler veriyordu. Har vurup harman savurmaktan hoşlanmadığı, hatta kazanmasını bildiği belliydi. Vasilyevskoye'ye gelişinden aşağı yukarı beş yıl sonra Nikolay Sergeyiç'e, aynı vilayette, dört yüz canlı, gayet mükemmel bir malikâne satın alması için vekâletname göndermişti. Nikolay Sergeyiç içten sevindi. Zaten Prens başarısı, ilerleme ve yükselmesine ait haberlerle öz kardeşiymiş gibi ilgileniyordu. Hele Prens bir meselede ona aşırı bir güven gösterince Nikolay Sergeyiç pek duygulandı. Olay şöyleydi... Fakat başlamadan önce hikâyesinin önemli şahıslarından biri olan Prens Valkoyski'nin hayatına ait bazı bilgilerden bahsetmeyi gerekli görüyorum.

IV

Dul olduğunu söylemiştim. Çok gençken para için evlenmişti. Moskova'da varını yoğunu kaybeden ailesinden ona hemen hemen hiçbir şey kalmamıştı. Vasilyevskoye birkaç defa ipotek edilmişti, borç içindeydi. Yirmi iki yaşında Moskova'da resmî dairede çalışmak zorunda kalan prensin elinde aldığı aylıktan tek bir kopek bile kalmıyordu. Hayata "eski bir soyun baldırı çıplak evladı" olarak ayak bastı. Şarap imal edip satan bir tüccarın tohuma kaçmış kızıyla evlenmesi onu kurtardı. Elbette şarapçı, drahoma işinde Prense kazık attı; yine de karısının parasıyla malikânesinin borçlarını temizleyip kalkınabildi. Prensın kısmetine çıkan tüccar kızı, doğru dürüst yazı yazmayı bilmeyen, iki lafı bir araya getiremeyen, çirkin yüzlü bir zavallıydı. Tek bir meziyeti vardı: İyi kalpli ve sessiz olması. Prens bundan alabildiğine faydalandı. Evlendiklerinin ilk yılında karısı bir oğlan doğurunca ikisini de Moskova'da, kayınpederinin yanında bıraktı. Kendisi asil, Petersburglu bir akrabasının yardımıyla sağladığı X. vilâyetinde oldukça yüksek bir memuriyete girdi. İçi ikbal ve yükselme hırsıyla yanıyordu. Karısıyla nasıl olsa ne Petersburg'ta, ne de Moskova'da oturamayacağını kestirince şansını taşrada denemeğe karar vermişti. Anlattıklarına göre, evlendikleri yıl kansırı kabalığıyla az kalsın mezara gönderiyordu.

Nikolay Sergeyiç bu söylentilere fena halde kızılıyordu. Prensi canla başla savunuyor, onun böyle adi hareket edemeyeceğini ileri sürüyordu.

Prenses Valkovskaya yedi yıl sonra ölünce tek başına kalan Prens Petersburg'a yerleşti. Petersburg muhitinde epey ilgi uyandırdı. Henüz genç ve yakışıklıydı, serveti fena sayılmazdı. Şakacıydı, zevk sahibiydi, neşesi hiç eksik olmazdı. Bütün bu meziyetleriyle gelecek ve himaye peşinde koşanlardan tamamen ayrılıyordu. Baş her zaman dikti. Ahbabları cazibesinden, şey-

tan tüyünden sık sık bahsederlerdi. Kadınlar onun için deli olurdu. Sosyetenin sayılı dilberlerinden biriyle yaşadığı asit macerası epey gürültü koparmıştı. Yapı olarak cimri denecek kadar hesaplı olduğu halde, gereken kimselere kumarda para kaybediyor, kaybı ne olursa olsun aldırılmaz görünüyordu; fakat Petersburg'a keyif i in gelmemişti. Amacı dilediği mevkie ulaşıp geleceğini sağlamaktı. Prens, hatırlı akrabası Kont Nainski'ye i  isteyen her hangi bir ricacı olarak ba vursaydı adam yüzüne bile bakmazdı. Hâlbuki prensin sosyetedeki başarısı Nainski'nin dikkatini çekmiş, onunla ilgilenmeği mümkün, hatta yerinde bulmuştu. Yedi yaşındaki oğlunu da bakmak için evine almıştı.

Prensın Vasilyevskoye'ye gelişi, Ihmenevlerle tanışması da o zamana rastlar. Sonunda Kontun yardımıyla elçiliklerden birinde bir görev alarak Avrupa'ya gitti. Daha sonra gelen haberler hayli karışıktı: Avrupa'da başından tatsız bir olay geçtiğinden bahsediliyordu; fakat kimse meselenin i  yüzünü doğru dürüst bilmiyordu. Sadece, yukarıda da söylediğim gibi, dört yüz kişilik bir malikâne aldığı öğrenilmişti. Uzun yıllar sonra Avrupa'dan yüksek bir rütbeyle dönünce Petersburg'ta hemen önemli bir mevki aldı. Ihmenevler köylerinde Prensın ikinci defa evlenmek istediğini; asil, nüfuzlu ve zengin bir aileye gireceğini duymuşlardı. Nikolay Sergeyiç seviniyor, ellerini ovuşturarak: "Artık kodamanlar sınıfının eşiğinde..." diyordu. O sıralar Petersburg'ta,  niversitedeydim. Ihmenev'in bana bilhassa gönderdiği bir mektupta, prensin evlenmesine ait söylentileri kontrol etmemi yazdığını hatırlıyorum. Prense de, beni koruması için ayrı bir mektup yazmıştı. Prens mektubunu cevapsız bırakmıştı. Kontun evinde büyüyen prensin oğlunun sonraları liseye gittiğini ve on dokuz yaşında tahsilini tamamladığını  ğrenebilmi tim. Bunları ve Prensın oğlunu çok sevip  ımarttığını, şimdi-den istikbaline ait pl  nlar kurduğunu Ihmenevlere bildirdim. Bu bilgileri genç Prensı tanıyan  niversite arkadaşlarımdan edinmiştim. Tam o sırada bir gün Nikolay Sergeyiç, prensten onu hayli şaşkınlığa düşüren bir mektup aldı...

Önceden de söylediğim gibi o zamana kadar Nikolay Sergeyiç'e sadece kısa iş mektupları gönderen Prens, bu defa aile hayatına ait uzun, samimi, açıklamalı bir mektup göndermişti. Oğlundan şikayet ediyordu. Delikanlının kötüye gidişinin onu üzdüğünden bahsediyordu. Galiba, her şeye rağmen kabahatini hafifletmek için böyle bir çocuğun yaramazlığına önem vermemek gerektiğini de ekliyordu. Yine de oğlunu cezalandırmaya karar vermişti: Onu korkutmak amacıyla bir müddet için köye sürecekti. Köyde Nikolay Sergeyiç'in nezaretinde kalacaktı. Prens mektubunda, "Son derece asil ve iyi yürekli dostu Nikolay Sergeyiç'e ve özellikle Anna Andreyevna'ya tam anlamıyla güvendiğini" yazıyordu. Çapkın oğlunu ailesine kabul ederek sakın köşelerinde akıl öğretmesini, içinden gelirse sevmesini ve en çok, oynak tabiatını düzelterek "insan hayatında gerekli olan hayırlı, ciddi prensipleri aşılmasını" rica ediyordu.

İhtiyar Ihmenev bunu hiç şüphesiz kabul etti. Genç prensi öz oğullarıymış gibi karşıladılar. Çok geçmeden Nikolay Sergeyiç onu candan sevmeye başladı. Kızı Nataşa'dan ayırmaz oldu. Hatta daha sonraları, baba-prensle aralarındaki ilişki tamamen kesilince de bazen genç prens Aleksey Petroviç'ten eski alışkanlığıyla "bizim Alyoşa" diye bahsederdi. Genç prens-pek sevimli bir çocuktü. Son derece yakışıklı, kız gibi narin ve sinirliydi. Neşeli, saf, asil bir tabiatı, sevgi dolu bir kalbi vardı. Aynı zamanda, iyiliği takdir eden bir gençti. Kısa zamanda Ihmenev ailesinin gözbebeği oldu. On dokuz yaşına rağmen pek çocuktü. Söylendiğine göre onu çok seven babasının hangi sebeple sürdüğünü anlamak güçtü. Güya çocuk Petersburg'ta işi serseriliğe vurarak babasını üzmüştü.

Piotr Aleksandroviç mektubunda oğlunun sürgün sebebini özellikle açıklamadığı için Ihmenev, Alyoşa'ya bu konuyu hiç açmıyordu; ama sağdan soldan kulağına geldiğine göre, Alyoşa affedilmez bir hoppelik yapmış, bir kadınla ilişkiye girmiş, birisini düelloya çağırmış, kumarda epey para kaybetmişti... Hatta kaybettiği paranın başkasına ait olduğu bile söyleniyordu. Baş-

ka bir söylentiye göre de, güya Prens oğlunu bir suçu olduğu için değil, şahsi menfaatlerini gözeterек uzaklaştırmıştı. Nikolay Sergeyiç bu söylentileri şiddetle reddediyordu. Zaten çocukluktan ilk gençlik çağına kadar hep babasından ayrı yaşayan Alyoşa da babasına âdeta tapıyor, ondan hayranlıkla bahsediyordu. Tamamen tesiri altında olduğu belliydi. Arada bir Alyoşa, konuşma sırasında, babasıyla bir kontesin peşine düştüklerini; ama onun babasını yendiğini, Prens'in fena halde kızdığını anlatıyordu. Bu hikâyeyi her seferinde coşarak, çocukça bir saflıkla, neşeli kahkahalarla anlatırdı; fakat Nikolay Sergeyiç onu hemen susturuyordu. Alyoşa, babasının tekrar evlenmek istediği söylentisini de yalanlamıyordu.

Köye sürgün edileli aşağı yukarı bir yıl olmuştu. Alyoşa sayılı günlerde babasına saygılı bir ifadeyle aklı başında bir genç gibi mektuplar yazıyordu. Sonunda Vasilyevskoye'ye öyle alıştı ki, prens yazın -önce İhmenevlere haber vererek- köye gelince sürgün delikanlı, babasından Vasilyevskoye'de mümkün olduğu kadar uzun kalması için izin istedi. Köy hayatının onun için biçilmiş kaftan olduğunu iddia ediyordu. Alyoşa'nın her türlü hevesinde, kararında aşırı derecede duygulu ve tez canlı olmasının oldukça payı vardı. Anlamsız sayılacak derecede havalı hareketleri vardı. Dış etkilere hemen kapılıverirdi. İradesine hiç hâkim değildi. Prens oğlunun ricasını şüpheli bir tavırla dinledi. Zaten Nikolay Sergeyiç eski "dostu" nu güçlkle tanıyabildi. Prens Piotr Aleksandroviç bambaşka bir adam olmuştu. İhmenev'e karşı çok titiz davranmaya başladı. Çiftliğin hesap işlerinde iğrenç derecede pinti, hırslı ve garip şekilde kuşkulu davranıyordu. Babacan İhmenev buna çok üzüldü, uzun zaman kendi kendine inanmak istemedi. O yıl her şey Prens'in on dört yıl önceki gelişinden farklı, hatta tam tersineydi. Bu sefer Prens bütün komşularla -tabi kalburüstü, olanlarıyla- tanıştı. Nikolay Sergeyiç'ken ayağını kesti. Ona, himayesinde biriymiş gibi muamele etmeye başladı. Sonra birdenbire anlaşılmas bir şey oldu: Prensle Nikolay Sergeyiç'in arası kesin olarak bozuldu. İki tarafın birbirine sarf ettiği acı, hakaret dolu sözleri duyanlar vardı.

İhmenev hiddetlenerek Vasilyevskoye'den ayrıldı; ama mesele bununla da bitmedi. Bütün bölgede çirkin dedikodular yayıldı. Güya Nikolay Sergeyiç, genç prensin karakterini iyice anladıktan sonra zaaflarından faydalanmak istemiş; o sıralar on yedi yaşında olan kızı Nataşa yirmi iki yaşındaki delikanlının kalbini çelmiş, babasıyla annesi de buna göz yummuşlar. Kurnaz, "ahlaksız" Nataşa, saf delikanlıyı büyüleyerek komşu derebeylerin evlerinde sayıları hayli kabarık, yetişkin, gerçekten kibar kızların yüzünü de göstermiyormuş... Hatta iki sevgilinin Vasilyevskoye'den on beş verst ötede, Grigoryev köyünde evlenmeyi kararlaştırdıklarını iddia edenler vardı. Bunu Nataşa'nın ailesinden gizli yapıyor gibi görünüyorlarmış; ama aslında İhmenevlerin hepsinin haberi varmış, kızlarını alçakça öğütleriyle idare eden onlarmış... Kısacası, bölgenin gerek erkek, gerek kadın dedikoducularının bu hikâye için uydurduklarını anlatmaya çalışarak, bunu bir kitaba sığdıramayız. İşin garip tarafı, Prens de buna inanması, hatta sırf bu yüzden, taşradan gönderilen imzasız bir mektup üzerine Vasilyevskoye'ye gelmesiydi. Şüphesiz, Nikolay Sergeyiç'i azıcık tanıyanların bile ona yüklenen suçların birine bile inanmaması gerekirdi. Buna rağmen, her zaman olduğu gibi ortalığı bir telaş kaplamış, herkes bir şeyler söyleyerek eleştirir bir halde kafa sallamaya başlamıştı. Sonunda adamcağızı kesin olarak suçlu çıkarıyorlardı. İhmenev dedikoduculara kızının suçsuzluğunu ispata kalkışmayacak kadar onurluydu. Karısı Anna Andreyevna'ya da komşularına bu konuda hiç bir açıklamada bulunmamasını sıkı sıkı tembih etmişti. İftiraya uğramış Nataşa'ya gelince: oy aradan bir yıl geçtikten sonra bile bütün söylenenlerden tamamıyla habersizdi. Ailesi olayı büyük bir titizlikle ondan saklıyordu. Kızcağız on, on iki yaşlarında bir çocuk gibi tertemiz bir neşe içindeydi.

Bir yandan da kavgaya uzadıkça uzuyordu. Bazı kalpazanlar yangına körükle gitmekten geri kalmıyordu. Sonunda ortaya çıkan bir takım ihbarcı ve şahitler Prensın midesini bulandırmayı başardılar. Onu Nikolay Sergeyiç'in yıllardır devam eden Vasilyevskoye'deki vazifesinde namustan yana örnek bir idareci ol-

madığına inandırdılar. Hatta dediklerine göre üç yıl önce, Nikolay Sergeyiç bir kuru satışından on iki bin gümüş aşırmış... Bu hususta apaçık, kanuni bir yığın delil varmış... Hem de kuru satışı için elinde prensin resmi vekâletnamesi yokmuş. Satışı kendiliğinden yaparak Prense sonradan bildirmiş ve onu da satışın gerçekten gerekli olduğuna ikna etmiş; ama aldığı paranın tamamını vermemiş... Şüphesiz bütün bunların iftiradan ibaret olduğu sonradan anlaşıldı; ama o zamanlar prens inandı, şahitler huzurunda Nikolay Sergeyiç'i hırsızlıkla suçlu çıkarttı. Ihmenev altta kalmadı, hakarete hakaretle karşılık verdi ve rezalet koptu. Hemen arkasından mahkemelik oldular. Nikolay Sergeyiç bazı evrakların, özellikle onu koruyacak kuvvetli ahabplarının eksikliği, ayrıca böyle işlerdeki acemiliği yüzünden davayı daha başlangıçtan kaybetmeye başladı. Çiftliğe el koyuldu. Fena halde hiddetlenen ihtiyar davayı yakından takip edebilmek için her şeyi bırakarak Petersburg'a göç etmeğe karar verdi ve vilayette, yerine tecrübeli bir avukatı bıraktı. Galiba prens, Ihmenev'i haksız yere suçladığını hemen anlamıştı; ama iki taraf da fazla ileri gittiği için barışmalarına ihtimal kalmamıştı. İnadı tutan prens ille davayı kazanmak, eski idare müdürünün son geçim kaynağını elinden almak için ne gerekiyorsa yapıyordu.

Böylece Ihmenevler Petersburg'a taşındılar. O uzun ayrılıktan sonra Nataşa ile yeniden nasıl karşılaştığımızı yazmayacağım. Aradan geçen dört yılda onu, bir an bile unutmamıştım. Doğrusu Nataşa'yı ne gibi hislerin tesiri altında aklımda tuttuğumu iyice anlamıyordum; fakat tekrar kavuştuğumuz anda bizi kaderin birleştirdiğine inandım. Önce, gelişlerinin ilk günlerinde, aradan geçen yıllarda Nataşa bana pek az gelişmiş, hemen hemen hiç değişmemiş, ayrılmadan önceki küçük kız haliyle kalmış gibi göründü. Sonra her geçen gün onda yepyeni, o zamana kadar tanımadığım, sanki özellikle benden sakladığı hususiyetler keşfetmeye başladım. Genç kızda bunları gizlemek ister gibi bir tavır vardı. Her gördüğümde beni oldukça mutlu ediyordu! Ihmenev, Petersburg'a ilk geldiği sıralar hırçın ve sinirliydi. İşleri gittikçe sarpa sarıyordu; kızıp köpürdüğü, dava-

ya ait evrakla uğraştığı için bizimle ilgilendiği yoktu. Anna Andreyevna neye uğradığını bilmiyordu; geldiğinden beri şaşkın haldeydi. Petersburg onu ürkütüyordu. Ağlayıp sızlanıyor, eski günlerin özlemiyle iç çekiyordu. Gelinlik çağa gelen Nataşa'nın istikbalini düşünen olmadığına içlenerek benden daha yakın, daha güvenilir bir dost bulamadığı için bana dert yanıyor, garip bir samimiyetle içini döküyordu.

Onların gelmesine yakın bir zamanda meslekte ilk adımum sayılan birinci romanımı bitirmiştım. İşin acemisi olduğum için bir türlü nereye vereceğimi kestiremiyordum. İhmenevlere bunun hiç sözünü etmemiştim. Aylak gezdiğim, daha doğrusu kendime bir iş aramadığım, için az kalsın benimle kavga edeceklerdi. İhtiyar, şüphesiz babaca bir ilgiyle bana acı acı hatta bazen hırçınlaşarak sitemde bulunuyordu. Ben de ne ile uğraştığımı söylemeye oldukça utanıyordum. Bütün gayretlerime rağmen iş bulamadığımı söyleyerek bir zaman onları kandırdığımı, memur olmak istemediğimi, roman yazmak hevesimi nasıl itiraf edebilirdim? İhmenev'in söylediklerini kontrol etmeye vakti yoktu. Hiç unutmam, Nataşa bir gün konuştuklarımızı dinledikten sonra beni bir yana çekti; gözleri nemlenerek istikbalimi ihmal etmemem için yalvardı. Sorguya çekerek ne yaptığımı, neyle uğraştığımı öğrenmeğe çalıştıktan sonra ağzımdan bir şey alamayınca kendimi tembelliğe, serseriliğe bırakmayacağıma dair yemin ettirdi. Gerçi meşguliyetimin ne olduğunu söylemedim; ama eserim, ilk romanım hakkında onun bir tatlı sözü, daha sonra eleştirmecilerle bu konuda yetkili kimselerin en büyük iltifatlarından daha değerli olacaktı. Sonunda romanım çıktı. Basılmadan çok önce edebiyat dünyasında, hakkında epey gürültü olmuştu. Romanımı müsvedde halinde okuyan Belinski ("İnsancıklar"ın eleştirmeni) çocuk gibi seviniyordu. Ben de mutluluk duydum; ama bunu başarımın verdiği ilk sarhoşluk anlarında değil, müsveddemi henüz kimseye okumadan, göstermeden hissettim. Ben, coşkun ümitler, hayaller ve esere karşı ihtiras derecesinde bir sevgiyle dolu olduğum uzun gecelerde, hayallerimin yarattığı canlı, yakınlarımın gibi bağlandığım, birlikte se-

vinip üzüldüğüm insanları düşünürken, hatta mütevazı kahramanımın haline içten ağlarken mutluydum.

İhtiyarlar, başlangıçta şaşkınlık derecesinde hayrete düştükleri halde sevinçleri tarif edilmeyecek ölçüdeydi. Pek tuhaflarına gitmişti. Anna Andreyevna herkesin öve öve bitiremediği yeni yazarın Vanya olduğunu, o Vanya ki... Bir türlü inanmak istemiyor, sadece başını sallıyordu. İhtiyar İhmenev uzun zaman teslim olmak istemedi. Hatta kitabıma ait ilk söylentileri duyunca korkmuştu. Memurluk istikbalimin mahvolduğunu, bütün yazarların derbeder insanlar olduğunu söylüyordu; fakat ardı kesilmeyen iltifatlar, gazetelerle mecmualardaki ilanlar, bilhassa tapınırcasına saydığı birkaç kişinin hakkımdaki iyi sözleri görüşünü düzeltti. Bir de elime para geçtiğini, hele o paranın miktarını öğrenip edebî eserlerin nasıl para getirebildiğini öğrenince İhmenev'in son endişeleri de dağıldı. Şüpheden coşkun bir inanca çabucak geçen, saadetime çocuk gibi sevinen ihtiyar, istikbalim hakkında en çılgın ümitlere kapılmağa, göz kamaştırıcı hayallere dalmağa başladı. Benim için her gün yeni yeni istikbal yolları tasarlıyor, yeni yeni planlar kuruyordu. Neler yoktu bu planlarda! Bana, o zamana kadar alışmadığım, bambaşka bir saygı göstermeğe başladı; ama yine de, bazen; hülyalara daldığı en coşkun anlarında bile içine şüphe düştüğü oluyordu:

"Yazar, şair!.. Tuhaf şey... Hiç şairlerden adam olan, rütbe kazanan olmuş mudur? Tafracı, zevzek insanlar bunlar..."

Onda bu şüphecilğin, nazik soruların çoğunda akşam üzeri, alaca karanlıkta doğduğunu fark etmiştim. (O tatlı, unutulmaz zamana ait hiç bir şey aklımdan çıkmamıştı!). Karanlık basarken ihtiyarımız daima daha asabi, duygulu ve kuruntulu oluyordu. Biz Nataşa ile bunu bilir, ona takılırdık. Hiç unutmam, onu Sumarakov'un generallik rütbesini, Derjavin'in altın dolu enfiye kutusuyla övgü edilmesini ve Lomonosov'a çarıçenin ziyaretini anlatarak ikna etmek istiyordum... Puşkin'le Gogol'den bahsettim.

Bunları belki de ömründe ilk olarak duyan ihtiyar:

"Biliyorum, canım, hepsini biliyorum..." diye cevap veriyor-

du. "Şey, bilir misin Vanya, senin şu yazdıklarının şiir olmadığına memnunum. Şiir, saçmalık birader... Yooo, itiraz etme, inan şu ihtiyarın söylediklerine. İyiliğin için söylüyorum: Saçma bunlar, boşuna vakit öldürmekten başka işe yaramaz. Şiir yazmak lise öğrencilerinin işi... Şiirler sizin gibi gençleri tımarhaneye götürür. Gerçi Puşkin büyük şair... Ama alt tarafı, gene şiir yazıyor; hava cıva yani... Zaten pek az jürini okudum... Nesir başka! Nesirde yazar bir şeyler öğretebilir. Mesela vatan sevgisinden, erdemlerden filan söz edilebilir, değil mi? Anlatmasını pek beceremem; ama ne demek istediğimi anlıyorsun değil mi? Sevdiğim için söylüyorum bunları...

Akşam çayından sonra kitabımı getirip yuvarlak masanın başına geçince keyif bağışlıyormuş gibi:

"E, oku bakalım şu karalamalarını..." dedi. "Herkesin ağzındasın... Görelim, bakalım!.."

Kitabı açıp okumaya hazırlandım. Romanım daha o akşam baskıdan yeni çıkmıştı. Birini ele geçirip soluğu İhmenevlerde aldım.

Bunu daha önceden, yayınevinde bulunan müsveddemden okuyamadığıma üzülp kendi kendime kızıyordum. Nataşa öfkesinden ağladı bile. Elin adamları romanımı ondan daha önce okuyacakları için sitem ediyor, beni azarlıyordu. Nihayet masa başında toplandık. Bizim ihtiyar gayet ciddi, eleştiriye hazır bir tavır takındı. "Kendine ait bir fikir edinmek istiyordu." İhmenev'e annenin hali de pek resmîydi. Neredeyse başına yeni başlığını takacaktı. Kıymetli kızına, sevgi dolu bakışlarımın çoktandır farkındaydı. Nataşa ile konuşurken âdeta tıkanıdığımı, gözlerimin önünde her şeyin silindiğini, kızının da bana eskisinden çok daha güler yüzle baktığını görüyordu. Evet! Nihayet olmuştu bunlar. Altın ümitler ve pürüzsüz mutluluk anları, bunlar da gelmişti! Kadıncağızın kocası beni bir yandan göklere çıkartırken bir yandan da kızıyla ikimize pek manalı baktığı da dikkatinden kaçmamıştı. Birdenbire ürktü. Ne de olsa kont, hanedan mensubu bir prens, hatta genç yakışıklı, birkaç nişan sahibi hu-

kukçulardan dokuzuncu derece bir memur bile değildim...

Anne Andreyevna yarım şeylerle yetinmeyi sevmezdi. Hak-
kımda "Adamı övüyorlar; ama ne için belli değil" ... diye düşü-
nüyordu." Yazar, şair... Yazar ne demek acaba?.."

V

Romanımı onlara bir oturuşta okuman, gecenin ikisine kadar sürdü. İhtiyar, önceleri somurtuyordu. Gayet yüksek, kendisi-
nin anlayamayacağı ama mutlaka yüksek bir şey bekliyordu. Hâlbuki çıka çıka her-günkü basit, bilinen bir hayat hikâyesi çık-
mıştı. Romanın kahramanı hiç olmazsa büyük ya da meraka de-
ğer bir adam veya Roslavlev, Yuri Miloslavski gibi biri olsaydı...
Oysa kitapta bahsedilen küçük, ezilmiş, hatta biraz kalın kafalı
bir memurdu. Adamcağızın resmî ceketinin düğmeleri falan dö-
külüyordu... Bütün bunlar hepimizin konuştuğu sade bir dille
anlatılmıştı. Tuhaftı doğrusu! İhmenev'e anne soran bakışlarını
kocasından ayıramıyordu. Sonra bir şeye gücenmiş gibi surat as-
tı. Yüzünden, "Böyle saçmalıklar kitaplara yazılıp dinlenmeye
değer mi? Üstelik para da veriyorlar!.." düşüncesi okunuyordu.
Nataşa dikkat kesilmiş, can kulağıyla dinliyordu. Gözlerini ben-
den ayırmıyor, dudaklarına bakarak her kelimeyi nasıl okudu-
ğuma dikkat ediyordu. Arada bir o da güzel dudaklarını kıpır-
datıyordu. Sonunda ne oldu? Kitabın yarısı gelmeden dinleyici-
lerimin hepsinin gözlerinden yaşlar akmaya başladı. Anna An-
dreyevna için için ağlıyordu. Kahramanıma candan acıyor, mı-
rıldanmalarından anladığıma göre, geçirdiği felaketlerde ona
bütün saflığıyla yardım etmek istiyordu. İhtiyar, yüksek konula-
ra ait hayallerinden vazgeçmişti artık. "Pek matah bir şey olma-
dığı baştan belliydi ama insanın yüreğine işliyor!" diyordu. İyi
anlatılmış en zavallı, en küçük adamın bile insan olduğunu, kar-
deş adı taşıdığını anlıyoruz!

Nataşa ağlayarak dinliyor, masanın altından gizlice elimi sıkıyordu. Okumayı bitirmiştım. Nataşa doğrudu; yanakları alevlenmiş, gözlerinde yaş taneleri parıldıyordu. Birdenbire elimi kaparak öptü, odadan kaçtı. Annesiyle babası bakıştılar. Kızının hareketine şaşırın ihtiyar:

"Ne kadar da hassasmış..." dedi. "Gerçi bunda kötülük yok ya, içinden geldi! İyi kızdır o..."

İhtiyar bunları hem Nataşa'yı, hem de nedense beni mazur göstermek ister gibi karısına yan yan bakarak mırıldandı; fakat okuma sırasında heyecanlanıp duyulanan Anna Andreyevna'da: "Makedonyalı İskender'in kahraman olduğunu anladık; ama bu yüzden sandalye kırmak niye!" demek ister gibi bir hali vardı.

Nataşa az sonra yanımıza geldi; neşeli ve mesuttu. Yanımdan geçerken usulcacık bir çimdik attı. İhtiyar yine "ciddi bir şekilde" romanımın eleştirisine başladı; ama sevincini tutamadı, coştı:

- Enfes, Vanya... Enfes, oğlum! Canıma değdi. Bu kadarını beklemiyordum doğrusu. Yüksek, büyük şeyler değil yazdıkların, orası öyle. Mesela bende "Moskova Kurtuluşu" var; Moskova'da yazılmış. Birader, daha ilk satırlardan herif kartal gibi göklere yükseliyor; fakat seninki daha sade, daha açık... Zaten açıklığı yüzünden bu kadar sevdim. Pek cana yakın, sanki hepsi başımdan geçmiş gibi... Doğru dürüst anlamadıktan sonra yüksek konuları ne yapayım ben! Yalnız dili biraz düzeltmek gerekir: Seni övüyorum; ama ne desen de, edebiyat dili değil, yücelik az... Ama geçti artık; kitap basıldı. Olsa olsa ikinci baskıda düşünülür. Tekrar basarlar mı dersin Vanya? O zaman gene para alırsın, değil mi?

Anna Andreyevna söze karıştı:

- Demek bu kadar para aldınız Ivan Petroviç! Size baktıkça âdeta inanamıyorum. Aman Yarabbi, şimdi böyle şeyler para ediyor demek!

Yeniden coşan ihtiyar İhmenev:

- Sana bir şey söyleyeyim mi Vanya, diye devam etti. Gerçi

memuriyet değil: ama ne de olsa istikbal var. Büyüklerden bazıları okur belki. Gogol'e her yıl yardım edildiğini, Avrupa'ya gönderildiğini kendin söyledin. Belki sana da aynı şeyi yaparlar; ne dersin? Yoksa henüz pek mi erken, başka eserler de mi yazman gerekiyor?.. Yaz bari birader, hiç durma yaz! İlk başarıda güvenip gevşeme. Demir tavında dövülür.

Öyle kesin bir inanç ve iyi niyetle konuşuyordu ki, hayallerine set çekmeye kıyamadım.

- Bir bakarsın bir enfiye kutusu bağışlarlar. Olur mu olur, ke-yiflerine kalmış... Daha çok heveslendirmek isterlerse...

Sesini alçaltıp sol gözünü anlamlı bir ifadeyle kırarak:

- Belki saraya kadar yükselirsin; diye ekledi. Olmaz mı?.. Çok mu zamansız?

Anne Andreyevna alınır gibi oldu:

İstikbalimi kurtaramayışım, hâlâ ne paraya, ne de şöhrete kavuşamayışım, henüz bir ataşe falan olamayışım, sağlığım için pek lüzumlu bir İtalya seyahati yapmaktan uzak bulunuşum, da sebep değildi.

Öyle yıllar olur ki on yıla bedeldir. Nataşa ile öyle bir yıl geçirdik ki aramıza bir sonsuzluk girdi ve bu bizi ayırdı...

Hâlâ hatırımdadır: İhmenev'in önünde sessizce oturuyor, şapkamın zaten kırık kenarlarının kalan kısmını dalgın dalgın büküyordum. Oturduğum yerden sebebini kendim de bilmeden Nataşa'nın çıkmasını bekliyordum. Kıyafetim pek zavallıydı. Üstümde ne varsa dökülüyordu. Çökmüş, zayıflamış, sararmıştım; ama bu halimle bile, vaktiyle, sevimli Nikolay Sergeyiç'imizi endişeye düşüren şair benzerliğini kazanmamıştım; gözlerimde derin anlamlar yoktu. İhtiyar kadın içten gelen telaşlı bir merhametle bana bakarak: "Bu haliyle az kalsın Nataşa'nın nişanlısı olacaktı! Tanrı korusun!.." diye düşünüyordu.

Hâlâ kulağımdan gitmeyen o acıklı sesiyle:

"Çay içer misiniz, Ivan Petroviç?" diye sordu -masada sema-ver kaynıyordu... Nasılsınız canım? Pek hasta görünüyorsunuz!

Hiç gözümün önünden gitmiyor. Benimle konuşurken gözlerindeki endişe iyice belli oluyordu. Aynı endişe, soğumuş çayının önünde düşünceye dalan ihtiyar kocasının bakışlarını da gölgelendirmişti. O sırada ikisinin de canlarını sıkının ne olduğunu biliyordum. Prens Valkovski'yle aralarındaki davanın İhmenevlerin aleyhine dönmesine üzüliyorlardı. Ayrıca, Nikolay Sergeyiç'i yatağa düşüren başka aksilikler de olmuştu. Davaya sebep olan genç prens, beş ay önce İhmenev'lere yeniden uğrayıvermişti. Alyoşa'sını öz oğlu kadar seven ihtiyarın delikanlıyı anmadığı gün yoktu. Gelişine içten sevindi. Vasilyevskoye'yi hatırlayan Anna Andreyevna ağlamaya başladı. Alyoşa babasından gizli olarak ziyaretlerini sıklaştırdı. Namuslu, her zaman açık hareket eden Nikolay Sergeyiç ihtiyatlı davranmaya tenez-zül etmedi. Prens, oğlunun tekrar İhmenev'lerin evine kabul edildiğini öğrenince ne diyeceğini düşünmek bile onuruna dokunuyor; bütün bu anlamsız şüpheleri pek küçük görüyordu. İhtiyar yalnız yeni hakaretlere bir kere daha dayanıp dayanamayacağını kestirememişti. Genç prens hemen hemen her akşam geliyordu. İhtiyarlar onun yanında neşeleniyordu. Tabi Alyoşa'nın babası sonunda hepsini öğrendi. Gayet çirkin bir dedikodu çıktı. Prens, Nikolay Sergeyiç'e bu konuda hakaret dolu bir mektup yolladı. Oğluna da İhmenev'lere gitmesini kesin olarak yasakladı. Olay onlara gelişimden iki hafta önce olmuştu. İhtiyar müthiş kızdı. Nasıl işti bu! Temiz, asil kızı Nataşa bir daha bu kirli dedikoduya karıştırılmış, çamura bulanmıştı! Ona önceden de hakaret eden adam, insafsızlığını bir kere daha tekrarlıyordu. Bunun öcü alınmayacak mıydı?

Nikolay Sergeyiç, ilk günlerde kederinden hastalanmıştı. Hepsini biliyordum. Hasta, üzgün olduğum son üç haftadır onlara hiç gitmediğim halde, bütün meseleyi en ince ayrıntısına kadar biliyordum. Bildiğim bir şey daha vardı... Ama hayır! Bir hisle, bu işte onları dünyada en çok endişeye düşüren başka bir şey olduğunu içime doğan bir hisle anlıyor, biliyordum. Yine de inanmak istemiyor, derin bir üzüntüyle ihtiyarları inceliyordum. Evet, azap içindeydim. Gerçeği ortaya çıkarıp ona inan-

maktan korkuyor, elimden geldiği kadar uğursuz dakikayı uzaklaştırmak istiyordum. Hâlbuki bunun için gelmiştim. O gece sanki beni İhmenevlerin evine çeken bir kuvvet vardı!

İhtiyar, birden kendine gelmiş gibi:

- Sahi, Vanya, hasta mısın sen? diye sordu. Epeydir gelmiyorsun. Sana karşı kabahatliyim. Gelip yoklayacaktım; ama bir türlü olmadı işte...

Sözünü tamamlayınca tekrar daldı.

- Rahatsızdım, dedim. İhmenev, belki beş dakika sonra:

- Yaa... Rahatsızdın... diye tekrarladı. Sana o zaman sakınmanı söyledim - dinlemedin ki! Öyledir birader, ilham perisi ezelden beri tavan arsında aç ve ilaçsız oturmuştur. Yine de öyle olacak. Böyle bu...

İhtiyarın keyfi yoktu. Kalbinde kanayan yara olmasa aç ilham perisinden söz açmazdı. Yüzüne dikkatlice baktım; sararmıştı yüzü. Gözlerinde bir şaşkınlık, halletmeye gücü yetmeyen bir düşünce vardı. Sert, acı konuşuyordu. Karısı ona merakla bakıp baş sallıyordu. İhtiyar bir aralık öteye dönünce Anna Andreyevna usulcacık onu işaret etti.

Anna Andreyevna'ya:

- Natalya Nikolayevna'nın sağlığı nasıl; kendisi evde mi? diye sordum merakla.

Soruma cevap vermekte güçlük çekiyormuş gibi:

- Evde canım, evde; cevabını verdi. Şimdi gelir. Üç haftadır yüzünü görmedik. Nataşa da bir tuhaf oldu... Şaşırdım kaldım: iyi mi, hasta mı anlaşılmıyor. Allah korusun!

Kocasına ürkek ürkek baktı. Nikolay Sergeyiç isteksiz, somurtkan bir tavırla söze karıştı:

- Neymiş, hiçbir şeyi yok. Genç kız olgunlaşıyor, bebek değil artık. Hepsi bu işte... Kızların dertlerine, kaprislerine kim akıl erdirebilmiş ki!

Anna Andreyevna gücenir bir tavırla:

- Ne kaprisi... diye söylendi.

İhtiyar ses çıkarmadı; parmaklarıyla masada tempo tutuyordu. Korkuyla: "Aman Tanrı'm, aralarında bir şey mi oldu?" diye düşündüm.

- E, sizde ne var ne yok? Belinski hâlâ eleştiri yazıyor mu?

- Yazıyor. Elini salladı:

- Ah, Vanya, Vanya!.. Eleştiriden ne fayda!

Kapı açıldı, odaya Nataşa girdi.

VI

Elinde şapkasıyla girince, klavsenin üzerine bıraktı, yanuma yaklaşarak sessizce elini uzattı. Dudakları hafifçe kıpırdadı; bir şey söyleyecek, beni selamlayacak gibi oldu ama hiç ses çıkarmadı.

Üç haftadır birbirimizi görmemiştik. Ona şaşkınlıkla, korkuyla bakıyordum. Üç hafta içinde ne kadar değişmişti. Çökük, solgun yanaklarıyla sanki ateşten kavrulmuş dudaklarını, uzun, koyu kirpikleri altında hummayla, âdeta vahşi bir kesinlikle parlayan gözlerini görünce içim cız etti.

Fakat Tanrı'm, ne kadar güzeldi! O uğursuz gündeki halini ne önce, ne de sonra bir daha, görmemiştim... Bu, bir yıl önce gözlerini benden ayırmadan peşim sıra dudaklarını oynatarak romanımı dinleyen, o gece yemekte kaygısız kahkahalarla babasıyla ve benimle şakalaşan Nataşa mıydı? Burada, bu odada, yere bakarak kızara bozara "Evet" diyen Nataşa mıydı?

Akşam âyinine çağırın kalın çan sesi duyuldu. Nataşa birden titredi; annesi istavroz çıkardı.

- Kiliseye gitmek istiyordun Nataşa, dedi. Bak çan çalıyor. Git kızım; yakın zaten... Git, dua et. Hem biraz hava alırsın. Bak-sana sanki nazara uğramış gibi soldun, sarardın.

Nataşa ağır, âdeta fısıltı halinde:

- Şey... belki... Bugün gitmeyeceğim... Rahatsızım... dedi. Yüzü kâğıt gibi bembeyazdı.

- Gitsen daha iyi Nataşa, demin gitmek istiyordun; şapkanı da almıştın. Git Nataşa'cığım, Tanrı'nın sana sağlım vermesi için yalvar.

Anna Andreyevna kızını ikna etmeğe çalışıyor, çekinir gibi korka korka konuşuyordu. Nataşa'nın yüzüne merakla bakan ihtiyar da:

- Öyle ya git, dedi; yürümüş olursun. Anna doğru söylüyor. Vanya götürür seni.

Nataşa'nın dudaklarında acı bir gülümseme görür gibi oldum. Klavsenden şapkasını alıp giydi. Elleri titriyordu. Sanki bütün hareketleri bilinçsizceydi, ne yaptığının farkında değilmiş gibi bir hali vardı. Annesiyle babası bakışlarını ondan ayıramıyordu. Genç kız duyulur duyulmaz bir sesle:

- Hoşça kalın! dedi.

- Aman evladım, uzun yola çıkıyormuş gibi vedalaşıyorsun. Haline bak! Yüzüne azıcık rüzgâr essin, hiç rengin kalmamış. Ha, az kalsın unutuyordum! Zaten artık her şeyi unutuyorum... Muskanı diktim; içine, geçen yıl Kiev'den gelen bir rahibenin verdiği duayı yazıp diktim. Pek tesirli bir dua... Demin diktim. Hadi tak şunu Nataşa. Tanrı sana sıhhat versin kızım. Senden başka kimsemiz yok, yavrum...

İhtiyar kadın, dikiş masasının çekmecesinden Nataşa'nın her zaman boynunda taşıdığı küçük altın haçı çıkardı; aynı kurdeleyle yeni dikiği muska da bağlıydı.

- Şifa niyetine tak!..

Kızının boynuna takıp istavroz çıkardı.

- Eskiden seni yatırırken başucunda böyle istavroz çıkarıp dua ederdim. Sen de duayı arkamdan tekrarladın...

Şimdi eskisi gibi değilsin. Tanrı sana huzur vermiyor. Ah

Nataşa, Nataşa!.. Annenin duaları da fayda etmez oldu!

İhtiyar kadın ağlamaya başladı.

Nataşa sessizce onun elini öptü, kapıya bir adım attı. Sonra birdenbire hızla geri döndü, babasına yaklaştı. Heyecanla solu-yordu. Tıkanır gibi, kesik kesik:

- Babacığım! Siz de... kızınızı kutsayın, dedi... Önünde diz çöktü.

Hepimiz Nataşa'nın bu fazlaca merasimli haline şaşırmış du-ruyorduk. Babası bir an ne yapacağını bilmeden ona baka kaldı. Sonra:

- Nataşenka, yavrum... Biricik canım kızım, ne oldu sana? di-ye bağırdı, gözlerinden yaş boşandı. Neden kendini bu kadar hırpalıyorsun? Niçin gece gündüz ağlıyorsun?.. Hepsini görüyo-rum; geceleri uyuyamıyorsun. Kalkıp odanın kapısından dinli-yorum. Bana her şeyi söyle Nataşa, her şeyi aç ihtiyar babana, biz de...

Sözünü bitirmeden Nataşa'yı yerden kaldırıp kucakladı. Genç kız babasına sarılarak başını omzuna bıraktı. Tutmaya ça-lıştığı, gözyaşlarıyla boğularak:

- Yok, bir şey yok... Rahatsızım da.. diye tekrarlıyordu.

- Seni Tanrı'ya emanet ediyorum sevgili biricik yavrum. Tan-rı korusun, ruhuna sonsuz huzur versin, kederden uzak tutsun seni. Ben günahkâr kulunun dualarının kabul olması için de Tanrıya yalvar.

Annesi gözyaşları arasında:

- Benim dualarımı da al kızım, benimkini de! dedi. Nataşa fı-sıldayarak:

- Hoşça kalın!.. diye tekrarladı.

Kapının önünde durup annesiyle babasına bir daha baktı. Bir şey daha söylemek istedi; ama yapamadı. Hızla odadan çık-tı. Kötü bir şey olacağını hissederek arkasından koştum.

VII

Hiç konuşmadan, başı yerde, bana bakmadan yürüyordu; fakat sokağı geçip rıhtıma çıkınca birdenbire durdu, elimi tuttu.

- Boğuluyorum... diye fısıldadı. Kalbim sıkışıyor... Boğuluyorum!

Korkuyla:

- Eve dön Nataşa! diye bağırdım. Sonsuz bir kederle yüzüme baktı:

- Onlardan, bir daha dönmek üzere ayrıldığımı anlamadın mı, Vanya?

Kalbim burkuldu. Bunu daha İhmenevlere gelirken hissetmiştim. Bütün bunları belki çok önceden, âdeta bir bulutun gerisinden gibi, hayal meyal görüyordum. Yine de sözleri üzerinde yıldırım tesiri yaptı.

Hüzün içinde rıhtımdan yürüyorduk. Konuşamıyordum; durumu anlamağa çalışıyor, düşünüyordum, şaşkına dönmüş-tüm. Olanları dehşet verici, imkânsız buluyordum.

Nataşa sessizliği bozdu:

- Beni suçlu buluyorsun, değil mi Vanya? Ne söylediğimin pek farkına varmadan:

- Hayır... Yalnız şey... İnanamıyorum; olamaz bu! diye cevap verdim.

- Oldu bile Vanya. Bizimkileri bıraktım. Ne olacaklarını bilmiyorum... Kendimin ne olacağını da bilmiyorum!

- Ona gidiyorsun, değil mi Nataşa?

- Evet.

- Olamaz! diye heyecan içinde bağırdım. İmkânsız bu... Nataşa, zavallı kızım!.. Delilik bu. Hem onları öldüreceksin, hem

kendin mahvolacaksın. Bunun farkında mısın, Nataşa?

- Biliyorum; ama ne yapayım, elimde değil. Sözlerinde idam sehпасına giden mahkûmun acı ümitsizliği vardı.

- Dön Nataşa, henüz geç kalmadan dön! diye yalvarıyordum.

Nasihatlerimin o andaki faydasızlığını, anlamsızlığını anladığım halde, hatta anladıkça daha çok üsteleryerek yalvarmaya devam ettim:

- Babana ne yaptığını biliyor musun Nataşa; bunu düşündün mü hiç? Ötekinin babası, babanın düşmanı... Prens babanı tahkir etti, hırsızlıkla suçladı. Mahkemelik oldular... Hepsı bu mu?.. Bu kadar olsaydı keşke! Haberin var mı Nataşa... -Ah Yarabbi, bunu da biliyorsun!.. Alyoşa, prens köyünüzde misafirken prens, babanla annenin ikinizi birleştirmeye uğraştıklarından şüphelenmişti. Düşün bir kere! Babanın bu iftiradan çektiği ıstırapı bir düşün! Bu iki yıl içinde saçları bembeyaz oldu, görmüyor musun? Hem sen hepsini biliyorsun Nataşa. "Seni temelli kaybetmenin onlar için ne demek olduğundan bahsetmiyorum artık. Sen onların ihtiyarlık günlerinde biricik kıymetli varlığısın. Bundan bahsetmek bile istemem, kendin bilmelisin. Unutma ki baban ve sen bu kibirliler tarafından haksız yere iftiraya uğradınız. Öcün alınmadı diye yarıyor! Şimdi Alyoşa'yı evinize kabul ettiğiniz için her şey yeniden başladı. Prens bir kere daha babanı küçük gördü, aşağıladı. İhtiyar bu yeni hakaretin hiddetini yemeden düşmanının onu suçlanmakta haklı olduğunu anlayacak... Meseleyi bilenler bu sefer prensi haklı çıkarıp seni ve babanı itham edecekler. Ne hale gelecek adamcağız? Yüreğine iner! Utanç, lekelenme; hem kimin yüzünden?.. Biricik sevgili kızın sebep oluyor! Ya annen?... İhtiyar göçerse o da yaşamaz. Ne yaptığının farkında mısın Nataşa? Eve dön, kendine gel Nataşa!

Ses çıkarmıyordu. Sonra bana sitem eder gibi baktı. Bakışında öyle kavurucu bir acı, ıstırap vardı ki, o anda yaralı kalbinin bunları söylemesem de kan ağladığını fark ettim. Verdiği kararın ona neye mal olduğunu, faydasız, geç kalmış sızlanmalarım-la ona nasıl eziyet ettiğimi anlıyordum. Gene de kendimi tutamı-

yor, devam ediyordum:

- Az önce annene, belki kiliseye gitmeyeceğini kendin söylüyordun. Şu halde kalmaya niyetliydin, kararın kesin değildi.

Sözlerime acı bir tebessümle cevap verdi. Ne diye sormuştum bunu? Her şeyin değişmez bir karara bağlandığını anlamam gerekirdi; fakat ben de taşım artık. Kalbim duracak gibi oldu. Ne sorduğumu kendim de fark etmeden:

- O kadar mı seviyorsun onu? diye bağırdım.

- Ne diyeyim, Vanya? Görüyorsun işte... Bana gelmemi emretti; burada bekliyorum onu...

Dudaklarındaki o acı gülümseme hâlâ gitmemiştii. Tekrar yalvarmaya başladım:

- Beni dinle Nataşa, dinle biraz. Her şey düzelebilir, başka şekiller, başka çareler bulunabilir! Evden gitmemek de mümkün. Ben bunun çaresini bulurum Nataşa'cığım. Sizin her işinizi yoluna koyarım ben. Hepsini hallederim, buluşmalarınızı, her şeyi... Yalnız evden gitme! Mektuplarınızı birbirinize iletirim; neden olmasın?... Şimdikinden daha iyi olur. Beceririm, ikinizi de memnun ederim... Göreceksiniz; memnun kalacaksınız. Sen de başına gelecek felaketten kurtulmuş olursun Nataşa'cığım. Yoksa bu gidiş seni mahvedecek! Hadi razı ol, Nataşa... Hepsi yoluna girer, mesut olursunuz, dilediğiniz gibi sevişirsiniz... Babalarınızın kavgası bitince... - nasıl olsa bitecek bu kavga - o zaman... Sözümü keserek:

- Bırak bunları, Vanya, dedi. Yaşlı gözleriyle gülümseyerek kuvvetle elimi sıktı.

- Çok iyi kalplisin, Vanya, çok iyisin. İyi, namuslu bir adamsın. Kendini düşündüğün yok. Seni bıraktığım halde her şeyi affettin. Sadece benim saadetimi düşünüyorsun. Mektuplarımızı taşımaya bile razısın.

Ağlamaya başladı.

- Beni nasıl sevdiğini, hâlâ da sevdiğini biliyorum Vanya. Yaptıklarımı ne sitemle, ne acı bir sözle yüzüme vurdun. Hâlbü-

ki ben... Aman Tanrım, sana karşı ne kadar suçluyum! Eski günlerimizi hatırlar mısın Vanya? Keşke onunla hiç karşılaşmasaydım! Seninle birleşirdik Vanya, benim iyi yürekli canım Vanya'cığım... Ama ben sana layık değilim. Şu anlarda bile sana eski günlerimizin güzelliğini hatırlatıyorum... Üç haftadır bize uğramadın. Yemin ederim Vanya, bir defa olsun, bana lanet ettiğini, benden nefret ettiğini düşünmedim. Niçin uzaklaştığını da biliyordum. Bize engel olmak, canlı bir vicdan azabı timsali karşımıza çıkmak istemiyordun. Bizi seyretmek acı geliyordu, değil mi? Hâlbuki seni dört gözle bekledim Vanya; nasıl beklediğimi bilemezsin! Bak ne diyeceğim... Alyoşa'yı çılgınlar gibi seviyorum; ama seni, biricik dostum olarak, belki daha da çok seviyorum. Sensiz yaşayamam. Bunu çok daha iyi biliyorum. Sana, kalbine, cevher gibi ruhuna ihtiyacım var... Öff Vanya! acı günler geliyor!

Hıçkır a hıçkır a ağlamaya başladı. Gerçekten ıstırap duyuyordu. Sonra gözyaşlarını tutarak devam etti:

- Seni görmeyi öyle istiyordum ki!.. Çok zayıflamışsın, sararmış, halsiz düşmüşsün. Demek sahiden hastaydın Vanya. Hiç de sormadım... Hep kendimden bahsediyorum. Kitap işlerin nasıl? Yeni romanın ilerliyor mu?

- Romanın sırası mı şimdi, Nataşa! İşlerim fena değil... Ama vız gelir bunlar! Sana şunu sorayım Nataşa: Ona gitmeni kendisi mi istedi?

- Yalnız o değil, daha çok ben istedim. Birlikte kararlaştırdık. Sana hepsini anlatayım. Ona zengin, çok asil bir kız bulmuşlar. Yüksek bir ailedenmiş. Babası ille de evlendirmek istiyor. Prensi bilirsin; entrikacının biri... Şimdi, bu bir daha ele geçmeyecek fırsatı kaçırmamak için paçaları sıvadı. Faydalı ilişkiler kuracak, paraya kavuşacak... Dediklerine bakılırsa kız çok güzelmiş. Tahsili, ahlakı, her şeyi mükemmelmış. Alyoşa bayılıyor. Hem babası, kendisi de evlenmek istediği için onu bir an önce üstünden atmaya bakıyor. Bu yüzden ne yapıp edip ilişkimize son vermeyi aklına koymuş. Benden, Alyoşa'yı etkilememden korkuyor... Hayretle sözünü kestim:

- Prensini seviştiğinizden haberi var mı? Ben yalnız şüphelendiğini zannediyordum.

- Biliyor, hepsini biliyor.

- Kim söyledi?

- Alyoşa anlattı. Hem yakın bir zamanda babasına hepsini anlattığını bana kendisi söyledi.

- Allah Allah! Şu yaptığınıza bakın! Kendisi anlatmış... Hem de bu zamanda, olur iş değil! Nataşa sözümü keserek:

- Alyoşa'yı mazur gör, onu kınama! dedi. Başkalarına benzemez o. Çocuğun terbiye tarzı böyle. Hareketlerinin anlamını düşünüyor mu dersin? Yeni bir intiba, ilk yabancı tesir onu bir an önce bağlı olduğu yeminine ihanet ettirebilir. İradesiz, zayıf... Şimdi sana söz verir; aynı gün, aynı samimiyetle başka birisine vaat eder, üstelik gelip sana yaptığını anlatır. Belki kötü hareketler de yapar; ama onu ayıplamak elden gelmez. Olsa olsa acırsın. Göz kırpmadan en büyük fedakârlıklara katlanır, ancak yeni bir etkiyle karşılaştı mı, gene her şeyi unutup verir. Her zaman yanında olmasam beni de unuttur, öyledir o!

- Ama Nataşa, belki bunlar dedikodudan ibaret. Çocuk o daha, nasıl evlenir!

- Babası kurmuş bir kere...

- Nişanlısının çok güzel olduğunu, Alyoşa'nın ona tutkunluğunu nerden biliyorsun?

- Kendisi söyledi.

- Ne?!.. Hem başkasını sevebileceğinden bahsetti, hem de senden böyle bir fedakârlık mı istedi?

- Hayır, Vanya, hayır! Sen onu tanıımıyorsun, az gördün. Hakkında fikir edinebilmek için onu iyi tanımak gerekir. Onunki kadar doğru, temiz kalp yoktur. Yalan söylese daha mı iyi?.. Aşkına gelince; beni bir hafta görmese hemen unutup verir, başkasını sever; ama karşı karşıya geldik mi gene dizimin dibinden ayrılmaz. Yo, aramızda gizli kapaklı olmaması daha iyi; yoksa şüpheden ölürdüm. Evet, Vanya, buna iyice inandım: Her za-

man, her an yanında olmazsam benden soğur, unuttur bırakır beni. Karakteri böyle. Herhangi bir kadının peşinden sürüklenebilir... O zaman ne yaparım? Ölüyorum... Ölmek bir şey değil! Ölmeye şimdiden razıyım, fakat onsuz yaşamak ölümden, bütün işkencelerden daha acı! Ah Vanya, Vanya!.. Bir şey olmalı ki, onun için annemi, babamı bırakıyorum... Beni kandırmaya çalışma artık, kararımı verdim. Her saat, her an yanımda bulunmalı; dönemem, elimde değil... Mahvolduğumu, başkalarını da mahvettiğimi biliyorum. Birdenbire, bütün vücuduyla ürpererek:

- Ya gerçekten artık beni sevmiyorsa Vanya? diye bağırdı. Ya demin söylediğin doğruysa? -Asla böyle bir şey söylememiştim... Beni sadece aldatıyorsa, yüzüme güldüğü halde aslında kötü ruhlunun, kendini beğenmişin biriye?.. Sana karşı onu savunduğum halde şu anda belki başkasının yanında içinden benimle alay ediyorsa... Hâlbuki ben haysiyetimi çiğneyerek, sokak sokak peşinden gidiyor, onu arıyorum. Öff, Vanya!..

Bu inilti öyle acılı koptu ki, ruhumu derin bir sızı kapladı. Nataşa'nın artık kendine hâkim olamadığını anladım. Ancak göz karartan, çılgınca bir kıskançlık onu böyle delice bir karara sürükleyebilirdi; ama bu sefer ben de içimdeki kıskançlığı bastıramadım.

- Yalnız şunu anlamıyorum Nataşa, dedim. Hakkında söylediklerinden sonra onu nasıl sevebiliyorsun? Aşkına inanmadığın halde dönmemek üzere ona gidiyor, uğruna hepimizi mahvediyorsun. Bunu nasıl yapabiliyorsun?. O da sana, sen de ona ömrünüz boyunca azap vereceksiniz. Gereğinden fazla seviyorsun onu. Bu kadarı fazla Nataşa, böyle aşkı anlamam ben.

Acı duymuş gibi sarardı. Yavaşça:

- Evet, deli gibi seviyorum, dedi. Seni hiçbir zaman böyle sevmemişim Vanya. Aklımı kaybettiğimi, böyle sevmemek gerektiğini ben de biliyorum. İyi sevgi değil bu... Hem sana şunu söyleyeyim Vanya: Bunu önceden de biliyor, en güzel dakikalarımızda bile bana yalnız acı vereceğini hissediyordum. Ne yapayım ki ondan gelen ıstırap bile beni mutlu ediyor. Ona, saadet

bulmak için mi gidiyorum sanki... Onun yanında beni neler beklediğini, neler çekeceğimi şimdiden biliyorum. Beni sevmeye yemin etmiş, türlü vaatlerde bulunmuştu. Hiç birine inanmıyor, değer vermiyorum. Yalan söylemediğini, söyleyemeyeceğini bildiğim halde önceleri de sözlerine önem vermiyordum. Onu hiçbir şekilde bağlamak istemediğimi kendim söyledim. Ona karşı en doğrusu böyle hareket etmektir; tasmayı kimse sevmez, en başta ben. Yine de seve seve esiri olurdum; gönüllü eseri... Yanımda olsun, onu göreyim diye her şeye katlanırdım. Yanımda, gözümün önünde başkasını sevmesine bile!

Hummalı bakışını bana dikerek:

- Ne aşağılık, değil mi Vanya? dedi. Bir an, sayıklıyor gibi geldi bana.

- Böyle arzulara ancak alçaklık denir, değil mi? Öyle olsun. Alçaklık diyorum; ama beni bıraksa da kovsa da dünyanın öbür ucuna kadar peşinden gideceğim. Eve dönmek için beni ikna etmeye çalışıyorsun; neye yarar?.. Dönerim; ama beni yarın çağır-sın yine çıkar giderim. Bir köpeği çağırır gibi, ısılıkla seslense bile arkasından koşarım... İstirap mı?.. Onun verdiği hiçbir ıstırap-tan korkmam. Ondan geldiğini bilmek bana yeter. Ah, bunları anlatmaya imkân yok Vanya!

"Ya babası, annesi?" diye düşündüm. "Galiba onları büsbütün aklından çıkarmış."

- Seninle evlenmeyecek mi, Nataşa?

- Evlenmeye söz verdi; hep söz... Zaten bunun için çağırdı. Yarın şehir dışında gizlice nikâhımız kıyılacak. Ne yaptığını bilmiyor ki!.. Belki nasıl nikâh kıyıldığını da bilmez. Hem ne biçim koca olacak! Gülünç doğrusu. Beni alsa bile bedbaht olur, başı-ma kakmağa başlar... İlerde şunu veya bunu başıma kakmasını hiç istemem. Ne isterse karşılıksız veririm. Evlenme onu bedbaht edecekse neden buna sebep olayım?

- Sen vallahi kâbus görüyorsun, Nataşa, dedim. Şimdi doğ-ruca ona mı gidiyorsun?

- Hayır, buraya gelip beni alacaktı. Öyle sözleştik. Bakışlarım uzaklara ilişti. Görünürde kimseler yoktu. Hiddetle:

- Hâlâ gelmedi! İlk olarak sen geldin! diye bağırdım.

Nataşa, yumruk yemiş gibi sendeledi, yüzü ıstırapla buruştu. Acı bir tebessümle:

- Belki hiç gelmez, dedi. Evvelki gün, gelmek için söz vermezsem evlenme işini geri bırakmak zorunda kalacağını yazmıştı. Babası onu nişanlısına götürecekti. Bunu öyle sade, öyle doğal bir halle yazıyordu ki; ya gerçekten öbürüne gittiyse Vanya?

Cevap vermedim. Elimi kuvvetle sıktı, gözleri parladı. Duyulur duyulmaz biri sesle:

- Ötekine gitmiştir... diye mırıldandı. Buraya gelmeyeceğimi ümit ediyordu. Ona gidecek, sonra da bana önceden haber verdiğini, gelmediğim için haklı olduğunu söyleyecek. Bıktı benden, bırakıyor beni... Aman Allah'ım, deliyim ben! Benden bıktığını son defa kendisi de söylemedi mi?.. Daha ne bekliyorum?

Alyoşa'yı rıhtımda uzaktan gördüm.

- Geliyor, İşte!

Nataşa titredi. Çılgılığını tutamadı. Yaklaşan Alyoşa'yı seçince elimi bırakarak ona doğru koşmaya başladı. O da adımlarını sıklaştırdı. Bir an sonra kucak kucağaydılar. Sokakta bizden başka kimse yok gibiydi. Öpüşüp gülüyorlardı; ama Nataşa bir yandan da ağlıyordu. Sanki uzun bir ayrılıktan sonra kavuşmuşlardı. Solgun yanaklarına renk gelmiş, heyecandan âdeta kendinden geçmişti. Alyoşa beni fark edince hemen yanıma koştu.

VIII

O zamana kadar Alyoşa'yı pek çok kere gördüğüm halde, derin bir merakla inceliyor. Onun gözlerinin içine bakıyordum. Sanki bakışları bana bu çocuğun Nataşa'yı nasıl büyülediğini,

kutsal saydığı her şeyi çiğnetecek kadar âşık edebildiğini anlatıyordu.

Genç prens ellerimi ellerine alarak kuvvetle sıktı. Mazlum, temiz bakışı son derece cana yakındı.

Sırf düşmanım olduğu için hakkında yanlış bir yargıya sahip olduğumu düşündüm. Evet, onu sevmiyordum; hem de yalana ne gerek var. Prens Alyoşa'yı tanıyanlar içinde belki yalnız ben ona bir türlü ısınamıyordum. Onun birçok özelliğinden kesin olarak hoşlanmıyordum. Hatta belki fazlasıyla zarifti. Dış görünüşünü bile sevmiyordum. İleride, bu konuda tarafsız hüküm vermediğimden bahsedeceğim. Uzun, ince, güzel yapılı vücudu, sarı saçları vardı. İri mavi gözlerinin tatlı, düşünceli bakışında zaman zaman tanı çocukça, saf bir neşe parlıyordu. Biçimli, ufak, dolgun dudaklarından ciddi bir kıvrım hiç eksik olmazdı. Ansızın beliren candan tebessümü o kadar çekiciydi ki, neşeli olmanız da olmanız da karşılık vermeden yapamazdınız. Giyiminde fazla incelik yoktu, ama yine de her zaman zarif görünürdü. Giyimi de, tabiatı da özentisizdi. Kibarlara has olan kötü huyları olduğunu da itiraf etmek gerekir: Hoppalık, kendini beğenmişlik, nezaketli bir küstahlık... Fakat son derece temiz ruhlu, sade bir insan olduğu için bunların herkesten önce farkına vararak kendi kendini ayıplar, alaya alırdı. Bu çocuğun şakadan bile yalan söylemeyeceğini. Söylese bile bunu kötülük amacıyla yapmayacağını tahmin ediyorum. Benciliği bile sinsi değil de apaçık olduğundan insana batmıyordu. İçi dışı birdi. Ruhça zayıftı, çabuk kanardı, ayrıca ürkekti; zerre kadar da iradesi yoktu. Küçük bir çocuk gibi, ona da kötülük etmek, aldatmak günahtı. Yaşından çok saf olan Alyoşa'nın gerçek hayat hakkında hiçbir bildiği yoktu. Herhâlde kırkına kadar da öyle sürüp gidecekti. Böyle insanlar ömürlerinin sonuna kadar olgunlaşamaz. Alyoşa'yı sevmeyen bir insanı düşünemiyorum; çocuk gibi sokulgandı. Nataşa'nın dediği doğrudu: Kendi iradesi dışında, başkasının etkisiyle kötü bir şey yapsa, sonucunu öğrenince pişmanlığından ölürdü sanırım. Nataşa, bir iç seziyle, ona hükmedebile-

ceğinin, Alyoşa'nın onun kölesi olacağının farkındaydı.

O anda erkeğin gözleri aşk doluydu; Nataşa'ya hayranlıkla bakıyordu. Nataşa beni zafer kazanmış bir halle süzdü. O dakika da ailesini, ayrılışını, şüphelerini hepsini unutmuştu. Mutluydu.

- Vanya! diye bağırdı. Ona karşı suçluyum, layık değilim ona. Senin artık gelmeyeceğini sanmıştım Alyoşa. Bu kötü düşüncelerimi bir daha hatırlama Vanya!

Alyoşa'ya sonsuz bir sevgiyle bakarak:

- Hepsini unutturacağım, diye ekledi. Alyoşa gülümseyerek elini öptü; sonra elini bırakmadan bana döndü:

- Sakın beni suçlu bulmayın. Sizi kardeşçe kucaklamağı ne zamandır istiyordum. Nataşa'dan hakkınızda çok şey duydum; ama birbirimizi tanıyor sayılmayız. Nedense bir türlü yıldızımız barışmadı... Dost olalım ve... bizi affedin!

Son sözlerini yavaşça, hafif kızararak söyledi. Yüzünde öyle güzel, temiz bir tebessüm vardı ki bütün kalbimle ona eşlik etmekten kendimi alamadım.

Nataşa:

- Evet, öyle Alyoşa; diye atıldı. Vanya bizim kardeşimiz, bizi bağışlar, onsuz mesut olamayız. Sana söyledim ya... Zalim çocuklarız, Alyoşa! Ama ne olursa olsun, üçümüz bir arada oturacağız.

Sonra: - Vanya, diye bana döndü; dudakları titremeye başladı. Sen şimdi onlara, bizimkilere dön. Altın gibi kalbin vardır biliyorum... Beni affetmezlerse bile, senin affettiğini görünce belki biraz yumuşarlar. Hepsini anlat onlara. Olanı biteni içinden nasıl geliyorsa öyle anlat. Beni savun, koru beni. Kendi dilinle bütün sebepleri sırala. Sana bir şey söyleyeyim mi Vanya, bugün yanımda olmasan belki bu kararı veremezdim. Kurtuluşum sende, o anda sana güvendim. Onlara durumu, hiç olmazsa ilk acılarını hafifletecek şekilde anlatabilirsin. Ah Yarabbi... Hem şey... Artık affedilmeyi beklemediğimi de söylersin. Dersin ki, onlar affetse bile Tanrı affetmez... Ama bana beddua etseler de ömrümün sonuna kadar onları kutsayacağım, sağlıklarına duacı ola-

çağım. Kalbim onlarla beraber. Neden hep mutluluk olmuyor, neden?.. Tanrım, ben ne yaptım!

Nataşa birdenbire kendine gelmiş gibi, dehşet içinde ürperdi; yüzünü elleriyle örttü. Alyoşa onu kollarına alarak sessizce göğsüne bastırdı. Kısa bir sessizlik oldu.

Alyoşa'ya sitemle bakarak:

- Ondan bu fedakârlığı nasıl isteyebildiniz! dedim.

- Beni suçlamayın Vanya. Felaketimiz büyük; ama çabuk geçer. Buna kesin olarak eminim. Yalnız o ana dayanmalıyız. Nataşa kendisi aynı şeyi söylüyordu. Biliyorsunuz ya, hepsinin başı şu gereksiz kavgalarla bilmem ne davaları!.. Yalnız... Size yemin ederim, -bunu çok düşündüm- hepsi bitecek. Gene hepimiz bir arada, tam anlamıyla mesut olacağız. İhtiyarlar bile bize bakarak barışacak... Ne malum, belki evlenmemiz barışmaları için ilk adım olacak! Bence, ancak bu beklenir; ne dersiniz? Nataşa'ya baktım.

- Evlenmeden bahsediyorsunuz Alyoşa. Nikâhınız ne zaman?

- Ya yarın ya öbür gün. Herhâlde öbür gün yüzde yüz. Bakın işte. Kendim bile iyice bilemiyorum. Açığını söyleyeyim: Henüz hiçbir hazırlığım yok. "Belki Nataşa bugün gelmez" diye düşündüm. Üstelik babam bugün beni evlendirmek istediği kızın evine götürmek için tutturdu. Beni evlendirmek istiyorlar. Nataşa söylemedi mi? Ama ben istemiyorum. Zaten bu yüzden işi kesin olarak düzenleyemedim. Yine de öbür gün nikâhımız yüzde yüz kıyılacak. Öyle tahmin ediyorum; başka türlü olmaz. Yarın Pskov yolundan hareket ederiz. Şurada, köylerden birinde liseden bir arkadaşım var; çok iyi çocuktur. Umarım tanıştıracığım sizi; köyde papaz da var... Belki de yok ya, tam bilmiyorum. Bunu önceden öğrenmem gerekirdi; ama elim bir türlü değmedi... Zaten bunlar önemsiz ayrıntılar. Esas kararı verdik ya... Papaz başka köyden de bulunur, öyle değil mi? Adım başında bir köy... Yazık ki çocuğa bir iki satır yazamadım; haber versem daha iyi olurdu. Belki evde değildir. Zaten bunlar en son, düşünülecek

şeyler... Bir kere kararı verdikten sonra hepsi kendiliğinden yürür, değil mi? Nataşa şimdilik yarına veya öbür güne kadar ben de kalır. Ayrı bir daire kiraladım, döndüğümüz zaman orada oturacağız. Artık babamla oturamam. Bize gelir görürsünüz, hoş olacak. Lise arkadaşlarım evimize gelir, toplantılar yaparız...

Alyoşa'yı şaşkınlıkla, üzülererek süzüyordum. Nataşa, bakışıyla, ayıplamamam, hoş görmem için yalvarıyordu bana. Bir yandan Alyoşa'yı hüznünlü bir gülümsemeyle dinlerken bir yandan karşısında boş, fakat tatlı tatlı gevezelik eden sevimli bir çocuk varmış gibi seyretmekten kendini alamıyordu. Sitemle bakıttım. Hali pek dokundu bana. Alyoşa'ya:

- Babanızın sizi affedeceğine emin misiniz? diye sordum.

- Yüzde yüz. Zaten başka ne yapabilir ki... Elbette baştan bana beddua eder; buna da eminim. Tabiatı öyledir; bana karşı hep sert davranır. Belki beni şikâyet de eder. Kısacası babalığım yapar bir kere... Ama bunları ciddiye almamak gerek, çünkü beni deli gibi sever. Biraz kızar, sonra affeder. O zaman hepsi barışır, biz de mutlu oluruz. Nataşa'nın babası da...

- Ya affetmezse? Bunu düşündünüz mü hiç?

- Yoo, kesin affeder. Affeder de, belki hemen olmaz. Raziyim... Ben de ona karakter sahibi olduğumu göstereceğim. Hep iradesiz, havalının biri olduğumu söyler durur. Bundan sonra havalı mıyım, değil miyim anlasın. Evli barklı adam olacağım şaka değil! Artık beni çocuk göremez o zaman. Yani demek istiyorum ki, ben de herkes gibi, bütün evli erkekler gibi olacağım. Kazandığım parayla geçineceğiz. Nataşa bunun, şimdi yaptığımız gibi, başkasının sırtından geçinmekten daha iyi olduğunu söylüyor. Duysanız bana neler, ne iyi şeyler söyler! Bana kalsa bunlar aklımdan bile geçmezdi, böyle yetişmedim. Hoş hoppa, beceriksiz olduğumu kendim de biliyorum; fakat size bir şey söyleyeyim mi; evvelki gün aklıma muhteşem bir fikir geldi. Gerçi bundan bahsetmenin sırası değil; ama yine de anlatacağım size. Hem Nataşa duysun, hem de belki bize bir akıl verirsiniz. Ben de sizin gibi roman falan yazıp dergilere satmayı düşünüyö-

rum. Bana o muhitte yardım edersiniz değil mi Vanya? Hatta si-ze güvenerek bu gece -deneme türünden- bir roman tasarladım bile. Hoş bir şey olacak! Konuyu Scribe'in bir komedisinden aldım... Sonra anlatırım. En önemlisi, para meselesi... Size para veriyorlar değil mi?

Gülümsememi tutamadım. O da gülümseyerek:

- Gülüyorsunuz, dedi. Sonra aklın almayacağı bir saflıkla: Siz görünüşüme bakmayın, dedi. Çok dikkatliyimdir. Gözümünden hiçbir şey kaçmaz, göreceksiniz. Denemekten ne çıkar?... Belki de beceririm; ama belki de siz haklısınız. Hayatı pek tanımıyorum; Nataşa da öyle diyor. Hoş yalnız o değil, herkes öyle söylüyor. Şu halde yazar olamam belki de... Gülün siz, gülün; ama kusurlarımı düzeltin. Nataşa'nın hatırı için yapın bunu, onu seviyorsunuz. Ben ona layık olmadığımı itiraf ediyorum; bunu hissediyorum. Acı bu... Nasıl oldu da beni sevdiğine şaşıyorum. Elbette ben ona canımı vermeye hazırım! İnanır mısınız, şu ana kadar hiçbir şeyden korkmuyordum. Şimdi içime bir ürkeklik düştü; sonumuz neye varacak acaba? İnsanın vazifesine dört elle sarıldığı halde beceriksizliği, iradesizliği yüzünden başaramaması mümkün mü? Hiç olmazsa siz, dostumuz olarak bize yardım edin! Tek dostumuz, sizsiniz... Ben tek başıma hiç başaramayacağım bu işi... Kusura bakmayın Vanya. Size pek yükleniyorum; ama sizi asıl, kendimden çok iyi bir adam biliyorum da ondan; fakat düzeleceğim emin olun, ikinize de layık olacağım.

Alyoşa tekrar elimi sıkı, güzel gözlerinde iyilik ve mertlik ışığı parladı. Bana o kadar inançla elini uzattı, dostu olduğuma öyle emindi ki!

Devamla:

- Düzelmememe Nataşa da yardım eder, dedi. Sakın aklınıza kötü bir şey gelmesin. Bizim için pek fazla üzülmeyin. Epey ümitliyim, maddi durumdan yana endişe edecek tarafımız yok. Mesele romanım başarılı olmazsa (doğrusu roman, falan saçma şeyler, bunu sırf fikrinizi öğrenmek için söyledim) yazı yazmayı beceremezsem müzik öğretmeni olurum. Müzikle ilgimden haberiniz

yok mu?.. Bu şekilde hayatımı kazanmaktan hiç çekinmem. Bu bakımdan tamamıyla yeni fikirliyim. Ondan başka evimde bir sürü pahalı biblo, lüzumsuz tuvalet takımlarım var; bunları ne yapayım? Satarım; aldığım parayla da uzun zaman geçiririz. Nihayet, en son çare olarak, belki sahiden bir vazife alırım. Baban buna çok sevinir. Zaten ikide bir çalışmak için teşvik ediyor, ben de hep rahatsızlığımı öne sürerek atlatıyorum -hatta bir yere kaydedilmişim galiba... Evliliğin bana yaradığını, ağır başlı olup uslandığımı, çalışmaya başladığımı da görse sevinir; affeder beni.

- Peki; ama Aleksey Petroviç, bu durumda babanızla Nataşa'nın babasının arasında kopacak gürültüyü hiç düşünmediniz mi?

Merhametsiz konuşuyordum. Sözlerimde, ölü gibi sararmış Nataşa'yı göstererek:

- Bu gece evlerinin halini gözünüzün önüne getiriyor musunuz? diye devam ettim.

- Evet, haklısınız; çok feci şey! Bunu düşündüm ve içten kederlendim... Ama ne yapayım?.. Haklısınız. Hiç olmazsa onun ailesi affetse bizi. İhtiyarlar ne kadar sevdiğimi bilseniz! Öz ailemmiş gibi seviyorum. Halbuki onlara yaptığım şey!.. Ah şu kavgalar, davalar yok mu?.. Buna nasıl üzüldüğümü inanamazsınız. Zorları nedir sanki? Hepimiz birbirimizi sevdiğimiz halde kavgalıyız. Barışsalar da bitse bu tatsızlık... Onların yerinde olsam, böyle yapardım. Sözleriniz beni ürküttü, Vanya; korkunç bir işe giriştik Nataşa! Bunu önce de söylemiştim... Beni dinleyin Ivan Petroviç: Belki her şey düzeler, ne dersiniz? Eninde sonunda barışsalar ya! Barıştıralım onları... Kesinlikle böyle olacak; aşkımıza karşı koyamazlar. Varsın şimdi beddua etsinler bize. Biz de gene sevelim onları: Sonunda dayanamazlar. Şu bizim pederin bazen nasıl yufka yürekli olduğuna inanamazsın. Kaşlarının altından bakışlarına aldırmayın, aslında pek hassastır. Bugün beni nasıl tatlı tatlı ikna etmeye çalıştığını duysaydınız!.. Hâlbuki ben işte tam arzusunun aksine hareket ediyorum; buna da üzülüyor değilim. Hep bu olaylar yüzünden! Delilikten başka bir şey değil. Ne olur da Nataşa'ya daha dikkatli baksaydı, ya-

rım saat yanında kalsaydı! Yüzde yüz fikri değişir, derhal bizden olurdu.

Alyoşa, Nataşa'ya sevgi ve hayranlıkla baktıktan sonra gevezeliğine devam etti:

- Nataşa'yı tanıdıktan sonra ne kadar seveceğini, muhitimizin nasıl hayrete düşeceğini hayalimde binlerce defa canlandırmaktan öyle zevk alıyorum ki! Böyle bir kız dünyada görmemiştir onlar! Oysa babam onun adı bir entrikacı olduğuna inanıyor... Şerefini temize çıkarmak borcumdur. Ah Nataşa!.. Hepsi sevecekler seni -taşkın bir heyecanla... Sevmeyecek adam olmaz zaten! diye ekledi. Sana ne kadar layık değilsem de gene sev beni Nataşa! Ben de... eh, beni biliyorsun!.. Aslında mesut olmamız için çok şey gerek değil ki! Ne dersiniz deyin, bu akşamın hepimize huzur, barış ve sessizlik getireceğine eminim, evet eminim! Bu akşam için de Tanrımıza çok şükür, değil mi Nataşa? Ne oldun?.. Tanrım aman Tanrım; ne oldun Nataşa?..

Nataşa ölü gibi sararmıştı. Alyoşa'nın çenebazlığı devam ederken gözlerini ondan ayırmıyordu; fakat bakışı gittikçe donuklaşıp sabitleşiyor, yüzü soluyordu. Sonunda dinlemez olmuş, kendinden geçmiş gibi göründü. Alyoşa'nın seslenişi onu uyandırmıştı sanki. Kendini toparladı, etrafa bakındı. Sonra birdenbire bana atıldı. Hızla, aceleyle ve Alyoşa'dan saklamak ister gibi cebinden bir mektup çıkarıp verdi. Büyüklerine bir gün önce yazdığı mektuptu. Uzatırken bakışı bir kuvvet bağlamış gibi benden ayrılmıyordu. İçinde sonsuz bir ümitsizlik vardı. Bu acı bakışı ömrümün sonuna kadar unutamam. Beni de bir korku sardı: Nataşa'nın ancak o sırada yaptığının fecaatim anladığımı gördüm. Bir şeyler söylemek için bocalıyordu. Konuşmaya başladı. Sonra birdenbire kendini kaybetti. Düşmesine kalmadan onu yakaladım. Alyoşa korkudan sapsarı, kızın şakaklarını ovuyor, ellerini, dudaklarını öpüyordu. Bir iki dakika sonra Nataşa kendine geldi. Az ötede Alyoşa'yı getiren araba duruyordu; onu çağırdık. Nataşa arabaya binerken çılgın gibi elime yapıştı. Bir damla gözyaşı parmaklarımı yaktı... Araba hareket etti. Durdu-

ğum yerde uzun uzun arkasından baktım. O anda mutluluğum mahvolmuştu, hayatım ikiye bölünmüştü. Derin bir acı hissettim. Ağır ağır, aynı yoldan ihtiyarlara döndüm. Onlara ne söyleyeceğimi, içeri nasıl gireceğimi bilmiyordum. Aklım durmuş, ayaklarım âdeta adım atamaz olmuştu.

İşte mutluluğumun hikâyesi bundan ibaret... Aşkımın bağlanışı böyle oldu. Şimdi bıraktığım, hikâyeye devam edeceğim.

IX

Smith'in ölümünden dört-beş gün sonra evine taşındım. O gün akşama kadar fena halde canım sıkılıyordu. Hava berbat, soğuktu, yağmurla karışık sulu kar yağıyordu. Ancak akşamüstü, odada biran için güneş gözüktü. Yolunu şaşırmış bir güneş ışığı besbelli merak sebebiyle odama bir bakış attı. Oraya taşındığıma pişmanlık duymağa başladım artık. Oda büyük olmasına rağmen basık tavanlı ve duvarları isli, havasızdı. Birkaç parça eşya bulunduğu halde içinde sevimsiz bir boşluk vardı. Girer girmez kalan sağlığımı bu eve mal edeceğimi düşündüm. Düşündüğüm gibi çıktı.

Sabah, kâğıtlarımı düzenleyip sıralamakla geçti. Çantam olmadıği için bunları bir yastık yüzünün içine doldurup getirdim. Hepsi buruş buruş olmuş, birbirine geçmişti. Masa başına oturup çalışmaya başladım. O sıralar büyük romanımla uğraşıyordum; fakat aklım başka yerde olduğu için kalem ikide bir elimden düşüyordu.

Kalemi bırakıp pencerenin önüne geçtim. Hava gittikçe karıyor, içim hüznle doluyordu. Türlü türlü acı düşüncelerle boğuluyordum. Bir duygu bana, sonunda Petersburg'un kurbanı olacağımı söylüyordu. Bahara giriyorduk. "Fırsat bulup bu kabuktan sıyrılısam, kendimi tabiatın kucağına atabilsem; ciğerlerime özlediğim çayırların, ormanların temiz havasını doldursam

canlanırdım!" diye düşünüyordum. Hatırımdadır, şöyle bir şey aklımdan geçmişti: "Bir sihir mi, mucizevî bir kuvvet mi? Son yıllarda geçirdiklerimi unutturabilse de dinç bir kafayla, yeni bir kuvvetle her şeye yeniden başlasam..."

Evet, o sıralar böyle hayaller kuruyor, dirilmenin umudunu besliyordum. Bazen de kendi kendime: "Hiç olmazsa büsbütün aklımlı oynatsam da tımarhaneye girsem. Belki tedaviden sonra beynim yeniden doğru dürüst çalışmaya başlar." diyordum. Yaşama arzusu, hayata inancım vardı; fakat bunu da unutmadım. Hemen arkasından: "Pe'ki, tımarhaneden sonra ne yapardım? Yeniden romanlar mı yazacaktım?"

Böylece oturup hayal kuruyor, tasalanıyordum. Vakit hayli ilerlemişti. Neredeyse gece olacaktı. Hâlbuki bu akşam Nataşa ile buluşacaktık. Daha bir gün önce mektupta mutlaka gelmemi istemişti. Acele acele yerimden kalkıp hazırlanmaya başladım. Kendim, de, yağmur çamur da olsa o evden bir an önce dışarı çıkmaya can atıyordum.

Karanlık bastırdıkça odam daha geniş görünüyor, âdeta büyüyordu. Aklıma, birdenbire, orada her gece, her köşede Smith'i göreceğim geldi. Pastaneden Adam Ivaniç'e hareketsiz baktığı gibi bana da bakacağını, ayaklarının dibinde, oradaki gibi, Azorka'sının yatacağını görür gibi olduğum sırada gayet garip bir olayla karşılaştım.

Gerçi her şeyi açıkça konuşmalı. Sinirlerimin bozuk olduğundan mı; yeni evimi yadırgadığımdan mı yoksa yakında geçirdiğim bir üzüntüden mi ne, karanlık bastırır bastırmaz mistik bir korku adına verdiğim bir ruh halini hissediyordum. Bu hal şimdi hastalığım yüzünden geceleri de sık sık gelmektedir.

Bu, kendimin de kestiremediğim, akla sığmayan, normal hayatta mevcut olmadığı halde yüzde yüz olabilecek, hatta belki şu anda bile aklın sıraladığı bütün delillere rağmen alay olsun diye, karşıma kaçınılmaz, korkunç, iğrenç, şiddet dolu bir cisim halinde dikilecek şeyi düşünüyor; acı, azap verici bir korku hissediyordum. Bu korku, genellikle, aklın söylediklerini dinlemez; git-

tikçe artardı. Ondan sonra akıl daha keskin bir açıklıkla işlemeye başladı. Bununla birlikte hislere karşı koymaktan acizdi. Bu halden doğan aklın faydasızlığı bir ikileşme doğurur; acı bir bekle-yiş korkumu arttırırdı. Ölülerden korkan insanların duydukları sıkıntı böyle olmalıdır sanırım; fakat benimkinde tehlikenin ne olduğunun meçhul kalması bu azabı daha şiddetlendirirdi.

Şimdiymiş gibi aklımdadır. Sırtımı kapıya çevirmiş, masadan şapkamı almıştım. Birdenbire, aklıma dönüp geriye bakarsam yüzde yüz Smith'i göreceğim gelirdi. İlk kapıyı yavaşça açıp odanın eşiğinde durarak odayı gözden geçirecek, sonra sessizce başını eğdikten sonra girip, karşıma dikilecekti. Donuk gözlerini bana dikerek dişsiz ağzında uzun süren bir gülümse-meyle ansızın yüzüme bakacaktı. Sessiz kahkahalarla bütün vücudu uzun zaman titreyecekti. Ansızın Smith'in hayali gözümün önünde gayet açık, canlı bir şekilde belirdi. İçimde bütün bunlar gerçekten olacakmış gibi, hatta olmuş da sırtım kapıya dönük olduğu için göremiyormuşum gibi bir inanç doğdu. Kapının sanki gerçekten açıldığını duydum. Hızla o yana döndüm. Gördüklerimi anlatayım: Kapı hakikaten, bir an önce hayalimde canlandırdığım gibi, yavaş yavaş, sessizce açılıyordu. Çığlığımı tutamadım. Kapı âdeta kendiliğinden aralandı; fakat uzun zaman kimse görünmedi. Sonra birdenbire eşikte oldukça garip bir yaratık seçtim. Karanlıkta hayal meyal fark ettiğim bir çift göz ısrarla, sabit bir bakışla beni inceliyordu. Tüylerim diken diken oldu. Korkudan çıldıracak gibi oldum. Tam o anda gelenin bir çocuk, bir kız çocuğu olduğunu fark ettim. Karşıma Smith'in kendisi çıksaydı, odamda o saatte böyle bir çocukla bu garip, ani karşılaşmam kadar korku duymazdım.

Kapının, âdeta kızın odaya girmeye korkuyormuş gibi ağır ağır ve sessizce açıldığını söylemiştim. Beni fark edince eşikte şaşkınlıktan taş kesilmiş halde duraksamış, beni seyrediyordu. Sonunda usul usul yürüyerek iki adım ilerledi. Yine sessizliği bozmadan karşımda durdu. Yakına gelince on iki-on üç yaşlarında, ufak tefek, ağır bir hastalıktan kalkmış gibi cılız, soluk be-

nizli bir kızcağız gördüm. Bu haliyle iri kara gözlerinin parlıtısı tümüyle dikkati çekiyordu. Akşam serinliğinde tir tir titreyerek sol eliyle göğsünü örten yırtık atkıyı bastırıyordu. Üstü başı son derece döküktü. Gür siyah saçlarının tarak yüzü görmediği belliydi. Bir iki dakika karşılıklı birbirimizi süzmeye devam ettik.

Sonunda, kız, göğsü yahut da boğazı ağrıyormuş gibi güçlkle duyulan kısık bir sesle:

- Dedem nerede? diye sordu.

Bu soru, mistik korkumu bir anda dağıttı. Nihayet Smith'i arayan biri çıkmış, beklenmedik bir anda izi ele geçmişti. Soruya hazırlıklı olmadığım için boş bulundum:

- Deden mi? diye sordum. Öldü o!.. dedim. O anda pişman oldum.

Küçük kız bir an daha durumunu değiştirmede. Sonra ansızın şiddetli bir sinir buhranına tutulacakmış gibi titremeye başladı. Düşmesin diye tuttum. Birkaç dakika sonra düzeldi. Sarsıldığını belli etmemek için üstün bir gayret sarf ettiği belliydi.

- Affet kızım, dedim. Bunu böyle doğrudan doğruya söyledim için beni affet yavrum!.. Belki de yanılıyorum, belki ölen o değil... Zavallı çocuğum! Kimi arıyorsun sen, buradaki ihtiyarı mı?

Bana endişeyle bakarak, zahmetle:

- Evet... diye fısıldadı.

- Soyadı Smith miydi?

- Evet.

- Öyleyse o... ölen o... Ama sen kendini bu kadar üzme yavrum. Neden daha önce gelmedin? Nereden geliyorsun? Düny gömdüler; ansızın ölmüş... Demek torunu oluyorsun?

Kız bu birbiri ardına sorduğum, çapraşık soruları karşılıksız bırakıyordu. Ses çıkarmadan sırtını dönerek kapıya yürüdü. O kadar şaşırmıştım ki, ne bir şey sordum, ne de tutmağa çalıştım. Kapının eşiğinde yeniden durdu, bana doğru yarım dönerek:

- Azorka da mı öldü? diye sordu.

- Evet, Azorka da öldü.

Sorusu garip gelmişti. Âdeta Azorka'nın ihtiyarla birlikte öldüğüne emin gibiydi. Cevabımı alınca dışarı çıkarak kapıyı sessizce örttü. Onu durdurmak için peşinden koştum. Boş bulunarak odadan çıkmasına fırsat verdiğim için kendi kendime kızıyordum. Öyle sessizce gidivermişti ki dış kapıyı açıp kapamassını bile fark edemedim. Henüz aşağıya inmemiştir, diye düşünerek antrede durup dinledim. Her taraf sessizdi. Yalnız alt katlardan birinde bir kapı açılıp kapandı. Sonra her taraf yeniden sessizliğe gömüldü.

Aceleyle aşağıya inmeye başladım. Merdiven, oturduğum beşinci kattan dördüncü kata kadar kıvrımlıydı; ondan sonra düz iniyordu. Küçük apartmanlara has, kirli, kapkara, her zaman loş bir merdivendi bu. O sırada her zamankinden daha da karanlıktı. El yordamıyla dördüncü kata inince durdum. Sahanlıkta birisi benden gizleniyormuş gibi geldi. Ellerimle yoklamaya başladım. Küçük kız köşeye büzülmüş, yüzünü duvara yaslayarak için için ağlıyordu.

- Bana bak kızım, diye başladım. Neden bu kadar korktun? Hoş kabahat benim ya, seni ürküttüm. Biliyor musun, deden ölürken senden bahsetti. Son sözlerinde sen vardın. Hem kitapları da bende kaldı; belki senin kitapların... Adın ne senin? Nerede oturuyorsun? Deden, 6. sokak...

Sözümü tamamlayamadım. Kız korkulu bir çığlık attı. Sanki oturduğu yeri bilmemden ürkmüş gibiydi. Zayıf kemikli eliyle beni iterek merdiveni koşa koşa indi. Peşinden gittim; ama az sonra ayak sesleri kesiliverdi. Sokağa fırladığım zaman kızı göremedim. Voznesenski caddesine kadar koştuktan sonra, bu kovalamamanın boşuna olduğunu anladım. Sanki yer yarılmış da kız içine girmişti. "Belki de merdivenden inerken sahanlıklardan birine gizlenmiştir..." diye düşündüm.

X

Ama caddenin çamurlu yaya kaldırımında daha birkaç adım atmıştım ki, bir adamla çarpıştım. Başı önde, belli ki derin düşünceler içinde, hızla yürüyordu. Bunun ihtiyar İhmenev olduğunu fark edince, şaşakaldım. O akşam benim için umulmadık karşılaşmalar akşamıydı. İhtiyarın iki-üç gün önce hayli şiddetli bir rahatsızlık geçirdiğini biliyordum. Böyle yağışlı havada dışarıda dolaşmasına şaşıtım. Öteden beri geç vakit sokağa çıkmazdı. Özellikle Nataşa evden gideli, yani beş altı aydır büsbütün külkedisi olmuştu. Beni görünce içini dökecek birini bulmuş gibi son derece sevindi. Elimi sıktı, nereye gittiğimi sormadan birlikte sürüklemeye başladı. Endişe, telaş içindeydi; hareketleri sinirliydi. "Nereye gidiyordu acaba?" diye düşündüm; ama bunu ona sormak uygun düşmeyecekti. İhmenev o sıralar buluttan nem kapar olmuştu. Bazen en basit söz veya sorudan olmadık anlamlar çıkarıyor, alınıyordu.

Yan gözle onu süzdüm. Hasta gibiydi, son günlerde iyice zayıflamıştı. Saçları büsbütün aklaşmış, uzamış, kalıpsız, buruşuk şapkasından tutam tutam taşmıştı. Son zamanda bazen kendi üzerindeki kontrolünü tamamıyla kaybettiği anları olduğunun farkındaydım. Mesela odada yalnız olmadığını unutarak kendi kendine konuşmaya başlar, bir takım el hareketleri yapardı. Halini gördükçe içim sızlardı.

- E, ne var ne yok, Vanya? diye başladı... Nereye böyle? Ben de şöyle bir çıkayım dedim; hep iş, birader... Keyfin nasıl?

- Asıl size sormalı. Rahatsızdınız, şimdi de sokağa çıkmışsınız.

İhtiyar duymamış gibi sözlerimi cevapsız bıraktı.

- Anna Andreyevna nasıl?

- İyi... Hoş, onun da keyfi yerinde değil ya. Canı sıkılıyor, nedense. Hep dilindesin. Gelmediğinden şikâyetçi. Yoksa bize mi

gidiyordun Vanya? Sana mani olmayayım, bir işin filan mı vardı yoksa?

Beni birdenbire güvensiz, şüphe dolu bir bakışla süzdü. İhtiyar o derece duygulu, alıngan olmuştu ki, onlara gitmediğimi söylesem yüzde yüz kırılacak, benden soğuk ayrılacaktı. Nataşa'ya geç kalacağımı, bu yüzden de o gece onu belki hiç göremeyeceğimi bildiğim halde Anna Andreyevna'nın hatırını sormak için onlara gittiğimi söyledim.

Cevabımdan ferahlayan ihtiyar:

- Çok iyi öyleyse... dedi. Sözüünü yarım, bırakarak sustu ve düşünceye daldı.

Beş dakika kadar sonra dalgınlığı geçince âdeta elinde olmadan:

- Evet, evet, çok iyi! diye tekrarladı. Şey... Seni hep öz oğlumuz bildik Vanya. Ne yapalım, Tanrı Anna Andreyevna ile bize bir erkek evlat bağışlamadı da seni yolladı. Hep böyle düşünürdüm ben. Bizim koca kan da öyle... Ya, bize karşı her zaman saygılı, şefkatli, candan, iyilikbilir bir evlat gibi davrandın. İnşallah dualarımız kabul olur da Tanrı gönlüne göre verir Vanya!

Sesi titredi, bir an sustu.

- Eee, daha ne var ne yok? Hasta olmadın ya? Neden epeydir görünmedin?

Mazeret olarak Smith meselesini anlattım. Ayrıca bir hastalık tehlikesi atlattığımı söyledim. Bunca sıkıntı arasında Vasilyevski'ye yolum düşmemişti, -İhmenevler o sıralar Vasilyevski Ostrov'da oturuyorlardı... Yine de bir ara Nataşa'ya uğrama fırsatını bulduğum dilimin ucuna geldi; ama kendimi tuttum.

Smith'in hikâyesi ihtiyarı pek ilgilendirdi. Dikkati gittikçe artarak dinliyordu. Hem rutubetli, hem de belki eskisinden daha kötü olduğu halde yeni daireme ayda altı ruble kira ödediğimi duyunca kızdı. Zaten son zamanlarda pek hırçın, pek sinirli olmuştu. Böyle anlarında onu yalnız Anna Andreyevna çekebiliyordu; o da her zaman değil...

Âdeta nefretle:

- Yaa, hep senin edebiyatının yüzünden bunlar Vanya... diye bağırdı. Seni tavan arasına da soktu, mezara da sürükler. Ne zamandır söylerim bunu ben! Şey, Belinski eleştiri yazıları yazmaya devam ediyor mu?

- Veremden öldü. Size söylememiş miydim?

- Öldü mü?.. Belinski öldü ha! Olacağı buydu zaten. Karısına, çocuğuna çocuğuna bir şeyler bıraktı mı bari? Karısı var, derdin. Böyle insanlar ne diye evlenir sanki!

- Yoo, hiçbir şey bırakmadı.

İhmenev meseleyle yakından ilgiliymiş, ölen öz kardeşiymiş gibi heyecanlı:

- Tabi ya! diye bağırdı. Hiçbir şey!.. Görüyorsun değil mi... Hiçbir şey!.. Sana açık söyleyeyim Vanya, sen Belinski'yi övüp dururken sonunun böyle olacağını baştan beri kestirmiştim. Söylemesi kolay, hiçbir şey bırakmamış! Desene, şöhreti var desene! Ölmezlik kazanmış; ama bu karın doyurmuyor ki... Senin akıbetini de ilk günden anladım Vanya. Bir yandan övüyordum; ama başına geleceklerin bir bir farkındaydım. Demek Belinski öldü? Ölmeyip de ne yapsın! Öyle ya, hayatı mükemmel, yaşadığı yer pek güzeldi, öyle değil mi?

Sinirli bir el hareketiyle etrafı gösterdi. Sokak fenerlerinin zayıf, titrek ışığı rutubetli sisle kaplanmış puslu sokağa ölgün ölgün yayılıyordu. Yaya kaldırımını nemden pırıl pırıldı, İhmenev yoldan geçen üstü başı ıslak, hırçın, asık yüzlü, çini mürekkebine bulanmış gibi kapkara Petersburg göğüne işaret etti. Bir meydana çıktık. Karşımızda alttan havağazı lambalarıyla aydınlanan bir anıt vardı. Daha ileride, alaca karanlıkta Isaak Katedralinin azametli gölgesi hayal meyal seçiliyordu.

- İyi yürekli, sevimli, duygulu büyük bir insan olduğunu söyledin, işte senin iyi yürekliilerin hep böyle Vanya! Yalnız öksüz peydahlamayı bilirler. Yaa!.. Ölümü de hoştu he halde! Hiç olmazsa başka bir yere, Sibirya'ya falan gitseydi... Ne o kızım?

İhmenev birdenbire yaya kaldırımında dilenen bir çocuğa

döndü. Altı yedi yaşlarında, ufacık, sıska bir kızcağızdı. Kirli paçavralara bürünmüş, küçücük ayaklarına çorapsız olarak yırtık pabuçlarını giymişti. Soğuktan titreyen vücudunu boyuna göre pek kısa bir paltoyla örtmeye çalışıyordu. Zayıf, solgun, hasta yüzü bize dönüktü. Ürkek bir halde mütevekkil bir korku içinde titrek elini uzatıyordu. İhtiyar onu görünce bütün vücuduyla ürperdi ve öyle hızla döndü ki çocuk bile korktu; birden geriledi.

İhmenev bağırarak:

- Ne var kızım? diye tekrarladı. Ne o?.. Para mı istiyorsun? Al, gel al! Hadi, al işte!

Telaşla, heyecandan titreyerek cebini yokladı. Ufaklığa iki üç gümüş para çıkardı; ama bunu az buldu. Cüzdanının varı yoğu, bir rublelik banknotu küçük dilencinin avucuna tıktırdı.

- Tanrı'ya emanet ol, küçüğüm!.. Melekler korusun seni!

Titreyen eliyle istavroz çıkararak zavallı çocuğu üst üste birkaç kere kutsadı. Sonra yanı başında durup ona baktığını fark edince somurttu, hızlı adımlarla yola devam etti. Epey süren öfkeli bir sessizlikten sonra:

- Ne yapayım Vanya, diye başladı. Şu küçücük masumların uğursuz ana babaları yüzünden sokaklarda titremelerine hiç dayanamıyorum; ama büyük bir talihsizliğe uğramadıkça hangi ana yavrusunun bu haline katlanır. Belki barındığı bir köşede birkaç yetimi daha var; belki bu en büyükleri... Kadın kendi de hastadır da onun için bunu yollamıştır. Öyle ya, prens çocuğu değil bunlar! Dünyada prenslerden olmayan öyle çok çocuk var ki Vanya!

Bir an söylemek istediğini ifade etmek güçlük çekiyormuş gibi sustu. Sonra, azıcık bozularak:

- Anna Andreyevna'ya bir sözüm var Vanya, dedi. Şey... Birlikte karar verdik de... Bir öksüzü evlatlık edinmek istiyoruz. Hani fakir, küçük bir çocuğu, hem de temelli olarak... Anlıyorsun değil mi? İhtiyarız artık, bir başımıza sıkılıyoruz; ama bizim Anna Andreyevna biraz cayar gibi oldu. Sen onunla konuş da,

sanki benden duymamış gibi yola getirmeye bak. Zaten çoktandır senden bunu rica edecektim. Kendim çekmiyorum. Neyse bırakalım bu saçmalıkları... Bana ne, çocuk benim neme lazım. Hani evde şenlik olsun demiştim. Çocuk sesi duyulsun diye... Aslına bakarsan, bunu bizim koca karının hatırına yapıyorum. Hep benimle burun buruna durmaktan sıkılıyor, biraz neşelensin diyorum; ama saçmalık işte! Eee, Vanya, yürümekle bu yolun biteceği yok; bir arabaya atlayalım da bir an önce eve varalım. Anna Andreyevna'yı daha fazla bekletmeyelim.

Yedi buçukta Anna Andreyevna'nın yanındaydık.

XI

İki ihtiyaç birbirlerini çok seviyordu. Bu sevgi ve yıllarca süren bu alışkanlık aralarında çözülmez bir bağ oluşturmuştu. Bununla beraber Nikolay Sergeyiç yalnız şimdi değil, eskiden, en mesut zamanlarında bile Anna Andreyevna'sına pek açılmazdı. Hatta bazen, hele başkalarının yanında ona karşı çok sert davranırdı. Bazı müşfik, ince duygulu kimseler en sevdikleri varlığa bile yalnız başkalarının yanında değil, onlarla baş başa kalınca da yaklaşp şefkat göstermek hususunda son derece inatçı, âdetâ utangaç olurlar. Sevgi taşkınlıkları pek seyrekler. Baskıdan kurtulmuş duyguları da o ölçüde sıcak, heyecanlı olur. İhtiyar İhmenev karısına karşı gençliğinden beri öyleydi. Anna Andreyevna'nın iyi kalpliliğinden, onu sevmekten başka meziyeti olmadığı halde kadını sayar, son derece severdi; ama saflığına, zaman zaman tutamadığı taşkınlıklarına kızdığı da olurdu. Nataşa'nın ayrılışından sonra birbirlerine büsbütün bağlanmışlardı. Dünyada yapayalnız kaldıklarını anlıyorlardı. Nikolay Sergeyiç bazen pek somurtuyordu; ama yine de birbirlerinden bir iki saat fazla ayrılığa dayanamazlardı. Nataşa, sanki yeryüzünden silinmiş gibi, onun sözünü etmemek için sessiz bir anlaşma yapmışlardı. Anna Andreyevna kocasına Nataşa'ya ait en ufak bir

imada bulunmaya cesaret edemiyordu. Hâlbuki o kızını çoktandır affetmişti. Ben de her gelişimde ona sevgili yavrusuna ait haberler getiriyordum. Bu artık adet halini almıştı.

ihhtiyar kadın, uzun süre habersiz kalınca hemen hastalanıyordu. Nataşa'ya ait haberlerin en ufak ayrıntısıyla bile ilgileniyor, heyecan dolu bir merakla her şeyi soruyor, içi ferahlıyordu. Bir defasında Nataşa'nın hastalık haberini alınca üzüntüsünden az kalsın ölüyordu. Neredeyse kızının yanına koşacaktı; ama bu fevkalâde bir haldi. Yoksa ilk zamanlar kızına olan hasretini hiç açığa vurmuyordu. Hemen hemen her zaman benden ne öğrenebilecekse öğrenip kabuğuna çekiliyor, kayıtsız bir tavırla Nataşa'nın affedilmez bir suç işlediğini tekrarlamayı unutmuyordu. Hâlbuki bunların hepsi yapmacıktı. Günler geçtikçe Anna Andreyevna kederinin yükünü çekememeye başladı; ağlıyor, Nataşa'yı en tatlı isimlerle anıyordu. Bir yandan da Nikolay Sergeyiç'ten acı acı dert yanıyordu. Arada bir, yine de ihtiyatı elden bırakmadan, insanların kibrinden ve merhametsizliğinden, affetmeyi bilmedikleri için Tanrı'nın da bizi affetmeyeceğinden bahsediyordu. O sıralar ihtiyar sertleşerek somurtuyor, kaş çatarak ses çıkarmıyordu. Yahut ansızın bambaşka bir konudan söz açıyor, sonunda odasına çekiliyordu. Böylece bizi başbaşa bırakarak Anna Andreyevna'ya ağlaması, içini dökmesi için fırsat veriyordu. Zaten her gelişimde hatırımlı sorduktan sonra Anna Andreyevna'ya Nataşa hakkındaki haberleri rahatça vereyim diye odasına kaçardı. Bu defa da öyle yaptı. İçeri girer girmez karısına:

- Dehşetli islandım, dedi, odama gideyim biraz. Sen otur burada Vanya. Şu ev meselesini anlat. Ben şimdi gelirim.

Bizi yalnız bırakmaktan utanıyormuş gibi yüzümüze bakmadan aceleyle odadan çıktı. Böyle durumlarda, özellikle yenden yanıma geldiği zamanlar son derece sert, hırçın olurdu. Sanki yumuşaklığı yüzünden kendi kendine kızar, acısını bizden çıkarırdı.

Son zamanda benden çekinmekten ve bana samimiyetsiz davranmaktan tamamen vazgeçen ihtiyar kadın:

- Hep öyle dedi; her zaman öyle yapar. Kurnazlığının farkında olduğumuzu da biliyor. Bana karşı bir çalım, bir eda... Sanki yedi kat yabancıyım! Kızına da öyle... Pekâlâ, affedebilirdi, belki affetmek de istiyor... Tanrı bilir. Geceleri ağlıyor, duydum. Güç zapt ediyor kendini. Gururuna yediremiyor. Aman çabuk anlat Ivan Petroviç, nereye gitmişti?

- Nikolay Sergeyiç mi? Bilmem, ben de size soracaktım.

- Vallahi hiç bilmiyorum. Sokağa çıktı, arkasından bakakaldım. Hasta, böyle bir havada gece karanlığında dışarı çıktığına göre besbelli önemli bir şey, dedim. O bildiğin işten daha önemli ne olabilir. Bunu düşündüm durdum; ama sorabilirsen sor! Zaten artık hiçbir şey sorduğum yok. İkisi hesabına duyduğum heyecandan ben bittim. Ya ona gittiyse dedim, affetmek mi istiyor yoksa? Hepsini biliyor... Nataşa'ya ait son gelişmelerin hepsini öğrenmiş, öyle sanıyorum. Yalnız haberlerin kaynağını bir türlü kestiremiyorum. Dün de, bugün de hep kederliydi. Sen ne susuyorsun öyle oğlum? Konuşsana Tanrı aşkına! Hızır gibi yolunu gözledim senin. Nasıl, şu şeytanın Nataşa'yı bırakmaya niyeti var mı?

Arına Andreyevna'ya bütün bildiklerimi anlattım. Onunla her zaman apaçık konuşurdum. Nataşa ile Alyoşa'nın bu sefer kesin olarak ayrılacaklarını, durumlarının önceki anlaşmazlıklardan çok daha ciddi olduğunu söyledim. Nataşa'nın dün gönderdiği bir mektupla bu gece dokuzda gelmem için yalvardığını, onlara uğramaya niyetim olmadığı halde Nikolay Sergeyiç'in ısrarı ile geldiğimi anlattım. Durumun ne derece hassas olduğunu bir bir izah ettim. Alyoşa'nın babası döneli İki hafta oluyordu. Söz dinlemek bilmiyor, oğlanı iyice sılaya koymak istiyordu. En önemlisi Alyoşa'nın da o kıza meyilli görünmesiydi. Bazı söylentilere göre âşık bile olmuştu. Nataşa'nın bana yazdığı mektubun çok heyecanlı bir ifadesi olduğunu da saklamadım. Ne olduğunu bilmediğim her şey bu gece kararlaştırılacakmış... Asıl mektubu dün yazdığı halde beni bu gece saat dokuzda çağırması tuhafıma gidiyordu. Bu sebeple yüzde yüz, hem de acele olarak gitmem gerekiyordu.

Anna Andreyevna telaşlandı.

- Git oğlum, git durma. Bizimki gelsin de bir çay içersin... şu Matriyona! Semaveri hâlâ getirmedi... Matriyona, Matriyona Hani semaver? Kız değil, haydut! Çayını içtikten sonra uygun bir bahane uydurup gidersin; ama yarın yine uğra, hem tez gel, emi oğlum? Ah Tanrı'm, başka bir felaket olmasın da! Yoksa daha kötü bir şey mi? İçimden bir ses, Nikolay Sergeyiç hepsini öğrenmiştir, diyor. Ben çoğunu Matriyona'dan öğreniyorum; o da Agaşa'dan haber alıyor. Agaşa prensin evindeki Marya Vasilyevna'nun vaftiz kızıdır. Sen de gördün ya; bizimki bugün pek öfkeliydi. Şöyle yaptım, böyle yaptım, sözü bir türlü oraya getiremedim; az daha paparayı yiyordum. Sonra yumuşadı: "Paradan sıkılıyorum" dedi. Güya para yüzünden bağırıyor. Hâlbuki sen halimizi biliyorsun. Yemekten sonra sözde yatmak için odasına gitti. Kapının, o bilmez ya, ufak bir deliği var. Oradan baktım: İkona'nın önüne diz çökmüş dua ediyordu. Bunu görünce dizlerim kesildi. Sonra ne çay istedi, ne yatıp uyudu. Şapkasını kaptığı gibi sokağa fırladı. Çıktığı zaman saat beş vardı. Gene bağırır diye ağzımı açıp sormadım. Sık sık bağırmayı adet edindi. Çoğu zaman Matriyona'ya, arada bir de bana bağırıyor. Bir bağırdı mı, ayaklarım buz kesiyor, kalbim kopacak gibi oluyor. Hoş bunları hep yalandan yapıyor. Yalan yaptığını biliyorum; ama yine de korkuyorum. O gittikten sonra Tanrı düşüncelerini iyileştirsin diye tam bir saat dua ettim.

Anna Andreyevna birden dert dökmeyi keserek:

- Hani mektup nerede, göster bakayım! diye sordu,

Nataşa'dan aldığım mektubu gösterdim. Anna Andreyevna'nın bel bağladığı gizli, biricik ümidinin ne olduğunu biliyordum. Kâh canavar, kâh duygusuz, akılsız bir çocuk olarak gördüğü Alyoşa'nın sonunda Nataşa'yı nikâhlayacağını, Prens Piotr Aleksandroviç'in de buna razı olacağını umuyordu. Benimle konuşurken bazen ağzımdan bu hususta bir şeyler kaçırdığı oluyor, çok geçmeden pişman bir şekilde hepsini geri alıyordu. Elbette kocasının yanında bunların hiç birinden bahsetmemeye ce-

saret edemezdi. Hâlbuki ihtiyar hepsini seziyor, yeri geldikçe iş-
nelemekten geri kalmıyordu. Öyle sanırım ki, evlenme işine ke-
sin olarak inansa Nataşa'ya temelli beddua eder, onu kalbinden
söküp atardı.

O sıralar hepimize öyle geliyordu ki İhmenev bütün kalbiye-
le kızının dönmesini arzuluyordu; fakat onu, yaptıklarına iyice
pişman olmuş, Alyoşa'sına ait her hatırayı kalbinden silmiş bir
halde bekliyordu. Affetmesi için biricik şart buydu. Bunun sözü-
nü etmediği şekilde Nikolay Sergeyiç'in halinden anlaşıyordu.

Anna Andreyevna yeniden başladı:

- Pısırk o; pısırk, kalpsiz herif. Her zaman söyledim za-
ten... Terbiye edilmemiş, serserinin biri... Bu aşkı hiçe sayacak
demek! Aman Tanrı'm! Zavallı yavrum ne olacak şimdi... Öteki
de, o yeni kızda ne bulmuş sanki, hayret!

- Çok cazibeli kızmış, Natalya Nikolayevna da öyle diyordu.

İhtiyar kadın:

- Kulak asma, diye sözümü kesti. Nesi sevimliymiş! Sizin gi-
bi zıpırlar ilk gördükleri eteğin peşinden koşmaya hazırıldılar!
Nataşa'nın onu övüşü ruhunun asilliğinden... Herifi tutmasını
bilmiyor, ne yapsa affediyor, içine atıp acıyı kendisi çekiyor. Kaç
kere aldatmış onu... Kalpsiz canavar! Düşündükçe içimi korku
bürüyor Ivan Petroviç oğlum! Herkes bir gururdur tutturmuş.
Hiç olmazsa bizimki insafa gelse de yavrumu affedip buraya ge-
tirse. Bağırma basıp doya doya seyretnem onu! Zayıfladı mı?

- Zayıfladı Anna Andreyevna.

- Vah evladım! Çektiğimi bir bilsen Ivan Petroviç. Bütün gün
bütün gece ağladım. Nasıl anlatayım sana... Sonra söylerim artık.
Bizimkine kaç kere şu af sözünü etmeye kalktım; ama açıkça söy-
lemeye cesaretim olmadığı için hep uzaktan uzaktan dokundu-
ruyorum. Bir yandan da yine patlayıverir de kıza büsbütün bed-
dua eder diye ödüm kopuyor. Şimdiye kadar hiç bedduasını
duymadım da pek korkuyorum. Ağzından böyle bir şey çıksa ne
yaparım bilmem. Babasının bedduasını alırsa Tanrı da zavallıyı

cezalandırır. İşte ömrüm hep böyle korkular içinde geçiyor oğlum. Sende de hiç utanma yok Ivan Petroviç. Evimizde büyüdün, seni öz evladımız bildik, kalkmış "Cazibeli kız" diyorsun! Senin neyine? Cazibeli ne demekmiş! Ben Marya Vasilyevna'dan işin aslını anladım. (Bugün bir günah işledim: Bizimki çıkar çıkmaz kadını kahve içmeye çağırdım.) O bana her şeyi olduğu gibi anlattı. Prens, yani Alyoşa'nın babası Kontesle ilişkisi varmış. Güya Kontes, Prens onu nikâhlamıyor diye iyice musallat olmuş; ama adam hep atlatıyormuş. Zaten Kontes daha kocasının sağlığında dört bir yana nam salmış. Kocasını ölür ölmez de soluğu Avrupa'larda almış. Orada bir sürü İtalyan, Fransız baronu peşine takmış, Prens Piotr Aleksandroviç'i de o sırada yakalamış. Şarapçılık yapan ilk kocasından kalan kızı büyümüş. Kontes elinde avucunda ne varsa yiyip tüketirken üvey kızı Katerina Fyodorovna'nın emniyet sandığına namuna yatırılmış iki milyonu hayli artmış. Dediklerine göre, kızın parası şimdi üç milyonu bulmuş. Prens bunu gözden kaçırmamış. "Alyoşa'yı bu kızla evlendirmeye bakmalı!" demiş. Açıkgozdür ha, fırsatı hiç kaçırmaz! Saraya mensup bir akrabaları vardır, sen de hatırlarsın değil mi, o da bu işe rıza göstermiş. Üç milyon bu, dile kolay! "Peki, Kontesle konuş." demiş. Prens Kontese düşüncesini açınca öteki hemen diretmiş. Zaten sağı solu olmayan, eli bayraklının biri! Ama burası Avrupa'dan farklı; kadını kimse evine kabul etmiyormuş. Prende "Olmaz, demiş, sen beni al, üvey kızım Alyoşa ile evlenemez." Dediklerine göre, kız analığının bir dediğini iki etmezmiş. Kontese âdeta taparmış, kuzu gibi uysal, sessiz bir kızcağızmış. Prens meseleyi kavramış, Kontese: "İyi düşün, demiş. Elinde ne varsa yiyip bitirdin, gırtlığa kadar borç içindesin. Üvey kızınla Alyoşa'yı evlendirirsek iyi bir çift olurlar. Seninki safın biri, bizim Alyoşa da aptalın ta kendisi... El ele vererek onları dilediğimiz gibi idare ederiz. Sen de istediğin paraya kavuşmuş olursun. Hâlbuki benimle evlenmek neyine yarar sanki?" Kurnaz adam, mason! Altı ay öncesine kadar Kontes bir türlü karar veremiyormuş; ama Varşova'ya gittikten sonra razı olacağına söylüyorlar; öyle duydum. Marya Vasilyevna bunları bana bir bir sayıp döktü; o da

güvenilir bir adamdan duymuş. Yaa böyle işte, işin aslı paraya, milyonlara dayanıyor. Cazibe filan hep hikâye!

Anna Andreyevna'nın anlattıklarına şaşıtm, doğrusu. Gerçekten bunlar henüz pek yakında bizzat Alyoşa'dan duyduklarına tıpa tıp uyuyordu. Alyoşa benimle konuşurken para hatırına dünyada evlenmeyeceğini tekrarlayarak kabadayılığı elden bırakmıyordu; fakat Katerina Fyodorovna'nın üzerinde büyük etki bıraktığını, onunla ilgilendiğini de gizlemiyordu. Yine Alyoşa'dan babasının Kontesi kızdırmamak için şimdilik evlenme söylentilerini yalanladığını, aslında bu işten vazgeçmediğini duydum. Alyoşa'nın babasını çok sevdiğinden, ona hayranlık duyduğundan, her sözüne körü körüne inandığından önceden de bahsetmiştim.

Genç prensin müstakbel nişanlısını övmesine kızan Anna Andreyevna:

- Belki cazibeli; ama prens soyundan değil ki... diye devam etti. Nataşa Alyoşa'nın daha dengeliydi. Öbürü bir şarapçı kızı... Hâlbuki Nataşa asıl aile evladı, gerçekten kibar kız... Sana söylemeyi unuttum. Bizim ihtiyar dün o demir kaplı çekmecesini açtı. Karşıma geçip geç saatlere kadar ailemize ait evrakları karıştırdı durdu. Ciddiyetini görmeliydin! Ben çorap örüyordum, korkudan yüzüne baktığım yoktu. Benden ses çıkmayınca kızdı, kendisi konuşmaya başladı. Bütün gece ailemizin kökünü saydı döktü. Biz İhmenevler, ta Çar Müthiş Ivan Vasilyeviç devrinden beri kişizadeymişiz. Babamın mensup olduğu Şumilovlar daha Aleksey Mihayloviç zamanından beri tanınmış. Bunu ispat eden kâğıtları buldu. Karamzin tarihinde de bahsi geçiyormuş. İşte böyle, oğlum, bu yönden biz de başkalarından aşağı kalmıyoruz.

İhtiyar bunlardan bahsederken kafasından neler geçtiğini hemen anladım. Nataşa'yı hor görmelerine içerliyordu. Bizden tek üstünlükleri servetleri... Ne yapalım, şu eşkıya Piotr Aleksandroviç'in gözü paraya doysun bari! Ne açgözlü, ne zalim adamın biri olduğunu herkes biliyor zaten. Şimdi bir de laf çıkmış: Varşova'da gizli olarak Cizvitlere yazılmış, aslı var mı?

- Saçma, dedim... Ama ısrarla dolaşan bu söylentiyle ilgilen-

dim. Nikolay Segeyiç'in aile arşivleriyle uğraşması da meraka değerdı. Eskıden soyuyla övünmek geleneği yoktu.

Anna Andreyevna devamla:

- Hep kalpsız canavarlar bunlar! dedi. Zavallı yavrum, kim bilir nasıl kan ağlıyor. Gitmelisin oğlum. Matriyona, Matriyona!.. Haydut kız! Bari ona hakaret etmiyorlar ya, doğruyu söyle Vanya!

Ne cevap verebilirdim? İhtiyar kadın ağlamaya başladı. Demin bana açmak istediği felaketin ne olduğunu sordum.

- Ah oğlum, çilemiz dolmamış besbelli. Bilmem hatırlar mısın, bir altın madalyonum vardı. İçine Nataşeça'ın küçüklük resmini koymuştuk. Sekiz yaşındaydı o sıralar, Nikolay Sergeyiç'le gezici bir ressama yaptırmıştık; ama sen unuttun herhâlde. Çok iyi bir ressamdı. Nataşea'yı aşk tanrıçası şeklinde resmetmişti. O zaman saçları altın sarısı, oldukça da kabarıktı. Muslinden incecik bir gömlek giymişti, bütün vücudu belli oluyordu. Öyle güzel bir resimdi ki insan resme bakmaya dayanamıyordu. Ressama bir de kanat ilave etsin diye rica ettim; ama razı olmadı. Başımıza gelen bu felaketlerden sonra madalyonu çekmecemden alıp boynumda istavrozla birlikte taşıyordum. Bir yandan da bizimki farkına varacak diye ödüm kopuyordu. O zamanlar Nataşea'yı hatırlatmasın diye evde ona ait ne varsa kimini evden atmış, kimini yakmıştı. Bu resim tek tesellimdi. Bakıp bakıp ağlar, içim açılırdı. Bazen evde yalnız kalınca karşımda kendisi varmuş gibi öpmeye doyamaz, birbirinden tatlı isimlerle onunla konuşurdum. Her gece yatarken istavroz çıkarır, kutsardım onu. Ona sorular sorar cevaplarını duyar gibi olurđum. Ah Vanya, olanı anlatmaya dilim varmıyor oğlum. Madalyonu onun unuttuğuna, farkına varmadığına öyle seviniyordum ki! Ama dün sabah bir de baktım, madalyonun yerinde yeller esiyor, boynumdaki kordon boş... Kopmuş besbelli, madalyon da düşmüş. Bayılacaktım az daha... Aramadığım yer kalmadı; ama yok! Yok oldu, kayboldu. Ne oldu, nereye gitti bilemiyorum. Gece yatakta düşürdüğüm dedim. Yatağı alt üst ettim, yok. Kordon kopup bir

yerde düştü, biri de buldu desek, ondan yahut Matriyona'dan başka kim olabilir? Matriyona için kötü düşünemem, evimin kilidi, küreği... Semaver nerede Matriyona! Ama, ya o bulduysa diyorum, ne olacak şimdi? Canımın, sıkıntısından boyuna iki gözüm iki çeşme ağlayıp duruyorum. Hâlbuki Nikolay Sergeyiç de bana karşı öyle tatlı, öyle candan oldu ki, sanki neden ağladığımı biliyor da bana acıyor dersin. Sonra kendi kendime: "Nereden bilecek?" diyorum. Yoksa sahiden madalyonu bulup attı mı?.. Kızgınlıkla yapıp şimdi de pişman olmuştur belki. Matriyona ile birlikte dışarı çıktık, pencerenin altını karış karış aradık, yok. İlk gece yavrumun üstünde istavroz çıkaramadım. Aah, hayra alamet değil bu Ivan Petroviç, hayra alamet değil! İki gündür boyuna göz yaşı döküyorum, seni beklemekten gözlerim yolda kaldı. Bari biraz içimi dökeyim diyordum.

İhtiyar kadın içli içli ağlamaya başladı. Birden bir şey hatırladığına sevinmiş gibi:

- Az kalsın unutuyordum, dedi. Sana evlatlık edinmek meselesini açtı mı?

- Açtı Anna Andreyevna. Birlikte düşünüp taşındıktan sonra fakir, öksüz bir kızcağızı evlatlık edinmeye karar verdiğinizi söyledi. Doğru mu?

- Aklımdan bile geçmedi oğlum. Öksüz falan istediğim yoktu. Gelip talihsizliğimizi, felaketimizi daha mı çok hatırlatsın. Nataşa'dan başka kimseyi istemem. Bir kızım vardı, başkasında gözüm. yok. Bu kız meselesini de nereden çıkardı dersin oğlum! Belki ağladığımı görüp avunayım istiyor, belki de öz kızımı kalbimden silip başkasına bağlanayım diye düşünüyor. Yolda seninle neler konuştu? Hali nasıldı; sert miydi, kızgın mıydı? Şştt... Geliyor! Artık sonra anlatırsın. Yarın gelmeyi unutma; olur mu?

XII

Odaya ihtiyar girdi. Bizi merakla, biraz da utangaç bir şekilde süzdü, masaya yaklaştı.

- Semaver nerede? Hâlâ hazırlanmadı mı? Anna Andreyevna telaşlandı:

- Getiriyor canım, getiriyor. Geldi işte...

Matriyona, Nikolay Sergeyiç'i görür görmez, sanki onun gelmesini bekliyormuş gibi elinde semaverle çıkageldi. Emektar kadın İhmenevlere candan bağlı, alabildiğine hırçın, dırdırcı, dediği dedik bir hizmetçiydi. Nikolay Sergeyiç'ten ödü patlar, karşısında çenesini açmazdı. Hıncını Anna Andreyevna'dan çıkarırdı. Nataşa ile onu candan sevdiği halde hanımını adım başı tersler, açıktan açığa ona hükmetmeye kalkışırdı. Ben Matriyona'yı İhmenevka'dan beri tanıyordum.

İhtiyar:

- Sucuk gibi oldum, üstelik çay hazırlamak için zahmet edilmemiş... diye mırıldandı.

Anna Andreyevna hemen bana göz kırptı. İhmenev böyle anlamlı işaretlerden nefret ederdi. Bize bakmamaya gayret ettiği halde yüzünden Anna Andreyevna'nın göz kırptığının farkında olduğu belliydi.

Ansızın:

- İş için gittim Vanya, diye başladı. Aksilik aksilik üstüne... Sana söylemiş miydim? Beni suçlu çıkarıyorlar. Elimde delil yokmuş, gerekli evrak yokmuş, tahkikat yanlışmış!.. Yaa!

Prensle arasındaki davadan bahsediyordu. Dava bir türlü bitmek bilmiyor, üstelik Nikolay Sergeyiç'in aleyhine dönüyordu. Ne cevap vereceğimi kestiremediğim için ses çıkarmadım. Beni şüphayle süzdü. Sonra sanki susmama kızmış gibi birdenbire:

- Aman, ne olursa bir an önce olsun, dedi. Tazminata bile mahkûm olsam namusum lekelenmedi ya! Vicdanım rahat. Varsın mahkûm etsinler. İşin sonu gelir hiç olmazsa. Tek yakamı bırakınsınlar, elimde ne varsa almalarına razıyım. Hepsini bırakıp Sibirya'ya giderim.

Anna Andreyevna dayanamadı:

- Aman Yarabbi, gidilir mi dünyanın öbür ucuna? Karısının cevabına âdeta sevinerek, kaba bir tavırla:

- Burada ne varmış sanki? diye sordu.

- Ne olacak... İnsanlar...

Anna Andreyevna kederli kederli bana baktı. Ihmenev kızgın gözlerini kâh ona, kâh bana çevirerek:

- Ne insanları? diye bağırdı. Soyguncular, iftiracılar, hainler mi? Merak etme, böylelerini her yerde bulursun... Sibirya'da da çok... Ama benimle gelmek istemezsen, kendin bilirsın, zorlayacak değilim.

Anna Andreyevna:

- Ne diyorsun Nikolay Sergeyiç, sensiz olabilir miyim ben! diye bağırdı. Senden başka dünyada kimim var... Hiç kim...

Yutkunarak sustu. Destek ve yardım bekliyormuş gibi ürkek ürkek bana baktı. İhtiyar iyice sinirlenmişti. Aklına ne gelirse takılıyordu. O anda ona itiraz etmemek en iyisiydi.

- Üzülmeyin Anna Andreyevna, dedim. Sibirya dedikleri kadar kötü yer değildir. İşler ters gider de Ihmenevka'yı satmak zorunda kalırsanız Nikolay Sergeyiç'in düşündüğü gayet yerinde olur. Sibirya'da iyi bir iş bulur; bulunca da...

- Bak aferin, hiç olmazsa sen akıllıca sözler ediyorsun. Ben de böyle düşünüyordum. Dediğim gibi hepsini bırakıp giderim.

Anna Andreyevna üzüntüyle:

- Bunu beklemezdim senden Vanya! dedi. Aşk olsun Ivan Petroviç, beklemezdim doğrusu... Zannedersem bizden iyilikten başka şey görmedin; ama şimdi...

- Hah hah ha!.. Ne sandın ya? Burada nasıl geçineceğimizi düşündüğün oldu mu hiç? Paramız suyunu çekti, son kopeklerimizimizi harcıyoruz. Yoksa düşüncende gidip, Piotr Aleksandroviç'ten af dilemek mi var?

Prensin sözünü duyan ihtiyar kadın korkudan titremeye başladı. Elindeki çay kaşığı bardağının altlığına çarparak şingirdiyordu. İhmenev hırçın, inatçı bir sevinçle kendi kendini coşturarak:

- Ciddi söylüyorum, diye devam etti. Prense gitmeli mi dersin Vanya? Sibirya'ya gitmekten kurtulmuş oluruz. Yarın Anna Andreyevna bana yeni bir gömlek hazırlar, süslenir püslenirim -böyle yüksek şahıslarla başka nasıl konuşulur ki!.. Dört başı mamur olsun diye bir de eldiven almalı. Böylece doğruca Beyefendinin huzuruna çıkarım. "Prens Hazretleri, velinimetim, anam, babam! derim. Ne olursa senden olur. Ben ettim sen etme, bize bir lokma ekmeği çok görme. Çoluk çocuğuma acı..." İyi mi Anna Andreyevna? İsteddiğin bu mu?

- Bir şey istediğim yok benim canım. Aptallığımdan söyledim, gücendiysen bağışla. Yalnız Tanrı aşkına bağırma!

Anna Andreyevna korkudan zangır zangır titriyordu. Zavalı hayat arkadaşının ürkek halini, gözyaşlarını gören İhmenev'in içinin sızladığına, karısından daha çok ıstırap duyduğuna emindim. Yine de bu şekilde hareket etmemek elinden gelmiyordu. Son derece iyi; fakat zayıf sinirli kimseler hep böyledir. İyiliklerine rağmen kederlenmek, hiddetlenmek, onları âdeta sarhoş eder. Bundan zevk alırlar ve mutlaka başkalarına, suçsuz, çoğunda da en yakınlarından birine çatarlar. Mesela kadınlar, ortada incir çekirdeğini dolduracak bir sebep yokken kendilerini bedbaht hissetmek ihtiyacı duyarlar. Ne ruhen zayıf, ne de kadın tabiatlı erkekler de vardır ki bu bakımdan kadınlara benzerler. İhtiyar sebepsiz yere hır çıkarmak istiyor, bu isteğini yeneemediği için üzülmüyordu.

Hiç unutmam, o anda, "Yoksa gerçekten Anna Andreyevna'nın tahmin ettiği şeyleri yapmış olmasın..." diye düşünmüştüm. Mesela Nataşa'ya gitmeye karar verip ya yarı yolda vaz-

geçmiş veya bir aksilik çıkmışsa. Şimdi öfkeli, küçülmüş, deminki istekleriyle duygularından utanç duyarak eve dönünce hıncını çıkaracak birisini arıyordu. Bunun için aynı istek ve duyguları taşıdığından şüphelendiği kimseden daha uygun birini bulamazdı. Kızını affetmek isteyişinde zavallı Anna Andreyevna'sının duyacağı sevinç ve heyecanın yüzde yüz büyük payı vardı; ama isteği gerçekleşmeyince elbette ki kabak herkesten önce onun başında patlıyordu.

Yine de karşısında korkudan ezile büzüle titreyen kadının hali ihtiyara dokundu. Öfkesinden utanır gibi oldu, bir an kendine hâkim oldu. Hep susuyorduk. İhmenev'e bakmamaya çalışıyordum; fakat bu iyilik anı kısa sürdü. İcini şöyle veya böyle boşaltması gerekiyordu.

- Sana bir şey söyleyeyim Vanya, diye başladı. Doğrusu bundan bahsetmeyi gönlüm hiç istemiyor; ama sırası geldi ve dürüst bir adam gibi dolambaçlı yollara sapmadan açıklamayı gerekli görüyorum. Geldiğine çok sevindim. Bunun için sana başkalarının da duyabileceği kadar yüksek sesle, bütün bu saçmalıkların gözyaşlarıyla iç çekmelerin artık gına getirdiğini söylemek istiyorum. Kalbimden, belki de acıya katlanarak koparıp attığım bir varlığın yeniden oraya girmesine müsaade edemem. Evet! Bunu böylece söyledim ve dediğimi yapacağım. Altı ay önce olanlardan bahsediyorum, anlıyorsun değil mi Vanya?

Alevlenen bakışını karısından kaçırıp bana çevirerek ekledi:

- Sözlerim yanlış anlaşılmasın diye bu kadar açık, samimi konuşuyorum. Tekrar ediyorum, bunların hepsi benim razı olmayacağım saçmalıklar... En çok herkesin beni aptal yerine koymasına, alçakça bir zaafa kapılacak kadar yumuşak olduğuma inanmasına kızıyorum. Kederimden aklımı oynattığımı sanıyorlar. Saçma! Eski duygularımın hepsini gömdüm, silkeleyip attım. Hatıra nedir bilmiyorum artık. Evet, böyle bu, böyle!

Yerinden doğruldu, masaya indirdiği yumruktan bardaklar şingirdadı.

Kendimi tutamadım. Âdeta hiddetle yüzüne:

- Anna Andreyevna'ya hiç mi acımıyorsunuz Nikolay Sergeyiç! diye bağırdım. Kadını ne hale getirdiğinize bakın bir.

Fakat sözlerim ihtiyarı büsbütün hırçınlaştırdı. Yüzü kireç kesildi; titreyerek:

- Acımam! diye bağırdı. Bana acımadıkları için ben de merhamet tanımıyorum. Acımam; çünkü şerefim çamura atılırken evimde bedduayı da, her türlü cezayı da hak etmiş ahlaksız kızımı korumak için türlü oyunlar hazırlanıyor!

- Nikolay Sergeyiç, ne olursun kötü düşünme, iki gözüm! İsteddiğini yap, tek kızıma beddua etme.

İhtiyar perde perde yükselttiği sesiyle:

- Edeceğim! diye bağıırıyordu. Beddua edeceğim; çünkü ezilen, hakarete uğrayan ben olduğum halde, bu yaramaz kızın yanına gidip ondan af dilememi istiyorlar. Öyle ya... Tanrı'nın gününü evimde gece gündüz gözyaşlarıyla göğüs getirmelerle, anlamsız imalarla acı çekiyorum. Hep acındırmak için...

Titreyen elleriyle acele acele ceketinin yan cebinden bir takım kâğıtlar çıkardı.

- Bak Vanya, bak, dava dosyasından çıkardığım notlar bunlar... Onlara göre ben hırsızım, dalaverecinin biriymişim... "Velinimetimi" soymuşum. Ben ki onun yüzünden namusumu beş paralık ettim, rezil, kepaze oldum. Bak işte, bak, bak!..

Cebinden çıkarttığı kâğıtları bir bir masaya fırlatmaya başladı. Göstermek istediği kâğıdı bunların içinde sabırsızca arıyor, kâğıt da tersler gibi bir türlü çıkmıyordu. Nihayet eline ne geçtiyse hırsıyla çekti, o anda, birdenbire, masaya şingirdayarak ağır bir şey düştü. Anna Andreyevna çığlığını tutamadı. Bu, kaybettiği madalyondu.

Gözlerime inanamadım. İhtiyarın beynine kan hücum etti, yanaktan al al oldu, ürperdi. Anna Andreyevna ayakta, ellerini bitişirmiş, yalvaran gözlerle ona bakıyordu. Yüzünde sevinçli, ümit dolu bir ifade belirmişti. İhtiyarın kızarıp bozguna uğraması, ona yanılmadığını ispat etmişti.

Anna Andreyevna kayıp madalyonu kocasının bulduğunu, belki sevinçten titreyerek, herkesten kiskanarak sakladığını anlamıştı. Belki de yalnız kaldığı zamanlar biricik evladının yüzünü sonsuz bir sevgiyle seyrediyor, bakmaya doyamıyordu. Belki o da zavallı ananın yaptığı gibi biricik Nataşa'sıyla konuşmak için odasına kapanıyor, resme sorular soruyor, kızın ağzından cevaplar veriyordu. Geceleri içi derin bir kederle yanarak sevgili resmi öpüyor, yüzünü görmek istemediği, herkesin yanında lanetler okuduğu evladını affediyor, onun için dualar ediyordu. Bir an önce beddua eden haşin babanın karşısında kendini tutamayan Anna Andreyevna:

- Sen de onu hâlâ seviyorsun! diye bağırdı.

İhmenev bu haykırışı duyar duymaz gözlerinde çılınca bir hiddet yandı. Madalyonu kaptığı gibi yere fırlattı, çiğnemeğe başladı. Tıkanarak:

- Kahrolsun... Yerin dibine batsın! diye homurdandı.

- Tanrı'm! Kızımı... Nataşa'yı... Yüzünü çiğniyor!.. Ayaklarıyla... Gaddar, duygusuz, katı yürekli, kibirli adam!

Çılgına dönmüş ihtiyar, karısının çığlığını duyunca ne yaptığını fark etti ve dehşet içinde duraksadı. Madalyonu yerden kaparak kapıya doğruldu. Bir iki adım ilerledikten sonra diz üstü çöktü, kanepeye tutundu, başı halsizce öne sarktı. Çocuk gibi, kadın gibi hıçkırarak ağlıyordu. Boğuk hıçkırıklar göğsünü parçalıyordu. Korkunç ihtiyar, bir anda çocuk kadar acizleşmişti. Bedduaları kesilmiş, çekingenliği kalmamıştı. Bir an önce ayağının altına aldığı portreyi şimdi, coşkun bir sevgi seliyle öpüyor, öpüyordu. Sanki o ana kadar set çekmeye çalıştığı sevgisi, şefkati yenilmez bir kuvvetle ansızın taşıvermiş; hızı, şiddetiyle bütün varlığını yıkmıştı.

Kocasını kucaklayan Anna Andreyevna hıçkırıklar arasında:

- Affet onu, affet! diye yalvarıyordu. Geri getir yuvamıza ne olursun! Bu sevabı esirgeme. İhtiyar kısıp bir sesle:

- Hayır, asla! diye bağırdı. Asla, asla!..

XIII

Nataşa'ya pek geç, ancak saat onda gidebilmişim. O sıralar Fontanka'da, Semyonov köprüsü civarında tüccar Kolotuşkin'a ait pis bir "apartman"ın dördüncü katında oturuyordu. Evini terk ettikten sonra ilk zamanlar Alyoşa ile beraber Liteyna'ya sokagında üçüncü katta ufak, güzel, rahat bir daireye yerleşmişlerdi; fakat genç Prensın parası çabuk tükendi. Müzik öğretmenliği işi suya düştü, ödünç para almaya başladı ve gırtlaga kadar borca battı. Parasını hep evin süsüne, Nataşa'ya, hediye almaya sarf ediyordu. Nataşa israfı yüzünden onu azarlıyor, hatta bazen ağlıyordu. İnce, duygulu bir çocuk olan Alyoşa sevgilisının hoşuna gidecek bir hediyeyi haftalarca düşünmekten, sevincini düşlemekten zevk alıyordu. Bundan bahsederek zevkini benimle paylaşıyordu; fakat Nataşa'nın azar ve gözyaşlarıyla karşılaşınca hüznleniyor, acınacak hale geliyordu. Daha sonraları hediyeler keder, sitem, kavga sebebi olmaya başladı. Alyoşa, Nataşa'dan gizli olarak da epey para sarf ediyordu. Arkadaşlarına uyararak geziyor, kadıncağızı aldatıyordu. Onu çok sevdiği halde bir takım Jozefinalarla, Minnalarla düşüp kalkıyordu. Nataşa'ya aşkı onun için âdeta bir ıstırap kaynağıydı... Kaç defa bana gelerek keder, üzüntü içinde Nataşa'nın bir tırnağına bile layık olmadığından, kabalığı, hırçınlığı yüzünden ona hiç bir zaman yaklaşamayacağından dert yanmıştı. Hakkı da vardı; birbirlerine denk değildiler. Alyoşa kızın yanında pek çocuktuktu. Nataşa da ona o gözle bakıyordu. Alyoşa bana Jozefin'le macerasını ağlayarak, pişmanlık duyarak anlatıyordu; bunu da Nataşa'ya sezdirmemem için yalvarıyordu. İçini dökünce de kös kös eve yollanıyordu; ama bu suçlu haliyle tek başına gitmeye cesaret edemiyor, beni de peşine takıyordu. Sözde ona cesaret veriyormuşum... Nataşa, yüzüne bakar bakmaz durumu anlardı. Çok kıskançtı, Alyoşa'nın çapkınlıklarını bağışlaması garibime gidiyordu. Alyoşa süt dökmüş

kedi gibi sevgi dolu gözlerini Nataşa'ya diker, o da sevgilisinin suçlu olduğunu sezmekte gecikmezdi. Ayıbını yüzüne vurmaz, ağız aramaz, tam tersine şefkatli davranırdı. Hem de bütün bunları kendini zorlamadan, samimi bir halle yapardı. Bu kalbi sevgi, şefkat dolu sevimli kız başkalarının ve hele Alyoşa'nın suçlarını affetmekten kendine has, ince bir zevk duyuyordu. Zaten o sıralar Jozefinlerden başka suç konusu yoktu. Nataşa'yı böyle uysal, merhametli gören Alyoşa'nın dili çözülüyordu. Sırf içini boşaltıp, "eskisi gibi olmak için" kendiliğinden her şeyi olduğu gibi anlatıveriyordu. Affedilince sevinçten kabına sığmıyor, hatta bazen, duygulanarak ağlıyordu. Boynuma atılıp beni şapur şupur öptüğü de olurdu. Hemen ardından neşelenip, kendine has çocukça bir gevezelikle Jozefin'le macerasını anlatmaya koyulurdu. Kahkahalarla gülerken Nataşa'yı göklere çıkarıyordu. Gece de huzur ve neşe içinde sona eriyordu. Parası tükenince Alyoşa bazı eşyasını elden çıkarmaya başladı. Nataşa'nın ısrarıyla Fontenka civarında ufak, ucuz bir ev buldular. Eşya satışı da bir yandan devam ediyordu. Nataşa'nın elbiselerinden bir kısmı bile satılığa çıkarıldı. Kadıncağız kendine iş arıyordu. Alyoşa bunu öğrenince taşkın bir kedere kapıldı; kendi kendine lanetler yağdırdı. İsminden bile nefret ettiğini bağırdı; ama yine de, halini düzeltmedi. Eşyanın satışından sağladıkları gelir kesilince işten gelen kazanca kaldılar; ama bu da develede kulaktı.

Birlikte oturmaya başladıkları ilk günlerden beri Alyoşa babasıyla bozuşmuştu. Prensın oğlunun Kontesin üvey kızı Katerina Fyodorovna Filimonova ile evlendirmek niyeti henüz tasarı halinde olduğu halde akli bu projeye iyice yatmıştı. Alyoşa'yı müstakbel nişanlısının evine götürdü. Kâh sertlikle, kâh kandırmaya çalışarak kendini kıza beğendirmesi için üsteledi; fakat Prensın planı Kontesin işine gelmediği için iş bozuldu. Prens de oğlunun Nataşa ile olan ilişkisine aldırılmaz oldu. Alyoşa'mun her cahilliğini bildiği için aşkının çabuk geçeceğinden emindi. Her şeyi zamana bırakıyordu. İki gencin evlenme ihtimalini yakın zamana kadar aklından bile geçirmiyordu. Onlar da henüz kesin bir harekette bulunmuyor, bir yandan Nataşa'nun babasıyla res-

men barışmasını, bir yandan da genel durumda bir değişiklik olmasını bekliyorlardı. Galiba Nataşa da bu konuya pek yanaşmak istemiyordu. Alyoşa bir gün bana babasının bu maceradan biraz da memnun olduğunu ağzından kaçırmıştı. İhmenev'in küçük düşmesi hoşuna gitmiş; oğluna laf olsun diye kızmış görünüyordu. Zaten çok düşük tuttuğu aylığını büsbütün kısmıştı -oğluna karşı son derece pinti idi... Sonraları parayı büsbütün kesmekle tehdit etti. Az sonra Polonya'da işleri olan Kontesle birlikte seyahate çıktı, ama kafasındaki evlendirmeye tasarısından yine de büsbütün vazgeçmiş değildi. Alyoşa'yı evlenmek için henüz pek genç saydığı halde kızı kaçırılmayacak bir düşüş olarak görüyordu. Kulağımıza gelen söylentilere göre, sonunda Prens işi düzene koymuştu. Anlattığı olay sırasında Petersburg'a yeni dönmüştü. Oğluyla karşılaşmaları gayet iyi oldu; fakat çocuğun Nataşa'ya karşı ilgisindeki kararlılık ona hiç de hoş gelmeyen bir sürpriz oldu. Bir yandan da bunu şüpheyle karşıladı. İlk sert, kesin bir dille ayrılmalarını istedi; ama sonradan daha iyi bir çare buldu. Alyoşa'yı Kontesin evine götürdü. Kontesin üvey kızı kusursuz derecede güzeldi. Genç kızdan daha çok çocuk sayılırdı. Eşine az rastlanır bir açık kalpliliği, tertemiz ruhu vardı. Şen, zeki ve şefkatliydi. Prens hesabına göre, aradan geçen altı ayda Alyoşa'nın Nataşa'ya aşkı hızını kaybedecek, üzerindeki etki azalacak, delikanlı müstakbel nişanlısına başka gözle bakmaya başlayacaktı. Prens tahminlerinin bir kısmında haklı çıktı. Alyoşa Kontesin üvey kızına karşı büsbütün ilgisiz kalmadı. Öte yandan Prens de ansızın değişmiş, oğlunun üstüne düşmeye başlamıştı -yalnuz, para bakımından hareket tarzında hiçbir değişme yoktu... Alyoşa, babasının sevgisinin kesin bir kararı gizlediğini hissediyor; buna üzülmüyordu. Katerina Fyodorovna'yı her gün görmese üzüntüsü daha da artacaktı. O sıralar Nataşa'ya ardı ardına beş gün uğramadığını biliyordum. İhmenevlerden ona giderken yolda karşılaştığım zaman bana neler anlatacağını merak ediyordum. Ta uzaktan pencerede ışık gördüm. Yaptığımız anlaşmaya göre Nataşa beni görmek isteyince pencereye mum koyuyordu. Böylece hemen hemen her

akşam evinin önünden geçiyor, penceredeki ışıktan beklendiği mi anlıyordum. Son zamanlarda Nataşa'nın penceresi sık sık aydınlanmaya başlamıştı.

XIV

Nataşa'yı yalnız buldum. Kollarını göğsünde bağlamış, düşünceli bir tavırla, ağır adımlarla odada bir duvardan öbürüne gidip gelirken gördüm. Masada epeydir beni bekleyen semaver neredeyse sönmek üzereydi. Sessiz sessiz gülümseyerek elini uzattı. Yüzü solgundu, keyifsiz görünüyordu. Tebessümü acı, uysal, sabır doluydu. Duru mavi gözleri eskisinden de iri, saçları daha da koyulmuş görünüyordu. Elini uzatarak:

- Artık gelmezsin sandım, dedi... Hatta Mavra'yı evine yollayıp yine hastalanmış olmayasın diye baktıracaktım.

- Yo, hasta filan değilim, alıkoydular beni; şimdi anlatırım. Senin neyin var Nataşa, bir şey mi oldu? Hayret etmiş gibi:

- Bir şey yok, diye cevapladı. Neden sordun?

- Mektubunu aldım da.. İlle dediğin saatte gelmemi istiyordun... Her zamanki gibi değil.

- Yaa, öyle! Onu dün bekliyordum.

- Hâlâ gelmedi mi?

Nataşa kısa bir sessizlikten sonra:

- Hayır, dedi. Gelme seninle konuşma geleceğini düşünmüştüm.

- Bu gece de bekledin mi?

- Hayır. Bu gece orada olduğunu biliyorum.

- Yoksa hiç gelmeyeceğini mi düşünüyorsun Nataşa? Bana bambaşka, ciddi bir halle baktı:

- Gelecek elbette.

Onu soruya boğmam hoşuna gitmemiştir. Sustuk, odada dolaşmaya devam ettik. Nataşa yeniden gülümseyerek:

- Hep seni bekledim Vanya, dedi. Beklerken ne yapıyordum biliyor musun? Bir yandan böyle aşağı yukarı dolaşıyor, bir yandan da şiir okuyordum. Hatırlar mısın, Çingiraklar, karlı yol... "Meşeden masa üstünde semaverim kaynıyor..." Hani beraber okurduk:

"Tipi yatıştı, yol aydınlandı.

Gece binlerce donuk gözden bakıyor."

- Yahut şu:

"Ansızın ihtiras dolu bir sesin

Çingırağa uyarak konuştuğunu duyar gibiyim.

Göğsüme yaslanıp dinlenmek için

Sevgilim ne zaman, ne zaman gelecek!

Tatlı hayat bu! Sabahın ilk güneşi

Penceremin buzlu camında titreşirken

Meşeden masada semaverim kaynıyor,

Sobam çıtırdayarak, köşede renkli perdenin ardındaki

Yatağını aydınlatıyor."

- Ne güzel, değil mi? İnsanın içine işliyor, Vanya! Ne hayalperestlik! Belli belirsiz bir- iki çizgi... Ama düşün düşünebildiğin kadar... Semaver, basma perde, hepsi bize ait şeyler. Hani küçük bir şehrin basit tabakasının evlerinde olduğu gibi, o ev sanki gözümün önünde... Ahşap, henüz kaplamaları tamamlanmamış yeni bir ev. Bak, bu da başka bir tablo:

"Kâh birdenbire aynı sesin

Çingırağa uyarak hazin mırıltısını duyarım.

Eski dostum nerede? Korkarım,

Geri dönüp de bana sokulup sarılmasın!

Bu hayat da ne ki!.. Dar, karanlık odam

Sıkıntı dolu; pencereden rüzgâr giriyor...

Dışarıdaki tek vişne ağacı bile

Donmuş, camdan görünmez oldu.

Belki çoktan ölmüştür.

Hayat mı bu! Perde soluklaştı;

Odamda hasta dolaşıyor, Aileme gidiyorum.

Ne azarlayanım, ne sevgilim var.

Yalnız koca karının dır dırı..."

- "Odamda hasta dolaşıyorum." Ne güzel değil mi! Ya şu: "Ne azarlayanım, ne sevgilim var..." a, ne dersin? Ne tatlı tatlı yanıp yakılıyor! Hayatın ta kendisi...

Boğazı düğümlemiş gibi sustu. Bir an sonra:

- Kuzum Vanya'cığım, dedi; fakat ya bunu öylece söyleyi-verdiği, ya da aklındakini unuttuğu için tekrar sustu.

Hâlâ odada gezinmeye devam ediyorduk. İkonun önünde kandil yanıyordu. Nataşa'nın dindarlığı son zamanda artmıştı; fakat bundan bahsetmekten hoşlanmıyordu.

- Kandili yakmışsın, yarın yortu mu var?

- Yoo; hem neden oturmuyorsun Vanya? Yorgunsun herhâl-de. Çay içer misin? Daha içmedin, değil mi?

- İçtim... Oturalım.

- Nereden böyle?

- Onlardan... -Nataşa ile evinden hep böyle bahsederdik...

- Onlardan mı? Nasıl yetiştin? Sen mi gittin, onlar mı çağırdı?

Durmadan soruyordu. Heyecandan yüzü daha da solmuştu. Babasıyla karşılaşmamızı, annesiyle neler konuştuğumuzu, madalyon sahnesini en ince ayrıntılarına kadar anlattım. Nataşa'dan hiçbir şey saklamazdım. Kulak kesilmiş, kelimeleri ağzımdan kapmak ister gibi dinliyordu. Gözleri sulandı. Madalyon olayı onu pek sarsmıştı. Sık sık sözümü keserek: .

- Dur Vanya, diyordu, dur! Daha etraflı, hepsini, her şeyi olduğu gibi anlat. Pek kısa geçiyorsun.

Ardı kesilmeyen sorularına cevap olarak anlattıklarımı ikinci, üçüncü defa tekrarladım.

- Gerçekten bana gelmek istedi mi dersin?

- Bilemem Nataşa. Hiç fikrim yok. Seni özlediği, her şeye rağmen sevdiği gün gibi açık; ama seni arayıp aramayacağına gelince... bilemem... Bu... şey...

- Resmimi öpüyordu, öyle mi? Öperken ne diyordu?

- Kesik kesik, birbirini tutmaz sözler.. Sana tatlı tatlı isimler veriyor, seni çağırıyordu.

- Çağırıyor muydu?..

- Evet.

Nataşa sessizce ağlamaya başladı.

- Zavallılar!..

Kısa bir sessizlik oldu.

- Her şeyi biliyorsa, bu çok doğal... Alyoşa'nın babası hakkında da çok bildiği olmalı. Cesaretsizce:

- Gidelim onlara Nataşa, dedim. Oturduğu koltuktan doğrudan olarak:

- Ne zaman? diye sordu. Yüzü kireç kesildi; hemen götüreceğimi biliyordu.

Sonra ellerini omuzlarıma dayayarak acı acı gülümsedi:

- Olmaz canım, olmaz kardeşim. Dönüp dolaşıp hep buna geliyorsun; ama bir daha bu konuya açmasan iyi olur.

- Peki; ama bu anlaşmazlığın sonu hiç mi gelmeyecek? dedim. Gururun yüzünden ilk adımı atmıyorsun Nataşa. Hâlbuki bu sana düşer. Belki de baban seni affetmek için ,bu hareketini bekliyor. Babandır, incittin adamı... Gururuna saygı göster; haklı, doğal bir gurur bu. Vazifeni yap. Bir dene, bak göreceksin, nasıl şartsız şurtsuz affeder seni!

- Şartsız mı? İmkânsız bu... Boş yere sitem etme, Vanya. Hep-sini geceli gündüzlü düşündüm ben; hâlâ da aklımdalar. Onlardan ayrıldığım günden beri onları düşünmediğim an yok. Seninle bile

bu sözü kaç defa ettik. Olamayacağını kendin de biliyorsun.

- Ama denemem gerekir Nataşa.

- Hayır, dostum, imkânsız. Denemeye kalkışsam babamı büsbütün kızdırırım. Temelli kaybettiğimizi yeniden bulmaktan ümidi kesmeliyiz. Neyi kastettiğimi anladın mı? Yanlarında geçirdiğim mutluluk dolu çocukluk yıllarımı söylemek istiyorum. Babam beni affetse bile geçirdiğim değişikliği yadırgar. O büyük bir bebekten farksız olan kızını seviyordu. Çocukça saflığına hayrandı. Hâlâ yedi yaşında, çocuk şarkıları söylediği zamanki gibi saçlarını okşayarak seviyordu. Bebekliğimden son güne kadar her gece baş ucuma gelir, dua ederek beni kutsardı. Felaketimizden bir ay önce gizlice bir çift küpe almış -hâlbuki ben tesadüfen öğrendim- hediyesiyle beni nasıl sevindireceğini düşünüp çocuk gibi seviniyordu. Ona, küpeyi aldığını çoktandır bildiğimi söyleyince hepimize, ama en çok bana kızdı. Gideceğime üç gün kala üzüntümün farkına vardı; kendisi de hastalık derecesinde kederlendi. Beni neşelendirmek için ne yaptı biliyor musun? Gitmiş, tiyatroya bilet almış! Beni böylece iyi edeceğini sanıyordu; vallahi öyle! Tekrar ediyorum, babam küçük kızını seviyordu. Bir gün olgunlaşıp kadınlaşacağını aklından bile geçirmiyordu. Şimdi eve dönsen beni tanımaz, affetse bile karşısına kim çıkacak? Eski çocuksu Nataşa değilim, hayatta çok şey gördüm. İstedğim kadar gönlüme göre hareket edeyim, hep geride kalan mutluluğu özleyecek. Çocukluktaki gibi olmadığımı üzülecek. Zaten geçmiş, insana hep hoş görünür. Ben bile eskiyi düşündükçe üzülmekten kendimi alamıyorum.

Heyecanlanmıştı, içten gelen bir kederle:

- Ya, geçmiş tatlı Vanya, pek tatlı! diye sözlerini bitirdi.

- Doğru, Nataşa... Ama baban varlığının aldığı yeni şekli de tanımalı, sevmeli. Tanımaları bir kere... Tanıdıktan sonra sevmemesi mümkün değil. Onda ki kalple seni anlayacağına emin olabilirsiniz.

- Öyle değil Vanya. Anlayıp anlamamak meselesi değil. Babam sevgisinin kıskanç olduğunu bilmez misin? Babam Alyoşa ile

aramızda olup bitenin onun haberi olmadan, kaş göz arasında geçivermesine kızıyor. Böyle bir macerayı aklından bile geçirmiyordu. Alyoşa ile aşkımızın acıklı sonunun, evden kaçmanın doğrudan doğruya "alçakça ikiyüzlülüğümden" kaynaklandığına inanıyor. Başlangıçta aşkımı ona açmadım; tam tersine onu sır olarak sakladım. İşte babamı en çok bu üzüyor. Emin ol Vanya ona evden kaçmamdan, kendimi sevgilime vermemden çok samimiyetsizliğim dokundu. Bugün bana kollarını açacağını düşünsem bile kırgınlığı tam olarak silinmeyecek. Yarın öbür gün sitemler, anlaşmazlıklar başlayacak. Zaten senin dediğin gibi kayıtsız şartsız affetmeyeceğini de biliyorum. Ona her şeyi olduğu gibi söylesem; onu nasıl kırdığımı, anladığımı itiraf etsem; bugünkü mutluluğumun bana nelere mal olduğunu ve çektiğim acılara nasıl katlandığımı anlatmaya çalışsam... Buna rağmen beni anlamak için çaba göstermediğini görürsem çok üzüleceğim. Daha sonra benden karşılık olarak yapamayacağım şeyler isteyecek. Alyoşa'ya, yaşadığımız şeylere beddua etmemi, sevgimi lanetlememi, şu son altı ayı hayatımdan silmeyi istemeyecek Vanya! Ama ben ne kimseye beddua edebilirim, ne de pişmanlık duyuram. Ne yapalım, olan oldu. Hayır, Vanya, dediklerin şimdi olamaz. Henüz vakit gelmedi.

- Ne zaman olur öyleyse?

- Bilmem... İleriki mutluluğumu şimdi acı çekerek hak etmem gerek. Aah, Vanya... Acının bir türlü ardı kesilmek bilmiyor. Ses çıkarmadan düşünceli bir tavırla ona bakıyordum.

- Niye öyle bakıyorsun Alyoşa... Şey... Vanya? dedi... Dilinin sürçmesine gülümsedi.

- Tuhaf gülümsedin, Nataşa. Eskiden böyle gülmezdin...

- Ne var gülüşümde?

- Gerçi o çocukça saflığın henüz gitmemiş ya... Yalnız gülümsediğin zaman sanki kalbin sızlıyormuş gibi oluyorsun. Hem zayıflamışsın sen; ama saçların gürleşmiş. Elbisen de yeni... Onlardayken mi yaptın?

Bana şefkatle baktı.

- Beni ne kadar seviyorsun, Vanya. Sen ne âlemdesin bakalım?

- Hep bildiğin gibi... Romanıma çalışıyorum; ama ağır gidiyor. İlhamım kalmadı. Kaleme ne gelirse yazsam desem, belki daha iyi olurdu; ama güzel bir konuyu berbat etmekten korkuyorum. Sevdiğim bir konu bu. Bir yandan da dergiye zamanında yetiştirmek zorundayım. Şimdi de romanı bırakıp ilkin bir uzun hikâye hazırlamayı tasarlıyorum. Şöyle hafif, zarif, iç karartmayan bir şey... Özellikle böyle bir şey... Okuyunca herkes neşelenip sevinmeli.

- Zavallı çalışkan Vanya! Peki, Smith ne oldu?

- Öldü.

- Sonradan hayalini görmedin mi? Şakayı bırakalım Vanya. Hastasın. Sinirlerin bozuk, hayal gömüyorsun. Daireyi tutuşunu anlatırken fark ettim. Yerin nasıl, pek iyi değil galiba. Rutubet var, değil mi?

- Var. Bu akşam başka bir olay çıktı. Sonra anlatırım.

Nataşa artık beni dinlemiyor, derin bir düşünce içinde oturuyordu.

- O gün onları bırakıp nasıl gidebildiğimi düşünüyorum da bir türlü aklım ermiyor. Hummaya tutulmuş gibiydim.

O anda söyleyeceklerimi duyacak halde değildi. Gayet yavaş:

- Seni bir iş için çağırdım, Vanya, dedi.

- Ne işi?..

- Ondan ayrılıyorum.

- Ayrıldın mı, yoksa daha ayrılacak mısın?

- Artık bu hale bir son vermek gerek. Seni, içimi dökmek için çağırdım.

Benimle dertleşirken hep böyle başlardı; ama sırlarını daha önce ağzından kaçırdığı için söyleyeceklerinin çoğunu zaten biliyordum.

- Bundan önceden de bahsetmiştin Nataşa. Elbette böyle

oturmanız uygun olmuyor. Hem birbirinize uyar tarafınız da yok; ama bunu yapabilecek misin, mesele orada!

- Önceleri sadece niyetleniyordum. Artık kesin karara vardım. Alyoşa'yı sonsuz bir aşkla sevdiğim halde sanki baş düşmanıymışım gibi geleceğini mahvediyorum. Onu serbest bırakmam gerekiyor. Benimle evlenmesine imkân yok, kimseye karşı gelemez o. Ayağına köstek olmak istemiyorum. Buldukları kıza tutulmasına memnunum bile; benden daha kolay ayrılır. Bunu yapmaya mecburum Vanya. Madem seviyorum her şeyimi feda ederek aşkımı ispat etmeliyim, öyle değil mi?

- Seni bırakmaya razı olmaz.

- Bende bir değişiklik sezmeyecek. Beni vicdan azabı çekmeden bırakması için mutlaka bir çare bulmalıyım. Bana yardım et Vanya, bir fikir ver.

- Kolay, dedim. Başkasını seversin; ama bunun da işe yarayacağını pek sanmam. Huyunu biliyorsun, şimdi beş gündür sana uğramıyor. Hatta seni temelli bıraktığını düşün; ama bir de sen ona ayrılmak istediğini yaz, bak görürsün nasıl koş a koş gelecek.

- Onu neden sevmiyorsun Vanya?

- Ben mi?

- Sen ya! Ondan kinsiz bahsedemiyorsun. Kaç defa dikkat ettim de onu küçümsemek, kötülemek sana zevk veriyor. Hele kötülemekten iyice hoşlanıyorsun. Yalan değil, doğru söylüyorum!

- Bunu ikinci defa tekrarlıyorsun Nataşa. En iyisi bırakalım bu konuyu.

Kısa bir sessizlikten sonra:

- Başka bir eve taşınayım diyorum, dedi. Darılma bana Vanya.

- O eve de gelir. Darılmasına, darılmadım zaten.

- Aşkının kuvveti ona engel olabilir. Olsa olsa bana kısa bir zaman için döner. Ne dersin?

- Doğrusu bilmem. Onun ipiyle kuyuya inilmez Nataşa.

Öbürüyle evlenmeyi düşündüğü halde seni seviyor. İki aşkı bir arada nasıl yaşattığını anlayamıyorum.

- Öbürünü yüzde yüz sevdiğini bilsem kesin bir karar verirdim. Benden hiçbir şey saklama Vanya! Yoksa bir şeyler biliyor musun?

Endişeli, içime işlemek isteyen bakışını bana dikti.

- Yoo, hiçbir bildiğim yok, Nataşa. Yemin ederim, sana karşı her zaman samimi davrandım. Bak aklıma ne geliyor: Belki şu Kontesin üvey kızına düşündüğümüz kadar âşık değildir; sadece gelip geçici bir hevestir bu... Ne dersin?

- Öyle mi dersin Vanya? Buna bir inanabilsem! Şu anda onu sırf yüzüne bakabilmek için görmeyi isterdim. Yüzünden her şeyi anlardım. Hâlbuki yok işte, gelmiyor.

- Onu bekliyor muydun?

- Hayır, ötekinde olduğunu biliyorum. Haber aldım. O kızı görmeyi de pek isterdim. Bak Vanya, söyleyeceğimi belki saçma bulacaksın; ama yine de söyleyeceğim. Onu hiç göremez miyim, onunla hiç bir yerde karşılaşamaz mıyım?

Cevabımı merakla bekliyordu.

- Görmesine görürsün; ama bu sana ne kazandırır sanki?

- Yeter bana, üst tarafını anlardım. Biliyor musun, pek aptal oldum. Hep yapayalnız, bütün gün böyle beş aşağı beş yukarı dolaşıp duruyorum. Durmadan düşünüyorum, kafamın içi karmakarışık. Dayanmak mümkün değil. Bak aklıma ne geldi Vanya: Onunla tanışamaz mısın sen? Bana bir kere Kontesin romanını övdüğünü söylemiştin. Bazen Prens R.'nin toplantılarına gidiyormuşsun. Kontes de oraya gidermiş. Bir çaresini bulup tanışamaz mısın? Bunu Alyoşa da yapabilir. O zaman kız hakkında her şeyi anlatırdın bana.

- Bunları sonra konuşuruz Nataşa'cığım. Sen bana ayrılığa gerçekten dayanabilir misin, bunu yürekten istiyor musun? Onu söyle!.. Kendini iyice yokla, tamamıyla sakın misin?

Duyulur duyulmaz bir sesle:

- Dayanırım, dedi. Onun için her şeye katlanırım, hayatımı bile veririm. Yalnız şimdi orada, öbürünün yanında olmasına tahammül edemiyorum Vanya. Beni düşünmüyor elbette... Burada bizimle olduğu zamanlardaki gibi şundan bundan konuşarak gülüyor, o kendine özgü haliyle ötekinin gözlerinin içine bakıyor. Bu anlarda ben onun için yokum. Hâlbuki ben burada... seninle...

Sözünü tamamlamadı, acı bir ümitsizlikle yüzüne baktı.

- Peki; ama Nataşa, demin söylediklerin...

- Ayrılma kararımızı birlikte verelim, diye sözümü kesti. Onu candan uğurlarım; fakat beni hiç dikkate almazsa, o gücümme gider, Vanya. Zaten artık kendi kendimi bile anlayamıyorum. Aklın hesabı başka, yapılanlar başka!

- Sakin ol, Nataşa, kendini bu kadar hırpalama.

- Beş gündür hep bu haldeyim. Her saat, her dakika... Uyku da bile hep onunla uğraşıyorum. Beni oraya götür, Vanya!

- Aman, Nataşa...

- Yok, yok, gidelim. Seni bunun için bekliyordum. Üç gündür aklıma koydum zaten. Mektupta bahsettiğim iş buydu. Beni oraya kadar götür, ne olursun kırma Vanya... Seni bekliyordum. Üç gündür... Bu gece toplantıları var. Alyoşa orada; hadi gidelim!

Sayıklar gibiydi. Antrede birdenbire gürültüler duyuldu. Mavra'nın birisiyle kavgaya eder gibi konuştuğu duyuluyordu.

- Dur Nataşa, birisi geldi. Dinle!

Tereddüt içinde gülümseyerek kulak verdi; yüzü birdenbire sarardı. Duyulur doyulmaz bir sesle:

- Kim acaba? diye kekeledi.

Beni tutmak istediği halde antreye, Mavra'nın yanına fırladım. Tahminim doğru çıktı. Gelen Alyoşa'ydı. Mavra'ya bir şeyler soruyor, kadın onu içeri almak istemiyordu. Evin mutlak hâkimi gibi çıkışarak konuşuyordu.

- Nerelerden öyle? Nerelerde sürttün? Hadi gir bari, gir. Beni acındıramazsın, nafile! Git de içerde hesap ver. Alyoşa olduk-

ça bozularak:

- Kimseden korkum yok, geldim işte, diye horozlanıyordu.

- Hadi oradan yalancı, sen de!..

- Gidiyorum işte -beni gördü... Aaa, siz burada mısınız, tesa-
düf! Geldim işte; ama ne yapacağımı bilemiyorum.

- Dosdoğru içeri girin, korkacak bir şey mi var?

- Yoo, korktuğum yok. Suçlu değilim ki. Siz beni suçlu mu
buluyorsunuz? Suçsuz olduğumu ispat edebilirim.

Göreceksiniz!

Alyoşa kapalı kapının önünde durarak, zoraki bir cesaretle:

- Girebilir miyim Nataşa? diye seslendi:

Cevap yoktu... Merakla bana baktı.

- Bu da ne demek?

- Hiç... Kendisi içeride.

Alyoşa kapıyı yavaşça araladı. Ürkek bir bakışla odayı süz-
dü, içerde kimse yoktu.

Birdenbire Nataşa'yı pencereyle dolabın arasındaki köşede
gördü. Saklanmış gibi hareketsiz duruyordu. Bunu hatırladıkça
şimdi bile gülmekten kendimi alamıyorum. Alyoşa ona yavaşça,
usulca yaklaştı. Âdeta korkuyla bakarak çekingen bir tavırla:

- Ne oldun Nataşa? dedi. Merhaba canım!

Nataşa, sanki suçlu kendisiymiş gibi fena halde bozuldu.

- Hiç... Hiçbir şey yok! diye cevap verdi. Şey... Çay ister misin?

Alyoşa büsbütün şaşırdı.

- Beni dinle Nataşa: Galiba suçlu olduğumu sanıyorsun; ama
suçsuzum ben, hiç suçum yok. Bak, şimdi sana hepsini anlatacağım.

- Ne gerek var! İstemez, istemez. Ver elini, her zamanki gibi
bitsin.

Durduğu köşeden çıktı, yanakları pembeleşmeye başladı.
Alyoşa'ya bakmaya çekiniyormuş gibi başı hep öndeydi. Genç
adam heyecanla:

- Suçlu olsam yüzüne bakabilir miydim? diye bağırdı -bana döndü... Bakın, tümüyle beni suçlu sanıyor. Gerçi her şey aleyhime... Beş gündür görünmedim, nişanlığımın yanında olduğumu söylemişler; ama sen beni affediyor, "Elini ver, hepsi bitsin!" diyorsun. Canım Nataşa'm benim! Suçum yok, emin ol! Şu kadarlık bile yok! Hatta tam tersine...

- İyi ama sen... Seni oraya çağırmışlar... Nasıl oldu da buraya geldin? Sa... saat kaç?

- On buçuk. Oraya da gittim; ama rahatsızlığımı bahane ederek kaçtım. Şu beş gündür ilk olarak serbestim. Onları bırakıp sana geldim Nataşa. Daha önce de gelebilirdim; ama özellikle gelmedim. Neden olduğunu şimdi öğrenirsin, anlatacağım. Sana her şeyi olduğu gibi anlatmak için geldim; fakat inan ilk olarak tamamıyla suçsuzum, tam anlamıyla suçsuz!

Nataşa başını kaldırarak yüzüne baktı. Alyoşa'nın bakışı açık, samimiydi. Yüzü öyle sevinçli, saf ve neşeliydi ki inanmamak mümkün değildi. Eski barışmalarında olduğu gibi bir çığlıkla birbirlerinin kollarına atılmalarını bekledim; fakat Nataşa sanki duyduğu saadetten ezilmiş gibi başını göğsüne eğdi ve sessiz sessiz ağlamaya başladı. Bu sefer Alyoşa dayanamadı. Yere çöktü, kızın ellerini, ayaklarını öpüyordu. Çılgın gibiydi. Nataşa'ya bir koltuk getirdim. Oturdu; ayakta duracak halde değildi.

İKİNCİ KISIM

I

Bir dakika sonra hepimiz deliler gibi gülüyorduk. Alyoşa'nun çınlayan sesi hepimizi bastırarak:

"Durun, bırakın da anlatayım!" diye bağınyordu. "Beni hep eskisi gibi sanıyorlar. Boş boş gevezelik edeceğime inanıyorsunuz, değil mi? 'Haberlerim var' dedim ya!.. Peki ama siz susmayacak mısınız artık!"

İlle de bize bir şeyler anlatmak istiyordu. Önemli haberler getirdiği halinden belliydi; fakat bundan duyduğu çocukça gurur, yapmacık gayret Nataşa'yı güldürdü. Ben de gülmemi tutamadım. Alyoşa bize hırslandıkça gülmekten katılıyorduk. Alyoşa'nun çocukça hırçınlığı bizi o hale getirdi ki birisi parmağını gösterse kahkahadan kırılacaktık. Mavra mutfaktan çıkmış, eşikten hiddetle bizi süzüyordu. Alyoşa'nun Nataşa'dan papara işitmemesine fena halde içerlemişti. Bunu beş gündür beklediği halde şimdi taşkın bir neşe içinde oluşumuza kızıyordu.

Sonunda Alyoşa'nun gücendiğinin farkına varan Nataşa gülmeyi kesti.

- Peki, ne anlatacaksın? diye sordu. Alyoşa'ya hiç saygı göstermeyen Mavra sözü ağzına tıkadı:

- Semaver kaynatayım mı?

Kadını bir an önce sepetlemeye bakan Alyoşa ellerini sallayarak:

- Tanrı aşkına git, Mavra!.. Git! diye bağırdı. Dinleyin, size şimdiye kadar olmuş ve olacak şeyleri anlatacağım. Hepsini öğrendim artık; fakat sevgili dostlarım görüyorum ki, önce, şu beş gün içinde nerede olduğumu öğrenmek istiyorsunuz. Bunu anla-

tacağım. Yalnız baştan söyleyeyim ki seni hep aldatıyordum Nataşa, hem bu günlerde, hem de daha önceleri... En önemlisi bu..

- Aldatıyor muydun?

- Evet, bir aydan beri, babam gelmeden önce bağladım; ama artık açık konuşmanın zamanı geldi. O buraya gelmeden bir ay önce kendisinden uzun bir mektup aldım; bunu ikinizden de gizledim. Mektubunda gayet açık, sade, hem de beni korkutacak derecede ciddi bir tarzda evlenme işinin tamamlandığını bildiriyordu. Nişanlığın bir harika olduğunu, beni ona layık görmediğini, yine de onunla evlenmem gerektiğini yazıyordu. Bunun için kafamdaki bütün saçmalıkları çıkarıp hazırlanmaya başlamalıyım. Saçmalık dediği de malûm... Bu mektubu sizden sakladım.

Nataşa sözünü kesti:

- Hiç de saklamadın, övündüğün şeye bak! Daha o zaman hepsini olduğu gibi anlatmıştın. O günlerde nasıl durup dururken uysallaşıp yumuşadığın aklımda. Üstünde suç işlemiş bir hal vardı. Benden ayrılmaz olmuştun. Mektubu da kısım kısım anlattın.

- İmkânsız, herhâlde en önemli kısımları söylememişimdir. Belki o zaman bir şeyler sezdin; ama ben söylemedim. Mektubu titizlikle saklıyordum ve müthiş üzülyordum.

- Ben de hatırlıyorum Alyoşa, dedim. O günlerde durmadan bana akıl danışıyor, hepsini kısım kısım açıklıyordun. Nataşa beni destekledi:

- Anlattın, anlattın! Böbürlenme artık. Zaten sen neyi saklayabilirsin! Adam kandırmak nerede, sen nerde! Mavra bile olup biteni öğrendi, değil mi Mavra?

Mavra kafasını içeri uzatarak:

- Öğrenmez olur muyum?.. diye homurdandı. Daha ilk gününden anladım. Kurnazlık senin işin değil.

- Amaan, sizinle konuşulmaz. Kızdığın için mahsus yapıyorsun Nataşa. O zamanlar deli gibiydim, değil mi, Mavra?

- Zaten şimdi de deli gibisin.

- Onu demek istemiyorum. Hatırlar mısın, o günlerde paramız kalmamıştı, sen gümüş tabakamı rehine götürmüştün. Şunu da söyleyeyim: Bana karşı pek saygısızsın Mavra; ama seni Nataşa böyle alıştırdı. Size o zaman her şeyi kısım kısım anlattım diyelim -bunu ben de hatırlar gibi oldum zaten... Yine de mektubun yazılış tarzını bilmiyorsunuz. Hâlbuki mektuptaki en önemli kısım ifade tarzıydı. Ben asıl bunu ifade ediyorum.

Nataşa:

- Nasıldı? diye sordu.

- Şaka eder gibisin, Nataşa. N'olursun eğlenme! Emin ol önemliydi. Öyle bir yazış tarzı ki, ağzım açık kaldı. Babam şimdiye kadar benimle hiç bu şekilde konuşmamıştı. Dünya yıkılsa isteğini yerine getireceğini belirtir bir tarzda yazıyordu.

- Peki, bunu ne diye sakladın benden?

- Allah Allah! Elbette ki seni korkutmamak için... Her şeyi kendi başıma yoluna koymak istiyordum. Babam gelince son derece canım sıkıldı. Onunla kesin, açık bir şekilde konuşmaya hazırlandım. Gel gelelim buna bir türlü fırsat bulamıyordum. Kurnaz davı anıyor, hiç o taraflı olmuyordu. Hatta tam tersine, sanki her türlü karar verilmiş, bütün işler yoluna girmiş, hiçbir tartışma veya anlaşmazlık konusu kalmamış gibi hareket ediyordu. Dikkat ediyor musunuz: Bütün bunları imkânsız görüyordu. Kendinden emin çünkü bana karşı öyle şeker, öyle candan oldu ki, o kadar olur. Şaşıtm kaldım. Bauam ne zeki adam olduğunu bilemezsiniz Ivan Petroviç. Okumadığı, bilmediği yoktur. Yüzünüze bir bakışta içinizdekini olduğu gibi okur. Besbelli ona bu yüzden 'Cizvit' diye ad takmışlar. Nataşa babamı övmemden hiç hoşlanmaz. Darılma Nataşa. İşte böyle... Şey... Bir zaman için paramı kesmişti, dün verdi. Oh Nataşa, meleşim! Sıkıntımız bitti artık. Bak, altı aydır ceza olarak kestiği bütün paramı birden verdi. Öyle çok ki, daha sayamadım. Şu paraya bak Mavra! Artık gümüş kaşıklarımızı, kol düğmelerimizi rehine vermeyeceğiz.

Alyoşa cebinden beş bin ruble kadar kalın bir banknot deste-

sini çıkarıp masaya bıraktı. Mavra paraya memnun memnun bakıyordu, Alyoşa'yı tebrik etti. Nataşa hikâyenin devamı için sabırsızlanıyordu.

- Kendi kendime: "Ne yapayım, nasıl mücadele edeyim?" diye düşünüyordum. Size yemin ederim, bana karşı bu derece iyi olmasa, beni hırpalayıp kırardı hiç umursamazdım. Doğrudan doğruya: "Yeter artık, büyüdüm, ben de adam oldum!" diye kestirir atardım. Hem de emin olun, dediğimden dönmezdim. Hâlbuki bu durumda ne diyeceğimi bilemiyordum. Beni ayıplamayın. Galiba pek memnun değilsin Nataşa. Niye öyle bakıyorsunuz? İhtimal, "Hemen kanıvermiş, hiç iradesi yok!" diye düşünüyorsunuz; ama öyle değil. İradem var benim; hem de düşündüğünüzden fazla. Bulunduğum duruma rağmen, "Vazifemdir, babama her şeyi söylemeliyim." dedim ve her şeyi olduğu gibi söyledim. O da beni dinledi.

Nataşa merakla:

- Neler söyledin? diye sordu.

- Başka bir kız istemediğimi, bir nişanlım olduğunu anlattım. Daha doğrusu tam böyle söylemedim; ama onu iyice hazırladım. Yarın açıkça söyleyeceğim, buna karar verdim. İlk para için evlenmenin ayıp, asil olmayan bir hareket olduğunu söyledim. Kendimizi aristokrat, kalburüstü insanlar zümresinden saymamız düpedüz manasızlıktır, dedim -babamla değil de kardeşimle konuşur gibi gayet açık, serbest konuşuyordum... Daha sonra, "Tiers-etat"tan olduğumu, "Tiers-etat c'est Pessentiel"i, herkes gibi olmakla iftihar ettiğimi, kimseden farklı olmak istemediğimi söyledim. Kısacası adamcağızı fikir yağmuruna tuttum. Öyle coşkun, öyle güzel konuştum ki, kendim bile şaşıtm. Onun düşünüş tarzındaki sakatlığı da ispat ettim. "Şu prensliğimizin ne değeri var? dedim. Prens sülalesindeniz, o kadar. Aslında prensliğe has neyimiz var! En başta servetten mahrumuz. Hâlbuki bu zamanda servet her şeydir. Devrimizin en büyük prensi bence Rotschild'dir. Sonra adımız asil aileler arasında çoktandır anılmaz oldu. Büyük amcam Semyon Valkovski ancak

Moskova muhitinde tanınıyordu. Şöhretini de üç yüz canlılık son çiftliğini satıp yemesine borçluydu.” Kısacası içimde ne varsa sayıp döktüm. Heyecandan bazı başka şeyler de söylemiştim. Hiç karşılık vermeden dinledi. Yalnız Prens Nainski’nin evinden ayrıldığım için azarladı. Sonra vaftiz annem Prenses K. aya gidip gönlünü almam gerektiğini hatırlattı. Prenses K. beni iyi karşı-larsa, bütün kapılar açılacak, istikbalim sağlanmış olacakmış. Bütün bunları saydı döktü. Nataşa ile birleştiğimden beri muhit-ten uzaklaştığıma, onun tesiri altında kaldığıma parmak bastı. Doğrusu şimdiye kadar senden açıkça hiç bahsetmemişti Nataşa. Hatta bu konuya yanaşmaktan çekinir gibiydi. Şimdi onunla karşılıklı pusudayız. Bakalım kim kimi tuzağa düşürecek. Hiç üzülme Nataşa, talih elbet yüzümüze gülecek.

- Peki peki, anladık, sonunda ne oldu, neye karar verildi; en önemlisi bu... Pek gevezesin Alyoşa...

- Ne bileyim ben. Ne kadar verdiği anlaşılmıyor ki! Hem ben geveze değilim, ciddi ciddi anlatıyorum. Zaten babamın bir kararı yoktu. Söylediklerime sadece gülümsemekle yetiniyordu. Bana acır gibi bir gülümsemesi vardı. Küçük düştüğümün farkındaydım; ama utanmıyordum. “Sana tamamıyla hak veriyorum, dedi. Şimdi Kont Nainski’ye gideceğiz. Orada sakın böyle şeylerden bahsedeyim deme. Ben seni anlıyorum; ama oradakiler hoş görmezler.” Galiba ona da pek itibar ettikleri yok. Zaten bu aralık babamın sosyetedeki durumu pek sarsılmış görünüyor. Kont beni önce pek soğuk, pek üstten karşıladı. Âdeta evinde büyüdüğümü unutmuştu; kim olduğumu hatırlamağa çalışıyor gibiydi. Nankörlüğüme kızdığı belliydi. Halbuki ben nankör sayılacak kadar ne yaptım?.. Sıkıntıdan patladığım için evinden ayrıldım, o kadar. Hele babamı karşılayışı büsbütün ömürdü; hiç adam yerine koymadı. Oraya ne diye gittiğine şaşıyorum. İçerledim doğrusu. Zavallı babam Kontun karşısında kavuk sallamak zorunda kalıyor! Bunu benim için yaptığını biliyorum; ama ondan bir şey istediğim yok ki. Babama içimi açmak istedim, sonra vazgeçtim. Zaten neye yarar! Düşüncesini değiştiremem, üstelik kızar. Dü-

şünüp taşındım, oradakileri kurnazlıkla avlamaya karar verdim. Kendimi ağır satarım, dedim. Nasıl başardığımı görmeliydiniz! Durum hemen değişti. Kont Nainski beni nerelere koyacağını bilemez oldu. Hep kurnazlığım sayesinde... Babam şaşıtı kaldı!

Sabrı tükenen Nataşa:

- Aman Alyoşa, ben de bize ait bir şeyler anlatacaksın sandım. Hâlbuki sen Kont Nainskilerdeki marifetlerinden bahsediyorsun! diye bağırdı. Sizin Kontunuzdan bana ne!

- "Bana ne!" olur mu? Bakın şuna Ivan Petroviç, ona neymiş! İşin bütün inceliği burada... Sabret, sonunda her şeyi anlayacaksınız. Hem bırakın da rahat rahat konuşayım. Şunu sana da, Ivan Petroviç'e de açıkça söyleyebilirim ki ben bazen pek akıllı değilim, hatta hiç değilim. Zaman zaman büsbütün aptallaştığım olur; fakat bu defa, inanın, kurnazca, akıllıca davrandım. Bu yüzden... Her zaman akılsız olmadığımı anlayarak siz de sevineceksiniz sanıyorum.

- Aşk olsun Alyoşa ne biçim konuşuyorsun!

Nataşa, Alyoşa'nın pek zeki olmadığının konuşulmasına hiç tahammül edemezdi. Alyoşa'nın kırdığı potlara ne zaman dikkatini çeksem açıkça söylemediği halde alınırdı. Delikanlının zekâdan yana fakirce oluşu Nataşa'nın en hassas noktasıydı; sevdiği erkeğin küçük görülmesine son derece üzülmüştü. Onun savunuculuğunu yaparak ondan bahsedilmesine pek yanaşmazdı. Bu gibi hallerde pek duygulu olan Alyoşa, Nataşa'nın düşüncelerini sezerdi. Nataşa da bunu anladığı için gönlünü alayım diye ne yapacağını bilmezdi. Bu sefer de Alyoşa'nın kendisi hakkındaki saf hükmü yüreğini sızlattı.

- Hoppasın biraz Alyoşa, hepsi o kadar. Kendini bu kadar küçültmene gerek yok.

- Pekâlâ, öyleyse şimdi bırakın da sözümü bitireyim. Kontu ziyaret ettikten sonra babam kızdı bana. İçimden: "Hele dur!" diye mırıldanıyordum. Oradan Prensese gittik. Kocakarının artık iyice bunadığını, üstelik kulaklarının işitmediğini ve köpek deli-

si olduğunu öteden beri duyardım. Ordu gibi köpek besliyor. Yüksek muhitte oldukça itibarı var. Şu muhteşem Kont Nainski bile onun tarafından elenmeyi şeref sayıyor. Babamla Prensese giderken yolda bir plan kurdum. Köpekler genellikle beni pek sever; plânım buna dayanıyordu. Şaka etmiyorum, buna çok defa dikkat ettim. Ya bende garip bir kuvvet olmalı, ya da kendim hayvanları çok sevdiğim için onlar da benden karşılıklı hoşlanıyor. Garip kuvvet dedim de, galiba sana anlatmamıştım Nataşa: Geçen gün bir yerde ruh çağırdık. İspritizma tecrübeleriyle uğraşan bir dostumdaydık. Ne kadar meraklı bilemezsin. Ağzım açık kaldı doğrusu Ivan Petroviç. Ben Jul Sezar'ı çağırdım.

Nataşa kahkahayı bastı.

- Ömürsün Alyoşa, Jul Sezar senin neyine! Bir ispritizma ek-sikti!

- İspritizmanın nesi var? Jul Sezar'ı niye çağırmayacakmı-şım? Bir şeyi mi eksilir? Bak, şimdi de gülüyorsun...

- Olur elbet, niye olmasın... İlahi Alyoşa! Eee, ne dedi Jul Sezar?

- Hiç. Ben sadece kalemi tutuyordum, kalem kendiliğinden kâğıdın üzerinde hareket ederek yazıyordu. Oradakiler: "Jul Sezar yazıyor..." diyordu; ama ben böyle şeylere inanmıyorum.

- Neler yazdı?

- Gogol'daki gibi: "İslansana" gibi bir şey... Ama gülmesene sen!

- Hadi, prensese gel artık.

- Nasıl geleyim, adamı konuşturmuyorsun ki... Neyse, prensese geldik. İçeri adım atar atmaz Mimi ile ahabap oldum. Mimi yaşlı, çirkin, son derece itici, inatçı, üstelik insana saldırmağa bakan bir köpek; ama Prensese gözbebeği, söz söyletmiyor. Galiba ikisi yaşıt... Önce Mimi'ye şeker tıktırtmaya başladım. On dakika geçmeden patisini vermeyi öğrettim. Buna Prensese de öncele-ri epey uğraşmış; ama bir türlü başaramamış. Bayıldı, sevincin-den ağlamaklı oldu. "Mimi, Mimi patisini vermeyi öğrendi!" ge-len misafirlere. "Mimi patisini veriyor, vaftiz oğlum öğretti!" di-ye müjdeliyordu. Kont Nainski gelince ona da haber verdi. Göz-

lerini benden ayıramıyordu. Hoş kadıncağız doğrusu, acıdım bile. Bir yandan da fırsatı kaçırmıyor, yüzüne gülüyordum. Kapağında resmi bulunan bir enfiye kutusu var. Resim altmış yıl önce nişanlıyken yapılmış. Bir ara kutuyu elinden düşürdü; hemen eğilip kaldırdım. Bilmezlikten gelerek "Quelle chairemante peinture!" -Ne hoş resim...- dedim. "İdeal güzellik örneği!" Bizim prensesin nasıl ağız kulaklarına vardı görmeliydiniz; benimle iyiden iyiye ilgilenmeye başladı. Nerede okuduğumu, kimlerle görüştüğümü sordu. Saçlarımın güzelliğinden bahsederek iltifat etti. Ben de coştum, ona açık saçık bir hikâye anlatarak güldürdüm. Hoşlanıyor bundan. Tehditle parmağını salladı; ama epey güldü. Ayrılırken öptü, istavroz çıkarıp kutsadı. Kendisini eğlendirmem için her gün gelmemi rica etti. Kont da gözlerini süze süze elimi sıktı. Şu babam dünyanın en iyi, namuslu en asil adamıdır. Eve giderken sevinçten neredeyse ağlayacaktı. Boynuma sarıldı, bana sır dökmeye başladı. İstikbale, nüfuzlu ahabplara, paraya, evlenmeye dair çoğunu anlamadığım bir sürü esrarengiz sözler söyledi. Parayı da bana o sırada verdi. Dün oldu bunlar. Yarın Prense se gene gideceğim. Ne deseniz deyin, babam yine de son derece asil ruhlu bir insan. Beni senden uzaklaştırmaya çalışması da sırf servet gözlerini kamaştırdığı, Katya'nın milyonları aklını çeldiği için yapıyor. Bunları sende bulamaz ki Nataşa... Parayı da benim için istiyor. Hâlbuki sana karşı haksız davrandığının hiç farkında değil. Hangi baba oğlunun mutluluğunu istemez ki. Mutluluğun milyonlarda olduğuna inandığı için de onu kınayamayız. Herkesi olduğu gibi kabul etmek gerekir.

Sana babamın bu tarafını anlatmak için özellikle acele ettim, Nataşa. Onu sevmediğini biliyorum. Bu yüzden suçlu da sayılmazsın.

- Prensesin evindeki başarıların bu mu? Bahsettiğin kurnazca planlar bundan mı ibaret?

- Yoo, hepsi bu değil! Ne diyorsun sen Nataşa, bu daha işin başı... Prensesten, onun aracılığıyla babamı nasıl avucuma alacağımı anlatmak için bahsettim. Daha asıl hikâyeye gelmedim.

- Anlat artık!

Alyoşa, devamla:

- Hâlâ bugün başımdan geçenlerin şaşkınlığı içindeyim, dedi. Önce şunu söyleyeyim ki mahut evlenme işi babamla Kontes arasında kararlaştırılmış olduğu halde henüz tamamen resmileşmedi. Yani bu iş bugün bozulsa hiç de gürültü kopmaz. Meseleyi yalnız Kont Nainski biliyor. Onunla hem akraba oluruz, hem koruyucumuz sayılır. Öte yandan şu iki hafta içinde Katya ile birbirimize iyice yakınlaştık; ama bu akşama kadar ne istikbalimizden, yani evlenme işinden, ne de... şey... aşktan bahsettik. Evlenme için bizimkiler her türlü himaye ve torbalarca altın umdukları Prenses K'dan izin istemeyi uygun buluyorlar. Kadının dehşetli itibarı ve çevresi var. Herkes onun ağzına bakıyor, bir dediğini iki etmiyor. Bizimkiler ille de sosyeteye girmem ve yükselmem peşindeler. Bunda en çok Katya'nın analığı ısrar ediyor. Avrupa'daki marifetleri yüzünden prensesin onu evine kabul edeceği belirsiz... Prenses kabul etmeyince de kimse ona kapısını açmaz. Katya ile evlenmem onun için bulunmaz fırsat. Bu yüzden başlangıçta evlenmemize hiç razı değilken bugün Prensesin salonundaki başarılarıma pek sevindi; ama neyse, bunları geçelim de biz esas konuya gelelim. Katerina Fyodorovna'yı tanıyalı bir yıl oluyor; ama o sıralar pek çocuktum. Henüz bir şeye aklım ermiyordu. Onu fark edemedim.

Nataşa:

- Beni daha çok seviyordun da ondan, diye sözünü kesti. Halbuki şimdi...

- Rica ederim sus Nataşa! Hem tamamıyla yanılıyorsun. Bana da hakaret ediyorsun. Sonuna kadar dinle de ondan sonra hüküm ver. Ah, şu Katya'yı bir de sen tanısan! Ne temiz, ne şefkat dolu ruhu var! Zaten sonuna kadar dinlersen anlayacaksın. İki hafta önce analığıyla gezi dönüşünde babamla birlikte onlara gitmiştik. Katya'yı iyice inceledim. Onun da benimle ilgilediği gözümünden kaçmadı. Bu hal merakımı büsbütün arttırdı. Zaten babamın mahut mektubundan sonra onu daha iyi tanımaya

karar vermiştım. Şimdi ondan uzun uzun bahsedip övecek değilim. Yalnız şu kadarını söyleyeyim, Katya çevresinin nadir rastlanırlar kişiliklerden biri... Kendine has bir varlık; o derece sağlam, dürüst ruhu var ki henüz on yedi yaşında olmasına rağmen, ben yanında kendimi küçük kardeşiymişim gibi hissettim. Bir özelliği de her zaman hüzünlü, sanki bir sırrı varmış gibi, durgun oluşu... Konuşkan değil, evde çoğu zaman hiç sesi çıkmıyor. Ürkümüş, derin düşüncelere dalmış bir hali var. Bana babamdan korkuyor gibi geliyor; analığını da sevmiyor. Oysaki Kontes -kim bilir ne amaçla- sola sağa üvey kızının onu çok sevdiğini ilân edip duruyor. Bence Katya sadece, aralarında anlaşmış gibi Kontese itirazsız boyun eğiyor, o kadar... Bütün o incelemelerden sonra kendi kafama göre hareket etmeye karar verdim ve bu akşam istediğimi yaptım. Niyetim, Katya'ya durumu anlatarak her şeyi açıkça söylemek, bizimle birlik olması için kandırmaktı. Böylece iş kökünden halledilmiş olacaktı. Nataşa endişeyle:

- Ne anlatıp neyi itiraf edecektin? diye sordu.

- Başından sonuna kadar her şeyi... Bu fikir nasıl olup da aklıma geldi diye Tanrı'ya şükrediyorum. Dinleyn çocuklar. Dört gün önce sizden uzaklaşıp olaya bir şekil bulmaya karar vermiştim. Kendi başıma kalmadıkça kararsızlıktan kurtulamayacağımı ve bir türlü harekete geçemeyeceğimi anlıyordum. Kendi kendime her an, bu işi halletmem gerektiğini, bunu yapmak zorunda olduğumu tekrarlıyordum. Sonunda gayret ettim ve işi bitirdim. Yanınıza meseleyi halletmeden dönmemeyi kararlaştırmıştım. Dilediğim gibi yaptım.

- Ne yaptın? Anlatsana artık şunu...

- Gayet basit... Apaçık, mertçe, hiçbir şey saklamadan konuştum; fakat bundan önce size beni son derece şaşırtan bir olayı anlatayım. Katya'ya gitmeden önce babama bir mektup geldi. Odasına giriyordum ki kapıda durduğumu fark etmedi. Mektup onu öyle şaşırtmıştı ki bir yandan odada dolaşıyor, bir yandan da bağıra bağıra konuşuyordu. Daha sonra mektubu elinde sallayarak bir kahkaha, attı. Birden içeri girmeye âdeta cesaret ede-

medim. Biraz bekleyip öyle girdim. Babamın son derece sevinçli olduğu belliydi. Önce tuhaf tuhaf konuştu, sonra ansızın susuverdi. Dışarı çıkmak için hazırlanmamı söyledi. Hâlbuki henüz vakit çok erkendi. Şey, Katyalarda bugün kimse yoktu; kararlaştırılmış bir toplantı değildi. Sana yanlış anlatmışlar Nataşa.

- Rica ederim Alyoşa, konudan konuya atlama! Katya'ya her şeyi nasıl söyledin, onu, anlat.

- Şansım yardım etti. İki saat baş başa kaldık. Bizi evlendirmeye çalıştıkları halde bunun imkânsız olduğunu söyledim. Kes-tirmeden söyleyiverdim. Onu çok cana yakın bulduğumu, yardımlarını beklediğimi de ekledim. Hepsini olduğu gibi anlattım. Düşün bir kere Nataşa: Maceramızdan zerre kadar haberi yokmuş! Nasıl duyulandığını anlatamam! Önce sarsılır gibi oldu, sarardı. Hikâyemizi baştan başa anlattım. Benim yüzümden aileni nasıl bıraktığını, nasıl beraber yaşadığımızı, şimdi ne sıkıntılar içinde olduğumuzu bir bir söyledim. Senin namuna da konuşarak bizden yana çıkmasını, üvey annesine bana varmak istemediğini söylemesini rica ettim. Biricik umudumuzu kendisine bağladığımızı tekrarladım. Son derece merakla, candan dinliyordu. O anda bakışlarını görmeliydin. Sanki bütün varlığı gözlerinde toplanmıştı. Gök mavisi gözleri vardı... Gösterdiğim güvene teşekkür etti. Elinden geleni yapmaya söz verdi. Sonra seninle ilgilen-di, tanışmak istediğini, seni kardeşiymiş gibi sevdiğini, senden de kardeşçe sevgi beklediğini söylememi rica etti. Hele beş gündür yanına uğramadığımı duyunca hemen gitmemi tembih etti.

Nataşa duygulandı. Alyoşa'ya sitemle baktı.

- Bunları anlatacağın yerde kalkmış sağır Prensesteki başarı-larını anlatıyorsun! Peki, Katya'nun seni gönderirken hali nasıldı, neşeli miydi?

- Evet, iyilik yaptığına sevmiyordu; ama bir yandan da göz-yaşlarını tutamıyordu. Çünkü o da beni seviyor Nataşa! Sevme-ye başladığını itiraf etti. Etrafında iyi insan göremediğini, çok-tandır hoşuna gittiğini söyledi. Hile, yalan dolu çevresinde be-ni samimi, namuslu bir genç olarak gördüğü için seçmiş. Ayağa

kalkarak: "Tanrı sizi korusun Aleksey Petroviç!" dedi. "Ben de neler umuyordum..." sözünü bitirmeden ağlamaya başladı, dışarı kaçtı. Onun hemen yarın analığına benimle, evlenmek istemediğini söylemesini kararlaştırdık. Ben de babama her şeyi çekinmeden, kesin olarak bildireceğim. Babamla neden daha önce konuşmadığım için beni azarladı. "Dürüst insan hiçbir şeyden çekinmemeli!" diyor. Çok asil kız! Babamı o da sevmiyor. Hilekâr, paracanlı adam, diyor. Babamı savunayım dedim; ama olmuyor. Yarın onu kandıramazsam, (Katya başaramayacağını sanıyor.) o zaman Prenses K. ya başvurmamı tavsiye etti. Ona hiç kimsenin karşı koyamayacağını biliyor. Birbirimizle kardeş olmaya karar verdik. Bilsen ne kadar şanssız bir kız! Analığı ile yaşadığı hayattan, etrafta dönenlerden, son derece nefret ediyor. Bana karşı biraz çekingen, açıktan açığa söylemiyor; ama yine de anlaşılıyor. Ah, Nataşa'cığım! O da seni görse hayran olur sana! Çok, çok iyi kalpli... Onun yanında insanın içi ferahlıyor âdeta. İkiniz kardeş olmalıydınız, birbirinizi pek severdiniz. Hep bunu düşündüm, içimden ikinizi yan yana getirip karşıdan sizi seyretmek geçiyor. Aklına bir şey gelmesin Nataşa'cığım; ama müsaade et de ondan biraz bahsedeyim. Sana ondan, ona da senden bahsetmek istiyorum. Biliyorsun, seni herkesten, ondan da çok seviyorum... Sen benim her şeyimsin!

Nataşa tatlı bir hüznle, sessiz sessiz bakıyordu. Alyoşa'nın sözleri ona hem hoş geliyor, hem de onu üzüyordu.

- Katya'yı iki hafta önceden beğenmeye başladım. Her gece gidiyordum onlara. Eve dönünce ikinizi düşünerek kıyaslamalar yapıyordum.

Nataşa gülümsedi:

- Hangimizi daha iyi buluyordun?

- Bazen seni, bazen onu... Fakat sonunda hep sen üstün çıkıyordun. Onunla konuşurken de kendimi daha iyi, daha akıllı, âdeta daha asil hissediyordum. Eh, artık yarın, yarın her şey belli olacak!

- Ona acımıyor musun, Alyoşa? Seni seviyor; sevdiğini az

önce kendin söylüyordun.

- Acıyorum Nataşa, acımasına acıyorum; fakat üçümüz de birbirimizi seveceğiz. O zaman... Nataşa mırıldanır gibi, yavaşça:

- O zaman elveda! dedi.

Alyoşa ona şaşkın şaşkın baktı. Konuşmamız hiç beklenmedik bir şekilde kesildi. Antre vazifesi gören mutfaktan bir gelen olmuş gibi, hafif bir gürültü duyuldu. Bir an sonra Mavra kapıdan Alyoşa'yı işaretle dışarıya çağırdı. Hepimiz ona bakıyorduk. Mavra'da âdeta esrarlı bir hal vardı.

- Seni istiyorlar,, dedi. Azıcık gel. Alyoşa hayretle bize döndü:

- Kim acaba?.. Gidip bakayım.

Mutfakta babasının resmi elbiseli uşağıyla karşılaştı. Prens, eve dönerken arabasını Nataşa'nın evi önünde durdurmuş, oğlunun orada olup olmadığını sordurmuştu. Uşak haber vermek için efendisinin yanına döndü. Alyoşa tuhaflaştı. Bize dönerek:

- Garip, dedi... Şimdiye kadar hiç yapmamıştı bunu. Nerden icap etti.

Nataşa ona endişeyle bakıyordu. Birdenbire Mavra tekrar odanın kapısını açtı. Telaşla:

- Kendisi geliyor, diye fısıldadı... Prens geliyor!

Nataşa sarardı, ayağa kalktı, birden gözleri parladı. Masaya hafifçe yaslanarak duruyor, beklenmedik misafirin gireceği kapıya heyecanla bakıyordu. Biraz bozulduğu halde metin görünen Alyoşa:

- Korkma Nataşa, yanında ben varım, dedi. Sana hakaret etmesine izin vermem.

Kapı açıldı, eşikte Prens Valkovski göründü.

II

Seri, dikkatli bakışlarını hepimizin üzerinde gezdirdi. Bakışlarından dost mu, düşman mı olduğunu anlamak mümkün değildi; ama daha önce Prensini halini bütün ayrıntısıyla anlatmam gerek. O gece üzerimde her zamankinden daha büyük bir etki bıraktı.

Prensi eskiden de gördüğüm olurdu. Kırk beşinden fazla göstermiyordu. Son derece muntazam, düz hatları vardı. Yüz ifadesi göz açıp kapanana kadar tatlılıktan asıklığa değişir veya bunun tersi olurdu. Sanki yüzündeki çizgilerin hepsini idare eden bir yay var gibiydi. Cildi esmere kaçıyordu, dişleri gayet güzeldi. Oldukça ince ağzı, uzunca çekme burnu, henüz tek bir kırışığı olmayan yüksek alnı, iri gri gözleri yüz sahibini tam anlamıyla bir erkek güzeli haline getiriyordu; ama her şeye rağmen adamın yüzünden her ifadenin yapmacık, hesaplı, taklit olduğu seziliyor, bu da hiç hoş etki bırakmıyor, hatta ona karşı nefret uyandırıyor. Bu yüzün gerçek anlamıyla hiçbir zaman anlayamayacağınıza kanaat getiriyordunuz. Daha dikkatle bakınca içinize bu devamlı maskenin altında zararlı, hileci, son derece hodbin bir taraf gizli olduğu şüphesi geliyordu. En çok, Prensini görünüşte fevkalade güzel, içten bakışlı gri gözleri dikkati çekiyordu; fakat bunlar Prensini iradesine pek uymuyordu. Bakışlarına istediği kadar tatlı, yumuşak bir ifade vermek istesin gözlerindeki ışıltılar elinde olmadan ikileşiyor, okşayıcı, yumuşak parıltılar yanında sert, itimatsızlık ifade eden, içinizi sarsan, soğuk bir ışık da seçiliyordu. Hayli uzun boyluydu. Zayıflığına rağmen endamı zarifti. Yaşından genç gösteriyordu. Koyu kumral, yumuşak saçlarına tek bir ak düşmemişti. Kulakları, elleri ve ayakları kusursuz güzellikeydi. Prens, gerçekten tam bir asalet örneğiydi. Tiril tiril, son derece zarif giyinmişti. Kıyafetinin, yaşından daha genç oluşu da ona yakışıyordu. Alyoşa'nın ağabeyi gibi görünüyordu. Hiç ol-

mazsa böyle koskoca bir oğlana sahip bir baba havası yoktu.

Doğruca Nataşa'nın yanına gitti. Bakışını yüzüne dikerek:

- Bu saatte haber vermeden gelişim, hem tuhaf, hem de görgü kurallarına aykırı düşüyor, dedi. Hareketimin uygunsuzluğunun farkında olduğuma inanacağınızı umarım. Ben de muhatabımı takdir ediyorum; anlayışlı, iyi yürekli olduğunuzu biliyorum. Bana sadece on dakikanızı bağışlamanızı rica edeceğim. Beni anlayacağınıza, haklı bulacağınıza eminim.

Prens bunu nezaketle fakat tok bir sesle ve âdeta ısrar ederek söyledi. Henüz ilk şaşkınlığından, ürkekliğinden kurtulamayan Nataşa:

- Buyurun, oturun, dedi.

Prens başını hafifçe eğerek teşekkür etti, oturdu. Alyoşa'yı başıyla işaret etti.

- İlk buna birkaç söz söylememe izin verin. Alyoşa, beni beklemeden, hatta kimseyle vedalaşmadan gidince hemen arkasından Katerina Fyodorovna'nın fenalık geçirdiğini haber verdiler. Kontes, kızının yanına gitmeye hazırlanırken Katerina Fyodorovna ansızın yanımıza geldi. Üzgündü, son derece heyecanlanmıştı. Doğrudan doğruya, senin eşin olamayacağını, manastıra gitmeğe karar verdiğini söyledi. Alyoşa'nın kendisinden yardım istediğini, Natalya Nikolayevna'yı sevdiğini itiraf ettiğini de açıkladı. Katerina Fyodorovna'nın bu akla sığmaz hareketi ancak öyle bir anda ona söylediklerinin garipliğiyle açıklanabilir. Kendinde değildi. Nasıl şaşırp endişelendiğimi tahmin edersen.

Prens, Nataşa'ya dönerek devam etti:

- Geçerken pencerenizde ışık gördüm. Epeydir zihnimi kuralayan bir düşünceye ansızın öyle kapıldım ki, size uğramadan edemedim. Sebebini size birazdan açıklayacağım. Yalnız ilkin önce açıklamalarımın şaşırmamanızı rica edeceğim. O kadar ani oldu ki...

Nataşa kekeleyerek:

- Anlayacağımı ve... gerektiği gibi... takdir edeceğimi uma-

rım, dedi.

Prens gözlerini ondan ayırmıyor, sanki onun bir dakikada bütün içeri okumak istiyor gibiydi.

- Ben de anlayışınıza güvenerek geldim zaten. Vaktiyle size karşı haksız davrandım, suçluyum. Yine de sizi takdir ediyorum. Beni dinleyin: Babanızla aramızda uzayıp giden bir takım tatsızlıklar var, bunları biliyorsunuz elbette. Kendimi haklı çıkarmaya kalkışacak değilim; belki ona karşı düşündüğümünden de çok suçluyum. Durum böyle olduğuna göre, benim de aldatılmış olma ihtimali var. Pireyi deve yaparım, bunu gizlemiyorum. Her zaman iyiden önce kötüyü görmek huyumdur. Katı kalpli kimsele- re has kötü bir özellik... Yalnız kusurlarımı gizleme âdetim yok. Ailenizi terk ettiğiniz zaman arkanızdan söylenenlere inandım. Alyoşa adına ürpardım; ama o zamanlar sizi tanımıyordum. Yaptığım, soruşturmalar bana endişelerimin yersiz, olduğunu gösterdi. Ailenizle bozduğunuzu, babanızın oğlumla evlenme- nizi aklından bile geçirmediğini de öğrendim. Alyoşa üzerinde bu kadar etkiniz, hatta daha doğrusu hâkimiyetiniz olduğu hal- de, onu nikâhla bağlamak için çalışmamanız da şerefli bir hare- ket. Açık söylüyorum, bunu yapsaydınız engel olmak için elim- den geleni yapardım. Gereğinden çok açık konuştuğumun far- kındayım; ama şu anda samimi olmak zorundayım. Beni sonuna kadar dinleyince buna siz de hak vereceksiniz. Ailenizi bıraktık- tan kısa bir süre sonra ben Petersburg'tan ayrıldım. Giderken Al- yoşa'dan yana hiçbir endişem yoktu. Onurunza güvenim vardı. Aile anlaşmazlığınız düzelmedikçe evlenmek istemeyeceğinizi sezmiştim. Öte yandan Alyoşa ile aranızın açılmasına sebep ol- mak da istemiyordum; çünkü Alyoşa'nın sizinle evlenmesini as- la affetmeyecektim. Kimseye, bir prens koca aradığınızı, ailemize zorla girmek istediğinizi söyletmeyecektiniz. Tam tersine, ailemi- ze önem vermediniz, ihtimal sizi oğluma istemek için ayağınızı gelmemi istiyordunuz. Ben yine de size düşman kalmakta ısrar ediyordum. Kendimi haklı göstermeye kalkışacak değilim; ama hareketimin sebebini açıklayacağım: Ne unvanınız, ne de zengin-

liğiniz var. Gerçi biz de büsbütün parasız sayılmayız; ama bu bize yetmez. Ailemiz maddi sarsıntılar geçiriyor, nüfuza, paraya ihtiyacımız var. Kontes Zinaida Fyodorovna'nın kızı bize nüfuz bakımından bir şey sağlayamaz; ama son derece zengindir. İşi uzatacak olursak başka talipler kızı elimizden alabilir. Alyoşa henüz çok genç olduğu halde onun böyle bir fırsatı kaçırmaması akıl karı değil. Sizinle ne kadar açık konuştuğumun farkındasınız ya... Oğlunu, menfaatleri, kibri yüzünden kötü bir yöne sevk ettiğini itiraf eden bir babayı hor görebilirsiniz. Her şeyini feda etmiş, asil ruhlu bir kızı terk etmekle ona karşı tepeden tırnağa suçluyuz. Zaten kendimi temize çıkarmaya da çalışmıyorum. Oğlum Kontes Zinaida Fyodorovna'nın üvey kızıyla evlendirmek isteğimin ikinci sebebi de bu kızın sevgi ve saygıya gerçekten değer olmasıdır. Çok güzel bir kız, son derece iyi terbiye görmüş; yaşı küçük olduğu halde gayet akıllı ve iyi huylu. Hâlbuki Alyoşa iradesiz, havai, son derece düşüncesizdir; yirmi iki yaşına rağmen tam anlamıyla çocuk kalmıştır. Tek meziyeti iyi yürekli oluşu; ama bu, diğer kusurları yanında onun için âdeta tehlikeli oluyor. Üzerindeki etkimin azaldığının çoktandır farkındayım. Heyecan, gençlik taşkınlığı ağır basıyor; hatta bazen ona vazifelerini de unutturuyor. Belki oğlumu gereğinden fazla seviyorum; ama yalnız benim rehberliğimin ona yeterli gelmediğini de görüyorum. Onun her zaman iyi tesirler altında kalmaya ihtiyacı var. Karakterce zayıf, sevgiye düşkündür; hükmetmeyi sevmeye, itaat etmeye her zaman tercih eder. Ömrünün sonuna kadar hep öyle kalacak. Oğlum için ideal bir hayat arkadaşı olarak düşündüğüm Katerina Fyodorovna'ya rastlayınca nasıl sevindiğimi tahmin edemezsiniz; fakat sevincim boşunaymış. Alyoşa'nın sizin etkinizden kurtulmasına imkân yok. Bir ay önce Petersburg dönüşünde onda iyiliğe doğru değişiklikleri görerek hayret ettim. Eski hoppalığı, çocuksu hali büsbütün gitmemişti; ama iyi telkinlerin tesiri belli oluyordu. Eğlence düşkünlüğünden vazgeçmiş, kafasında iyi, yüksek düşünceler yer etmeye başlamıştı. Bu düşünceler zaman zaman tuhaf, kararsız, hatta bazen anlamsızdı; ama manevi varlığına temel olan arzular, ruh hamleleri hep iyi

yola girmişti. Bunlar hiç şüphesiz hep sizin eserinizdi. Alyoşa'ya âdeta yepyeni bir biçim vermişsiniz. Ne yalan söyleyeyim, daha o zaman, hiçbir kızın onu sizin kadar mutlu edemeyeceğini düşündüm. Düşündüm; ama yine de bu fikri kafamdan çıkarıp attım. Onu ne pahasına olursa olsun sizden ayırmam gerekiyordu. Bunun üzerine harekete geçtim ve başardığımı sandım. Daha bir saat öncesine kadar zaferimden emindim; fakat Kontesin evinde olanlar tahminlerimi altüst etti. Her şeyden önce Alyoşa'daki o tuhaf, yepyeni ciddiyet, size karşı sarsılmaz bağlılık beni umulmadık bir şekilde yenilgiye uğrattı. Tekrar ediyorum, Alyoşa'yı bambaşka bir insan yapmışsınız. Bugün, onda şimdiye kadar hiç fark etmediğim bir zeka, bir kalp inceliği gösterdi. İçinde bulunduğu zor durumdan kurtulmak için en emin yolu seçmesini bildi. İnsan kalbinin en asil özelliğinden... Affetmek ve kötülüğe iyilikle karşılık vermek özelliğinden faydalandı. İncittiği insanın iyi yürekliliğine sığınarak yardımını diledi. Kendisini sevmeye başlayan kadına bir rakibesi olduğunu açıklayarak kadınlık gururunu zedeledi; ama onda rakibesine karşı sevgi uyandırarak kendisini affettirmeyi ve menfaat gözetmeyen kardeşçe bir dostluk vaadi sağlamağı bildi. Böyle nazik bir durumdan tereyağından kıl çeker gibi kurtuluvermek en becerikli, en akıllı kimselerin bile harcı değildir. Ancak genç, temiz kalpli, iyiye yönelmiş insanlar başarabilir bunu. Alyoşa'nın bugün yaptıklarından hiç parmağınız olmadığına yüzde yüz eminim Natalya Nikolayevna. Belki de bütün bunları biraz önce kendisinden öğrendiniz. Doğru değil mi?

Nataşa:

- Doğru, yanılmadınız, diye mırıldandı. Yüzü, gözleri garip bir heyecanla parlıyordu. Prensın nutkunun etkisi altında kaldığı belliydi.

- Alyoşa'yı beş gündür görmüyordum. Hepsini kendi başına başarmış.

- Evet, evet, buna hiç şüphe yok; ama yine de ondan umulmayan ince görüşü, kesinliği, vazife duygusu ve asil gayreti hep

sizin üzerindeki egemenliğinizin eseridir. Eve dönerken boyuna bunları düşünüyordum; ansızın kendimde bir karar vermek için kuvvet buldum. Artık Kontesin ailesiyle birleşmemize imkân kalmadı; durum hiç bir suretle onarılamaz. Tamir edilse bile bu yolla gitmemek gerek. Oğlumu gerçekten mutlu edecek, ona en iyi rehber olacak tek kız sizsiniz. Mutluluğunun temelini siz kurdunuz; buna iyice emin oldum. Sizden hiçbir şey saklayacak değilim: Mevki, para, unvan, rütbe gibi şeylerin gözümde büyük değeri vardır. Bilinçli olarak düşününce bütün bunlara kıymet vermenin eski kafalılık olduğunu anlıyorum; ama yine de onlardan vazgeçemiyorum. Yalnız zaman zaman insan düşüncelerinden fedakârlık ederek başka ölçülere ayak uydurmak zorunda kalıyor. Öte yandan oğlumu çok severim ben. Sözü'n kisası Alyoşa sizden ayrılmamalı; sizden ayrılmak onu mahveder. Şunu da söyleyeyim ki, ben bu karara varalı belki bir ay oluyor; ama kararımdaki haklılığı henüz anlayabildim. Bütün bunları anlatmak için neden gece yarısını seçip sizi rahatsız ettiğimi, neden yarına kadar beklemediğimi merak edeceksiniz. Gösterdiğim acelenin işi ne kadar ciddiye aldığıma ve ona candan sarıldığıma bir delil olacağını düşündüm. Çiçeği burnunda bir delikanlı değilim. Benim yaşımda bir insan hesap kitap etmeden, aklına estiği gibi hareket edemez. Buraya gelirken her şeyi ölçmüş biçmiş, kararlaştırmıştım; ama sizi samimi olduğuma inandırabilmem hayli zaman alacak galiba... Eh, biz gene konumuza gelelim. Bilmem, buraya neden geldiğimi açıklamaya gerek kaldı mı? Size karşı görevimi yapmak, size saygılarımı bildirerek oğlumu mutlu etmek için onunla evlenmenizi ricaya geldim. Yalnız sakın beni çocuklarının suçunu bağışlayarak mutlulukları için lütfen izin veren huysuz baba durumunda görmeyin! Asla! Böyle düşünürseniz beni küçültmüş olursunuz. Ayrıca oğluma şimdiye kadar gösterdiğiniz fedakârlık yüzünden yüzde yüz olumlu cevabınızı beklediğimi de sanmayın. Onun size layık olmadığını herkesten önce ben söyleyeceğim! İyi, dürüst bir çocuk olduğu için kendisi de bunu kabul eder. Buraya, bu saatte yalnız bunlar için gelmedim; dahası var... -Prens saygıyla, âdeta resmî

bir tavırla yerinden kalktı... Ben buraya dostluğunuzu dilemek için geldim. Buna hakkım olmadığını, hatta tamamen ters bir durum bulunduğunu biliyorum; fakat hiç olmazsa bana böyle bir söz vereceğinizi ümit etmeme izin verin.

Nataşa'nın önünde saygıyla eğilerek cevabını bekledi... Prens konuşurken bir an bile gözlerimi ondan ayırmadım. Kendisi bunun farkındaydı.

Nutkunu gayet serbest bir şekilde, kâh hatipliğe özenerek, kâh sözlerine önem vermiyormuş gibi tamamladı. Nataşa ile ilişkileri düşünülürse zamansız ziyaretinin ısrarla üstünde duran Prens'in konuşma tarzı hiç de uygun değildi. Yer yer sözlerindeki sahtelik âdeta göze batıyordu. Garip derecede uzayan nutkunda arada bir sanki uygulandığı saklamak amacıyla şaklaban, babacan adam tavırları takınıyordu. Bunların gerçek anlamını sonraları anlayabildim. Prens son sözlerini öyle candan, Nataşa'ya karşı o kadar içten bir sevgiyle söyledi ki, hepimizi kazandı. Hatta kirpikleri nemlenmiş gibiydi. Nataşa tamamen teslim olmuştu. Prens'in peşi sıra o da ayağa kalktı, derin bir heyecanla elini uzattı. Prens uzatılan eli duygulu bir şekilde öptü. Alyoşa sevincinden kabına sığmıyordu.

- Demiyor muydum Nataşa! diye bağırdı. Bana inanmıyordun... Babamın dünyanın en asîl ruhlu adamı olduğuna inanmıyordun! Şimdi kendi gözlerinle gördün işte.

Babasının boynuna atılarak hararetle kucakladı. Prens, ona utanç veren bu acıklı sahneyi kısa kesmek istedi. Şapkasını aldı:

- Eee, yeter bu kadar, ben artık gideyim.

Gülümseyerek:

- Güya on dakika için müsaade istemiştin, diye ekledi. Tam bir saat oturdum; ama şimdi sizinle bir an önce tekrar buluşmak üzere ayrılıyorum. Size sık sık gelebilir miyim?

Nataşa:

- Hem de mümkün olduğu kadar sık gelin! diye cevap verdi. Sizi bir an önce... sevmek isterdim.

Son sözlerini âdeta utanarak söyledi. Prens gülümsedi.

- Çok mert ve samimisiniz. Nezaket göstermek için beylik sözlerle tenezzül etmiyorsunuz. Bu benim için yapmacık nezaketten bin kat daha değerli. Sevginizi kazanmamın daha çok zaman istediğini ben de biliyorum.

Nataşa mahcup bir tavırla:

- Yoo, bu kadar övmeyin beni, diye mırıldandı. Bunları söylerken son derece güzelleşmişti.

- Peki, öyle olsun. Yalnız esas olay hakkında bir iki söyleyeceğim daha var. Bunun için üzülüyorum; ama size ne yarın, ne de öbür gün gelebileceğim. Bu akşam önemli bir iş mektubu aldım. Yarın sabah Petersburg'tan ayrılmak zorundayım. Yalnız sakın sizi bu saatte ziyaret ettiğimin yarın ve öbür gün geleme-yeyeceğimden ileri geldiğini sanmayın. Hoş, bu zaten aklınıza gelmez; ama ne yaparsınız, hüznü kuruntuluğumdan kurtulamıyorum. Nereden de hatırladım şimdi bunu... Doğrusu şu kuşkulu huyumdan hayatta epey zarar gördüm. Ailenizle bozuşmamıza da en çok bu sebep olmuştur. Bugün salı... Çarşamba, perşembe ve cuma günleri Petersburg'ta olmayacağım. Cumartesi kesin dönmek istiyorum; hemen o gün gelirim size. Gece oturmaya gelebilir miyim? Nataşa heyecanla:

- Elbette, efendim!.. diye bağırdı. Mutlaka gelin. Cumartesi akşamı sizi bekleyeceğim. Sabırsızlıkla bekleyeceğim.

- Çok memnun oldum. Sizi daha iyi tanıyabileceğim. Eh... Artık gideyim.

Prens ansızın bana döndü:

- Elinizi sıkayım. Kusura bakmayın. Hep birden konuşuluyor da... Sizinle daha önce de birkaç kere karşılaşmıştık. Hatta birbirimize tanıştırdık da... Gitmeden önce buluştuğumuza ne kadar memnun olduğumu tekrarlamayı borç biliyorum.

Prensin elini sıkarak:

- Karşılaştığımızı ben de hatırlıyorum, dedim. Yalnız affedersiniz tanıştığımıza pek emin değilim.

- Geçen yıl Prens R. de tanışmıştık.

- Kusuruma bakmayın, unutmuşum. Artık bu defa unutmayacağıma emin olabilirsiniz. Bu gece aklımda kalacak.

- Haklısınız, benim için de öyle... Natalya Nikolayevna ile oğluma gerçek dost olduğunuzu öteden beri biliyordum. İnşallah üçünüzün arasına ben de dördüncü olarak katılırım.

Nataşa'ya dönerek:

- Ne dersiniz? diye sordu. Nataşa duygulandı.

- Evet, Vanya bizim en yakın dostumuzdur. Ondan hiç ayrılmayacağız.

Prensini ben de ihmal etmediğini görerek Nataşa'nın yüzü sevinçten parlamıştı. Beni çok seviyordu.

Prens:

- Eserlerinizin birçok hayranını tanırım, diye devam etti. Hele onların içinde en samimi olanlardan iki hanım var ki sizinle tanışmayı çok arzu ediyorlar. Bunlar, samimi dostum Kontesle üvey kızı Katerina Fyodorovna Filimonova'dır. Beni, sizi onlarla tanıştırmak zevkenden mahrum etmeyeceğinizi umarım.

- Şeref duyarım... Gerçi şu sıralar pek az kimseyle görüşüyorum ama...

- Bana ev adresinizi verirsiniz, değil mi? Nerede oturuyorsunuz? Ziyaretinize gelmek...

- Evimde misafir kabul etmiyorum Prens; şimdilik öyle.

- Peki; ama hakketmediğim halde benim için bir istisna yapamaz mısınız?

- Olur. Bu kadar arzu ediyorsanız, memnun olurum. M. so-kağında Kluger'in evinde oturuyorum. Prens şaşır-mış gibiydi:

- Kluger'in evinde mi? diye bağırdı. Ne diyorsunuz! Ne zaman- dan beri oradasınız?

İster istemez haline dikkat ettim.

- Çok olmuyor. 44 numarada oturuyorum.

- 44'te mi? Şey... yalnız mısınız?

- Tamamıyla.

- Evveet!.. Şey... Bu evi biliyorum galiba... Daha iyi. Yüzde yüz geleceğim. Yüzde yüz. Sizinle bazı konular hakkında görüşmek istiyorum. Hem görüştüğümüze çok mutlu oldum. Bana epey iyiliğiniz dokunabilir. Görüyorsunuz ya, daha başlangıçta angarya peşindeyim. Şimdilik hoşça kalın! Elinizi bir kere daha sıkıkmama izin verin lütfen.

Alyoşa ile ve benimle yeniden el sıkıştıktan sonra Nataşa'nın elini bir daha öptü ve çıktı. Alyoşa'ya, birlikte gelmesi için hiçbir şey söylemedi.

Üçümüz, şaşırarak kaldık. Hepsi o kadar ani, o kadar beklenmedik bir şekilde olmuştu ki, bir anda her şeyin değiştiğini, yepyeni, hiç tanımadığımız bir devreye girdiğimizi hissettik. Alyoşa Nataşa'nın yanına oturmuş sessizce elini öpüyordu. Arada bir ne söyleyeceğini bekliyor gibi kızın yüzüne bakıyordu. Sonunda Nataşa:

- Kuzum Alyoşa, yarından tezi yok Katerina Fyodorovna'ya git, dedi.

- Ben de bunu düşünüyordum. Yarın giderim.

- Ya sizi görmek ona acı gelirse? diye söze karıştım.

- Bilmem ki. Bu da aklımdan geçmedi değil. Neyse... Durumu görür ona göre hareket ederim. Artık her şey değişti değil mi Nataşa?

Nataşa gülümsedi, Alyoşa'yı sevgi dolu bir bakışla uzun uzun süzdü.

- Babam ne kadar nazık bir adam... Evin fakirliğinin farkına vardığı halde, en ufak bir imada bulunmadı.

- Hangi konuda?

- Şey... Başka eve çıkmak yahut bir şeyler yapmak için... Alyoşa son sözleri söylerken kızardı.

- Ne münasebet, Alyoşa!

- Ben de onun nezaket, hassasiyet gösterdiğini söylüyorum zaten. Sana nasıl iltifat etti! Böyle olduğunu hep söyledim... Ne desen de anlayışlı, duygulu bir insandır o! Benden de çocukmuşum gibi bahsetti; herkes beni öyle tanır. Hoş zaten öyleyim ya...

- Çocuksun; ama hepimizden derin görüşlüsün Alyoşa. Altın gibi kalbin var.

- Ama babam iyi kalplilikten zarar gördüğümü söyledi. Neden acaba? Anlayamadım doğrusu. Şey, Nataşa, ben de hemen eve gitsem mi dersin? Yarın sabah erkenden gelirim.

- Git canım, git. İyi düşündün. Evde ona mutlaka görün, anladın mı? Yarın da mümkün olduğu kadar erken gel. Alyoşa'yı bakışıyla okşayarak:

- Artık bundan sonra benden beş gün için kaçmayacaksın değil mi? diye takıldı.

Hepimiz sakın, olgun bir sevinç içindeydik. Alyoşa odadan çıkarken bana:

- Sen de geliyor musun Vanya? diye seslendi. Nataşa benden önce cevap, verdi:

- Hayır, o kalacak. Konuşalım biraz Vanya. Hadi, Alyoşa, yarın sabah erkenden gel, olur mu?

- Sabah erkenden!.. Hoşça kal, Mavra!

Mavra pek heyecanlıydı. Prensın konuşmasını kapıdan dinlemişti, çoğunu anlayamadığından sormak için sabırsızlanıyordu; fakat ilkin gayet ciddi, âdeta azametli bir tavır takındı. Bir hayli değişiklik olduğunun o da farkındaydı.

Yalnız kaldık. Nataşa elimi eline alarak bir müddet sessizce durdu. Sonra halsiz halsiz:

- Yoruldum! dedi. Beni dinle, Vanya... Yarın bizimkilere gidecek misin?

- Elbette.

- Anneme hepsini anlat; ama ona hiç birinden bahsetme.

- Zaten onunla senden bahsetmiyoruz,

- En iyisi bu, nasıl olsa öğrenecek; fakat annemin sözlerine, haberi nasıl karşılayacağına dikkat et. Aman Tanrı'm, ya evlendiğim için bana sahiden beddua ederse? Hayır, imkânsız bu!

- Prens'in her şeyi yola koyması gerek. Babanla mutlaka barışması gerek. O zaman hepsi düzelir. Nataşa, içten yalvararak:

- Ah Tanrı'm!.. Keşke, keşke olsa! diye bağırdı.

- Üzülme Nataşa, düzelir bunlar. İşler yoluna girmeye başladı bile.

Bana dikkatle baktı.

- Prens hakkında ne düşünüyorsun Vanya?

- Konuştuklarının hepsi samimi ise şerefli bir insan olması gerekir.

- O da ne demek? Samimi olmadan öyle konuşulabilir mi?

- Bana da öyle geliyor.

"İç i kurtlu galiba... tuhaf!" diye düşündüm.

- Gözünü ondan ayırmıyordun.

- Biraz garibime gitti de...

- Bana da öyle geldi. Konuşması bir hoş... Yorgunum, Vanya'cığım. İstersen sen de eve git. Yarın bizimkilere uğradıktan sonra elinden geldiği kadar çabuk dön; ama dur, onu bir an önce sevmek istediğimi söylemem ayıp kaçmadı mı?

- Yoo... Neden ayıp olsun?

- Bana budalaca bir laf gibi geldi. Böylece onu henüz sevmediğimi apaçık söylemiş oldum.

- Tam tersine, hareketin çok güzel, çok saf ve içtendi. Bir cemiyet adamı olarak bunu anlayamazsa ahmaklığına vermek gerekir.

- Ona karşı hırslı gibisin Vanya? Ben de amma kötü, kuşku-lu, kendini beğenmiş kızım! Gülme, senden hiçbir şey saklamıyorum. Ah Vanya, canım kardeşim benim! Bir daha bedbaht olursam, felaket bir kere daha kapımı çalarsa eminim sen yine burada, yanımda olacaksın. Belki de senden başkası bulunmaya-

cak. Hakkını nasıl ödeyeceğimi bilemiyorum. Bana hiçbir zaman beddua etme Vanya!

Eve döner dönmez soyunup yattım. Odam mahzen gibi rutubetli ve karanlıktı. İçim bir takım garip düşüncelerle, duygularla doluydu. Uzun zaman uyuyamadım.

O anda bir başkası, mükellef yatağında uyumak üzereyken bize nasıl gülmüştü kim bilir... Elbette bize gülmeye tenezzül et-tiyse!.. Etmemiştir herhâlde...

III

Ertesi sabah saat ona doğru evden Vasilyevski Ostrov'da Ih-menevlere, oradan da Nataşa'ya gitmek için acele ederken kapıda, ansızın dünkü misafirim, Smith'in küçük torunuyla burun buruna geldim. İçeri girmek üzereydi. Gelişinin beni nedense pek sevindirdiği aklımda kalmıştı. Bir gün önce küçüğü iyice görememiştim, gündüz gözüyle daha da tuhaf buldum. Gerçekten hiç olmasa dış görünüşü bakımından bu kızdan daha tuhaf, daha orijinal bir yaratığa rastlamak güçtü. Ufak tefekti,, Ruslarda pek görülmeyen parıl parıl kara gözleri, son derece gür, darma-dağın siyah saçları ve sessiz, inatçı, sır dolu bakışlarıyla sokak-tan geçenlerin dikkatini çekiyordu. Zaten en dikkate değer tara-fı bakışıydı. Bakışlarında zekâ, şüphe ve güven duymayan bir ifade okunuyordu. Sırtındaki eski kirli entari dünkünden de pe-rişandı. Kız üzerimde, bedeni sinsice kemiren amansız bir hasta-lığa tutulmuş bir insan tesiri uyandırdı. Zayıf, doğal olmayan derecede esmer yüzü safralı hastalıklardaki gibi bal mumu sarı-lığı almıştı. Hastalık ve sefaletin yıpratın etkisine rağmen yüzü, gene de çirkin sayılmazdı. Yay gibi ince kaşları vardı. Özellikle yüksek olmamakla beraber geniş alın ve gayet biçimli, renksiz denecek kadar soluk, gururla, pervasızlıkla kıvrılmış dudakları harikulade idi.

- Ooo, gene mi geldin küçük! diye seslendim. Geleceğini biliyordum zaten... Girsene.

Ağır adımlarla, dünkü gibi etrafını şüpheyle süzerek odaya girdi. Dedesinin oturduğu odanın, başkası yerleşince ne kadar değiştiğini anlamak ister gibi her tarafı dikkatle inceledi. "Tam dedesinin torunu... diye düşündüm. Aklından zoru mu var ne!" Kız hâlâ konuşmuyordu, ben de karşısında bekliyordum. Sonunda yere bakarak:

- Kitapları almak için geldim... diye fısıldadı.

- Ha evet. İşte kitapların, al! Gelirsin diye özellikle sakladım.

Yüzüme merakla baktı. İnanmadığını göstermek ister gibi dudaklarını çarpıtarak tuhaf tuhaf gülümsedi; fakat gülümseyişi çabucak silinip yüzü eski sert, esrarlı halini aldı.

Beni alayla yukarıdan aşağı süzdü.

- Yoksa dedem size benden bahsetmiş miydi?

- Hayır, senden bahsetmedi ama...

- O halde geleceğimi nerden biliyordunuz? Kim söyledi?

- Dedenin tamamen yalnız olmadığını düşünmüştüm. Öyle ihtiyar ve halsizdi ki, ona nasıl olsa birisinin gelip baktığını tahmin etmiştim. Al kitaplarını. Bunlar ders kitapların, değil mi?

- Hayır.

- Ne öyleyse?

- Dedeme geldiğim zaman bana bunlardan ders verirdi.

- Her zaman gelmez miydin?

- Bir ara gelmedim.

Sonra mazeretini söylemek ister gibi:

- Hastalanmışım da... diye ilave etti:

- Ailen, annen baban var mı?

Kız birdenbire kaşlarını çatı, yüzüme âdeta korkuyla baktı. Gözlerini yere indirerek bana sırtını çevirdi. Sonra dünkü gibi cevap vermeye gerek görmeden yavaşça kapıya yürüdü. Hay-

retle arkasından bakakaldım; fakat eşikte durdu. Dün odadan çıkarken Azorka'yı sorduğu zamanki gibi, yüzü kapıya dönük, başı hafifçe bana dönüktü. Ansızın:

- Neden öldü? diye sordu.

Yanına yaklaşıp acele acele anlatmaya başladım. Hâlâ sırtı dönük, başı yerde, dikkat kesilmiş beni dinliyordu. İhtiyarın ölürken Altıncı Sokaktan bahsettiğini de söyledim.

- O sokakta sevdikleri oturduğu için onları beklediğini anladım, diye ekledim. Son dakikalarında hatırladığına göre seni çok seviyor olmalı...

- Hayır... diye fısıldadı. Sevmezdi.

Son derece heyecanlanmıştı. Anlatırken hep yere bakıyordu. Gururuna yediremediği için heyecanını benden saklamak ister gibi nasıl kendi kendisiyle mücadele ettiğinin far-kıdaydım. Yüzü git gide sararıyordu. Dişleriyle alt dudağını kısırdı. En çok kalbinin duyulacak derecede hızlı hızlı atışı tuhafıma gidiyordu. Anevrizmadaki gibi sesini iki üç adım öteden duymak mümkündü. Yine boşanvereceğini sandım; ama kendini tuttu.

- Nerede o duvar?

- Hangi duvar?

- Dbinde öldüğü duvar.

- Gösteririm. Sokağa çıkınca gösteririm. Şey... Adın ne senin?

- Ne olacak?

- Ne olacak da ne demek!

- Hiç... Hiçbir şey... Adım falan yok benim. Kesik kesik, öfke-li konuşuyor gibiydi. Gitmeye davrandı, bırakmadım.

- Dur bakayım, ne tuhaf çocuksun. Ben senin iyiliğini istiyorum kızım. Dün merdivende ağlarken yüreğimi parçaladın. Dedem ölürken yanıdaydım; Altıncı Sokaktan bahsetti. O anda herhâlde hatırında sen vardın. Seni, bana emanet eder gibiydi. Hep rüyama giriyor. Kitaplarını sakladım; ama sen pek vahşisin. Yoksa benden korkuyor musun? Galiba fakir ve öksüzün, belki

de el evindesin; değil mi?

Bütün gayretimle güvenini kazanmaya çalışıyordum. Bu çocuğun beni nasıl olup da bu kadar kendine çektiğini anlayamıyordum. İçimdeki duygu sadece merhamet değildi. Belki havanın esrarengiz oluşu, belki de Smith'in üzerimde bıraktığı etki veya içinde bulunduğum garip ruh hali yüzünden beni bu kıza çeken bir kuvvete kapılmaktan kendimi alamıyordum. Sözlerim onu incitmiş olmalıydı; yüzüme tuhaf tuhaf ama bu sefer sert değil de uzun, yumuşak bir bakışla baktı. Sonra tekrar düşünceye dalmış gibi başını öne eğdi.

Ansızın, duyulur duyulmaz bir sesle:

- Elena, diye fısıldadı.

- Elena mı?..

- Evet.

- Peki... Yine gelecek misin, Elena?

- Hayır... Bilmem... Gelirim...

Düşünüyor, kendi kendisiyle mücadele ediyor gibiydi. O anda dışarıdan duvar saatinin vurduğu duyuldu. Elena titredi, baya tarif edilmez bir acıyla baktı.

- Kaçtı?.. diye sordu.

- On buçuk galiba. Korkudan bir çığlık atarak:

- Aman Tanrı'm! dedi; koşmaya başladı. Antrede yakaladım.

- Dur, seni bırakmam böyle. Neden korkuyorsun? Geç mi kaldın?

- Evet, habersiz çıkmıştım. Bırakın da, gideyim. Döver şimdi beni...

Son sözleri besbelli ağzından kaçırmıştı. Ellerimden kurtulmaya çabalıyordu.

- Dur, debelenme. Ben de Vasilyevski Ostrov'a 13. Sokağa gideceğim. Ben de geç kaldım; seni arabayla götürürüm. Gelirsin değil mi? Yaya yürümektense...

Elena büsbütün ürktü.

- Olmaz, benimle gelemesiniz, olmaz!

Evine gitme ihtimalim bile onu allak bullak etmişti.

- Kızım, sana 13. Sokakta işim var, diyorum. Seninle beraber gelmeyeceğim, korkma. Arabayla daha çabuk gidersin, hadi.

Koşa koşa aşağı indik. İlk karşılaştığımız, hem de çok berbat olan bir arabaya atladık. Elena'nın benimle arabaya binmeye razı oluşu telaşının derecesini gösteriyordu. İşin garip tarafı ona soru sormaya cesaret edemiyordum. Bir ara evde kimden bu kadar korktuğunu sormaya kalkışınca ellerini sallayarak arabadan atlamak istedi. "Pek esrarlı çocuk..." diye düşündüm.

Arabada pek iğreti oturuyordu. Her sarsılıştta tutunmak için kirli, ufak, çatlak olan sol eliyle paltomu yakalıyordu. Öbür eliyle kitaplarını sımsıkı tutuyordu. Halinden bu kitapların onun için pek değerli olduğu anlaşılıyordu.

Eteğini dizleri üzerine çekerken açılan bacağına görünce şaşırdım. Kızın ayağında çorap yoktu, yırtık kunduralarını öylece giymişti. Hiçbir şey sormamaya karar verdiğim halde dayanamadım:

- Çorabın yok mu senin? Böyle rutubetli, soğuk havada çorapsız gezilir mi?..

- Yok çorabım...

- Aman Tanrım!.. Herhâlde birisinin yanındasın. Sokağa çıkarken çorap istemedin mi? - Kendim böyle istiyorum.

- Ama hastalanıp ölürsün.

- Ölürsem öleyim.

Cevap vermek istemediği, sorularına kızdığı belliydi.

İhtiyarın yanında öldüğü evi göstererek:

- İşte burada öldü, dedim.

Elena o yana baktı. Sonra bana dönerek yalvaran bir sesle:

- Ne olur benimle gelmeyin, dedi. Ben size gelirim, mutlaka gelirim. Vakit bulur bulmaz gelirim.

- Peki, yavrum, sana gelmeyeceğimi söylemiştim. Niye bu kadar korkuyorsun? Pek korkuyorsun galiba... Sesi hırçınlaşarak:

- Kimseden korktuğum yok benim... dedi.
- Ama demin: "Beni dövecek..." diyordun.
- Varsın dövsün! Gözleri parladı:
- Dövsün, dövsün!.. diye yavaşça tekrarlıyor, yukarı kalkan üst dudağı titriyordu.

Nihayet Vasilyevski'ye geldik. Elena arabacıyı 6. Sokağın başında durdurarak atladı, etrafına endişeyle baktı.

- Gidin buradan; size geleceğim, geleceğim! Derin bir üzüntüyle bunları tekrarlayarak peşinden gelmemem için yalvarıyordu.

- Hadi çabuk gidin, çabuk!..

Dediğini yaptım; fakat rıhtımdan birkaç adım ilerledikten sonra arabayı yolladım. Tekrar Altıncı Sokağa dönüp koş a koş a sokağın karşı tarafına geçtim. Elena çok hızlı yürüdüğü halde henüz pek uzaklaşmamıştı. İkide bir arkaya bakıyordu; onu takip edip etmediğini iyice anlamak için bir ara durdu; fakat ben ilk evin kapısına sindiğim için beni fark edemedi. Yoluna devam etti. Ben de hep karşı taraftan peşindeydim.

Son derece merak içindeydim. Evine giresem bile hiç olmazsa gittiği evi öğrenmek istiyordum. Garip bir duygunun etkisi altındaydım. Azorka öldüğü zaman dedesinin hali de bende aynı etkiyi uyandırmıştı...

IV

Maliy caddesine kadar yürüdük. Elena âdeta koşuyordu. Sonunda bir dükkâna girdi. Onu beklemek için durdum. "Dükkânda oturacak değil ya, diye düşünüyordum..." Hakikaten az sonra çıktı; kitaplarını orada bırakmıştı. Kitapların yerine elinde toprak bir kâse vardı. Birkaç adım yürüdükten sonra gösterişsiz bir evin avlusuna girdi. Ev ufak olduğu halde kâgirdi. Eski bir yapıydı; iki katlı, kirli sarı boyalıydı. Alt kattaki üç pencereden

birinde küçük kırmızı bir tabut görünüyordu. Pek tanınmamış bir tabutçuya vitrin vazifesi görüyordu... Üst katın, kare biçiminde pencereleri gayet ufaktı. Pencerelerin camları donuk, yeşilimtrak renkte ve çatlıktı; içeriden pembe patiskadan perdeler görünüyordu. O yana geçip evin kapısında "Bayan Bubnova'nın Evi" yazılı demir levhayı okudum. Yazıyı söktüğüm anda Bubnova'nın avlusundan tiz bir kadın çılgığı, arkasından bir yığın küfür duyuldu. Kapıdan avluya baktım; evin kapısı önünde alt basamakta şişman bir kadın duruyordu. Şehirli kıyafetindeydi; başında tepelik, omuzlarında yeşil bir atkı vardı. Yüzü iğrenç şekilde mora bakan bir kırmızılıktaydı. Ufak, şişkin, kanlanmış gözleri hiddet saçıyordu. Henüz öğle olmadığı halde çakırkeyif oluşu göze çarpıyordu. Karşısında, elindeki kâse ile taş kesilmiş duran zavallı Elena'ya haykırıyordu. Merdivenden, asık suratlı karının arkasından, yarı çıplak boyalı, düzgün görünümlü bir kişi bakıyordu. Az sonra bodrum katına inen merdivenin kapısı açıldı. Besbelli haykırmayı duyan orta yaşlı, fakir kılıklı, kendi halinde, sevimli kadın basamakta göründü. Aralanmış kapıdan alt katın öbür kiracıları, çok ihtiyar bir adamla bir genç kız bakıyordu. Görünüşe göre evin kapıcısı olan iri yarı, güçlü kuvvetli bir herif avlunun ortasında, süpürgenin uzun sapına dayanmış sahneyi kayıtsızlıkla seyrediyordu.

Karı, noktasına virgülüne aldırmandan tiz bir sesle tıkana tıkana boyuna küfürü basıyordu:

- Yaramaz, sülük, bitin piçi!.. Sana baktığım için böyle mi karşılık veriyorsun uyuz! Turşu almaya gönderdik fırsatı ganimet bildi. Zaten gönderirken tüyeceğini içim söylüyordu. Yüreğime doğdu. Daha dün akşam saçlarını yoldum, bugün gene kaçtı. Nerelere gidiyorsun orospu, nerelere?.. Kime gidiyorsun yaramaz kâfir, patlak gözlü engerek, zehir, kime gidiyorsun? Söyle, yoksa şuracıkta boğarım seni bataklık leşi!..

Kudurmuş kadın, kızcağızın üstüne saldıracak oldu; ama merdivenin başından bakan alt kat kiracısını görünce birden durdu. Sonra kadına dönerek eskisinden daha cırtlak bir sesle,

kollarını sallayarak, ötekini, bedbaht kurbanının işlediği müthiş suça şahit tutmak ister gibi haykırmaya başladı:

- Anası geberdikten sonra dünyada yapayalnız kaldı komşucuğum. Fakirliğinizi, karnunuzu duyuramadığınızı bildiğim için "Aziz Nikola'nın ruhuna bir sevap işleyeyim, dedim. Alayım öksüzü yanıma..." Hay almaz olaydım keşke! İki ayda kanımı kuruttu, yiyip bitirdi. Sülük!.. Çingiraklı yılan! İnatçı iblis!.. Öldürsen de, taşa çarpsan da susar; dilini yutmuş gibi susar. Yüreğimin yağın eritiyor susmasıyla. Kendini ne sanıyorsun dümbelek, suratsız maymun? Ben olmasam açlıktan sokaklarda geberir giderdin. Ayaklarımı yıkadığım suyu iç canavar, kara maşa! Geberirdin bensiz!..

Kudurmuş cadının zehrini dökmesini saygıyla dinleyen kadın:

- Niye bu kadar kendinizi üzüyorsunuz, Anna Trifonovna!.. Yine ne yaptı? diye sordu. ..

- Daha ne yapacak anacığım, daha ne yapacak! Bana karşı gelmesini çekemiyorum! Kafasına göre hareket ettikten sonra yerin dibine batsın. Ne emrettimse, kötü de olsa yapılmalı; ben öyleyim! Bu kaltak beni mezara götürecek. Bakkala hıyar turşusu almaya gönderdim; üç saat sonra geldi. Ama gönderirken içime doğmuştu. Kim, bilir yine kimlere, nerelere gitti? Ben bakmadım mı ona dostlar! Kaltak anasının on dört ruble borcunu bağışladım, cenaze masrafını üzerime aldım, domuz piçini bağrıma bastım. Sen hepsini biliyorsun komşucuğum, hepsini biliyorsun! Bunlardan sonra üzerinde hakkım olmasın mı? Minnet duyacak yerde bana nispet yapıyor! Bir eksiklik çekmesin diye mendebura muslin roplar, Gostini'den bir çift iskarpın aldım, prensesler gibi süsledim. Haline baktıkça koltuklarım kabarıyordu. İki günde elbiseyi paralayıp didik didik etmesin mi komşucuğum! İşte şimdi böyle geziyor! Hem düşünün dostlar, özellikle parçaladı. Yalanım yok, gözetledim de gördüm. Hani - "Muslin roplarınıza tenezzül etmem, partial gezmek isterini!.." gibilerden... Ama ben de öfkemi çıkardım. Bir dayak attım ki sonra para verip doktor çağırdım. Oysaki tahtakurusu gibi ezseydim menhusu topu topu

bir hafta süttten olurdum. Değerin bu kadar, anladın mı?.. Ceza olsun diye tahta sildirdim; inanır mısınız, sildi kaltak, hem de yerleri gıcır gıcır etti. Beni kızdırmak için sildi! Kendi kendime: "Kaçar artık, dedim, durmaz bende!" Dediğim gibi, dün kaçtı. Kendiniz duydunuz ya dostlar, döve döve ellerim şişti! Çoraplarını, kunduralarını sakladım, yalın ayak gidemez ya dedim. Hâl-buki bugün de kaçtı. Neredeydin söylesene! Kime sattın beni uğursuz dölü! Söyle, çabuk söyle, çingene, apukurya maskarası!

Kendinden geçmiş halde, korkudan çılgına dönen Elena'ya çullandı, saçlarına yapışarak onu yere devirdi. Turşu kabı bir yana fırlayıp parçalandı. Sarhoş acuze büsbütün kudurdu. Kızın yüzünü, kafasını yumrukluyor; fakat Elena bütün bunlara rağmen ses çıkarmıyordu. Hiddetimden ihtiyatı elden bırakarak avluya daldım, sarhoş karıya atıldım. Kolundan yakalayıp:

- Ne yapıyorsunuz! Zavallı bir öksüz bu kadar hırpalanır mı? diye bağırardım.

Cadı, Elena'yı bırakarak ellerini kalçalarına dayadı, tiz bir sesle bana bağırmaya başladı:

- Bu da nesi?.. Kim oluyorsun sen? Evimde ne işin var?

- Merhametsiz kadın, çocuğa bu kadar eziyet edilir mi? Senin değil ya; zavallı bir öksüz olduğunu kendin söyledin. Cadı:

- Aman Tanrı'm, bu da nereden başıma musallat oldu! diye haykırmaya devam etti. Beraber mi geldiniz yoksa?.. Şimdi komisere gideyim de görürsün! Andron Timofeyic karakolda bana kibar hanumefendiler gibi saygı gösteriyor... Yoksa sana mı gidip geliyor bu şeytan? Kimin nesisin, ne hakla başkalarının evinde olay çıkarmaya kalkışıyorsun? İmdat!..

Yumruklarını sıkarak üzerime yürüdü. O anda, birdenbire, insan sesine benzemeyen bir haykırış duyuldu. O tarafa baktım. Hareketsiz duran Elena birdenbire korkunç, doğal olmayan bir çığlıkla kendini yere attı, çaresizce çırpınmaya başladı. Yüzü çarpılmıştı; sara nöbeti geçiriyordu. Saçı başı dağınık, boyalı kızla alt kattaki kadın koşarak çocuğu kaldırdılar, yukarıya götürdüler.

Azılı karı arkasından:

- Geber inşallah yaramaz! diye haykırıyordu. Bir ayda üçüncü bayılması bu...

Sonra tekrar bana saldırdı.

- Defol şuradan madrabaz!.. Ulan kapıcı, ne duruyorsun? Aylığını bedavaya mı alıyorsun be adam!

Kapıcı, laf olsun diye, kalın bir sesle tembel tembel:

- Hadi bas bakalım, yürü!.. diye geveledi. Ensene iki şaplak indireyim diye mi bekliyorsun? İki kişi kavga ederken üçüncüsü burnunu sokmaz. Bas!

Hareketimin faydasızlığını görerek çaresizlik içinde avludan çıktım; fakat hiddetimi bir türlü yenemiyordum. Yaya kaldırımında, kapının karşısında durarak içeriye bakmaya devam ettim. Ben gidince aciz karı yukarıya koştu, işini bitiren kapıcı da ortadan kayboldu. Bir dakika sonra Elena'yı yukarıya çıkarmaya yardım eden kadın görüldü. Acele acele kendi katına iniyordu. Beni görünce durdu, merakla süzdü. Sevimli, sakın yüzünden cesaret aldım. Tekrar avluya girerek ona yaklaştım.

- Size bir şey sormak istiyorum, dedim. Küçük kızın buradaki durumu nedir, bu iğrenç karı ne yapıyor ona? Bunu boş bir merak yüzünden sorduğumu sanmayın. Küçük kızla daha önce karşılaştım. Bu sebeple onunla ilgileniyorum.

Kadın âdeta istemeyerek:

- İlgileniyorsanız yanınıza alın, ya da bir yer bulun da buradan kurtulsun! dedi. Gitmeye davrandı.

- Bana yol göstermezseniz elimden ne gelir? Size dedim ya, hiçbir şeyden haberim yok benim. Bu kadın herhâlde ev sahibi Bubnova olacak.

- Ta kendisi.

- Peki, kızcağız nasıl düştü eline? Annesi burada mı öldü?

- Nasıl düştüyse düştü. Üstünüze vazife mi? Kadın yine gitmeye hazırlandı,

- Çok rica ederim, merak içindeyim. Belki elimden gelir de kızcağız için bir şeyler yaparım. Kimin nesi oluyor? Annesi kimdi; beni aydınlatamaz mısınız?

- Yabancıydı galiba; dışardan gelmişler... Alt katta bizde oturlardı. Kadın hastaydı, veremden öldü.

- Bodrum köşesinde oturduğuna göre pek fakirmişler.

- Ah ah, pek fakirdi! Yürekler acısıydı... Hoş biz neyiz ki, yarın aç yarı tok yaşıyoruz. Yanımızda otururken bize bile beş ayda altı ruble borçlandı. Biz kaldırdık tabutunu kocam yaptı.

- Ama Bubnova, cenazeyi ben kaldırdım diyordu.

- Öyle... kaldırdı!..

- Adı neydi o kadının?

- Beceremem bey, çetrefilli bir ad; Almanca besbelli.

- Smith olmasın?

- Yo, başka bir şey... Anna Trifonovna öksüzü yanına aldı. Sözde evlatlık... Ama iyi etmiyor.

- Onu almakta herhâlde bir amacı vardır, değil mi? Kadın, "Söylemeli mi, söylememeli mi?" gibilerinden düşünceli bir halle:

- Kötülük ediyor... dedi. Hoş bize ne, biz eliz... Birdenbire arkamızda bir erkek sesi duyuldu:

- Sen de çeneni tutsan fena olmaz! Konuşan yaşlıca, sabahlığının üzerine kaftan giymiş usta, esnaf kılıklı bir adamdı. Bana yan baktı.

- Size söylenecek sözü yok onun beyim, dedi. Bu işler bizi ilgilendirmez -kadına döndü... Hadi içeri! Hoşça kalın, efendim. Biz tabutçuyuz; işimizle ilgili bir ihtiyacınız olursa memnuniyetle... Onun dışında görüşemeyiz.

Evden düşünceli, derin bir heyecan içinde ayrıldım. Elimden bir şey gelmiyordu. Öte yandan çocuğu göz göre göre bu halde bırakmaya da gönlüm razı olmuyordu. Özellikle tabutçunun karısının bazı sözleri midemi bulandırdı. Bu işte bir iş olduğuna inanmaya başladım.

Başım yerde, düşünceye dalmış yürürken kısık bir sesin beni soyadıyla çağırdığını duydum. Başımı kaldırdım. Karşımda sallana sallana, çakırkeyif biri duruyordu. Üstü başı oldukça temizdi. Yalnız paltosuyla kasketi hayli yağlanmış, hırpalanmıştı. Tanıdığım bir yüzdü bu; hatırlamaya çalıştım. Adam göz kırparak alayla gülümsedi:

- Tanımadın mı?

- Oo, sen misin Maslobojev! Ne tesadüf böyle!.. Eski lise arkadaşımı tanımuştım.

- Ya, altı yıldır karşılaşmadık. Daha doğrusu karşılaştık; ama Ekselans bizi görme tenezzülünde bulunmadı. Generalsiniz değil mi efendim, yani edebiyat generallerinden...

Bunu söylerken alaylı alaylı gülümsüyordu.

- Yoo, doğru değil Maslobojev. Önce edebiyat generalleri dış görünüş bakımından bile benden farklıdır. İkincisi, sana gerçekten bir iki kere sokakta rastladım; ama müsaadenle kaçan sendin. Benden kaçan adamın yanına nasıl sokulurum? Hem ne düşündüğümü biliyor musun? Şu dakikada kafan biraz dumanlı olmasa gene seslenmezdin bana Öyle değil mi? Merhaba! Seni gördüğüme gerçekten de çok memnun oldum.

- Sahi mi?.. Şey... benim... şu uygunsuz halimden utanmıyor musun? Neyse, bunun lafını etmeye değmez; esas mesele bunda değil. Senin ne hoş çocuk olduğunu hiç unutmadım Vanya. Bir kere benim yüzümden nasıl dayak yediğini hatırlar mısın? Sustun, beni ele vermedin. Ben de teşekkür edecek yerde bir hafta seninle eğlenmiştim. Melek ruhlusun! Merhaba canım, merhaba -öpüştük!.. Yıllardır tek başıma günümü gün etmeye bakarak yuvarlanıp gidiyorum; ama yine de iyi günlerimizi unutamadım. Unutulmuyor! Eee, sen ne âlemdesin bakalım?

- Ne olsun, ben de tek başıma sürüklenip duruyorum...

Şarabın verdiği duygularla bana uzun uzun baktı. Aslında babacan, iyi yürekli bir adamdı. Sonunda, sesinde bir trajedi havasıyla:

- Yoo, Vanya, sen benim gibi değilsin, dedi. Okudum; okudum Vanya, okudum!.. Bana bak, gel seninle birazcık sohbet edip özlem giderelim. Acele işin var mı?

- Var... Hem sana açıkça söyleyeyim, bir olaya fena halde üzüldüm. Bak ne yapalım: evin nerede?

- Söyleyeyim; ama işimize yaramaz bu. Ben daha iyisini buldum.

- Neymiş o?..

- Bak!

Maslobojev bana durduğumuz yerin on adım ötesinde bir tabelayı gösterdi.

- Bak: pastane ve lokanta; daha doğrusu sadece lokanta; ama iyi yerdir. Çok temizdir. Hele votkasına diyecek yok. Kaç kere içtim, denedim. Zaten bana kötü bir şey çıkarmak hadlerine mi düşmüş! Philip Philipiç'i tanurlar. Philip Philipiç'i, beni yani! Ne oldu? Niye yüzünü buruşturuyorsun öyle? Dur, sözümü kesme. Şimdi on biri çeyrek geçiyor, saate bakmıştım. Seni tam on bir buçuğu beş geçe azat edeceğim. Bu arada birkaç kadehçik patlatırız. Eski dosta yirmi dakikayı çok görmezsin herhâlde. Kabul mü?

- Yirmi dakika ise olur; çünkü vallahi canım, işim...

- Oldu demektir. Yalnız ilkin sana şunu söyleyeyim: suratını beğenmedim. Birisi canını mı sıktı yoksa?.. Öyle mi?

- Evet.

- Gördün mü, nasıl hemen anladım. Ben şimdi yüz çizgilerini okuma merakına düştüm birader; bu da bir uğraş!.. Hadi gidelim de iki çift laf edelim. Yirmi dakikaya neler sığdırmam ben! Bir semaver kuruturum; arkasından kayın, yaban kerevizi, turunç, parfait-amour –nefis aşk- likörlerinden birer kadeh yuvarlarım. Belki başka şeyler de icat ederim... İçiyorum, dostum. Bir bayram günleri, bir de kiliseye gittiğim zamanlar ayıgım. Sen istemezsen içmezsin. Yanımda bulunman bana yeter; ama içersen asaletini ispat etmiş olursun. Hadi gidelim. Biraz çene çalarız; sonra yine birbirimizi on yıl görmeyiz. Zaten ben senin dengin

değilim Vanya, dengin değilim!

- Gevezeliği bırak da çabuk gidelim. Yirmi dakika beraberiz; sonra bana müsaade.

Lokanta ikinci kattaydı. Yukarıya dönemeç!.. Bir tahta merdivenden çıkılıyordu. Merdivende iri kıyım iki kişiyle karşılaştık. Bizi görünce sallanarak çekildiler, yol verdiler.

Biri henüz çok genç sakalsız, bıyıkları yeni terlemiş, yüz ifadesi son derece ahmakça bir delikanlıydı. Pek şık; fakat o nispete rüküş giyinmişti. Elbisesi başkasının sırtındanmış gibi üstünde eğreti görünüyordu. Parmaklarındaki yüzüklerle kravat iğnesinin pahalı şeyler olduğu belliydi. Alnunda horoz ibiği gibi kabarmış saçlarının görünüşü de pek anlamsızdı. Durmadan sırıtırıyor, yavaştan, tıslar gibi gülüyordu. Arkadaşı ellilik şişman, göbekli bir zattı. Babaca giyinmişti; onun da kravatında iri taşlı bir iğne vardı. Saçları dökülmüş, başı dazlaktı. Sarkık derili, çiçek bozuğu sarhoş yüzünde bir düğmeyi andıran küçücük burnuna gözlük oturtmuştu. Hırçın, şehvetli bir yüzü vardı. Yağ tabakası içinde birer noktacak kadar kalmış haşın, çirkin gözleri şüpheyle bakıyordu. Anladığıma göre ikisi de Masloboyev'i tanıyordu; fakat şişko karşılaşır karşılaşmaz suratını ekşitti. Delikanlı yılışık yılışık sırıttı. Hatta kasketini bile çıkardı; şapka değil, kasket giyiyordu.

- Özür dilerim, Philip Philipiç... diye mırıldandı.

- Hayrola?

- Kusurumuz var... Biraz şey olduk... -yakasına bir fiske vurdu... Mitroşka da burada... Namussuzun biri o, Philip Philipiç.

- Ne demek istiyorsun?

- Öyle ya... -başıyla arkadaşını gösterdi... Mitroşka'nın yüzünden geçen hafta adı lazım olmayan bir yerde bunun suratına yoğurt dökmüşler... hi hi...

Arkadaşı öfkeyle dirsek vurdu.

- Bizimle beş altı şişecik içemez misiniz Philip Philipiç?

- Yok, şimdilik olmaz. İşim var.

- Hi hi!.. Benim de size bir maruzatım vardı... Arkadaşı onu bir daha dirsekledi.

- Sonra, sonra!

Maslobojev'de onların yüzüne bakmak istemiyormuş gibi bir hal vardı; fakat bir duvardan öbürüne uzanan ve çeşitli me-zelerle, börekler, renk renk içki şişeleriyle donatılmış tezgahın bulunduğu ilk salona girdiğimiz zaman Maslobojev beni bir yana çekip:

- Delikanlı ölen meşhur zahireci Sizobruhov'un oğludur, dedi. Babasından kalan yarım milyonu yiyip tüketmeye çalışıyor. Paris'e gitmiş, orada yediği paranın haddi hesabı yok... Belki de hepsini üfürmüştür; ama bu sefer de amcasından bir mirasa konmuş Paris'ten döndükten sonra geriye kalanın dibine darı ekme-ye uğraşıyor. Bir yıl sonra avuç açıp dilenecek, farkında değil. Kaz kafalı herif, hep birinci sınıf lokantalarda, bodrum meyhanelerinde, aktrislerle.. Geçenlerde dilekçe vermiş; süvari olmak istiyormuş. Yaşlı olanın adı Arhipov. O da tüccar mı, bir yerde kahya mı ne... Bir ara şarapçılıkla uğraşmış düzenbazın biri. Şimdilik Sizobruhov'a arkadaşlık ediyor. Hem Yahuda, hem Falstaff'dır. İki kere iflas etmiş, iğrenç derecede şehvet düşkününü bir adam. Kendine göre bir takım sapıklıkları var. Böyle bir işten dolayı ceza mahkemesine düştüğünü duydum; ama sonunda paçayı kurtarmış. Onu burada gördüğüme bir bakıma memnunum; bekliyordum zaten. Arhipov Sizobruhov'u yoluyor tabi; bir takım gizli köşe bucakların ustası olduğu için böyle toy delikanlılar onu el üstünde tutar. Çoktandır dış biliyordum bu herife. Mifroşka da onlardan aşağı kalmaz. Hani şu pencerenin önünde duran çingene suratlı delikanlı sırtında şatafatlı bir hırka var... At cambazıdır; buranın bütün süvarileri tanır onu. Onun gibi hilebaz herif ömrümde görmedim. Gözünün önünde kalp parayı basar, sen de bunu bile bile alırsın bozarsın. Sırtındaki hırka kadife; ama köylü kıyafeti... Tıpkı Slav milliyetçilerine benziyor! Yakışıyor da kerataya... Bir de ona şöyle muhteşem bir frak filan giydir; İngiliz Kulübüne ünlü Kont Barabanov diye takdim et oradakilere. Bir iki

saat içinde kontluğunu kabul ettirmezse adımı inkâr ederim! Wist oynar, kontlar gibi laf eder, kafeslemediği insan bırakmaz. Sonu kötü bu adamın... Şişkoyla kanlı bıçaklı... Bu ara işleri iyi gitmiyor. Şişko da Mitroşka'nın yolduğu Sizobruhov'u elinden aldı... Şimdi burada karşılaşmalarında mutlaka bir iş var. Hatta ne olduğunu da tahmin ediyorum. Bana Arhipov'la Sizobruhov'un buraya gelip bu civarda bulanık bir iş peşinde dolaştıklarını ihbar edenin Mitroşka'dan başkası olmadığına eminim. Ben de Mitroşka'nın Arhipov'a karşı kininden faydalanmak istiyorum. Benim de kendime göre hesaplarım var. Zaten buraya aşağı yukarı bu yüzden geldim; ama Mitroşka'ya belli etmek istemiyorum. Sen de pek bakma ona. Buradan çıkarken nasıl olsa, o kendisi yanımıza gelip ağzından baklayı çıkarır... Hadi öbür oda-ya geçelim Vanya. Garsona dönerek:

- Ne istediğimi biliyorsun, değil mi Stephan? dedi.

- Evet, efendim.

- Uygun olsun ha!

- Baş üstüne efendim...

- Hadi bakalım. Otur, Vanya. Bana neden öyle bakıyorsun? Gözlerini benden ayırmadığının farkındayım. Şaşırıyor musun? Şaşma. İnsanın başına neler gelmez. Rüyasında görmediği şeyler... Nerede... nerede o seninle Cornelius Népos'u ezberlediğimiz günler! Yalnız bir şeye inan Vanya: Maslobojev yolunu sapıttı; ama içi gene eskisi gibi. Değişen sadece halleri! Yüzüm kara da olsa herkesinkinden daha kâra değil. Doktor olacaktım, edebiyat öğretmenliğine hazırlandım. Hatta Gogol'e dair bir de makale yazdım. Altın arayıcılığına kalkıştım, evlenmek istedim. Dört bağı mamur saadeti kim istemez! O da razı oldu. Hâlbuki evim bomboştu... Düğünün şerefine birisinden sağlam bir çift kundura ödünç almak üzereydim; çünkü bir buçuk yıldır delik deşik bir pabuçla geziyordum. Sonunda evlenemedim. O bir öğretmene vardı, ben de bir büroya. Hani öyle ahım şahım bir ticari müesseseye falan değil, yazıhanenin birine kâtip girdim. Bu sefer işin şekli değişti. Yıllar geçti, memuriyetten ayrıldım; ama

rahat rahat para kazanıyorum. Hem, rüşvet yiyor, hem hak yolumdan ayrılmıyorum. Kuzulara karşı kurt, kurtlara karşı kuzuyum. Kendime göre prensiplerim var. Bir kişinin orduyla baş edemeyeceğini bilir, işimi ona göre tutarım. İşlerimin çoğu da özel, gizli şeyler... Anlıyor musun?

- Dedektif misin yoksa?

- Tam öyle değilim; ama bazen resmi işlerle de uğraştığım olur. Bazen gönüllü olarak çalışırım. Bir de votka içerim, Vanya; ama ne kadar içsem aklım meyhanede değildir. Bu yüzden de yarınımı biliyorum. Zamanım geçti... Arap'ı istediğin kadar yıka, ak olur mu? Yalnız sunu söyleyeceğim: İçimdeki insani taraf körleşmiş olsaydı bugün karşına çıkmazdım Vanya. Doğru söyledin demin: Sana daha önceden de rastladım, birkaç kere konuşmak istedim; ama cesaret edemedim, geriye attım kendimi hep. Denk değiliz. Şimdi de sarhoş olduğum için yaklaştım, dediğin doğru, Vanya; ama bırakalım bu saçmalıkları... En iyisi senden bahsedelim. Okudum ruhum, okudum; ben de okudum. Senin ilk ürettiklerinden bahsediyorum, dostum. Okuyunca az kalsın adam oluyordum. Az kalmıştı; sonra düşündüm taşındım, namussuz kalmayı tercih ettim... Böyle işte...

Masloboyev uzun uzun konuştu durdu -gitgide mahmurlaşıyor, gözleri hüznünlü bir ifade alıyordu... Öteden beri hoş fakat içinden pazarlıklı bir çocuktuk. Zeki sayılmazdı; daha çok uyanık, kurnaz, girişken ve okul sıralarında bile dedikoducunun tekiydi. Kötü kalpli olmadığı halde harcanmış bir adamdı. Ruslarda böylelerine sık sık rastlanır. Çoğu yetenekli, fakat içleri karma karışık insanlardır. Belirli noktalarda kendilerini zaafa kaptırır, bile bile, şuurluca vicdanlarına aykırı hareket edebilirler. Sonunda mahvolurlar. Üstelik bunun böyle olacağını önceden de bilirler. İşte, Masloboyev, şarap içinde boğuluyordu.

- Bir de şunu söyleyeyim azizim, diye devam etti. Birdenbire parladığını işittim, eserlerin hakkında pek çok eleştiri okudum -okurum, beni okumaz sanma!..- Sonra bir gün seni eski kundurayla, çamurlu havada lastiksiz, buruşuk bir şapka ile gezerken

görünce durumu anladım. Dergilerde falan mı çalışıyorsun?

- Evet, Maslobojev.

- Yani yük beygiri oldun.

- Onun gibi bir şey...

- Böyle olunca içmek en iyisi birader! Ben kafayı çekip dİvanıma uzandım mı dünyalar benim oluyor -yaylı bir divanım var, görmelisin!.. Hayalimde kendimi Homer, Dante, Fredrik Barbabros olarak canlandırıyorum. Keyif benim değil mi; dilediğim gibi hayaller kurarım; fakat sen kuramazsın. Çünkü her şeyden önce kendi kendine bir şeyler olmak istersin. Sonra bütün arzular sana yasaktır, yük beygirisin çünkü... Bende hayal, sende gerçek... Beni dinle, Vanya. Açıkça, kardeşçe konuşuyorum. Kabul etmezsen bana on yılda unutamayacağım bir hakaret etmiş sayılırsın! Paraya ihtiyacın var mı? Param var. Suratını ekşitme. Parayı al, seni çalıştıranlarla kes hesabını... Boyunduruğu atar atmaz sana bir yıllık geçimini sağlayacak büyük bir esere başla. Ne dersin?

- Kardeşçe teklifini takdir ediyorum Maslobojev; fakat şimdilik cevap veremeyeceğim. Sebebini anlamak uzun sürer. Bazı sebepler var... Yine de ileride, sana her şeyi kardeşçe anlatmayı vaat ediyorum. Teklifine teşekkürler. Sana bir gün geleceğim, Hem bundan sonra sık sık gelirim. Şimdi sana aklımı neye taktığımı da anlatacağım. Benimle bu kadar açık konuştuğuna göre ben de sana akıl danışayım. Zaten bu işlerin erbabısın galiba.

Smith'le torununun hikâyesini pastanedeki olaydan başlayarak anlattım. İşin tuhafı anlatırken Maslobojev'in gözlerinde bu hikâye hakkında bazı şeyler bildiğini sezer gibi oldum... Sordum.

- Yok, tanımıyorum onu, dedi. Yine de konunun büsbütün yabancı değilim. Geçenlerde, bir ihtiyarın pastanede öldüğünü duydum. Yalnız Madam Burnova hakkında gerçekten bazı şeyler biliyorum. Bu bayandan iki ay önce rüşvet almıştım. Je prends mon bien ou je le trouve. (Üzümü ye, bağını sorma...) Molière'le benzerliğimiz bu bakımdan... Karıdan yüz ruble sızdırdım; ama daha o zaman, gelecek sefere bir beş yüzünü kes-

meye karar vermiştim. Berbat kan! Hep kötü işler peşinde... Var-sın dolabını döndürsün; ama bazen çizmeyi aşılıyor. Sakın beni Don Kişot sanma, rica ederim. Bu işten benim de çıkarım olur da ondan ilgileniyorum. Onun için az önce Sizobruhov'a rastlayınca, sevindim. Anlaşılan Sizobruhov'u buraya birisi getirmiş; getiren de şişkoydu. O herifin burnunu bu gibi işlere soktuğunu bildiğim için... Neyse, bir punduna getirip onu da enselerim. Küçük kızın hikâyesini anlattığına memnun oldum. Ondan da bir ipucu elde ettim. Dedim ya, herkesin girdisi çıktısıyla ilgiliyim. Öyle kimselerle tanıyorum ki!.. Geçen gün bir prensin işi-ne burnumu soktum. Bir iş ki aklın şaşar! O prensten umulmazdı doğrusu. İstersen sana kocalı bir kadının hikâyesini anlatabilirim. Sen bana gel de dinle kardeşim. Bende öyle konular var ki yazsan kimsecikler inanmaz.

Bir önseziyle sözünü keserek:

- Adı neydi o prensin? diye sordum.

- Neden sordun?.. Söyleyeyim: Valkovski.

- Piotr mu?

- Ta kendisi. Tanır mısın?

- Eh, şöyle böyle... Ayağa kalkarak:

- Sana bu zat hakkında bir şeyler öğrenmek için ara sıra uğrayacağım Masloboyev, dedim. Merak ettim doğrusu.

- Hay hay, eski dostum. İstedtiğin zaman buyur. Masal anlatmasını bilirim; ama her şeyin bir kararı var. Ne demek istediğimi anlıyorsun değil mi? Yoksa kredimizi, itibarımızı, yani ticari itibarımızı kaybederiz.

- Canım, imkân dâhilinde...

Heyecanlanmıştı. Masloboyev farkına vardı. Ona:

- Peki, sana şimdi anlattığım mesele hakkında ne dersin? dedim. İçinde işe yarar bir şey buldun mu?

- O mesele hakkında mı?.. Bir dakika bekle, gidip hesabı göreyim.

Büfeye doğruldu. Orada, tesadüfmüş gibi kadife hırkalı, herkesin Mitroska diye senli benli olduğu delikanlıyla karşılaştı. Hallerinden, birbirlerine pek yabancı olmadıkları anlaşıyordu. Mitroska görünüşte oldukça dikkati çeken bir gençti. Kolsuz hırkası, kırmızı ipekli mintanı, hatları keskin olduğu halde sevimli yüzüyle hem garip, hem olumsuz olmayan bir etki bırakıyordu. Oldukça genç bir esmerdi. Bakışları cesur, ıslıl ısıldı. Hareketlerinde yabancı bir kabadayılık vardı. Yine de o anda, kendini toplamış, ağır başlı, ağır başlı bir iş adamı tavrı takınmaya çalıştığı belli oluyordu.

Yarıma dönen Masloboyev:

- Bana bak Vanya, dedi. Bu akşamüstü, yediye doğru evime uğrarsan sana bir haber verebilirim... Tek başıma işe yaramam ben. Eskiden öyle değildim; ama şimdi ayyaşın biri oldum çıktım. İşlerden de hayli uzaklaştım. Yine de bu sahada pek usta birkaç ahabım kaldı. Onlarla görüşüp bazı bilgiler edinebilirim. Yapabileceğim de bundan ibaret... Gerçi ayıkken kendim de çalışırım; ama yine de ahbaplarımla işbirliği ederek... Daha çok şunun bunun incelemesini yaparım. Neyse... Bu kadarı yeter. İşte adresim: Şestilovoçnaya. Ağırılık çökmeye başladı. Bir tane daha yuvarlayıp doğru eve... Biraz uzanırım. Gelirsen seni Aleksandra Semyonovna ile tanıştırmım. Vakit bulursak şiirden falan bahsederiz.

- Ya o mesele?..

- Eh, belki onun hakkında da konuşuruz.

- Gelirim herhâlde; hatta mutlaka gelirim.

VI

Anna Andreyevna beni epeydir bekliyordu. Dün Nataşa'nın mektubu için söylediklerim onu iyice meraklandırmıştı. Beni çok daha erken, sabahtan, hiç olmazsa saat onda bekliyordu. Öğleden sonra ikiye doğru geldiğim zaman kadını dokuz doğu-

urken buldum. Dünden beri içinde doğan yeni ümitlerden, bir yandan rahatsızlandığı için somurtan, bir yandan da ona karşı eskisinden çok daha şefkatli davranmaya başlayan Nikolay Sergeyiç'den bahsetmek istiyordu.

Anna Andreyevna beni soğuk, asık bir yüzle karşıladı. Dış-leri arasından konuşuyor, en ufak bir ilgi göstermiyordu. Nere-deyse, "Niye geldin? Her gün kapımızı aşındırmaktan başka işin yok mu senin?" demek istiyordu. Aslında geç kaldığıma kızıyor-du; fakat acele ettiğim için lafı hiç uzatmadan Nataşalardaki dünkü olayı anlattım. Baba prensin ziyaretiyle oğlu adına resmi evlenme teklifi haberini duyar duymaz, kadıncağızın geçici so-ğukluğu o anda dağılıverdi. Sevincini tarif edecek söz bulamıyo-rum. Âdeta şaşkınlıktan kendinden geçmişti. İstavroz çıkartıyor, ağlayıp ikonun önünde diz çökerek yere kapanıyordu. Kâh boy-numa sarılıyor, kâh Nikolay Sergeyiç'e koşup sevincini müjdele-mek istiyordu.

- Ne diyorsun oğlum, onun bütün huzursuzluğu hakaretten doğuyordu. Altında eziliyordu. Nataşa'nın şerefine kurtuldu-ğunu duyunca o anda her şeyi unuttur.

Güçlkle onu düşüncelerinden vazgeçirdim. Temiz yürekli kadın yirmi beş yıllık müşterek hayatlarına rağmen kocasını hâ-lâ iyice tanımıyordu. Bir ara benimle birlikte hemen Nataşa'ya gitmek istedi. Ona, Nikolay Sergeyiç'in olanları hoş görmek şö-y-le dursun, belki bütün işi bozacak kadar hiddetleneneceğini söyle-dim. Sonunda aklı başına geldi, niyetinden vazgeçti; ama beni de yanında yarım saat daha fazla alıkoydu. Hep o konuşuyor, "Ne yapayım, kime içimi dökeyim; böyle bir sevinci senden baş-ka kiminle paylaşayım?" diye tekrarlayıp duruyordu.

Sonunda Nataşa'nın da beni sabırsızlıkla beklediğini hatırlattım. Böylece kandırarak izin istedim.

İhtiyar kadın beni uğurlarken birkaç defa istavroz çıkararak kutsadı. Nataşa'ya özel bir kutsama duası götürmemi sıkı sıkı tembih etti. Nataşa'da olağanüstü bir durum çıkmazsa, o gece onlara ikinci defa gelmeyeceğimi kesin olarak söyledi... Anna

Andreyevna ağlamaklı oldu. Nikolay Sergeyiç'i göremedim; geciyi uykusuz geçirmiş, odasında yatıyormuş.

Nataşa, bütün sabah beni beklemişti. Onu her zamanki gibi kollarını kavuşturmuş, düşünceli bir tavırla odada beş aşağı, beş yukarı gezinirken buldum.

Şimdi bile onu her hatırlayışında hep böyle kendi haline bırakılmış, kollarını göğsünde çaprazlamış, gözleri yerde fakir odacığında bir duvardan öbürüne gayesizce dolaşırken, canlandırıyorum.

Dolaşmasına devam ederek, yavaşça, neden bu kadar geciktiğimi sordu. Maceramı kısaca anlattım; ama bana pek kulak asmadı. Canının sıkın olduğu belliydi.

- Ne haber? dedim.

- Hiç, diye; cevap verdi. Halinden, bir şey olduğunu, anlatmak için beni beklediğini o saat sezdim. Huyunu biliyordum. Her zamanki gibi baştan söylemeyecek, gitmeme yakın boşanacaktı. Hep öyle yapardı. Buna alıştığım için bekliyordum.

Konuşmayı bir gün önceki olaylarla açtık. Beni en çok hayrete düşüren şey, ihtiyar prens hakkındaki fikirlerimizin tamamen birleşmesi oldu. Nataşa onu hiç beğenmiyor, hatta o gün, bir gün öncekinden daha çok soğumuş görünüyordu. Ziyaretini en ufak noktasına kadar hatırladıktan sonra birdenbire:

- Dikkat ettim Vanya, dedi. Bir adam baştan hoşla gitmezse genellikle sonradan beğenilir. Benim için hep böyle olmuştur.

- Umarım öyle çıkar Nataşa. Ben de sana kesin fikrimi söyleyeyim: İnceden inceye ölçtüm, biçtim, Prens sahtekârlık yapmış olsa bile evlenmenize gerçekten, ciddi bir şekilde razı olduğuna kanaat getirdim.

Nataşa odanın ortasında durdu. Bana sert sert baktı. Yüzü değişti, dudakları hafifçe titredi. Gurur, şüphe ifade eden bir tavırla:

- Böyle bir durumda başka şekilde hareket edip... yalan söyleyebilir miydi? dedi.

Onun gibi düşündüğümü göstermek için acele ederek:

- Elbette canını, tabi; diye onayladım.

- Söyledikleri yalan değildi. Bunun üzerinde durmak bile hatta. Herhangi bir yalana, hileye ne bahane uydurabilirdi? Hem bu kadar alaya almak için beni ne gözle görmesi gerek! İnsan bir kimseye bu derece hakaret edebilir mi?

- İmkânsız tabi!

Öte yandan kendi kendime "Zavallı yavrum, diyordum. Odanı arşınlarken hep bunları düşünüyor, benden çok şüpheye düşüyorsun!"

- Bir an Önce seyahatten dönüp bize gelmesini öyle istiyorum ki.. dedi. Gece oturmasına geleceğini söyledi. Artık o zaman... Şey, böyle ansızın gittiğine göre önemli bir işi çıkmış olmalı. Ne dersin Vanya? Bir şeyler duymadın mı?

- Yo... Hep para peşinde... Duyduğuma göre burada, Petersburg'ta, büyük bir ihaleye katılacakmış. İş dünyasıyla ilgilendiğimiz yok ki Nataşa.

- Doğru canım, anlamayız. Alyoşa dün bir mektuptan bahsediyordu.

- Bir haber falan olmalı. Alyoşa geldi mi?

- Geldi.

- Ne zaman?

- Tam on ikide. Geç kalkar o. Biraz oturdu. Katerina Pedorovna'ya yolladım. Başka türlü yapamazdım Vanya.

- Yo, gidecekti.

Nataşa bir şey daha söylemek istedi; ama sustu. Yüzüne bakarak bekliyordum. Sormak isterim; ama bazen sorulardan hoşlanmadığını bildiğim için ses çıkarmadım. Sonra dudaklarını hafifçe büktü; yüzüme bakmamaya çalışarak:

- Tuhaf çocuk... dedi.

- Neden? Aranızda bir şey mi geçti?

- Yo... Hatta hoş bir hali vardı. Yalnız...

- Eh o da kederlerinden, endişelerinden kurtuldu.

Nataşa yüzüme dikkatle, içime etki etmek ister gibi baktı. Belki, "Kederlenip endişelendiği yoktu zaten..." demek istedi ama bende de aynı düşünceyi sezerek kırıldı.

Yine de arkasından nazik, yumuşak bir tavır takındı. Bu defa uysallığı üstündeydi. Bir saatten fazla yanında kaldım. Endişeliydi. Prens onu ürkütüyordu. Bazı sorularından Alyoşa'nın babası üzerinde nasıl etki bıraktığını öğrenmek istediğini fark ettim. Nasıl duruyordu? Fazla sevinçli yahut alıngan görünmüyor muydu? Prens onu küçümsemiş olabilir miydi? Nataşa bunları düşündükçe yanakları alevleniyordu.

- Kötü bir adamın senin için ne düşündüğünü bu kadar merak etmeye değer mi? dedim. Ne isterse düşünsün.

- Niçin kötü olsun?

Nataşa kuşkulu ama açık yürekli, içi temiz bir kızdı. Kuşku lu oluşu da saflığından, temizliğinden geliyordu. Mağrurdu; fakat gururu asildi; hiçbir zaman üstünlüğe varmıyordu.

Yüceleştirdiği bir varlığın alaya alınmasına tahammülü yoktu. Şahsına yöneltilen hakarete aynen karşılık verebilirdi; ama kendisine ait olan bir şeye tecavüz edilince ıstırap çekermiş. Bu durum ruhunun yeteri kadar kuvvetli olmayışından gelmiyordu. Cemiyet hayatından, insanlardan uzak, kendi dünyasında yaşayanların çoğu böyle olur! Zaten Nataşa'nın belki babasından geçmiş, bütün iyi kalpli insanlara özgü bir özelliği vardı. Karşısındakini olduğundan iyi görür, daha ilk bakıştan büyük bir heyecanla meziyetlerini büyütürdü. Bu çeşit insanların hayal kırıklığına, hele sebep kendileri olduğunu bilerek uğraması pek acı olur. Ne diye onlara verilebilecekten fazlasını umarlar sanki? Böyleleri, her an hayal kırıklığı tehlikesiyle karşılaşmaktansa, köşelerine çekilip dünyayla teması kesmeli, en iyisi... Dikkat ettim: Köşelerini öyle severler ki zamanla büsbütün yabanileşirler. Üstelik Nataşa birçok felaket, acı hakaret görmüştü. Bu bakımdan onu sağlam yapılı saymaya imkân yoktu. Onun için yukarıda saydığımız şeylerden bir kusuru varsa, mazur görülmeliydi.

Acele ettiğim için gitmeye davrandım. Nataşa şaşırdı. Otur-

duğum sırada benimle fazla ilgilenmemiştir; hatta her zamankinden soğuk bir tavır takınmıştır. Kalktığını görünce ağlamaklı oldu. Beni pek içten öptü, gözlerimin içine uzun uzun bakarak:

- Şey, dedi. Alyoşa'nın bugün tuhaflığı üstündeydi; âdeta şaşırttı beni. Görünüşte gayet hoş, mesuttu; fakat pek zıppırca bir hali vardı. Durmadan aynanın karşısında kırttı. Lüzumundan fazla havalandı gibi... hem çok az oturdu. Bana bir kutu şeker getirdi.

- Şeker mi getirmiş? İyi ya, yerinde, içten bir hareket... Doğrusu, ikiniz de pek şeysiniz... Her şey bitti, şimdi de birbirinizi âdeta göz hapsine alarak yüzlerinizi, hayallerinizi incelemekle vakit geçiriyor, içinizdekileri keşfetmeye mi çalışıyorsunuz? -Bari keşfedecek şey olsa!.. Alyoşa yine bir dereceye kadar, çoğu zaman eskisi gibi şen, hoppa... Fakat sen Nataşa, ah sen yok musun?..

Nataşa'nın bu hali hiç aklımdan çıkmaz. Bazen Alyoşa'dan dert yanarken veya dokunaklı bir konu açınca, ya da ilk sözünden anlamam gereken bir sırrını anlatırken sesi başkalaşır, dişlerini gösteren gülümsemesinde, gözlerinde bir yalvarış okunurdu. Benden yardım dileyen, zor şeyleri bekleyen bir bakıştı bu. Bu gibi durumlarda hemen sert, haşın bir sesle, azarlar gibi konuşmaya başladım. Bunu bile bile yapmadığım halde, her zaman iyi sonuç alırdım. Sert ve ciddi halim ona son derece iyi gelirdi. İnsanlar bazen, azarlanmaya, hırpalanmaya ihtiyaç duyar. Nataşa da böylece teselli bularak benden ferahlanmış bir halde ayrılırdı.

Bir eli omzumda, öbür eliyle elimi sıkarak gözlerimin içine baktı.

- Biliyor musun Vanya, diye devam etti. Bana pek de duygusuz göründü. Üstünde pek mari (Koca) hali var... Hani eskidiği halde karısına karşı hâlâ nazik bir koca gibi... Çok erken değil mi? Gülüyor, yerinde duramıyor; ama yine de eski hali yok! Âdeta bütün varlığını bana veremiyormuş gibi bir hisse kapıldım. Katerina Padorovna'ya gitmek için pek acele ediyordu... Söylediklerimi dinlemiyor yahut yüksek sosyete adamlarına has, o bir türlü vazgeçiremediğim, kötü alışkanlığıyla kesip lafı değiştiriyordu. Garip... Âdeta soğuk bir hali vardı. Hoş ben de pek iyiyim ya!

Hemen sızlanmaya başladım. Zaten hep öyleyiz. Memnun olmasın bilmeyen şımarık bencilleriz. Erkeğin yüzünde en ufak bir değişikliği bile affetmeyiz. Bu değişikliğin sebebine aldırmayız bile... Az önce beni haklı olarak azarladın Vanya! Ben suçluyum. Hem kendi kendimize üzüntü yaratır, hem, şikayet ederiz.

Sağ ol Vanya, beni iyice teselli ettin. Ah ne olur bugün gelse! Ama nerede... Belki demin darılmıştır. Hayretle:

- Ne, hemen kavga mı ettiniz? diye sordum.

- Yok canım. Yalnız beni birden hüznün bastı, onun da neşesi kaçtı. Hatta ayrılırken benimle pek soğuk vedalaştı. Bana öyle geldi... Onu çağırtacağım. Sen de bugün bir daha uğra Vanya.

- Elbette. Bir iş veya engel çıkmazsa,...

- Ne işi?

- Angarya bir işim var... Ama herhâlde gelmeye çalışırım.

VII

Tam saat yedide Masloboyev'deydim. Şestilaviçnaya'da, ufak bir evin bir bölümünde oturuyordu. Üç odalı pek temiz olmayan dairenin döşenişi fakir değildi. Hatta oturanların hali varlıklı olduğunu gösteriyordu. Yine de etrafa dikkatle bakınca bir derbederlik, bir idaresizlik göze çarpıyordu. Kapıyı yaşı on dokuzu geçmeyen çok güzel bir kız açtı. Son derece sade, pek hoş giyinmişti. Üstü başı temizlikten parıldıyordu. İyi bakışlı gülen gözleri vardı. Kızın, Masloboyev'in demin laf arasında tarıştırmayı vaat ettiği Aleksandra Semyonovna olduğunu anladım. Kim olduğunu, adımı öğrenince Masloboyev'in beni beklediğini ama şu sırada odasında uyuduğunu söyledi. Beni yanına götürdü.

Masloboyev yumuşak bir divana uzanmış başını eski, soluk bir deri yastığa dayayarak, kirli paltosuyla örtünmüş uyuyordu. Uykusu pek hafifti. Ben girer girmez hemen uyandı. Bana adım-

la seslendi:

- Sen misin? Bekliyordum. Şimdi rüyamda, gelip beni uyardırdığını gördüm. Demek vakit geldi. Gidelim öyleyse.

- Nereye?

- Bayana.

- Hangi bayana? Niçin?

- Madam Bubnova'ya; baskın yapacağız. Aleksandra Semyonovna'ya bakarak, uzata uzata:

- Ne dilber bir kadındır o görsen! dedi. Zevkle hatırlıyormuş gibi parmak uçlarını öptü.

Aleksandra Semyonovna, onun bu haline biraz sitem etmek yerinde olurmuş gibilerinden:

- Eee, başlama yine!.. diye çıkıştı.

Masloboyev:

- Tanışmıyorsunuz değil mi? dedi. Tanıştırayım sizi: Aleksandra Semyonovna, bu edebiyat generalimiz. Yılda bir defaya mahsus görebilirsin; başka zamanlar parayla...

- Buldun budalay, eğlen bakalım. İş gücü benimle alay etmek... Ne generali Beyefendi?

- Dedim ya bambaşka bir general. Sen de bizi aptal yerine koyma Ekselans, görüldüğümüzden daha çok akıllıyız.

- Aman dinlemeyin onu Beyefendi. Hep böyle âleme rezil eder beni. Bir kerecik olsun tiyatroya götürse bari!

- Aleksandra Semyonovna, evinizde bir şeyi sevmeliydiniz? Neydi o sevilmesi gereken şey? Unuttunuz mu o kelimeyi? Hani öğretmiştim ya!

- Unutur muyum?.. Saçmanın büyüğüydü...

- Neydi o kelime?

- Misafirin yanında rezil mi olayım! Belki de ayıp bir şey bu... Söylersem dilini kurusun!

- Demek unuttun.

- Hiç de unutmadım: Penatlar. "Penatlarınızı sevin!.." Belki de aslında böyle bir kelime yoktur, sen uydurdun. Hem ne diye sevecekmişim bunları? Durmadan yalan söylersin!

- Ama Madam Bubnova'da...

- Yerin dibine batsın senin Bubnova! Aleksandra Semyonovna fena halde öfkelenerek odadan kaçtı.

- Vakit geldi. Hadi... Hoşça kalın Aleksandra Semyonovna! Sokağa çıktık.

- İlkın şu arabaya binelim Vanya. Ha şöyle, ikincisi, demin senden ayrıldıktan sonra birkaç şey daha öğrendim. Hem bu sefer tahminler üzerine değil, kesin olarak öğrendim... Vasilyevski'de bir saat daha kaldım. O şişko yok mu; ahlaksız, namussuz çirkefin biridir o. Bir takım sapıklıkları da var. Bubnova olacak kan, bu işlerde çoktan mimli... Geçen gün temiz bir aile kızı yüzünden az kalsın enseleniyordu. Anlattığım öksüz kıza giydirdiği muslin entariler epey kafamı kurcaladı; çünkü önceden de kulağıma bazı söylentiler gelmişti. Demin de, gerçi tamamen tesadüfle; ama galiba, doğru olarak bir şeyler öğrendim. Kızın yaşı kaç?

- On iki-on üç gösteriyor.

- Ama kavruk değil mi? İşini uydurur. Yerine göre on bir, işine gelince de on beş der. Zavallıyı koruyacak kimsesi olmadığı için...

- Ne diyorsun, Masloboyev?

- Ne sandın ya? Madam Bubnova öksüz bir kızı merhametinden almaz. Hele şişko herif oraya dadandıysa, iş tamam... Bu sabah görüşmüşler. Salak Sizobruhov'a bu gece yüksek rütbeli bir kurmayın dünya güzeli karısı sunuluyor. Sefih tüccar oğulları böyle şeylere pek düşkün, olur; ille rütbe isterler... Latince gramerindeki gibi, hatırlar mısın: Anlam eklerden önde gelir. Sarhoşluğum hâlâ gitmedi galiba. Ne diyordum. Evet, Bubnova da polisleri kandıracaktı... Yağma vardı! Ödünü patlatacağım, beni eskiden bilir o! Anlarsın ya?..

Şaşkınlık içindeydim. Öğrendiklerim beni allak bullak et-

mişti. Geç kalacağız diye korkuyor, durmadan arabacıya acele etmesi için uyarıyordum.

Maslobojev:

- Merak etme, tedbirimizi aldık... diyordu. Mitroška orada. Sizobruhoç parasıyla, şişko Teres de gövdesiyle ceremeyi çekecek. Demin öyle kararlaştırdık. Bubnova benim payıma düşüyor. Ben ona haddini bildireceğim.

Yolun sonuna geldik. Araba lokantanın önünde durdu; ama Mitroška dedikleri adam görünürlerde yoktu. Arabacıya bizi lokantanın kapısında beklemesini tembih ettikten sonra Bubnova'ya gittik. Mitroška evin kapısında idi. Pencere iyi aydınlanmıştı. İçeriden Sizobruhov'un sarhoş, yayvan kahkahaları geliyordu.

Mitroška:

- Bir çeyrek oldu; hepsi toplandı, diye haber verdi. Tam zamanında geldiniz.

- Nasıl gireceğiz? diye sordum.

Maslobojev:

- Misafir olarak, dedi. Mitroška ile beraber olduğumuz için karı bizi alır. Gerçi her taraf kilitli; ama bizim için değil.

Kapıyı yavaşça tıklattı; kapı o anda açıldı. Kapıcı çıktı. Mitroška ile birbirlerine işaret ettiler. Sessizce avluya daldık. İçeriden geldiğimizi duyan olmadı. Kapıcı bizi merdivenden yukarı çıkartıp kapıyı vurdu. İçeriden seslendiler; kapıcı yalnız geldiğini, bir diyeceği olduğunu söyledi. Kapı açıldı, hep birlikte içeri daldık. Kapıcı ortadan kayboldu. Küçük antrede, elinde mum, sarhoş, üstü başı perişan Bubnova:

- Ayy!.. Kim o? diye bağırdı. Maslobojev atıldı:

- Kimmiş!.. Aşk olsun, Anna Trifonovna, sevgili misafirlerini tanıyamadın demek! Bizden başka kim olur. Benim, Philip Philipiç!

- Philip Philipiç mi?.. Demek sizsiniz!.. Aman aziz misafirlerim... Nasıl öyle... ben de şey... Buyurun, şöyle buyurun.

Tamamen şaşkına döndü.

- Burası neresi? Bu bölmeye mi geçeceğiz? Yoo, bizi düzgün ağırlayacaksınız... Şampanya içeceğiz. "Mache're"ler yok mu?

Ev sahibi o anda toparlandı.

- Böyle kıymetli misafirler için yoktan var ederim.

- Sana bir şey soracağım kuzum: Anna Trifonovna Sizobruhov burada mı?

- Bu... burada...

- Onu arıyordum da... Namussuz, kerata bensiz âlem yapıyor demek!

- Sizi unuttuğunu sanmam Philip Philipiç. Hep birisini bekliyordu. Herhâlde sizdiniz beklediği.

Masloboyev kapıyı itti, iki pencereli ufak bir odaya girdik. İçeride sardunyalar, hasır sandalye ve berbat bir klavsen vardı. Dekor tam gerektiği gibiydi; fakat içeri girmeden önce daha antrede konuşurken Mitroşka birdenbire yok oldu. Sonradan öğrendiğimize göre hiç içeri girmemiş, dışarıda kapıda beklemiş. Ona kapıyı açacak birisi bulunmuş. Sabah Bubnova'nın omuzu üstünden bakan saçı başı dağınık, boyalı kadın Mitroşka'nın tanıdığıymış.

Sizobruhov, maun taklidi ile zayıf yapılı bir kanepede, yuvarek bir masaya kurulmuş sofranın önünde oturuyordu. Sofrada iki şişe ılık şampanya ile aşağı cinsten bir şişe rom, bir kaç tabak şeker, baharlı çörek, üç çeşit fındık fıstık vardı.

Sizobruhov'un karşısında kırklık, çiçek bozuğu, siyah tafta elbise giymiş bakır bilezikleriyle iğneler takıp takıştırmış pek iğrenç bir yaratık oturuyordu. Sahte kurmay karısı bu olmalıydı. Sarhoş Sizobruhov hayatından memnundu. Göbekli arkadaşı yanında yoktu.

Masloboyev olanca sesiyle:

- Kalleşlik bu! diye gürledi. Bir de Düso'ya götürecekmiş..

Sizobruhov, ağzı kulaklarında, bizi karşılamak için ayağa kalktı.

- İhya... İhya ettiniz, Philip Philipiç... diye kekeledi.
- İçiyor musun?
- Kusura bakmayın.
- Niye özür diliyorsun, misafirleri buyur et. Biz de seninle alem yapmaya geldik. Bir arkadaşımı da getirdim. Maslobojev beni gösterdi.
- Çok memnun oldum; şeref verdiniz efendim... Khi!...
- Bunu şampanya diye mi içiyorsun! Ekşi lahana çorbasından farksız.
- Olur mu birader!
- Anlaşılan sen Düso'nun kapısından içeri adım atmamışsın, bir de davet ediyor!

Kurmay karısı söze katılarak: - Demin Paris'e gittiğinizi anlattı, dedi. Yalan besbelli.

- Hakaret ediyorsunuz, Pedosya Titişna! Gittik... Seyahat ettik biz.

- Senin gibi köylünün Paris'te işi ne?

- Gittik. Becerdik. Karp Vasilyiç'le birlikte neler yapmadık. Karp Vasilyiç'i tanıır mısınız?

- Senin Karp Vasilyiç'ten bana ne!

- Öyle işte...siyaset için. Bir gece onunla Paris'te, Madam Joubert dedikleri kadının evinde bir İngiliz trümosu hakladık.

- Neyi hakladınız?

- Trümony hakladık. Duvarda tavana kadar bir trümo vardı. Karp Vasilyiç öyle sarhoştı ki, Madam Joubert'le Rusça konuşmaya başladı. Sallanmamak için trümoya yaslanıyordu. Joubert'i karı, kendi dilinde, "Trümonun fiyatı yedi yüz frank -bizim paramızla yirmi beşlikler bunlar- dikkat et, kırarsın!" diye bağıırıyor, Karp Vasilyiç de sırtıp bana bakıyordu. Ben kanepeye yayıldım, yanımda da enfes bir kadın; bunun gibi suratsızın biri değil, süslü püslü bir şeydi. Bizimki, "Stephan Terentyiç, Stephan Terentyiç! Yarı yarıya var mısın?" diye sislendi. "Varım!" dedim.

Koca yumruğunu trümonun ortasına indirdiği gibi, şangırrrr!.. Koca ayna tuz buz oldu. Juberta karı, "Haydut herif, burayı neresi sandın!" diye üstüne atıldı. Elbette kendi dilinde... Bizimki de "Madam Joubert..." diyor, "al parayı, keyfimi kaçırma!" Kariya tıkr tıkr altı yüz frank saydı. Ellisini pazarlıkla kırdırdık.

Birdenbire korkunç, tiz bir haykırış duyuldu. Bulunduğumuz odanın iki, üç oda ötesinden geliyordu. Elimde olmadan ben de bağırdım. Bu çığlığı tanımuştım: Elena'nın sesiydi. Bu acıklı bağırmanın hemen arkasından başka haykırışlar, küfürler, didişme; sonra bir elin indirdiği tok, kuvvetli bir şaplak sesi duyuldu. Mitroşka'nun biriyle hesaplaştığını tahmin ettim.

O anda kapı hızla açıldı. Odaya beti benzi uçmuş, bakışı donuklaşmış, beyaz muslinden bumburuşuk, yırtık elbisesiyle Elena daldı. İtina ile taranmış saçları, dövüşten çıkmış gibi kırış kırış olmuştu. Kapının tam karşısında duruyordum. Doğruca bana koştu, ellerime sarıldı. Odadakilerin hepsi telaşla fırladı. Elena'nın arkasında, üstü başı perişan halde düşmanunu saçından sürükleyen göbekli Mitroşka görüldü. Adamı kapının eşiğine kadar sürükleyip odaya fırlattı. Pek memnun bir halle:

- Buyurun, teslim! dedi.

Maslobojev sakın bir tavırla bana yaklaştı. Omzuma vurdu.

- Şimdi beni dinle. Arabamızı al, çocukla doğru evine dön. Artık burada yapacağın bir şey kalmadı. Yarın işleri yoluna koyarız.

Sözlerini tekrarlamasını beklemedim. Elena'yı elinden tutarak bataktaneden çıktık. Oradaki sahnenin sonunu bilmiyorum. Bize kimse engel olmadı; ev sahibi dehşet içindeydi. Zaten her şey o kadar çabuk oldu ki, istese bile bizi tutamazdı. Dışarıda bekleyen arabaya atlayarak yirmi dakika sonra evimize vardık.

Elena âdeta kendinden geçmiş gibiydi. Elbisesini çözerek üzerine su serptim, kanepeye yatırdım. Kıza ateş geldi ve sayıklamaya başlamıştı kızcağız. Solmuş yüzüyle, renksiz dudaklarını, taranmış, pomatlanmış siyah saçlarını, süslü elbisesiyle üzerinde tek tük kalmış pembe fiyonkları seyrederken iğrenç olayı tama-

men anladım. Talihsiz yavru!.. Gitgide fenalaşıyordu. Yalnız bırakamayacağım için o akşam Nataşa'ya gitmemeye karar verdim. Elena arada bir uzun kirpiklerini aralayarak beni tanır gibi oluyor. Durgun bakışıyla bir müddet süzüyordu. Çok geç vakit, saat bire doğru uyudu. O geceyi yanında yere uzanarak geçirdim.

VIII

Sabah erkenden kalktım. Bütün gece hemen hemen yarım saatte bir uyanarak küçük misafirimi yokladım. Ateşi kesilmemişti. Arada bir sayıklıyordu. Sabaha karşı deliksiz bir uykuya daldı. "İyiye işaret bu!" dedim. Yine de kız uyanmadan önce koşup doktora gitmeye karar verdim. Yıllanmış bekârlardan babacan bir doktor tanıdığım vardı. Uzun zamandır Vladimirskaya sokağında, evin kâhyalığını yapan bir Alman kadınıyla beraber oturuyordu. Ona gittim. Saat onda geleceğini söyledi. Doktora giderken saat sekizdi. Yolda içimden Maslobojev'e uğramak geçti; ama vazgeçtim. Dün gecedен sonra herhâlde uyuyor olmalıydı. Elena uyanır da yalnız olduğunu görünce korkardı. Belki dünkü buhranlı haliyle evime nasıl geldiğini hatırlayamazdı.

Tam odaya girdiğim anda uyandı. Yanına gidip usulca hatırını sordum. Cevap vermedi; sadece o siyah anlamlı gözleriyle bana uzun uzun baktı. Bakışından her şeyi anladığını, tamamıyla kendinde olduğunu tahmin ettim. Cevap vermeyişi belki her zamanki huyundandı. Dün ve önceki gün buraya geldiği zaman da bazı sorularımı cevapsız bırakıyor, sadece gözlerini birdenbire gözlerime dikerek kendine has uzun, ısrarlı bir bakışla bakıyordu. Bu bakışta şaşkınlık, vahşi bir merak, garip bir gurur vardı. Şimdi de gözleri sert, hatta güvensizliği ifade eden bir anlam almıştı. Ateşine bakmak için elimi alınca Elena küçük eliyle elimi sessizce itti, yüzünü duvara çevirdi. Rahatsız etmemek için çekildim.

Büyük bir bakır çaydanlığım vardı. Bunu uzun zamandır semaver yerine kullanıp içinde su kaynatıyordum. Odunum da vardı. Kapıcı bir defada dört-beş günlük birden getiriyordu. Sobayı yakıp su doldurdum, çaydanlığı sobanın üstüne koyduktan sonra masaya çay takımını dizdim. Elena bana dönmüş, yaptıklarımı merakla takip ediyordu. Bir isteği olup olmadığını sordum. Yine başını öteye çevirerek cevap vermedi.

“Bana neden kızıyor acaba? diye düşündüm. Garip kız!”

Bizim ihtiyar doktor söylediği gibi saat onda geldi. Hastayı tam bir Alman dikkatiyle muayene etti. Bana ümit verici sözler söyledi. Ateşi tehlikeli değildi; yalnız hastanın kalp çalışmasında düzensizlik gibi başka bir kronikleşmiş hastalığı olması ihtimalinden bahsetti. “Fakat bunu ayrıca incelemek ister; şimdilik bu bakımdan henüz tehlike yok” diye ekledi. İhtiyaçtan çok, adet yerini bulsun diye bir reçeteye şurupla bir toz yazdı ve hemen, kızın evime nasıl geldiğiyle ilgilendi. Bir yandan hayret dolu bakışlarla evimi gözden geçiriyordu, ihtiyar doktor pek konuşkandı.

Özellikle Elena’nın haline pek şaşırmıştı. Doktor nabzına bakarken elini çekti, bir türlü dilini göstermek istemedi. Sorularının hiçbirine cevap vermedi. Sadece adamın boynundaki kocaman Stanislav nişanına gözlerini dikip öylece durdu.

Doktor:

- Herhâlde başı çok ağrıyor, dedi. Şu gözlere bakın! Elena’nın hikayesini ona anlatmaya gerek görmedim. “Uzun mesele” diyerek sözü kestim. İhtiyar doktor çıkarken:

- Bir şey olursa haber verin, dedi. Şimdilik söylediğim gibi tehlike yok.

O gece Elena’nın yanında kalmaya ve iyileşinceye kadar mümkün olduğu oranda yalnız bırakmamaya karar verdim; fakat Nataşa ile Anna Andreyevna’nın beni nasıl beklediklerini bildiğim için hiç olmazsa Nataşa’ya o gün gelemeyeceğimi postayla bildirmeyi düşündüm. Ama Anna Andreyevna’ya mektup yazamadım. Nataşa’nın hastalığı sırasında gönderdiğim mek-

tuptan sonra bir daha yazmamamı rica etmişti. "Bizimki mektubu görüncə surat asıyor." diyordu. Zavallıcık, mektupta ne olduğunu hem öğrenmek istiyor, hem bir türlü soramıyor. Bütün gün, kendi kendini yiyordu. Beni de mektupla boşuna heyecanlandırırsın. On satıra ne sığdırılır ki!" Bunun için yalnız Nataşa'ya yazdım, eczaneye giderken mektubu postaya verdim.

Elena o aralık tekrar uyudu. Uykuda hafif inleyip titriyordu. Doktor iyi bilmişti: Kızda şiddetli bir baş ağrısı vardı. Hatta zaman zaman bağırarak uyanıyordu. Bana öfkeyle bakıyor, sanki ilğimden, ona bakmamdan sıkılıyordu. Doğrusu buna çok içermiştim.

Saat on birde Masloboyev geldi. Endişeli, biraz da dalgındı. Kapıdan uğramıştı, bir yere gitmek için acele ediyordu. Etrafa bakınarak:

- Birader, dedi, evinin ahım şahım olmadığını tahmin ediyordum; ama böylesini de beklemiyordum doğrusu. Ev değil, sandık! Bunun da önemi yok diyelim; ama böyle türlü türlü dert, sıkıntı arasında çalışmak da zor. Bunu daha dün, Bubnova'ya giderken düşünüyordum. Ben yapı olarak da, sosyal durumum itibarıyla de kendisine hayrı dokunmayıp başkalarına akıl öğreten insanlardanım birader. Şimdi dinle beni! Belki yarın, belki öbür gün sana tekrar uğrarım. Sen de bu pazar sabahı bana mutlaka gel. O zamana kadar umarını ki kızcağızın işi de biter. Hem ciddi konuşalım seninle; seni sıkıya almalıyım. Böyle yaşanmaz. Dün sadece hafiften dokundum sana; ama şimdi mantık yoluyla ispata çalışacağım. Hem rica ederim, benden bir müddet için para almayı şerefsizlik mi sayıyorsun?

- Dur canım, kavgayı bırak da dünkü meseleyi orada nasıl bağladığınız onu anlat.

- Ne olacak, her şey gayet iyi bitti, istediğimiz gibi oldu; anlıyorsun değil mi?.. Eh, bana müsaade, vaktim yok. Sadece kapıdan uğrayıp meşgul olduğumu, seninle uğraşacak halde olmadığımı söylemek istedim. Gelmişken şunu da sorayım: Çocuğu bir yere mi bırakacaksın, yoksa yanında mı alıkoymak istiyor-

sun? Düşünüp bir karar ver.

- Bunu henüz kararlaştırmadım. Açık söyleyeyim, bana yol gösteresin diye seni bekliyordum. Onu yanımda nasıl alıkoyabilirim?

- Bu da mesele mi?.. Hizmetçi gibi bana yardımcı olsun diye kalsın.

- Lütfen biraz yavaş konuş Maslobojev. Hasta olduğu halde aklı sevgilisinde. Seni görünce nasıl ürperdiğinin farkına vardım. Dün olanları hatırladı belki.

Elena'nın huyundan, dikkatimi çeken özelliklerinden bahsettım. Maslobojev ilgilendi. Çocuğu bir aile yanına vermenin iyi olacağını, -ihtiyarlarımızı kastederek- tanıdığım böyle bir aile olduğunu ilave ettim. İşin garibi, Maslobojev Nataşa'nın hikâyesinin bir kısmını biliyordu. Nereden bildiğini sorunca:

- Duydum bir kere; bir işi incelerken kulağıma geldi. Prens Valkovski'yi tanıdığımı söylemiştim ya. Evet, kızı o ihtiyarlara göndersen iyi edersin; çünkü sana yük olur.

Ha, bir de şu var: Kıza nüfus cüzdanı gerek. Ben bu işi hallederim, hiç merak etme. Hoşça kal, Vanya. Bize sık sık uğra, olur mu? Uyuyor mu?

- Galiba.

Maslobojev gider gitmez Elena bana seslendi: :

- Kimdi o adam?

Sesi titrekti. O sabit, biraz da mağrur -başka tabir bulamıyorum- bakışını üzerime dikmişti.

Maslobojev'in adını söyledim. Onu Bubnova'nın elinden bu adamın yardımıyla kurtardığımı, Bubnova'nın ondan ödö koptuğunu da ilave ettim. Hatırladığı şeylerden olmalı. Yanakları birden alev yalamış gibi kızardı. Dikkatle bana bakarak:

- Bubnova buraya gelmez mi dersiniz? diye sordu.

Elena'yı, bunun mümkün olmadığına inandırdım. Sustu. Ateş gibi parmaklarıyla elimi kavradı. Sonra birdenbire akına

bir şey gelmiş gibi elini geri çekti. "Neden acaba?.. Benden bu derece nefret etmesinin sebebi ne olabilir ki?" diye düşündüm. Huyu mu böyleydi?.. Yoksa çektiği acılar yüzünden kimseye güvenemez hale mi gelmiş?

İlaçların hazır olacağı saatte hem eczaneye hem de arada bir yemek yediğim lokantaya gittim. Beni tanıdıkları için veresiye alabiliyordum. Evden getirdiğim sefer tasına Elena için bir porsiyon tavuk suyu koydurdum. İçmedi. Çorbayı sobanın üstüne bıraktım.

İlacını verdikten sonra çalışmaya oturdum. Uyuduğunu sanmıştım. Bir ara o yana bakınca Elena'nın başını kaldırarak beni seyrettiğini fark ettim; ama bunu ona belli etmedim.

Sonunda uyudu. Beni sevindiren tarafı ise sakın sakın sayıklamadan, inlemeden uyumasıydı. Düşünmeye daldım. Nataşa o gün, ona uğramayışımın sebebini bilmediği için hem darılacak, hem de bana en çok ihtiyacı olduğu sırada onu aramadığıma üzülecekti... Belki bana vereceği bazı şeyler vardı. Aksi gibi, yardımına koşamıyordum!

Anna Andreyevna'ya gelince, yarın karşısına ne yüzle çıkacağımı bilemiyordum. Düşünüp taşındıktan sonra birdenbire, bir koşu gidip her ikisine de uğramaya karar verdim. İki saatte gidip gelirdim. Elena uyuyordu; farkına varmazdı. Kalkıp paltomla şapkamı aldım. Tam çıkmaya hazırlanırken Elena, birdenbire seslendi. Şaşırdım; acaba mahsus mu uyumuş görünüyordu?

Şunu da söyleyeyim: Elena benimle konuşmak istemiyor gibi görüldüğü halde bir yandan da ikide bir sesleniyor, şunu bunu soruyordu. Buna memnun olduğumu itiraf etmeliyim.

Yanına gelince:

- Beni nereye göndereceksiniz? diye sordu. Genellikle sorularını birdenbire soruyordu. Bunu ilk anda anlayamadım bile.

- Demin ahababınıza, beni başka bir eve götüreceğinizi söylüyordunuz. Hiçbir yere gitmek istemiyorum.

Üzerine eğilip baktım. Yine ateşi vardı; bir nöbet geçiriyordu.

Teselli etmeye, yatıştırmaya çalıştım. Yanımda kalmak istiyorsa onu hiçbir yere göndermeyeceğimi söyledim. Bir yandan da şapkamla paltomu çıkardım. Bu haldeyken onu tek başına bırakmaya cesaret edemiyordum. Kalmak istediğimi hemen anladı.

- Hayır, hayır, siz gidin! dedi. Uykum var, hemen uyuyacağım.

- Ama seni nasıl yalnız bırakayım? Gerçi iki saate kalmaz dönerim ama...

- İyi işte, gidin. Ben bir yıl hasta yatsam, her gün beni evde mi bekleyeceksiniz?

Gülümser gibi oldu. içten gelen iyi bir duyguyla mücadele eder gibi garip bir bakışla beni süzdü. Bütün insancılığına, haşın görünüşüne rağmen iyi, şefkatli bir kalbi olduğu belliydi.

Önceden Anna Andreyevna'ya koştum. Kadıncağız sabırsızlıktan çatlayacaktı. Beni görür görmez azarlamaya başladı. Nikolay Sergeyiç yemeği yer yemez sokağa çıkmış, nereye gittiğini haber vermemişti... İçimde, ihtiyar kadının her zamanki gibi imalarıyla kocasına her şeyi açıkladığı hissi uyandı. Kendisi de, böyle bir sevinci onunla paylaşmadan yapamayacağını ağzından kaçırır gibi oldu; ama Nikolay Sergeyiç'in yüzü onun söyleyişiyle kara bulut gibi olmuş, hiç ses çıkarmamış. Yemekten sonra ansızın sokağa çıkmış...

Anna Andreyevna bunları anlatırken bile korkudan titriyordu. Nikolay Sergeyiç'in gelişine kadar gitmemem için yalvarıyordu. Bunun mümkün olmadığını kesin olarak söyledim. Hatta belki yarın da uğrayamayacağımı, bunu haber vermek için geldiğimi ilave ettim. Âdeta kavga edecek olduk. Anna Andreyevna ağlamaya başladı, acı acı sitem etti. Ancak ben kapıya doğrulurken birdenbire boynuma atıldı. Onun gibi "kimsesiz" e, "öksüz" e darılmamamı, sözlerini fenaya yormamamı rica etti.

Nataşa'yı ummadığım halde yine yalnız buldum. Garibime giden şey - dün ve her zaman olduğu gibi - gelişime sevinmiş görünmemesiydi. Sanki onu kızdırmış yahut vakitsiz gelmiş gibiydim. Alyoşa'nın gelip gelmediğini sorunca, elbette geldiğini,

yalnız çok oturmadığını söyledi.

Düşünceli bir tavırla:

- Bu gece gelmeye söz verdi; diye ilave etti.

- Dün gece gelmiş miydi?

- H... hayır...

Sonra çabuk çabuk konuşarak:

- Bir engel çıkmıştı da... Ya sen ne yaptın Vanya? diye sondu.

Konuyu değiştirmek istediğini anladım. Dikkat ettim, üzgün görünüyordu. Kendisini incelediğimi fark edince bakışları değişerek sertleşti.

"Yine bir üzüntüsü var ama söylemek istemiyor..." diye düşündüm. Elena'nın hikâyesini bütün ayrıntısıyla anlattım. Şaşkınlığını gösterecek kadar ilgilendi; sonra:

- Aman Yarabbi, hasta haliyle onu tek başına nasıl bıraktın! diye bağırdı.

Gelmeye niyetim olmadığı halde, sırf onu gücendirmemek, bir işi varsa yardım etmek için geldiğimi söyledim.

Biraz düşündü:

- İş mi?.. Evet, sana ihtiyacım var, Vanya. Var ama artık başka sefere kalsın. Bizimkilere uğradın mı? Bunu da anlattım.

- Evet; babamın bütün bu haberleri nasıl karşılayacağını Tanrı bilir. Hoş ortada haber denecek ne var?

- Daha ne olsun! Böyle büyük bir değişiklik...

- Evet, öyle... Nereye gitti acaba? Geçen sefer, bana geldiğini sanmıştınız. Bana bak Vanya, mümkünse yarın bana uğra, belki söyleyeceklerim olur... Seni fazla rahatsız etmeye de çekiniyorum. Şimdi eve, misafirinin yanına git artık. Evden çıkalı iki saat olmuştur herhâlde.

- Oldu. Hoşça kal Nataşa. Alyoşa, bugün sana karşı nasıldı?

- Nasıl olsun, iyiydi... Bunu merak etmene şaştım doğrusu.

- Hoşça kal kardeşim.

- Güle güle...

Bana kayıtsızlıkla el uzattı. Veda eden bakışlarımla karşılaşmamak için başını çevirdi. Ondan şaşkınlık içinde ayrıldım. Kendi kendime "Düşünceli olmakta haklı; durumu iç açıcı değil... Yarın kendisi hepsini bir bir anlatır bana!" diye düşünüyordum.

Eve dönerken pek üzgündüm. İçeri girer girmez şaşkınlık içinde durakaldım. Elena sedire oturmuş, derin bir düşünceye dalmış gibi başını göğsüne bırakmıştı. Sanki dalgınlıktan fark etmeyerek girişime aldırış etmedi. Yanıma gelince bir şeyler mırıldandığını duydum. "Sayıklıyor mu?" diye düşündüm. Yanına oturarak kolumla sardım.

- Elena, nen var kızım?

- Gideceğim buradan... Ona gitsem daha iyi... Şaşırdım.

- Nereye, kime gideceksin?

- Ona, Bubnova'ya. Ona çok borcumuz olduğunu, annemin cenazesini kendi parasıyla kaldırdığını söylüyor... Anneme küfredmesini istemem. Orada çalışır, hepsini öderim. O zaman kendim çıkarım. Şimdi ona gitmem gerek.

- Kendine gel Elena, oraya gidilir mi! O kadın canını çıkarır senin, öldürür!

Elena heyecanla atıldı:

- Öldürsün, çıkarsın canımı!.. Yalnız ben değilim ya; benden çok daha iyi kimseler de acı çekiyor. Bunu sokakta dilenen bir kadından duydum. Ben fakirim, fakir kalmak istiyorum. Ömrümün sonuna kadar fakir kalacağım. Annem ölürken bunu bana emretti. Çalışacağım... Hem bu elbiseyi giymek istemem!

- Yan çarşıdan sana başka bir entari alırım. Kitaplarını da getiririm. Bende kalırsın. Kendin istemezsen kimseye vermem seni, üzülme.

- Hizmetçi olarak bir eve girerim.

- Peki, kızım, nasıl istersen. Şimdilik yat da uyu; fakat hasta kızcağız bu sefer ağlamaya başladı. Ağlaması hıçkırıklarla kesi-

liyordu. Ne yapacağımı şaşırdım. Su getirip şakaklarını, başını ıslattım. Sonunda Elena bitkin bir halde sedire yıkıldı, yeni bir titreme nöbeti başladı. Elime ne geçtiyse üzerine örtüp bastırdım. Nihayet uyudu; ama kuşkulu bir uykuyla, her an ürperip uyanıyor, yeniden dalıyordu. O gün çok dolaşmadığım halde çok yorgundum; erkenden yatmaya karar verdim. Kafam çeşitli düşüncelerle doluydu. Bu kızla başım derde gireceğini şimdiden anlıyordum; fakat en çok Nataşa ve işleri için üzüliyordum. Kısacası, o uğursuz gecedeki kadar berbat bir duruma düştüğümü nadiren hatırlıyorum.

IX

Geç vakit, saat ona doğru, hasta olarak uyandım. Başım dönüyor, ağrıyordu. Elena'nın yatağına baktım, boştu. O anda kulağıma sağdaki küçük odamdan, süpürge hışırtısına benzer bir takım sesler geldi. Dışarıya baktım, Elena bir elinde süpürge, öbür eliyle mahut gecedan beri üstünden çıkarmadığı süslü entarisinin eteğini toplamış, odayı süpürüyordu. Soba için hazırlanmış olanları bir köşeye istiflemiş, masayı silmiş, çaydanlığı pırl pırl etmişti. Kızcağz iyice işe girişmişti.

- Aşk olsun Elena, sana ortalığı süpür diyen mi var! diye söyledim. Hastasın kızım. Buraya hizmetçilik etmeye mi geldin?

Elena doğrularak gözlerini bana dikti.

- Burayı kim süpürecek öyleyse? Artık hasta değilim.

- Seni çalıştırmak için getirmedim Elena. Yoksa Bubnova gibi bedavadan oturmanı başına kakacağım mı korkuyorsun?

Sonra, şaşkınlıkla:

- Hem şu pis süpürgeyi de nerede buldun Tanrı aşkına? Benim değil bu., diye ilave ettim.

- Benim. Ben getirdim. Dedemin evini ben süpürüyordum.

Süpürge o zamandan sobanın arkasında kalmıştı.

Odama düşünceli bir halde döndüm. Belki yanıliyordum; ama bana, evimde bağırarak Elena'nın ağına gidiyor, yaptığım iyiliğin altında kalmak istemiyor gibi geldi. "Tahminim doğrusa pek çetin bir çocuk!" diye düşündüm.

Biri iki dakika sonra Elena içeri girip sedire, dünkü yerine sessizce oturdu. Zaman zaman inceleyen bakışıyla beni süzüyordu. O aralık çayımızı hazırladım. Bir bardak çayla bir dilim beyaz ekmek verdim. Ses çıkarmadan aldı. Yirmi dört saatten beri ağzına, bir lokma koymamıştı.

Eteğinin kenarının çamurlandığını fark edince:

- Gördün mü? dedim... Şu pis süpürgeyle güzel elbiseni kirllettin.

Elena üstünü başını çabucak gözden geçirdi, sonra beni şaşkınlığa uğratan bir şey yaptı. Görünüşte soğukkanlılığını hiç bozmadan çay fincanını masaya bıraktı. Ağır bir hareketle ince entarisinin eteğini iki eliyle kavradı, aşağıdan yukarıya yırtarak ikiye ayırdı. Sonra alev saçan gözlerini bana dikti. Yüzü kireç kesilmişti. Kızın deli olduğuna iyice inanmıştım.

- Ne yapıyorsun Elena? diye bağırardım. Heyecandan tıkanarak:

- Kötü bir elbiseydi bu! dedi. Niçin güzel dediniz? Yerinden fırlayarak:

- İstemem onu, yırtacağım, parça parça edeceğim!.. diye haykırıyordu. Ondan süs filan istemiyordum! Kendisi, zorla giydirdi. Zaten bir entarisini yırtmıştım. Bunu da yırtacağım, yırtacağım.. Yırtacağım!.

Entariyi olanca şiddetiyle didik didik etti. İşini bitirdiği zaman ayakta duracak hali kalmamıştı; sapsarıydı. Elena'nın hırçınlığını şaşkınlıkla seyrediyordum. O da, sanki kendisine karşı suç işlemişim gibi bana istihfafla bakıyordu. Artık bundan sonra ne yapmam gerektiğini biliyordum.

Vakit geçirmeden hemen o sabah ona yeni bir entari almaya karar verdim. Bu vahşi, kalbi katılaşmış küçük şeye ancak iyilik

tesir edebilirdi. Ömründe iyi insanlarla hiç karşılaşmamış gibi bir hali vardı. Bu iş için çok ağır bir ceza gördüğü halde yeniden elbisesini yırtmıştı.

Bitpazarından oldukça iyi, sade bir entari ucuza alınabilirdi; ama aksi gibi, o sırada tamamıyla parasızdım. Gece, yatarken, bir miktar para alabileceğim bir yere uğramaya karar verdim. Bitpazarı yolumun üzerindeydi. Şapkamı aldım; Elena, bir şey bekliyormuş gibi gözlerini benden ayırmadan bakıyordu.

Dün ve önceki günkü gibi kapıyı kilitlemek için, anahtarını alırken:

- Beni gene kilitleyecek misiniz? diye sordu.

- Buna gücenme yavrum. Ben yokken birisi gelebilir onun için kilitliyorum. Hastasın, korkabilirsin. Belli olmaz, bakarsın Bubnova damlayıverir...

Bunu mahsus söyledim. Aslında ona güvenmediğim, kaçacağından şüphelendiğim için kilitliyordum; bir müddet ihtiyatlı davranmağa karar vermiştim. Elena ses çıkarmadı; kapıyı kilitleyerek çıktım.

Tanıdığım bir yayınevi sahibi vardı. Üç yıldır cilt cilt muazam eserler çıkarıyordu. Dara düştükçe ona başvuruyordum. Hiç bekletmeden avans verirdi. Bu defa da ona gittim, yirmi beş ruble alabildim. Karşılık olarak bir hafta içinde derleme bir makale hazırlayacaktım. Romanımdan zaman ayırıp bunla ilgilenecektim. Sıkıştığım zamanlar hep böyle yapardım.

Parayı bulur bulmaz doğru bitpazarına gittim. Orada tanıdığım ihtiyar bir eskici kadını buldum. Elena'nın aşağı yukarı boy ölçüsünü verdim. Kadın hemen açık renk bir basma entari buldu. Belki ancak bir defa suya girmiş, sapa sağlam ve çok ucuz bir entariydi. Yanına bir de boyun atkısı aldım. Hesap görürken, Elena'nın palto gibi bir şeye de ihtiyacı olduğunu düşündüm. Hava soğuktu, çocuğun dışarıda giyecek elbisesi yoktu; fakat bunu başka bir sefere bıraktım: Elena alingan, gururlu bir kızdı. Aldığım entariyi bile nasıl karşılayacağından endişeliydim. Hâl-

buki gördüklerim içinde en sade, en göze çarpmayanını seçmiştim. Yine de biri pamuklu, öbürü yün iki çift çorap almadan yapamadım. Bunları hastalığını odanın soğukluğunu bahane ederek kabul ettirecektim. İç çamaşırlarına da ihtiyacı vardı; ama bunu daha sonraya, Elena'nın bana daha çok alıştığı zamana bırakmaya karar verdim. Bu arada Elena'yı memnun edecek bir şey de, yatağının önüne germek için eski bir perde, de aldım.

Aldığım eşyayla birlikte öğleyin, bir buçukta eve geldim. Sokak kapısının kilidi gayet sessizce açıldığı için Elena girdiğimi duymadı. Masanın önünde kitaplarımla kâğıtlarıma baktığının farkına vardım. Ayak sesimi duyunca, okuduğu kitabı hızla kapayarak masadan ayrıldı, kızarmıştı. Kitaba göz attım. Bu, ayrı bir cilt halinde çıkan ilk romanımdı. Kitabın kapağında adım da yazılıydı.

"Beni niye kapattın sanki?" gibilerinden:

- Siz yokken birisi kapıyı çaldı, dedi
- Doktor olmasın, hiç seslenmedin mi, Elena?
- Hayır.

Paketi açarak aldığım elbiseyi çıkardım.

- Al şunu Elena; üstün başın pek yıpranmış... Bu sana gündelik olur... Çok para vermedim. Bunun için üzülme, topu topu bir ruble yirmi kopek tuttu. Güle güle giy...

Entariyi yanına bıraktım. Kıpırmızı oldu, bir müddet gözlerini açarak bana baktı. Bakışında hem şaşkınlık hem de sanki utanç vardı. Yine de gözlerinde tatlı, kısıp parıltılar belirdi. Ses çıkarmadığını görünce tekrar masaya döndüm. Hareketimin onu ne kadar şaşırttığı, halinden belliydi. Yere bakarak sessizce oturuyor; ama güçlkle kendini tutuyordu.

Başımın dönmesi ve ağrısı gittikçe artıyordu. Temiz havanın da faydası dokunmamıştı. Hâlbuki Nataşa'ya gitmem gerekiyordu. Dünden beri merakım azalacak yerde büsbütün artmıştı. Bir ara kulağıma, Elena beni çağırıyormuş gibi geldi. O yana baktım.

Başını öbür yana çevirmiş, sedirin örtüsünü çekiştiriyordu.

- Artık sokağa çıkarken kilitlemeyin beni, dedi. Sizden bir

yere gitmem.

- Peki, öyle olsun. Yalnız yabancı falan gelirse?..

- Öyleyse anahtarı bana bırakın, içerden kilitlerim. Kapıyı çalana evde yok derim.

"Bundan kolay ne var!" demek ister gibi bana içi yaramaza kaçan gözlerle baktı. Sonra, cevap vermeme vakit bırakmadan, birdenbire:

- Çamaşırınızı kim yıkıyor? diye sordu.

- Bu evde bir kadın var; ona veriyorum,.

- Ben çamaşır yıkamasını bilirim. Dün yemeği nereden aldınız?

- Lokantadan...

- Yemek de yapabilirim. Bundan sonra yemeğinizi ben yapacağım.

- Daha neler! Ne yemek yapabilirsin ki sen! Hem bunu ne diye konuşuyoruz sanki!

Elena sustu, gözlerini yere indirdi. Sözlerimin onu üzdüğü belliydi. On dakika kadar ikimiz de konuşmadan durduk. Elena başını kaldırmadan, birdenbire:

- Çorba, dedi.

Şaşırdım:

- Ne çorbası?

- Çorba yapmasını bilirim. Annem hastayken ben yapardım. Çarşıya giderdim. Yanına oturarak:

- Ne kadar gururlusun, Elena, dedim. Ben içimden gelerek hareket ediyorum. Yalnızsın, kimsesiz ve mutsuzsun. Gücüm yettiği kadar sana yardım etmek istiyorum. Bu durumda olsam sen de bana aynı şeyi yapardın; ama benim gibi düşünmek istemediğin için ufak hediyemi kabul etmek bile zoruna gidiyor. Hemen karşılığını vermek, çalışarak ödemek istiyorsun. Sanki karşında, Bubnova gibi, yaptıklarını başına kakacak birisi var... Ayıp ediyorsun, Elena.

Cevap vermedi, dudakları titriyordu. Konuşmak istiyor;

ama kendini tutuyordu. Nataşa'ya gitmek için kalktım. Bu defa anahtarı Elena'ya bıraktım. Birisi kapıyı çalarsa, kim olduğunu sormasını, tembih ettim.

Nataşa'ya bir hal olduğuna, bunu, birkaç kere yaptığı gibi benden sakladığına yüzde yüz emindim. Ne olursa olsun, sırnaşıklığımla kızdırmamak için sadece kapıdan uğrayıp sormaya karar verdim.

Tahminim doğru çıktı. Beni, hoşnutsuzluğunu gösteren sert bir bakışla karşıladı. Bu durumda hemen gitmem gerekiyordu; ama yine de olduğum yerden ayrılamıyordum.

- Bir dakika için uğradım Nataşa. Sana akıl danışmaya geldim. Şu misafirimi ne yapayım?

Telaşla Elena'dan bahsetmeye başladım. Nataşa sessizce dinledi. Sonra:

- Ne fikir vereyim bilmem ki Vanya, dedi. Tuhaf bir çocuk olduğu anlaşılıyor. Belki çok ezilmiş, korkmuştur. Şimdilik evinde alıkoy; hiç olmazsa sağlığı düzelsin. Bizimkilere mi götürmek istiyorsun?

- Benden bir yere gitmeyeceğini söylüyor. Hem, orada onu nasıl karşılayacaklarını Tanrı bilir. Doğrusu ben de ne yapacağımı şaşırdım. Sen nasılsın canım? Dün biraz rahatsızdın galiba, değil mi?

Dalgın bir şekilde:

- Öyle... Hâlâ başım ağrıyor, dedi. Bizimkilerden kimseyi gördüğün var mı?

- Hayır. Onlara yarın gideceğim. Yarın cumartesi ya...

- Eee, ne olacak?

- Akşam Prens gelecekti...

- Biliyorum. Sonra?

- Hiç... öylesine söyledim işte.

Nataşa karşımda durdu, sabit bir bakışla gözlerimin içine uzun uzun baktı. Bakışında kesinlik, inatçılık, aynı zamanda ateşli, hummalı parıltılar vardı.

- Sana bir şey söyleyeyim mi Vanya, dedi; ne olursun, git! Beni son derece rahatsız ediyorsun...

Doğrularak derin bir hayretle ona baktım. Sonra âdeta korkuyla:

- Nataşa, yavrum, ne oldu sana, neyin var? diye bağırdım.

- Hiç. Yarın hepsini öğrenirsin; ama şimdi yalnız kalmak istiyorum... Anladın mı Vanya?.. Hemen git, seni görmeye tahammül edemiyorum, acı geliyor bana.

- Hiç olmazsa şu kadarını söyle...

- Yarın, hepsini yarın öğrenirsin! Aman Yarabbi, gitmeyecek misin sen!..

Odasından çıktım. Neye uğradığımı bilmiyordum. Mavra arkamdan antreye koştu.

- Ne oldu, kızdı mı?.. Korkudan yanına yaklaşamıyorum.

- Ne oldu ona?

- Ne olacak, bizimkinin üçüncü gündür adım attığı yok... Hayretle:

- Nasıl olur? dedim. Dün bana, sabah geldiğini, akşam ayrıca gelmek istediğini söylemişti.

- Yok canım! Ne sabah ne akşam geldi. Dedim ya, üç gündür ortalarda yok. Demek dün sabah geldiğini mi söyledi?

- Evet, öyle dedi.

- Herifin gelmediğini sana bile açıklamaktan çekindiğine göre pek yüreğine oturmuş. Yaman herif doğrusu!

- Peki, ne olacak şimdi? diye bağırdım. Mavra kollarını iki yana açarak:

- Ben de kızcağızı ne yapacağımı bilemiyorum, dedi. Dün beni iki kere ötekinin evine gönderdi; ama sonunda geri çevirdi. Bugün benimle de konuşmaz oldu. Hiç olmazsa sen öbürüne git, görüş. Ben Nataşa'yı yalnız bırakmaya korkuyorum.

Heyecandan aklımı kaybedecek duruma geldim. Koşa koşa aşağı indim. Mavra arkamdan:

- Akşama gelecek misin? diye seslendi.

İnerken:

- Bakalım, dedim. O zamana kadar başıma bir hal gelmez, sağ kalırsam, belki haber almak için yalnız sana uğrarım.

Gerçekten, âdeta kalbimin tam ortasında bir bıçak hissediyordum.

Doğruca Alyoşa'ya gittim. Küçük Morskaya sokağında babasının evinde oturuyordu. Prens yalnız olduğu halde hayli geniş bir dairede oturuyordu. Alyoşa'nın çok güzel iki odası vardı. O güne kadar ona pek az, hatta galiba yalnız bir defa uğramıştım. Hâlbuki o, hele Nataşa ile yaşamaya başladığı ilk sıralar bana sık sık uğrardı.

Onu evde bulamadım. Dairesine geçerek bir mektup bıraktım:

"Siz galiba aklınızı kaybettiniz Alyoşa. Salı akşamı, babanız Nataşa'ya namınıza evlenme teklifi ederken buna ne derece sevindiğinize şahittim. Şu halde şimdiki halinizin hayli tuhaf olduğunu kabul edersiniz. Nataşa'nın ne durumda olduğundan haberiniz var mı? Bu mektubumun müstakbel karınıza karşı hareket tarzınızın son derece yakışıksız, serserice olduğunu size hatırlatacağını umarım. Size akıl hocalığı etmeye hakkım olmadığını bildiğim halde kendimi tutamadım.

Ayrıca, Nataşa'nın bu mektuptan haberi yok. Bana sizden bahseden o değil."

Zarfı kapayarak masaya bıraktım. Uşaktan, Aleksey Petroviç'in şu sıralar hemen hemen hiç evde durmadığını, ancak sabaha karşı döndüğünü öğrendim.

Güçlkle eve kadar yürüyebildim. Başım dönüyor, dizlerim kesiliyordu. Kapıyı açık buldum. Nikolay Sergeyiç İhmenev beni bekliyordu. Masanın önüne oturmuş, sessiz bir şaşırmayla Elena'yı süzüyordu. Kız da aynı sessizlik içinde, hayret dolu bakışlarını ona dikmişti. İhtiyarın bu çocuğu ne kadar tuhaf bulacağını düşündüm.

Nikolay Sergeyiç etrafa bakınarak:

- Bir saattir seni bekliyorum birader, dedi. Doğrusu böyle bir durumla karşılaşacağım aklımdan geçmemişti.

Elena'yı göstererek belirsizce göz kırptı. Bakışında şaşkınlık vardı; fakat biraz dikkat edince adamcağızın kederli, endişeli olduğunu fark ettim. Her zamankinden daha solgun görünüyordu. Hep o endişeli, telaşlı haliyle:

- Hadi otur şuraya, otur, dedi. Bir iş için acele acele geldim. Neyin var senin? Nedir o yüzünün hali?

- Biraz keyifsizim. Sabahtan beri başım dönüyor.

- Aman dikkat et Vanya, ihmale gelmez böyle şeyler. Üşütün herhâlde.

- Hayır, sinir buhranı... Olur bazen. Siz de pek iyi görünmüyorsunuz, Nikolay Sergeyiç.

- Bir şeyim yok. Biraz acele yürüdüm. Bir mesele var da... Otur.

Sandalyeyi çekip tam karşısına oturdum. İhtiyar bana doğru biraz eğilerek:

- Kıza bakmadan, başka şeyden bahsediyormuşuz gibi konuş, diye fısıldadı. Kim bu misafir?

- Sonra anlatırım Nikolay Sergeyiç. Zavallı bir öksüz... Buranın eski kiracısı, pastanede ölen Smith'in torunu oluyor.

- Yaaa, demek adamın torunu da varmış! Tuhaf çocuk... Gözlerini dikip hiç ayırmadan bakıyor. Vallahi, beş on dakika daha gelmeseydin dayanamaz giderdim. Kapıyı açmak istemiyordu. Gelişimden şu ana kadar bir kelime söylemedi; bambaşka bir çocuk. Ürktüm doğrusu... Peki, burada ne işi var onun? Herhâlde dedesinin öldüğünü bilmeden geldi, değil mi?

- Evet. Çok talihsiz, ölürken ihtiyarın dilindeydi.

- Hımm!.. Dedesinin torunu bu... Neyse bunu sonra anlatırsın. Bu talihsiz kıza belki biraz yardım ederiz... Şimdilik onu bir yere yollasak nasıl olur oğlum? Seninle konuşacak önemli şeyler var.

- Gidecek yeri yok ki. Burada oturuyor. İhtiyara durumu kısaca anlattım. Elena'nın henüz çocuk olduğunu, serbestçe konuşabileceğini ekledim.

- Orası öyle... çocuk elbet... Ama şaşıtm bu işe oğlum. Demek burada kalıyor... Aman Tanrı'm!

İhtiyar Elena'yı yeniden hayretle süzdü. Kendisinden bahsedildiğini hissedenden Elena başını eğmiş, parmaklarıyla sedir örtüsünü çekiştiriyordu. Üzerine tıpa tıp gelen yeni entarisini giymişti. Belki yeni elbisesinin şerefine saçları da her zamankinden daha güzel taranmıştı. Bakışlarında o garip vahşilik olmasa çok sevimli bir kızcağız sayılırdı. İhtiyar tekrar başladı:

- Kısa ve açık olarak söyleyeyim oğlum; önemli, karışık bir meseleyle karşı karşıyayım.

Yere bakarak, ağır başlı, düşünceli bir tavırla oturuyordu. Acele etmesine, "kısa ve açık" konuşacağını söylemesine rağmen nereden başlayacağını bir türlü kestiremiyordu. "Bakalım, ne çıkacak?" diye düşündüm.

Öksürerek yan gözle bana baktı, kızardı. Kızarcınca beceriksizliğine kızdı; sonra da başlamaya karar verdi:

- Zaten uzun boylu anlatacak bir şey yok. Sen de biliyorsun... Kısacası, prensi düelloya davet ediyorum. Sana da bu işle meşgul olup, şahitliğimi yapman için ricaya geldim.

Kendimi hızla iskemlenin arkasına bırakarak, şaşkın şaşkın İhmenev'e baktım.

- Ne bakıyorsun öyle? Deli değilim.

- İyi; ama müsaade buyrun Nikolay Sergeyiç, sebep ne? Hem de nasıl olur...

- Sebep, ha!.. Oh maşallah!..

- Peki, peki... Ne söyleyeceğinizi biliyorum ama bundan elinize ne geçecek? Doğrusu, anlayamadım.

- Anlayamayacağını biliyordum zaten. Dinle, davamız bitti. Yani bugünlerde bitiyor; ufak tefek formaliteler kaldı... Mahkûm

oldum. On bin ruble ceza vereceğim. Ihmenevka'yı satıp ödeyeceğim. Böylece o namussuz herif alacağını alır, ben de borcumu çiftliğimle ödeyip onunla bütün ilgimi keserim. O zaman rahatlayacağım. "Saygıdeğer prensim, iki senedir bana etmediğiniz hakaret kalmadı. Adımı, aile şerefimi lekelediniz. Hepsine katlanmak zorundaydım. O zaman size düello teklif edemezdim. Yüzüme karşı, "Yağma yok, bana er geç vermek zorunda olacağın borcundan kurtulmak için beni vurmak istiyorsun!" derdiniz. Olmaz, önce davanın sonucunu bekleyelim, sonra, görüşürüz! Şimdi saygıdeğer Prens, dava lehinize sonuçlandı. Böylece hiç bir engel kalmadı. Hadi, buyurun düelloya!.." Mesele bundan ibaret, Vanya. Sence, benim her şey, her şey için öç almaya hakkım yok mu?

Bakışı alevlendi. Ses çıkarmadan onu seyrediyordum. Gizlediği düşüncelerini anlamak istiyordum.

- Beni dinleyin Nikolay Sergeyiç, dedim. Benimle tamamıyla açık konuşabilir misiniz?

- Elbette...

- Açık söyleyin, düelloyu sadece öç almak için mi istiyorsunuz; yoksa başka bir amacınız da var mı?

- Bilirsin, Vanya, bazı konuları kimseye açmam; fakat bu konuşmamız başka... Zaten sen de zekânla, bu konuya değinmeden olmayacağını anlamışsın.. Evet, bir de başka amacın var: Düşmüş kızımı bulunduğu kötü yoldan çıkarmak istiyorum.

- Düellonuzla bunu nasıl yapabileceksiniz?.. Sorun burada.

- Orada kurulan planlara engel olacağım; ama bak, sakın böyle hareket ederken babalık şefkati veya buna benzer zaafılara kapıldığımı sanma. Bunların hepsi saçma! Kalbimdekileri kimseye açmam ben. Sen de bilemezsin. Kızım beni, evimizi bıraktı, aşığına gitti. Ben de onu kalbimden koparıp attım, temelli attım. O akşamı hatırlıyorsun, değil mi? Resminin karşısında ağladığımı görerek, bundan onu affetmek istiyorum anlamını çıkarma. Onu o zaman bile affetmedim. Onun için -özellikle bugünkü ha-

liyle- ağlamıyordum; kaybettiğim mutluluğa, boş hayallerime ağlıyordum. Sık sık da ağlıyorum... Vaktiyle evladımı dünyada her şeyden çok sevdiğimi itiraf etmekten nasıl çekinmiyorsam, bunu da apaçık söylerim. İhtimal bunlar; şimdiki halime taban tabana zıt düşüyor. Bana, kızını evladın saymadığına, geleceğiyle ilgilenmediğine göre onun için kurulan tasarılar ne diye karışyorsun? diyebilirsin. Cevap vereyim: Önce alçak, düzenbaz bir adamın zaferine engel olmak istiyorum. Ayrıca, bunu yapmakla insanlık adına hareket ettiğime inanıyorum. Ortada kızım olmasa bile zayıf, savunmasız, aldatılmış ve her gün biraz daha uçuruma sürüklenen bir insan var. Bu işe doğrudan doğruya karışamam; ama dolayısıyla, düello yoluyla girebilirim. Beni vururlarsa, yahut kanımı dökerlerse, bunu hiçe sayar, cesedimi çiğneyip katilimin oğluyla nikâhlanmaya gider mi dersin? Hatırlarmısın, sen okuma öğrenirken bir kitapta, bir kral kızının babasının ölüsü üstünden arabasıyla geçtiğini okumuştuk... Zaten düello meselesi ortaya çıkınca, bizim prensler evlenmeden kendileri vazgeçerler. Kısacası bu evlenmeyi istemiyorum; bozmak için elimden ne gelirse yapacağım. Şimdi ne istediğimi anladın mı?

- Hayır. Nataşa'nın iyiliğini istiyorsanız evlenmesine, yani şerefının kurtarılmasına nasıl engel olabilirsiniz? Önünde uzun bir hayat var; temiz bir isimle yaşamalı...

- Sosyetenin düşündüklerine metelik vermesin; öyle yapması gerekir. Onun için bu evlenmede en büyük şerefsizlik o adı topluluğa karışmak... bunu anlamalı. Asil gururu, cemiyete vereceği en iyi cevap olur. O zaman belki elimi uzatırım ona. Ondan sonra evladına çamur sıçratmaya kalkışsınlar da göreyim!

Bu çılgınca idealizm beni iyice şaşırtmıştı. Daha sonra İhmenev'in coşup kendine hâkim olamadan böyle konuştuğunu anladım.

- Düşünceniz fazla kurgusal. Bu yüzden de zalimce, dedim. Belki de kızınızdan, onu dünyaya getirirken kendisine vermediğiniz bir kuvvet bekliyorsunuz. Evlenmeye, prenseslik için mi razı oluyor? Hayır, seviyor; aşk bu, kader bu... Sonra, Nataşa'nın, muhitin hakkında düşündüğünü hiçe saymasını istiyor-

sunuz. Hâlbuki kendiniz buna pekâlâ önem veriyorsunuz. Prens size hakaret etti; daha doğrusu sizi, adi bir aç gözlülükle, ailesine girmek istemekle, kızıınıza prenses unvanı sağlamak için dolaplar çevirmekle suçladı. Şimdi Nataşa'nın evlenme teklifini reddederek bu iftiraları yalanlamasını istiyorsunuz. Evet, istediğiniz bu... Baksanıza, prensin düşündüklerine önem veriyor, hatasını kabul ettirmek istiyorsunuz. Onunla alay etmek, öç almak isteğine kızıınızın mutluluğunu feda ediyorsunuz. Buna bencilik değil de ne denir?

İhtiyar somurtmuş, kaşlarını çatmış, cevap vermiyordu. Sonunda:

- Haksızlık ediyorsun, Vanya, dedi; kirpiklerinde yaş damlaları parladı. Yemin ediyorum, haksızsın! Ama bırakalım bunu, kalbimi ters yüz edemem burada!

Kalkarak şapkasını aldı.

- Ben bu mutluluğa asla inanamam; diye devam etti. Kaldı ki araya girmesen de onların evleneceği yok...

- O da ne demek? Neden öyle düşünüyorsunuz? Yoksa bildiğiniz bir şey mi var?

- Yo, ayrıca bir bildiğim yok; fakat bu kurnaz tilki durup dururken böyle bir karar veremezdi. Hep dolaptır bunlar... Dediğim çıkacak, unutma bunu... Bir de evlenme işinin gerçekleştiğini düşün. Yani o adi herif bunda kendine göre esrarlı, kimsenin bilmediği bir hesapla bir çıkar buldu diyelim. Hoş buna da aklım yatmıyor ya- o zaman sen hak ver, kalbine sor. Nataşa bu şartlar içinde mutlu olabilir mi? Başına kakmalar, hakaretler... Oğlan ondan daha dostu iken soğumaya başladı. Evlenince büsbütün sırt çevirir, hırpalar, ezer onu. Erkek soğudukça öbür tarafın aşkı hararetlenir... Kıskançlık hayatlarını cehenneme çevirir. Bunun ayrılmaya, hatta cinayete kadar yolu var... Olmaz Vanya! Bunları tasarlamışsanız, sen de bu işin içindeysen, şimdiden söyleyeyim: Tanrı'ya cevap vereceksin; ama iş işten geçtikten sonra... Hadi, hoşça kal.

Durdurdum:

- Beni dinleyin, Nikolay Sergeyiç. Gelin şöyle bir karar verelim: bekleyelim. Emin olun, bu işle yakından ilgilenen yalnız ben değilim. Belki her şey, düello gibi zora dayanan yöntemlere başvurmadan, kendiliğinden iyiye gidecektir. Zaman her şeyi yoluna koyar. Hem de müsaadenizle, planınızın uygulanmasının oldukça güç olduğunun söyleyeyim. Prens düello teklifini zi kabul edeceğini nasıl düşünebilirsiniz?

- Neden kabul etmeyecekmiş? Ne söylediğinin farkında mısın?

- Yemin ederim ki kabul etmez. Ayrıca, ustalıklı bir bahane de bulur. Bunu ukalaca bir gururla yaparak sizi gülünç duruma düşürür.

- Kolumu kanadımı kırma benim Vanya! Teklifimi neden kabul etmesin? Yoo, sen şairsin, tam anlamıyla bir şairsin oğlum. Sana göre, onun benimle dövüşmesi ayıp mı? Ondan aşağı mıyım yani? İhtiyar bir adamım, hakarete uğramış bir babayım. Sen, hem bir Rus edebiyatçısı, hem de şerefli bir kimse olarak bu işte şahit vazifesi alabilirsin. Daha ne söyleyeyim... Ne demek istediğini anlamadım.

- Bakın görürsünüz... O öyle bahaneler bulur ki onunla dövüşmenin imkânsızlığını herkesten önce siz kendiniz kabul edersiniz.

- Hımm... Pekâlâ, dediğin gibi olsun. O halde bir müddet bekleyeyim. Zaman ne gösterecek bakalım; fakat bana söz ver oğlum: Konuştuklarımızdan Anna Andreyevna'ya katiyen bahsetmeyeceksin.

- Söz veriyorum.

- İkinci olarak da senden bu konuyu bana bir daha açmama nı rica ediyorum.

- Hay hay, o da olur.

- Son ricam da şu: Biliyorum, bize gelmek belki canını sıkıyor; ama yine de elinden geldiği kadar sık uğra. Bizim çaresiz Anna Andreyevna seni öyle seviyor ki ve... şey... seni pek arıyor;

anlıyorsun değil mi Vanya?

Kuvvetle elimi sıktı. İsteklerini yapacağıma içten söz verdim.

- Nazik bir mesele daha kaldı: Paran var mı? Şaşırdım.

- Param mı? diye tekrarlardım.

- Evet... -ihtiyar kızardı, gözlerini yere indirdi. Oturduğun eve, durumuna bakıyorum da, ya hesapta olmayan bir masraf falan çıkarsa diye düşünüyorum. Şu sıralar olabilir de... Bunun için oğlum, şimdilik her ihtimale karşı, şu yüz elli rubleyi al.

- Davanızı kaybettikten, hem de şimdilik kaydıyla bu kadar parayı nasıl verebiliyorsunuz?

- Anlamıyor musun Vanya: Hesapta olmayan ihtiyaçlardan bahsediyorum. Para birçok halde insana karar serbestliği sağlar. Belki şu anda ihtiyacın yok; ama ilerde gerek olmayacağını kim bilir?.. Her ihtimale karşı sana bu parayı bırakıyorum. Bu kadarını toplayabildim. Sarf etmezsen geri verirsin. Şimdilik hoşça kal! Aman Tanrım, ne kadar sararmuşsin! İyice hastasın sen...

İtiraz etmedim, parayı aldım. Ne amaçla verdiği ortadaydı.

- Ayakta zor duruyorum, diye cevap verdim. .

- Kendini ihmal etme oğlum, ihmal etme. Bugün hiçbir yere çıkma. Anna Andreyevna'ya ne halde olduğunu söylerim. Doktor çağırayım mı, ister misin? Yarın gelip yokların seni; daha doğrusu kendim ayakta olursam gelmeye gayret ederim. Hemen yat bari... Hadi, Tanrı'ya emanet ol! Hoşça kal, kızım!.. Bak oğlum, bu beş ruble de kız için; ama benim verdiğimi söyleme. Ne gerekiyorsa ayakkabı, çamaşır falan al. Eh, gidiyorum artık.

Kapıya kadar geçirdim. Kapıcıyla yemek de getirtecektim; Elena o saate kadar aç kalmıştı.

X

Yukarı çıkar çıkmaz, birdenbire başım döndü, odanın ortasına yığılıverdim. Elena'nın çılgınlığını hatırlıyorum. Ellerini birbirine vurarak düşmeme engel olmak için bana doğru atıldı. Sonrasını hatırlamıyorum.

Elena'nın sonradan anlattığına göre, tam o sırada yemeğimizi getiren kapıcıyla birlikte beni sedire uzatmışlardı. Her uyanışında Elena'nın üzerime eğilmiş şefkat, endişe dolu yüzünü görüyordum. Bunları rüyadaymışım gibi, bulutlar arasında hatırlıyorum. Zavallı çocuğun sevimli gölgesi önümden bir hayal, bir resim gibi gelip geçiyordu. Bana su içiriyor, yatağımı düzeltiyor, ya da karşımda kederli, korkmuş bir halde oturup küçük parmaklarıyla saçlarımı düzeltiyordu. Bir kere yüzümde ürkek öpücüğünü hissettim. Başka sefer, sedirin yanındaki küçük masada bitmekte olan mumun ışığında Elena'ya baktım. Kızcağız yüzünü yastığıma dayamış, elini yanağına koyarak solgun dudakları yarı açık tetikte uyuyordu.

Ancak sabahın ilk saatlerinde kendime gelebildim. Mum sonuna kadar yanmıştı. Şafağın pembe ışıkları duvarda titreşiyordu. Elena masanın üstünde başını sol koluna dayayarak uyumuştı. Çocukça olmayan bir hüznle garip, âdeta hastalıklı bir güzellik taşıyan uykulu yüzünü nasıl uzun uzun seyrettiğimi hatırlıyorum... Uzun kirpikleri, çökük yanaklarını gölgeliyordu. İtinasız bağlanmış gür, kuzguni siyah saçları bir yana sarkmış, solgun yüzünü çevrelemişti. Öbür eli yastığımdaydı. Zayıf ellerini yavaşça öptüm. Zavallı yavrucak uyanamadı. Sadece renksiz dudaklarında tebessüme benzer bir kıvıldanma oldu. Ona bakarken sakin, şifalı bir uykuya daldım ve bu defa aşağı yukarı öğleye ancak uyandım. Uyandığım zaman kendimi iyice canlanmış hissediyordum. Geçirdiğim rahatsızlıktan yalnız üstümdeki halsizlik ve ağırlık kalmıştı. Böyle ani gelen sinir buhranla-

rını eskiden de geçirirdim, alışıkım. Hastalığım genellikle yirmi dört saatten fazla sürmediği halde beni pek sarsardı.

Öğle olmak üzereydi. Gözüme önce, köşeye bir ipile gerilmiş dün aldığım perde ilişti. Elena kendine o köşeyi ayırmıştı. Sobanın önüne oturmuş, çay kaynatıyordu. Uyandığının farkına varınca bana neşeyle gülümseyerek hemen yanıma geldi.

Elini tutarak:

- Bütün gece bana baktın yavrum, dedim. Bu kadar iyi kalpli olduğumu bilmiyordum.

Bana sevimli, utangaç bir tatlılıkla baktı.

- Size baktığımı nereden biliyorsunuz? Belki de bütün gece uyudum?

Sözlerinden utanarak kızardı.

- Arada bir uyanıp görüyordum. Ancak sabaha karşı daldın.

Övülmekten çekinen bütün temiz, mert yürekli insanlar gibi sözlerimden sıkıldı:

- Çay ister misiniz? diye değiştirdi sözü.

- İçerim. Sen dün öğle yemeği yedin mi?

- Öğle ile akşam yemeğini birden yedim. Kapıcı o zaman getirmişti ya; ama siz konuşmayın, rahat yatın. Daha tamamen iyileşemediniz.

Elena çayımı getirdi, yatağımın kenarına oturdu.

- Ben mi yatacağım!.. Ama yine de hava kararınca kadar yatabilirim. Sonra sokağa çıkacağım. Bir yere gitmem gerek Lenoçka.

- Gerek mi?.. Nereye gideceksiniz? Dün gelen adama mı?

- Hayır, ona değil.

- İyi öyleyse. Sizi o üzdü böyle. O halde kızına gideceksiniz, değil mi?

- Kızı olduğumu nereden biliyorsun? Elena başını eğdi.

- Dün hepsini işittim. Yüzü kızardı, kaşları çatıldı.

- Kötü bir ihtiyar o diye ilave etti.

- Onu tanımıyorsun ki. Tam tersine, gayet iyi bir adam. Elena, heyecanla:

- Hayır, hayır, kötü adam!.. Her şeyi duydum! diye karşılık verdi;

- Peki, ne duydun?

- Kızını affetmek istemiyor...

- Ama onu seviyor. Kızı ona karşı suçlu olduğu halde onu düşünüp üzüyor.

- Niçin affetmiyor? Ama şimdi affetse bile kızı gitmesin ona.

- Neden?

- Kızının sevgisine layık değil o... Ondan temelli uzaklaşsın, sokakta dilensin, ihtiyar da kızının dilendiğini görerek acı çeksın.

Gözleri parladı, yanakları alevlenmişti. Altından bir şey sıkacağını anladım. Kısa bir sessizlikten sonra:

- Beni o ihtiyarın evine mi götürecektiniz? diye sordu.

- Evet çocuğum.

- Bir yere hizmetçiliğe girerim daha iyi.

- Ne biçim konuşuyorsun Lenoçka; pek saçma bunlar. Kim alır seni?

- Rast gele bir köylü.

Başını tamamen eğmiş, sözlerimi sabırsızlıkla cevaplandırıyordu. Hırçınlaştığı belliydi. Gülümsedim.

- Köylü adam senin gibi hizmetçiye ne yapar!

- Öyleyse beylere giderim.

- Bu halinle beylerde barınabilir misin?

- Barınırım.

Kızdıkça cevapları kısalıyor, kesinleşiyordu.

- Dayanamazsın ki.

- Dayanırım. Beni azarlarlarsa inadına ses çıkarmam. Döverlerse ağzımı açmam. Varsın dövsünler, dünyada ağlamam! Onlar da ağlamadığım için hırstan çatlarlar!

- İlahi Elena, hem hırçın, hem gururlusun. Az çekmemişsin anlaşılan...

Kalkıp büyük masanın yanına yaklaştım. Elena hâlâ sedirde oturuyor, düşünceli bir tavırla yere bakarak örtünün saçaklarını tırmalıyordu. Susuyordu. "Sözlerime alındı mı acaba?" diye düşündüm.

Masanın önünde duruyor, derleme yazımı hazırlamak için dün getirdiğim kitaplara dalgın dalgın göz gezdiriyordum. Kısa bir süre iyice daldım. Bunu sık sık yaparım. Sırf bakmak için açtığım bir kitaba, unutacak kadar kendimi kaptırdığım olur.

Elena yavaşça masaya sokularak, ürkek bir gülümsemeye:

- Neler yazıyorsunuz? diye sordu.

- Çeşitli şeyler, Lenoçka. Bana yazdıklarım için para veriyorlar.

- Dilekçe filan mı yazıyorsunuz?

- Yoo, dilekçe değil.

Ona, dilim döndüğü kadar, bir takım, insanlara ait çeşitli hikâyeler yazdığımı, bunların bir araya toplanarak roman, büyük hikâye adıyla kitap halinde basıldığını anlattım. Derin bir merakla dinledi.

- Yazdıklarınız gerçek mi?

- Yo, uyduruyorum.

- Neden yalan yazıyorsunuz?

- Şu kitabı al, oku. Zaten bir kere bakmuştın. Okuma biliyorsun, değil mi?

- Biliyorum.

- Oku, o zaman anlarsın. Bu kitabı ben yazdım.

- Siz mi?.. Öyleyse okurum.

Pek heyecanlıydı. Bana bir şeyler söylemek istiyordu; ama çekindiği her halinden belliydi. Nihayet ağzındaki baklayı çıkardı:

- Bunlar için çok para veriyorlar mı? diye sordu.

- Belli olmaz. Bazen çok, bazen elim kalem tutmayınca hiçbir

şey alamam... Güç iş Lenočka.

- Demek zengin değilsiniz.

- Değilim.

- Öyleyse ben de çalışıp size yardım edeceğim.

Birdenbire yüzüme bakıp kızardı, gözlerini yere indirdi. Sonra bana doğru bir iki adım atarak birdenbire beni kollarıyla sardı, yüzünü göğsüme sımsıkı bastırdı. Şaşkınlıkla ona bakıyordum.

- Sizi çok seviyorum... Gururlu değilim, dedi. Dün, bana gururlusun demiştiniz. Değilim... öyle değilim... Sizi seviyorum. Çünkü beni yalnız siz seviyorsunuz.

Gözyaşlarıyla boğuluyordu. Bir an sonra dünkü gibi hıçkırıklarla sarsılmaya başladı. Diz çökmüş, ellerimi, ayaklarımı öpüyordu.

- Beni seviyorsunuz... Yalnız siz!.. Yalnız siz seviyorsunuz beni... diye tekrarlıyordu.

Bunca zamandır bastırmaya çalıştığı duygular sel halinde ansızın boşanıvermişti. Utangaçlığı ağır basarak bu zamana kadar kendini tutmayı başaran kalbi bütün açıklığıyla görüyordum. İçini boşaltmak ihtiyacına rağmen kendini tutmuş, sonuna kadar dayanmıştı. Sonra bütün varlığını koruyamayacağı bir hamleyle kaptırarak susadığı sevgiye, fedakârlığa, şefkate, ağlama ihtiyacına bırakıvermişti...

Bir isteri buhranı başlayınca kadar hıçkırdı. Dizlerimi saran kollarını güçlükle çözebildim, yerden kaldırarak sedire yatırdım. Daha uzun zaman, benden utanıyormuş gibi, yüzünü yastığa gömerek hıçkırdı durdu. Küçük eliyle sımsıkı kavradığı elimi kalbine bastırıyordu.

Yavaş yavaş sakinleştiği halde hâlâ yüzünü bana çevirmemişti. Kaçamaklı bir iki bakışla beni süzdü. Gözlerinin içi tatlı, ürkek, çekingen bir hisle doluydu. Sonunda kızardı, gülümsedi.

- Nasılsın Lenočka, açıldın mı benim hisli, hasta çocuğum?

Yüzünü hâlâ benden kaçırarak:

- Bana Lenoçka demeyin... diye fısıldadı.

- Lenoçka demeyeyim mi? Peki ne diyeyim?

- Nelly.

- Nelly mi? Niye?.. Gerçi Nelly de çok güzel isim. Pekâlâ, madem istiyorsun, seni öyle çağırırım.

- Annem bana Nelly derdi. Ondan başka kimse beni bu isimle çağırmadı. Annemden başka kimsenin bu ismi söylemesini istemiyordum... Ama siz söyleyin. Sizi her zaman seveceğim, her zaman.

"Ne duygulu, gururlu kalp!.. diye düşündüm. Benim için Nelly olmaya razı olana kadar epey zaman geçti..." Artık bana tam anlamıyla bağlandığını biliyordum. İyice yatışmasını bekledim.

- Seni annenden başka kimsenin sevmediğini söylüyorsun Nelly; deden sevmiyor muydu? diye sordum.

- Sevmiyordu...

- Ama onun için ağlamıştın merdivende... hatırlıyor musun? Bir an düşündü.

- Evet ama sevmiyordu... kötü adamdı.

Yüzünde acı belirdi.

- Hoş görmeliydin, kızım. Adamın aklı tam değildi galiba. Ölürlen deli gibiydi. Nasıl öldüğünü anlatmıştım sana.

- Evet; ama aklını son aylarda kaybetmeye başlamıştı. Bazen bütün gün burada oturur, ben gelmezsem iki üç gün yemeden içmeden kalırdı. Eskiden çok daha iyiydi.

- Ne zaman yani?

- Annem sağken...

- Öyleyse onun yiyeceğini içeceğini sen getiriyordun, öyle mi?

- Evet.

- Nereden alıyordun; Bubnova'dan mı?

- Hayır. Bubnova'dan hiçbir şey almadım. Nelly'nin sesi titriyordu.

- Peki, parasız bunları nasıl buluyordum? Ses çıkarmadı, sapsarı kesildi. Beni uzun uzun süzdü.

- Sokakta dileniyordum... Beş kopek toplar ona ekmekle enfiye alırdım...

- Buna izin veriyor muydu?!.. Aman Nelly... Nelly!

- Önce ona söylemeden kendim gittim. Sonra öğrenince beni zorla göndermeye başladı. Ben köprüde durup geçenlerden sadaka isterken, o köprü başında beklerdi. Birisinin para verdiğini görür görmez hemen üstüme atılır, elimden alırdı... Sanki parayı ondan gizleyecektim, onun için toplamıyordum gibiydi...

Acı acı gülümsedi.

- Ama bu hal ona annem ölünce geldi. Çılgına döndü.

- Demek anneni çok severdi. Neden bir arada oturmazdınız?

- Yo, onu da sevmezdi. Kötü huyluydu, annemi affetmiyordu; çünkü ihtiyar gibi...

Elena bunları bir fısıltı halinde söyledi, yüzü büsbütün soldu. İçim ürperdi. Hayalimde birdenbire bir roman başlangıcı canlandı. Tabutçunun bodrumunda ölen zavallı bir kadın, kızına beddua eden dedesini ara sıra yoklayan küçük öksüz kız, pastanede köpeğiyle birlikte can veren bunak ihtiyar...

Nelly bir şeyler hatırlayarak gülümsedi.

- Azorka ilkin annemindi, dedi. Dedem eskiden annemi çok severdi. Annem ayrılınca Azorka onda kaldı. Azorka'ya bu yüzden bu kadar bağlıydı. Annemi affetmedi; köpek ölünce kendisi de öldü.

Nelly bunu sert, haşın bir tavırla söyledi; yüzündeki tebesüm silindi. Kısa bir sessizlik oldu.

- Deden eskiden ne iş yapardı Nelly?

- Zengindi... Ne işle uğraştığını bilmiyorum. Fabrikası mı vardı, ne... Annem anlatırdı, önceleri beni ufak gördüğü için bir şey söylemezdi. Yalnız sevip öper: "Zamanı gelince her şeyi öğrenirsin talihsiz yavrum!" derdi. Geceleri uyuduğumu sanırdı.

Hâlbuki ben uyur gibi yapardım. Üzerime eğilip öper "Zavallı talihsiz kızım!" derdi.

- Annen neden öldü?

- Veremdi... Bu günlerde altıncı haftası doluyor.

- Dedenin zengin halini hatırlar mısın?

- O zaman daha dünyada yoktum. Annem ben doğmadan dedemin evinden ayrıldı.

- Kime gitti?

Nelly yavaşça, bir şey düşünür gibi:

- Bilmem, dedi. Avrupa'ya gitmiş. Ben orada doğdum.

- Avrupa'da mı? Neresinde?

- İsviçre'de. Ben her yere gittim: İtalya'ya, Paris'e...

Hayret içindeydim.

- Bunları hatırlıyor musun, Nelly?

- Çoğunu hatırlıyorum.

- Rusçayı nasıl bu kadar iyi öğrenebildin?

- Annem orada bile Rusça öğretirdi. Anneannem Rustu. Dedem İngilizdi; ama Rus gibiydi. Bir buçuk yıl önce annemle buraya geldiğim zaman Rusçayı iyice öğrendim. Annem o sırada hastaydı artık. Gittikçe fakir düştük. Annem hep ağlardı. Önce burada, Petersburg'ta, dedemi aradı. Hep ona karşı suçlu olduğunu söyleyerek gözyaşı dökerdi... Hem nasıl ağlardı! Dedemin de fakir olduğunu öğrenince büsbütün kederlendi. Sık sık mektup yazardı; ama dedem cevap vermezdi.

- Annen neden geldi buraya? Yalnız babasını bulmak için mi?

- Bilmem. Oralarda çok iyi yaşıyorduk -Nelly'nin gözleri parladı!.. Annemle ikimizdik. Onun, sizin gibi iyi kalpli bir arkadaşı vardı... Annemi buradan tanıyordu; fakat orada öldü. Bizi de annemle buraya geldik.

- Annen dedenin evinden o arkadaşıyla mı gitmişti?

- Hayır, onunla değil. Başkasıyla; ama adam onu bıraktı...

- Kimdi o adam Nelly?

Nelly ses çıkarmadı. Annesinin kiminle gittiğini, ihtimal babası olan adamın adını biliyordu herhâlde; ama bunu bana bile söylemek ona acı geliyordu.

Sorularımla onu fazla hırpalamak istemedim. Nelly'nin garip asabi, çabuk parlayan, ama heyecanını alt etmesini bilen bir yapısı vardı. Hemen sevimli, fakat kesin bir gurura bürünüyordu.

Zamanla, beni bütün kalbiyle, hemen hemen ölen annesi kadar sevdiği halde, içindekileri pek az açardı. O günden sonra geçmişinden bahsetme ihtiyacını pek seyrek duydu; fakat o gün bir kaç saat süren keder buhranında sık sık huçkırıklarla kesilen hikâyesinde hatıralarının en acı, ruhunu en çok sarsan kısımlarını anlattı. Dinlediklerimden nasıl dehşete kapıldığımı hiç unutmayacağım; ama esas hikâye daha sonraları gelecekti.

Evet, dehşet veren bir hikâyeydi bu. Aldatılmış, mutluluğunu kaybetmiş, hasta, bitkin, herkesin ihmeline uğrayarak son bir ümidi kalan, vaktiyle kalbini kırdığı babasından da yüz bulamayan kadının hikâyesi... Henüz bebek denecek kadar küçücük kızıyla soğuk, çamurlu Petersburg sokaklarında dilenmiş; aylarca, rutubetli bodrumda can çekişerek babasının affına, ancak gözlerini dünyaya kapadıktan sonra erişebilmişti. Bu, çeşitli hakaretler altında ezilmiş, aklını kaybetmiş bunak bir dedeyle, huzur içinde yaşamış yaşlı bir insandan daha çok şey görmüş küçük kız torununa, aralarındaki esrarlı, güç anlaşılır ilişkilerine dair bir hikâyeydi. Karanlık, kederli bir hikâye... Kasvetli Petersburg göğü altında, koskoca şehrin karanlık, izbe köşelerinde sürüp giden kargaşada; azgın bencillikler, çarpışan menfaatler, korkunç eğlence âlemleri ve gizlice işlenen cinayetler arasında yaşanmış yüzlerce hikâyeden biri...

Fakat henüz bunun sırası gelmedi.

ÜÇÜNCÜ KISIM

I

Hava çoktan kararmış, akşam olmuştu. Korkunç kâbustan ancak o zaman ayılarak durumu düşünebildim.

- Nelly, seni bu hasta, üzgün halinle bırakmak zorundayım, dedim. Beni affet yavrum. Burada da çok sevilen, affedilmemiş talihsiz, hakarete uğramış, terk edilmiş birisi var. Beni bekliyor. Şimdi bana anlattıklarından sonra onu mutlaka görmem gerekir. Hemen, şu an görmezsem yapamayacağım.

Nelly'nin, söylediklerimin hepsini anlayıp anlamadığını bilmiyorum. Hem hikayesinin, hem de henüz geçirdiği rahatsızlığın heyecanı içindeydim. Vakit kaybetmeden Nataşa'ya koştum. Geldiğim zaman saat sekizi geçiyordu.

Daha sokaktan, evinin önünde bir araba durduğunu fark ettim, prensin arabasına benzettim. Merdivende, bir kat üstte de birisinin çıktığını duydum. El yordamıyla, yavaşça yürümesinden evin yabancı olduğu anlaşılıyordu. Önce aklıma prens geldi; fakat az sonra bu ihtimali yalanladım. Yukarıya çıkan adam durmadan kötü kötü söyleniyordu. Her basamakta küfürleri daha şiddetli, daha hiddetli oluyordu. Merdiven gerçekten dardı; kirli ve zindan gibiydi. Üçüncü kattan sonraki küfürler bir prensin ağzından değil, ancak bir arabacıdan çıkabilirdi. Bereket üçüncü katta ışık vardı. Nataşa'nın kapısı önünde ufak bir fener yanıyordu. Kapının önünde meçhul adama yetişerek prensi tanıyınca şaşkınlıktan ağzım açık kaldı. Galiba o da, bu beklenmedik karşılaşmadan pek memnun olmamıştı. İlk anda beni tanımadı; sonra yüzü birden değişti. Az önceki hiddetli, haşın bakışı tatlılaştı, neşelendi. Aşırı bir sevinçle iki elini uzattı.

- Ooo, siz misiniz?.. Ben de diz çöküp Tanrı'dan yardım di-

lemek üzereydim. Duydun mu nasıl kalayı basıyordum?

İçten bir kahkaha attı. Sonra yüzünde birdenbire ciddi, üzüntülü bir ifade belirdi. Başını sallayarak

- Aşk olsun Alyoşa'ya!.. Natalya Nikolayevna'yı böyle bir yerde nasıl oturtuyor! dedi. İşte ayrıntı sayılan bu gibi şeyler insanları olduğu gibi gösterir. Korkuyorum onun için. İyi çocuk, asil bir kalbi var; ama bu bir örnek işte. Deli gibi sevdiği kadını böyle bir çöplüğe yerleştirmiş.

Çıngırağın kolunu ararken fısıldayarak:

- Ekmeksiz kaldığı günler olduğunu duydum, diye ekledi. Bu çocuğun, hele karısı olunca Anna Nikolayevna'nın geleceğini düşündükçe kafam çatlayacak gibi oluyor.

Çıngırağı bir türlü bulamayışının verdiği öfke içinde Nataşa'nın adını yanlış söylediğini fark etmedi. Zil yoktu zaten. Kapının tokmağını oynattım. Mavra hemen açıp bizi telaşlı bir halde karşıladı. Ufacık antreye girince tahta bölmeyle ayrılmış mutfak kapısının aralığından bir takım hazırlıklar sezdim. Her şeyde bir başkalık vardı. Ortalık pırıl pırıldı. Ocak yanıyordu; masaya yeni yemek takımları konulmuştu. Bizi bekledikleri belliydi. Mavra paltolarımızı çıkarmaya koştu.

- Alyoşa geldi mi? diye sordum. Esrarlı bir tavırla:

- Gelmedi, diye fısıldadı.

Nataşa'nın yanına girdik. Odasında bir özellik yoktu, her zamanki gibiydi. Zaten orası her zaman derli toplu, sevimliydi; aynı bir temizliğe ihtiyacı yoktu.

Nataşa bizi kapıda, ayakta karşıladı. Solgun yanakları bir an için pembeleştiği halde hastalık derecesindeki zayıflığı ve renksizliği dikkatimi çekti. Gözlerinde hummalı parıltılar vardı. Sessizce, acele ederek elini Prense uzattı. Belli edecek kadar şaşırmış, telaşlı görünüyordu. Bana bakmadı bile. Durduğum yerde ses çıkarmadan bekliyordum.

Prens dostça, neşeli bir şekilde:

- İşte, geldik! dedi. Daha birkaç saat önce döndüm. Hep ak-

lımdaydınız -şefkatle elini öptü... Hep sizi düşündüm. Size neler söyleyeceğimi, nasıl anlatacağımı hazırladım. Neyse, bol bol konuşuruz artık!.. İlkin, anladığıma göre burada olmayan uçan çapkın oğlum...

Nataşa kızarıp bozularak:

- Müsaadenizle, prens, diye sözünü kesti, Ivan Petroviç'e bazı söyleyeceklerim var. Gel, Vanya... Bir şey söyleyeceğim.

Kolumdan tutarak paravanın arkasına çekti. En karanlık köşeye gidince duyulur duyulmaz bir sesle:

- Vanya, dedi; beni affedecek misin?

- Rica ederim Nataşa!

- Hayır, Vanya, hayır! Beni o kadar çok affettin ki... Ama her sabrın bir sonu var. Beni kalbinden asla çıkarmayacağını biliyorum; ama nankörlükle suçlayacaksın. Dün, önceki gün sana karşı gerçekten nankör, bencil, zalimce davrandım.

Birdenbire ağlamaya başladı, yüzünü omzumda sakladı. Onu yatıştırmaya çalıştım:

- Yapma Nataşa; boşuna üzüyorsun kendini. Bu gece çok hastaydım, şimdi bile ayakta duracak halim yok. Sırf bu yüzden sana ne dün ne de bugün uğrayabildim. Sen de kırıldığımı sandın. Canım benim, ne halde olduğunu bilmediğimi mi sanıyorsun?

- İyi öyleyse... demek her zamanki gibi affettin. Gözyaşları arasında gülümseyerek acıtıncaya kadar elimi sıktı.

- Kalanını sonra... Sana anlatacak çok şeyim var Vanya. Hadi şimdi onun yanına gidelim.

- Hemen gidelim Nataşa; adamı birdenbire yalnız bıraktık.

- Bak neler olacak, göreceksin neler! diye telaşla fısıldadı. Artık hepsini biliyorum, hepsini anladım. Bu akşam çok şey halledilecek... Hadi!..

Söylediklerini anlamadım; ama sormama vakit kalmadı. Nataşa prensin yanına güler yüzle döndü. Prens hala elinde şapkası, ayakta duruyordu. Nataşa gayet şen bir görünümle özür diledi. Şapkası-

nı aldı, sandalye gösterdi. Üçümüz masanın etrafına oturduk.

Prens:

- Bizim çapkından bahsediyordum, dedi. Sadece bir dakika, o da sokakta, Kontes Zinalda Fyodorovna'ya gitmek için arabaya binerken gördüm onu. Dört gündür birbirimizi görmediğimiz halde arabadan inip yanıma gelmediğine göre pek acelesi vardı; ama şimdiki gecikmesinde kabahatli olan benim galiba. Bugün Kontese gidemeyeceğim için Alyoşa'ya bazı şeyler havale ettim. Gelir nerdeyse...

Nataşa gayet saf bir eda ile prens bakarak:

- Geleceğini size söyledi herhâlde, dedi. Prens Nataşa'yı hayretle süzerek.

- Aman efendim, bir de gelmeyecek mi! Anladım, ona gücünüzü vermişsiniz. Haklısınız; herkesten sonra gelmesi hiç hoş olmuyor. Fakat tekrar ediyorum, kabahat bende. Ona darılmayın. Evet, oğlum hoppa, şımarık bir çocuk... Onu savunacak değilim. Ama bazı sebeplerden ötürü bu ara kontesin eviyle ve başka birkaç ahabımızla ilişkilerini kesmemesi, hatta daha sık görüşmesi gerekiyor. Elbette bizim Alyoşa postu buraya sermiş, dünyayı umursadığı yok. Bunun için onu ara sıra sizden kaçırsam kusura bakmayın. Eminim, çapkın, o gecedan sonra Prenses K.'ya bir daha ayak basmamıştır. Demin sormadığım için kızıyorum kendi kendime!

Nataşa'ya baktım. Prensi ince, yarı alaylı bir gülümsemeyle dinliyordu; fakat adamın konuşması pek sade ve doğaldı. Şüpheli davet edecek bir hali yok gibiydi.

Nataşa:

- Demek, bana bu günlerde hiç uğramadığından haberiniz yok öyle mi? diye sordu.

- Ne, hiç mi gelmedi? Ne diyorsunuz! Prens içten bir şaşkınlık gösterdi.

- Evet. Siz geçen salı, geç vakit gelmiştiniz; ertesi sabah ayak üstü uğradı, bir daha da yüzünü görmedim.

- Olur şey değil -prensın şaşkınlığı gittikçe artıyordu!.. Hâlbuki ben, evinizden çıkmadığını sanıyordum. Affedersiniz, çok tuhaf... Ama imkânsız bu...

- Ama gerçek. Yazık... Hâlbuki ben, Alyoşa'nın nerede olduğunu öğrenmek için sizi bekliyordum.

- Pek tuhaf!... Ama nerdeyse gelir, şimdi gelir. Doğrusu söyledikleriniz beni öyle şaşırttı ki.. Alyoşa'dan her şeyi beklerdim; ama bunu... bunu...

- Ne kadar da şaştınız! Hâlbuki ben hayret etmeyeceğinizi, bunun böyle olduğunu önceden bildiğinizi tahmin ediyordum.

- Biliyor muydum?.. Ben mi?.. Tanrı sizi inandırсын, Natalya Nikolayevna, Alyoşa'yı bugün sadece bir dakika gördüm ve onun hakkında kimseyle konuşmadım.

İkimizi süzerek:

- Tuhaf, bana inanmıyor gibi bir haliniz var, diye devam etti.

- Tanrı esirgesin, doğruyu söylediğimize eminim. Nataşa Prensın gözlerinin içine bakarak öyle garip bir şekilde güldü ki adam ürperdi, bozuldu.

- Bunu izah edebilir misiniz?

- Gerek, var mı? Her şey gün gibi açık... Alyoşa'nın ne kadar hoppa, uçarı olduğunu bilirsiniz. Biraz boş kalınca kendini kap-tırırverdi.

- Böyle kapılmak mı olur canım! Bunda başka bir iş var. He-le gelsin, hesap soracağım; fakat beni en çok bu günlerde bura-da bulunmadığım halde onun yaptıklarından beni sorumlu tut-manız şaşırtıyor.. Alyoşa'ya ne kadar kızdığınızı görüyorum. Bunda yerden, göğe kadar da haklısınız. Beni de... Herhâlde bu işte çıkarım olduğu için suçluyorsunuz, öyle değil mi?

Prens, yüzünde sinirli bir tebessümle bana döndü. Nataşa kı-zardı. Prens öfkeyle devam etti:

- Müsaade edin, Natalya Nikolayevna. Suçumu kabul ediyor-um; ama yalnız tanışmamızın hemen ertesi günü seyahate git-

tim. Bu yüzden, kişiliğinizde sezdiğim kuşkuculuğa bazı haller de yardım edince, hakkımdaki düşüncelerinizi hemen değiştir-
diniz. Gitmeseydim, siz beni daha iyi tanırdınız. Alyoşa da, ben
başında olunca dışarıda oyalanmazdı. Bugün ona söyleyeceklerle
rimi kendi kulaklarınızla duyacaksınız.

- Yani söyleye söyleye onu benden bıktıracaksınız; ama siz-
deki zekâyla böyle bir hazırlığın faydalı olacağına inanmak ko-
lay değil.

- Galiba, onu sizden kasten soğutmak istediğimi ima ediyor-
sunuz Natalya Nikolayevna. Bu açık bir hakaret!..

- Karşımda kim olursa olsun imalı konuşmamaya dikkat
ederim. Aksine, mümkün olduğu, kadar açık konuşmak isterim.
Belki bugün bunu anlayacaksınız. Zira hakaret etmek niyetinde
de değilim. Buna gerek yok, nasıl olsa sözlerimden alınmazsınız.
Bundan hiç şüphem yok; çünkü karşılıklı ilişkilerimizin içeriği-
ni gayet iyi anlıyorum. Bunları hiç ciddiye almıyorsunuz, değil
mi? Ama gerçekten sizi incittiysem, ev sahipliği görevimi yerine
getirmek için sizden af dilemeye hazırım.

Nataşa hafiften, hatta şakacı bir sesle, gülümseyerek konu-
tuğu halde onu şimdiye kadar bu derece sinirli görmemiştim.
Ancak o anda, son üç gündür kalbinde kabaran acıyı anlayabil-
dim. Her şeyi bildiğine, anladığına dair üstü kapalı sözleri beni
korkuttu. Bunlarla doğrudan, doğruya prensi kastediyordu her-
hâlde. Fikrini temelden değiştirmişti, onu düşman olarak gördü-
ğü gayet açıktı. Alyoşa ile ilişkilerinin Prensin etkisiyle bozuldu-
ğunu sezmişti. Belki bu hususta kendine göre delilleri de vardı.
Aralarında ani bir çatışmadan korktum. Nataşa'nın eğlenir gibi
konuşma tarzı ve amacı açıktı. Prensin oğluyla ilişkilerini ciddi-
ye almadığına, ev sahibi olarak özür dilemek niyetine ait sözle-
ri, Nataşa'nın o gece dobra dobra tehditkâr konuşmasını hiç
maskelememişti. Prensin bunları anlamamasına imkân yoktu.
Yüzünün nasıl değiştiğinin farkına vardım; fakat kendine hâkim
olmasını biliyordu, hemen pişkinliğe vurdu. Nataşa'nın sözleri-
ni duymazlıktan geldi, daha doğrusu Nataşa'nın ifade ettiği şey-

leri anlamaz göründü, işi şakaya çevirdi. Gülerек:

- Af dilemenizi istemek mi? Tanrı korusun! diye bağırdı. Hiç de böyle bir niyetim yok... Zaten kadınların af dilemelerini istemek âdetim değildir. Daha ilk görüşmemizde size karakterimden biraz bahsetmiştim; bunun için şimdi söyleyeceklerime herhâlde darılmazsınız -zaten genellikle kadınlar hakkında konuşuyorum...

Nazik bir tavırla bana dönerek:

- İhtimal siz de düşüncemi kabul edersiniz, diye davam etti. Kadın karakterinde bir özelliğe dikkat etim: Suçüstü yakalanan bir kadın o anda suçunu itiraf edip af dilemektense ileride bin kere gönlünüzü alarak kendini affettirmeyi tercih eder. Bunun için şimdi beni kırdığınızı düşünsem bile hemen, şu anda özür dilemenizi istemiyorum. İleride, hatanızı kabul edince, bin kere gönlümü alarak bunu affettirmeye çalışmanız daha kârlı olacak. O kadar iyi, temiz, körpe ve samimisiniz ki pişmanlık aranızın bütün güzelliğini şimdiden görür gibi oluyorum. Özür dilemenize gerek yok. Yalnız sizi, düşündüğünüzden daha samimi olduğuma inandırmak için ne yapayım? Bana onu söyleyin.

Nataşa kızardı. Prensın cevabında fazlaca hafiflik, hatta sesinin tonunda saygı kıtlığı, ukalalığa kaçan bir şakacılık sezdim.

Nataşa hafifçe bakarak:

- Bana karşı samimi, dürüst olduğunuzu mu ispat etmek istiyorsunuz? diye sordu.

- Evet.

- Şu halde ricamı kabul edin.

- Şimdiden söz veriyorum.

- İstedğim şu: Alyoşa'ya hakkımda ne bugün ne yarın en ufak bir söz söylemeyeceksiniz. Beni unuttu diye ne sitem edeceksiniz, ne azarlayacaksınız. Onunla, hiçbir şey olmamış gibi karşılaşmak istiyorum, farkına varmasın. Bunu yapacağınıza söz veriyor musunuz?

- Memnuniyetle. Şunu da ilave edeyim: Böyle işlerde bu derece akıllıca, iyi görüşlü bir davranışa pek az rastladım... Hah,

galiba Alyoşa geldi!

Gerçekten antrede bir gürültü duyuldu. Nataşa ürperdi, bir şeye hazırlanıyormuş gibi bir hal aldı. Prens ciddi bir tavırla oturmuş, ne olacağını bekliyor, bakışını Nataşa'dan ayırmıyordu. Kapı açıldı, Alyoşa içeri daldı.

II

Neşeden, sevinçten parlayan yüzüyle tam anlamıyla bir dalıştı bu. Dört gününü gayet hoş, mutlu geçirdiği belliydi. Halinden yaşadığı şeylere dair bilgi vermek için sabırsızlandığı anlaşıyordu. Odayı cınlatan bir sesle:

- Geldim işte!.. Haber verdi. Halbuki herkesten önce, burada benim bulunmam gerekiyordu!.. Ama şimdi size hepsini bir bir anlatacağım. Baba, az önce seninle iki laf edemedik; sana neler neler anlatacağım!

Alyoşa bana dönerek:

- Babam onunla ancak iyi zamanlarında senli benli konuşma izin verir. Başka zamanlarda yasak... Hem de nasıl bir ima kullanır bilir misiniz: Bana siz diye hitap etmeye başlar. Ama bugünden sonra her zaman iyi zamanında olmasını dilerim ve bunu da başaracağım! Zaten şu dört gün içinde yepyeni bir adam oldum; kökten değiştim. Size hepsini anlatacağım; ama biraz sonra... Şimdi en önemlisi o! Genç o!.. Nataşa, ruhum, meleğim, nasılsın?

Nataşa'nın yanına oturarak hasretle ellerini öpmeye başladı.

- Seni bu günlerde nasıl özlediğimi bir bilsen! Fakat ne yapayım; gelemedim. Yetişemedim... Canım benim! Biraz süzölmüşsün, rengin soluk...

Coşkun bir heyecanla Nataşa'nın ellerini öpüyor, güzel göz-

lerini, bakmaya doyamıyormuş gibi ondan ayırmıyordu.

Nataşa'ya baktım, yüzünden, ikimizin de aynı şeyi düşündüğümüzü anladım. Alyoşa'nın hiç suçu yoktu. Zaten bu saf insan nasıl suçlu olabilirdi! Kalbindeki bütün kan hücum etmiş gibi Nataşa'nın solgun yanakları, aniden kızarıverdi. Gözleri parladı. Prense gururla baktı. Tutuk, kesik bir sesle:

- Kaç gündür... neredeydin Alyoşa?.. diye mırıldandı. Güçlkle, düzensiz nefes alıyordu. Tanrı'm, ne kadar seviyordu bu çocuğu!

- Görünüşte sana karşı gerçekten suçlu gibiyim. Gibisi de ne oluyor, doğrudan suçluyum! Bunu biliyorum, bile bile geldim. Zaten Katya dün de bugün de hiçbir kadının böyle bir ihmali affedemeyeceğini söyledi durdu -salı günü aramızda olanları biliyor; ertesi gün anlattım ona... Tartıştım, deliller gösterdim; söz konusu kadının adının Nataşa olduğunu, dünyada Katya'dan başka eşi bulunmadığını söyledim. Buraya haklılığımı kabul ettirdiğimden emin olarak geldim. Senin gibi bir melek affetmesin, mümkün mü? "Alyoşa gelmedi; ama bu beni sevmediğinden değildir, yüzde yüz bir engel çıkmıştır. Benim Nataşa'm böyle düşünür. Seni sevmemeye imkan var mı?.. Aklım fikrim, sendeydi; ama yine de büsbütün kabahatsiz değilim! Yalnız olanı biteni öğrenince benden önce kendin beni haklı çıkaracaksın. Hemen anlatayım da içim rahatlasın. Buraya bunun için geldim zaten. Bugün gündüz uğrayıp seni bir kerecik öpeyim, dedim - biraz boş zamanım vardı... Ama yine de olmadı. Katya gayet önemli işler için çağırmıştı. Babam beni arabada gördüğü zaman değil, daha önce... Bu sefer Katya'nın mektubunu bir yere götürüyordum. Böyle işte, bütün gün evden eve koşturup duruyoruz... -Bana dönerek... Mektubunuzu ancak dün gece okuyabildim, Ivan Petroviç. Yazdıklarınız hep doğru ama ne yapayım, maddi imkânsızlık!.. "Yarın akşam gider hepsini açıklarım" diye düşünüyordum. Bu akşam oraya gitmemem imkânsızdı.

Nataşa:

- Ne mektubuymuş o? diye sordu.

- Ivan Petroviç dün bana uğramış, evde bulamayınca bir mektup bırakarak, sana gelmiyorum diye beni bir güzel haşlamış. Hakkı var tabii... Dün oldu bu.

Nataşa yüzüne baktı.

Prens:

- İyi; ama sabahtan akşama kadar Katerina Fyodorovna'da... diye başladı. Alyoşa sözünü kesti:

- Biliyorum, biliyorum... "Katya'ya gidebildiğine göre buraya gelmeye iki kat borçluydun" diyeceksin. Yerden göğe kadar haklısın baba! Hatta ben, iki kat değil, milyon kat borçluyum, diyeceğim; fakat hayatta bazen tuhaf, beklenmedik bütün planları altüst eden olaylar oluyor. Başıma böyle bir şey geldi. Söyledim ya size, bugünlerde tepeden tırnağa kadar değiştim. Başımdan çok önemli olaylar geçmese olur muydu bu?

Alyoşa'nın heyecanlanmasına gülümseyen Nataşa:

- Aman üzme artık; anlat şu başına gelenleri! diye bağırdı.

Gerçekten Alyoşa'nın hali biraz gülünçtü. Aceleyle konuşuyor, kelimeler ağzından aceleyle, ardı ardına, bir gürültü halinde dökülüyordu. Ne varsa hepsini birden söylemek, anlatmak istiyordu. Bir yandan da Nataşa'nın elini bırakmıyor, ikide bir, dudaklarına götürerek öpüyordu.

- Bakın neler oldu: Ah, dostlarım, neler gördüm, neler yaptım, nasıl insanlarla tanıştım bir bilseniz! Önce Katya... Tepeden tırnağa bir mükemmeliyet örneği!.. Meğer o zamana kadar onu hiç tanıımıyormuşum... Hatta salı günü Nataşa, sana ondan o kadar hayranlıkla bahsederken bile hemen hemen tanıımıyormuşum. Son zamana kadar bana hiç açılmadı; fakat artık birbirimizi iyice tanıdık. Senli benli konuşuyoruz. Durun, baştan başlayayım. Ertesi günü, yani çarşamba günü aramızda olanları ona anlatınca senin için söylediklerini bir duysaydın! Bak, aklıma geldi; çarşamba sabahı sana geldiğim zaman ne ahmakça hareket ettiğimi hatırladım şimdi! Beni sevinç içinde karşıladın. Yeni durumumuzun tesirindeydin, bundan bahsetmek istiyordun. Hü-

zönlüydü; ama içinden bana takılmak geliyordu. Hâlbuki ben, nereden esmişse esmiş, bir ağırbaşlılık taşıyordum... Ey aptal, budala!.. Yemin ederim gösteriş yapıyordum. Hani yakında koca, ağır başlı bir adam olacağım diye övünmek istiyordum; ama bunu kime yapıyordum? Sana! Kim bilir o vakit benimle nasıl alay ettin; alayı hak ettim doğrusu.

Prens ses çıkarmadan oturuyor, Alyoşa'yı yenmiş, alaycı bir gülümsemeyle süzüyordu. Oğlunun kendisi bu kadar boş kafalı, hatta gülünç göstermesinden âdeta memnundu.

O gece hep onu inceledim. Sonunda, ikide bir taşkın baba sevgisinin sözünü ettiği halde oğlunu hiç de sevmediğine inandım.

- Senden sonra Katya'ya gittim. Dediğin gibi... Ancak o gün birbirimizi iyice tanıdık. Öyle de tuhaf oldu ki.. Nasıl olduğunu hatırlayamıyorum bile... Birkaç hararetli söz, açıkça ifade edilen birkaç duygu, fikir... Bunlar bizi birbirimize sonsuza dek yaklaştırdı. Onunla mutlaka tanışmalısın, Nataşa, kesinlikle! O seni bana nasıl anlattı, nasıl tahlil etti, bilemezsin... Benim için nasıl bir kıymet ifade ettiğini açıkladı. Daha sonra hayat üzerine genel görüşlerini, düşüncelerini de anlattı. Çok ciddi, çok hisli bir kız! Görevlerimizden, amaçlarımızdan gayemizden, insanlığa hizmet borcumuzdan söz etti. Bu beş altı saatlik konuşmamız bizi o derece yakınlaştırdı ki sonunda, ölünceye kadar dost olup her konuda beraberce hareket etmeye yemin ettik.

Prens hayretle:

- Ne demekmiş bu? diye sordu.

- Ben baştan aşağı değiştim baba. Daha çok şaşıracaksın sen. Hatta itirazlarını şimdiden tahmin ediyorum. Siz hepiniz maddi insanlarsınız; bir sürü eskimiş, ciddi, sert prensipleriniz var. Yani, genç olan her şeye güvensizce, düşmanca, alayla bakıyorsunuz; fakat ben birkaç gün önce bildiğin Alyoşa değilim. Bambaşka bir insan oldum! Herkese ve her şeye cesaretle karşı koyabilirim. Düşündüklerimin doğruluğuna inandığıma göre bunları sonuna kadar savunacağım. Yolumu şaşırmazsam, namuslu bir insanım demektir. Bu kadarı bana yeter. Bundan sonra istediği-

nizi söyleyin, ben kendimden eminim.

Prens oğlunun sözlerini alaylı bir "Yaa!" ile karşıladı. Nataşa hepimize endişeyle baktı. Alyoşa hesabına korkuyordu. Bu coşkunun konuşmalar onun aleyhine oluyordu; Nataşa bunu biliyordu. Alyoşa'nın karşımızda, hele babasının önünde gülünç düşmesini istemiyordu.

- Aman, nerden çıkardın bunları Alyoşa, düpedüz felsefe yapıyorsun... dedi. Birisinden duydun herhâlde. Sözüne devam et-sen daha iyi olur.

Alyoşa:

- Anlatıyorum işte! diye bağırды. Dinle bak... Katya'nın iki uzak akrabası var, kuzenleri mi ne oluyor... Levinka ile Borinka. Biri üniversiteli, öteki de böyle bir delikanlı işte... Katya onlarla görüşüyor; çok iyi insanlar! Kontesin evine prensiplerine aykırılığı yüzünden gitmiyorlar. Katya, insan hayatındaki amaçlardan, görevlerden bahsederken o iki gençten de söz açtı. Tanışmak için bana bir mektup verdi; evlerine koştum. Hemen o gece can ciğer olduk. Onlarda da on iki kişi kadar bir kalabalık vardı. Üniversiteliler, subaylar, ressamalar; bir de; yazar... Hepsi sizi tanıyorlar, Ivan Petroviç; yani eserlerinizi okumuşlar. İlerisi için sizden çok şeyler bekliyorlar. Öyle dediler. Ahbap olduğumuzu söyledim ve sizi onlara tanıştırmayı vaat ettim. Hepsi beni tam anlamıyla kardeşçe, kollarını açarak karşıladılar. Gelir gelmez, pek yakında çoluğa çocuğa karışacağımı anlattım,. Bana evli barklı bir adammışım gibi davrandılar. Beşinci katın tavan arasında oturuyorlar. Levinka ile Borinka da sık sık, genellikle çarşamba günleri toplanıyorlar. Hepsi insanlara karşı en sıcak sevgiyle dolu, körpe ruhlu gençler!.. Oturduk; bugünümüzden, yarınımızdan, bilimden, edebiyattan bahsettik. Öyle güzel, sade, candan konuşuyorduk ki! Aralarında bir de liseli var. Konuşmalarını görseniz, ne asil insanlar! Şimdiye kadar böyle insanlara hiç rastlamamıştım. Zaten nereye gittim, ne gördüm ki? Yalnız sen buna benzer şeylerden bahsederdin Nataşa. Onlarla, mutlaka tanışmalısın. Katya hepsiyle görüşüyor artık. Onlar da Kat-

ya'dan âdeta alçak gönüllülükle içinde bahsediyorlar. Katya, Levinka ile Borinka'ya, servetini kullanma hakkını kazanır kazanmaz toplum için bir milyon sarf edeceğini vaat etti.

Prens:

Tabi bu milyon, Levinka ile Borinka ve annesinin idaresine geçecek, değil mi? diye sordu.

Alyoşa heyecanlandı.

- Hiç de değil!.. Ayıp ediyorsun baba! Ne düşündüğünü tahmin ediyorum. Bu milyon bahsi aramızda geçti. Bunu nasıl kullanacağımızı uzun uzun konuştuk. Sonunda, başa eğitim davasını almaya karar verdik.

Prens hep aynı alaylı gülümsemesiyle kendi kendine söylüyormuş gibi:

- Gerçekten Katerina Fyodorovna'yı hiç tanıımıyormuşum, dedi. Ondan çok şey bekliyordum ama bu kadarı...

- Bu kadarı ne?.. Tuhaflık bunun neresinde? Alıştığınız hayat tarzlarına biraz aykırı gelmesi mi? Şimdiye kadar kimse bir milyonluk bağışta bulunmadığı için Katya'nın hareketi garibinize gidiyor. O, başkasının sırtından geçinmek istemiyor. Bu milyonlarla yaşamamanın başkasının sırtından geçinmek olduğunu da yeni öğrendim. Katya vatanına faydalı olmak, gücüne göre topluma bir şeyler vermek istiyor. Bu çorbada onun da bir tutam tuzu olsun istiyor. Elbette, bu tuz bir milyon olunca mesele değişiyor, değil mi? Şu halde, bu kadar inandığım sağ duyuyu ayakta tutan ne?.. Bana neden öyle bakıyorsun baba, sanki karşında bir aptal var... Pekâlâ, aptal olayım! Ah Nataşa, sen bu konuda, Katya'nın söylediklerini bir duysaydın: "En önemlisi akıl değil, onu idare eden tabiat, kalp, asil duygular, kültürdür." Bezmigin'in de gerçekten dâhiyane bir sözü var: Bezmigin, Levinka ve Borinka'nın arkadaşı -aramızda kalsın- gerçek bir deha! Dün söz arasında, "Aptal olduğunu idrak eden aptal değildir" dedi... Ne söz, değil mi! Ağzını açar açmaz birbirini ardınca buna benzer sözler sıralıyor. Prens:

- Gerçekten dâhi! dedi.

- Sen işin alayındasın baba; ama böyle bir sözü senden bir kerelik olsun duymadım. Ne senden, ne de çevrendekilerden. Siz de tam tersine, herkes bu gibi duyguları saklar, hepsi büzümlüp yerle bir olmak ister. Boyları, burunları hep aynı ölçüden, aynı kalıptan çıkmış olsun diye uğraşırlar. Sanki buna imkân varmış gibi! Sanki bu, söyleyip düşündüklerimizden bin kat daha imkânsız değilmiş gibi... Bir de bize hayalci derler. Dün bana söylediklerini duysaydın...

Nataşa:

- Peki, orada konuştuklarınız, düşündükleriniz neye dairdi? diye sordu. Anlatsana Alyoşa, ben hâlâ kavrayamadım.

- İlerlemeyi, iyiliği, sevgiyi sağlayan her şeyden bahsettik. Bunlardan, günlük konulara bağlı olarak söz açtık. Basından, yeni olaylardan, hümanizmadan, toplum için çalışanlardan bahsediyor; çeşitli tahliller yapıyoruz. En önenlisi, aramızda verdiğimiz söz var. Daima samimi olacağız. Birbirimize hiç çekinmeden her şeyi açıkça söyleyeceğiz. Yalnız samimiyetle, dürüstlikle amaca ulaşılabilir. Bunda en çok Bezmigin gayret gösteriyor. Katya bu düşüncelere tamamıyla katılıyor. Hepimiz Bezmigin'e uyarak ölünceye kadar namuslu olmaya, dürüst hareket etmeye söz verdik. Hakkımızda kim ne isterse söyleyebilir, istedikleri hükmü verebilir. Biz gene heyecanlarımızdan, taşkınlığımızdan vazgeçmeden, hatalarımızdan çekinmeden doğruluk yolundan yürümeye devam edeceğiz. Başkasından saygı görmek istersen, kendi kendine saygı duymayı öğren. En önemlisi de bu... Ancak bu şekilde kendini saydırabilirsin. Bezmigin böyle söylüyor. Katya da öyle düşünüyor. Bir araya toplanıp iç dünyamızın tahlillerini yapmaya karar verdik. Prens endişeyle:

- Saçma!.. diye söylendi. Kimmiş bu Bezmigin? Böyle anlam-sızlıkları yasaklamak en iyisi...

- Niye yasaklanmalıymış?.. Bunları özellikle senin yanında açtım, baba. Seni de aramıza katmak istiyorum. Senin hesabına söz verdim bile. Gülüyorsun... Zaten güleceğini biliyordum!

Dinle beni! İyi kalplisin, asil ruhlusun; onları anlayacaksın. Bu çevreyi tanımıyorsun, ömründe görmedin, konuşmalarını dinlemedin. Elbette, buna ait bazı şeyler duymuş, incelemiş olabilirsin. Zaten senin bilmediğin yoktur; ama kendilerini görüp temas etmedin. Bunun için haklarında fikir sahibi olmana imkân yok. Bildiğini sanıyorsun, o kadar! Ama hele bir aralarına gir, konuşmalarını dinle. O zaman senin hesabına söz veriyorum, bizden olacaksın! En çok, seni şu yapışıp kaldığın muhitten, düşüncelelerinden kurtarmak istiyorum.

Prens Alyoşa'yı ses çıkarmadan, zehir gibi alaylı bir gülümsemeyle dinledi; yüzünden nefret süzülüyordu. Nataşa ona gizlemediği bir tiksintiyle bakıyordu. Prens bunu gördüğü halde farkında değilmiş gibi bir tavır takınmıştı. Alyoşa sözünü bitirir bitirmez bir kahkaha attı. Gülmekten katılıyormuş gibi kendini sandalyenin arkasına bıraktı; fakat gülüşü tamamen yapmacıktı. Sadece oğlunu bozmak, küçük düşürmek için güldüğü apaçıktı. Alyoşa gerçekten kırıldı; yüzünü hüznün kapladı. Babasının coşkun neşe buhranının geçmesini sabırla bekledi. Sonra üzgün bir şekilde:

- Niçin benimle alay ediyorsun, baba? dedi. Sana tam bir açık kalplilikle geldim. Senin düşünuşüne göre saçmalıyorsam, bana akıl öğret; alay etme. Hem alay edilecek ne var? Pekâlâ, bütün bu kutsal, yüksek saydığım şeylerde yanıldığımı farz et. Ben de birkaç kere tekrarladığın gibi aptalın biri olayım. Yanılmak bana şerefimden, asaletimden zerre kadar kaybettirmez. Ne yapayım, yüksek düşüncelere karşı yenilmez bir hayranlık duyuyorum. Varsın yanlış olsun; yine de temelinde kutsallık var. Demin söyledim ya; ne sen ne yakınların bana yol gösterecek, beni peşinden sürükleyecek bir söz söylediniz. Onların dediklerini yalanla! Onlardan daha iyi, daha kuvvetli sözler söyle. Seve seve izinizden geleyim. Yalnız alay etme benimle, buna çok üzülüyorum.

Alyoşa bunu son derece ağırbaşlı bir adam tavrıyla söyledi. Nataşa ona derin bir ilgiyle bakıyordu. Prens, Alyoşa'yı hayretle dinledikten sonra hemen konuşma tarzını değiştirdi:

- Seni kırmak aklımdan geçmedi oğlum, dedi. Tersine, sana acıyorum. Yeni bir hayatın eşiğindeyken çocukça hoppalığını bırakman gerek. Düşündüğüm bu. Gülmemi tutamadım; ama amacım seni kırmak değildi.

Alyoşa acıyla:

- Bana neden öyle geldi acaba? diye devam etti. Neden uzun zamandır bana bir babanın oğluna baktığı gibi değil de düşmanca, soğuk bir alayla bakıyormuşsun gibi geliyor? Ben, senin yerinde olsam, oğlumu, bana yaptığın gibi, ona böyle hakaret ederek alaya almayacağımı sanıyorum. Dinle; bir defacık olsun aramızda hiçbir anlaşmazlık kalmasın diye samimi konuşalım. Ben de... tamamıyla açık konuşmak istiyorum. Az önce buraya geldiğim zaman havada bir huzursuzluk sezdim. Sizleri bu şekilde bulacağımı tahmin etmemiştim. Doğru mu söylüyorum, yanlış mı? Doğruysa bunu açıkça söyleyin. Açık kalplilikle nice kötülük yok edilebilir!

Prens:

- Söyle Alyoşa, söyle! dedi. Akıllıca bir teklifte bulundun.

Sonra Nataşa'ya bakarak:

- Belki zaten böyle başlamak gerekirdi; diye ekledi.

- Ama tamamen açık konuşacağım; darılmak gücenmek yok baba. Bunu sen istedin, kendin davet ettin. Dinle: Nataşa ile evlenmeme razı oldun. Bize bu mutluluğu başışladın, kendi kendini yenerek yaptın bunu. Cömertlik ettin, biz de asil hareketini takdir ettik. Öyleyse neden şimdi bana, durmadan, gülünç bir çocuk olduğumu, koca olamayacağımı ima etmek istiyorsun? Bu yetmezmiş gibi Nataşa'nın önünde beni gülünç düşürmeye, küçültmeye, hatta kötülemeye çalışıyorsun? Beni gülünç düşürme fırsatı çıkınca seviniyorsun. Bunun şimdi değil; çoktandır farkındayım. Sanki kim bilir ne amaçla evlenmemizin gülünç, anlamsız olduğunu, bizim birbirimize denk sayılamayacağımızı kanıtlamaya çalışıyorsun. Razi olduğun geleceğimize hiç inanmıyor, onunla dalga geçiyorsun. Yahut eğlenceli bir vodvil seyrediyor-muş gibi bir halin var... Bunu sadece bugünkü sözlerinden çıkar-

diğımı sanma. Daha salı gecesi buradan eve dönünce tuhaf, beni şaşırtan, hatta üzen birkaç söz söyledin. Çarşamba yola çıkarken, bugünkü durumumuza şöyle bir dokundun, Nataşa hakkında bir şeyler mırıldandın. Sözlerinde hakaret yoktu; hatta tam tersi-neydi; fakat senden duymak istemediğim bir şekilde, pek kayıtsız, sevgisiz, saygısız konuşuyordun. Bunu anlatmak güç; ama sesinin tonundan hissetmemek imkânsızdı. Yanılıyorsam söyle, ikna et beni, inancımı kuvvetlendir.., Hem benim hem de onun... Çünkü onu da üzdün. Bunu gelir gelmez, ilk bakışta anladım.

Alyoşa hararetle, kesin konuşuyordu. Nataşa gayet ciddi dinliyordu; heyecanlanmış, yanakları kızarmıştı. Alyoşa konuşurken birkaç kere kendi kendine söylüyormuş gibi, "Doğru... öyle!.." diye mırıldandı. Prens bozuldu.

- Sana söylediklerimin hepsini hatırlıyorum yavrum; fakat sözlerimden böyle bir anlam çıkarmanı garip buluyorum. Yanlış mana verdiğini neyle istersen kanıtlayabilirim. Deminki gülüşümü de açıklayayım: Gülerken içimde kabaran acı bir duyguyu bastırmak istiyordum. Yakında evlenmeye hazırlandığını hatırlayarak bunu olmayacak, anlamsız, hatta kusura bakma, gülünç bir iş olarak gördüm. Güldüğüme sitem, ediyorsun; ama buna sebep sen oldun. Benim; de suçum var. Belki son zamanda seni pek başıboş bıraktığım için neler yapabileceğini, ancak bugün öğrenebildim. Şimdi Natalya Nikolayevna ile müşterek hayatınızı düşünürken âdeta ürperiyorum. Herhâlde acele etmiş olacağım; çünkü mizaçlarınız birbirine hiç uymuyor. Her aşk geçicidir; ama karakterlerin bağdaşmaması temelli kalır. Senin geleceğinden bahsetmiyorum. Yalnız niyetlerin dürüstse Natalya Nikolayevna'yı beraber felakete sürüklüyorsun! Tam bir saattir insanlığa sevgiden, fikir asaletinden, tanıştığın yüce insanlardan bahsettin durdun. Sen, bu evin iğrenç merdivenlerinden dördüncü kata tırmanırken kapınızı sağ sağlam bulup Tanrı'ya şükrettikten sonra neler söylediğimi Ivan Petroviç'ten sor bir kere... İçimden o an neler geçtiğini bilmeni isterdim. Natalya Nikolayevna'yı bu derece sevdiğin halde böyle bir yerde oturmasına

gönlünün nasıl razı olduğuna şaşıtm. Durumun elvermiyorsa, görevini yapmaktan acizsen evlenmeye, üzerine sorumluluk almaya hakkın olmadığına nasıl akıl erdiremedin? Yalnız lafla aşk olmaz, bunu hareketlerinde de ispat edeceksin. Sana göre, "Yanımda ol, geri kalanı bana vız gelir!" değil mi? Bu, insaf tanıyan, efendice bir düşünce değil. Durup insanlığa sevgiden, hümanizmden bahsedip coşarken, öte yandan aşkı katlettiğinin farkına varmamak garibime gidiyor doğrusu!... Sözümü kesmeyin Natalya Nikolayna, izin verin, bitireyim... Çok doluyum, içimi dökmeden yapamam. Bu günlerde hep asil, güzel, dürüst şeylere hayranlığımdan bahsettin oğlum. Çevremizin böyle zevkleri tanımadığından, sırf kuru akıllarla idare edildiğimizden yandın yakından. Hâlbuki yükseğe, güzele tapınırken salı günü burada geçenlerden sonra senin için dünyada en kıymetli varlık olması gereken bu kadını dört gündür ihmal ediyorsun. Bu yetmezmiş gibi Katerina Fyodorovna'ya, Natalya Nikolayevna'nın seni her yaptığını affedecek kadar sevdiğini söylediğini itiraf ettin; ama böyle bir af beklemeye, bunun üzerine bahse girmeye ne hakkın var? Bu günlerde Natalya Nikolayevna'ya çektiirdiğin azabı, endişeyi, şüpheyi hiç mi aklına getirmedin? Bilmem ne çeşit yeni fikirler peşinde koşarken esas vazifeni nasıl unutabildin?.. Sözümü tutamadığım için beni affedin Natalya Nikolayevna; fakat önümüzde o sözün de üstünde bir mesele var. Bunu birazdan siz de anlayacaksınız... Alyoşa, Natalya Nikolayevna'yı bugün öyle ıstırap içinde buldum ki, bu dört günü ona nasıl zehir ettiğini o an anladım. Hâlbuki bu günler onun hayatının en tatlı günleri olmalıydı... Bir yanda bunları yapıyorsun, bir yanda da bir sürü laf!... Haklı değil miyim? Tepeden tırnağa kadar suçluyken beni nasıl itham edebiliyorsun?

Prens sözünü bitirdi. Sözlerini pek beğenmişti; memnuniyetini bizden saklamıyordu. Söz, Nataşa'nın acısına gelince, Alyoşa acı bir kederle genç kadına baktı. Nataşa da kararını vermişti:

- Üzülme, Alyoşa, dedi... Başkalarının senden çok suçu var. Otur, babana söyleyeceklerimi dinle. Bu duruma son vermenin

zamanı geldi artık.

Prens:

- Buyurun, sizi dinliyorum Natalya Nikolayevna!.. diye atıldı. Çok rica ederim, iki saattir bir takım üstü kapalı sözler dinliyorum. Çekilmez bir hal aldı... Doğrusu, başka şekilde karşılanacağımı beklerdim.

- Çünkü bizi tatlı dilinizle büyülediğinizi, gizli amaçlarınızı fark etmediğimizi sanıyordunuz. Açıklamaya ne gerek var, hepsini kendiniz biliyor, anlıyorsunuz. Alyoşa'nın hakkı var. En büyük arzunuz bizi ayırmak. Salı akşamından sonra, bugün burada ne olacağını iyice hesaplamıştınız. Âdeta ezbere biliyordunuz. Zaten az önce, ne beni, ne çıkardığınız evlenme işini ciddiye almadığınızı size söyledim. Bizimle eğlenip duyuyorsunuz. Kendinize göre bir amacınız var. Oyununuz sağlam. Alyoşa bu işe bir vodvil gözüyle baktığınızı söylerken haklıydı. Bilmeyecek, isteğinizi fazlasıyla yerine getirdiği için oğlunuzu azarlayacak yerde, memnun olmalısınız.

Şaşkınlıktan taş kesildim. Bu gece bir patırtı kopacağını tahmin etmiştim zaten; fakat Nataşa'nın bu kadar haşın bir serbestlikle konuşması, sesinde gizlemediği küçümseme beni iyice şaşırttı. "Böyle ani karar vermek için mutlaka bir şeyler bilmesi gerekir... diye düşündüm. Belki Prensi bu kadar sabırsızlıkla beklemesi de, her şeyi bir an önce yüzüne vurmak içindi."

Prens hafifçe sarardı. Alyoşa'nın yüzünde saf bir korku, üzüntülü bir bekleyiş okunuyordu.

Prens:

- Beni neyle suçlandırıldığının farkında mısınız? diye bağırdı. Biraz, düşünerek konuşun. Ne demek istediğinizi anlamıyorum doğrusu.

- Yaa!.. Demek bu kadarı, anlamanız için yetmedi. Hâlbuki Alyoşa bile tıpkı benim gibi sizi anlamış, hem de birbirimizi görüp görüşmediğimiz halde, bize çirkin, adice bir oyun oynadığınızdan şüphelenmişti. Sizi seven, size Tanrı gibi inanan Alyo-

şa'nın ona karşı daha ihtiyatlı, daha kurnazca davranmaya gerek görmediniz, onun sizi anlamayacağını tahmin ettiniz... Fakat Alyoşa hassas, ince ruhlu, şefkatli bir insandır. Sözlerinizi, hatta demin söylediği gibi, sesinizin tonu onu oldukça üzdü.

Prens büyük bir hayretle, şahitliğe davet eder gibi bana baktı.

- Hiç anlamıyorum!.. Sonra gittikçe artan bir kızgınlıkla! Nataşa'ya:

- Büyük bir kuruntuya kapılıyorsunuz, dedi. Daha doğrusu, Katerina Fyodorovna'yı kıskanıyorsunuz. Bunun için de bütün dünyayı ve elbette herkesten önce beni suçlamak istiyorsunuz. Şimdi müsaade edin de ben de her şeyi... yani içimdekileri söyleyeyim: İnsanda karakteriniz hakkında oldukça garip bir izlenim uyanıyor. Doğrusu bu çeşit sahnelere alışık değilim. Ortada oğlumun menfaati olmasa burada bir dakika fazla durmazdım; ama hâlâ bekliyorum. Lütfen meseleyi açıkla mısınız?

- Demek her şeyi tamamen bildiğiniz halde sırf inadinızdan kısa, kapalı sözlerimi anlamazlıktan geliyorsunuz?

- Evet.

Nataşa, gözlerinde hiddet parıltılarıyla:

- Pekâlâ, dinleyin öyleyse! diye bağırdı. Olduğu gibi anlatacağım.

III

Nataşa ayağa kalkmıştı, heyecanından ayakta konuştuğunun farkındaydı. Prens önce onu oturduğu yerden dinledi, sonra o da ayağa kalktı. Durum gereğinden fazla resmîleşti.

Nataşa:

- Salı akşamı burada söylediklerinizi hatırlayın, diye başladı. "Bana para, geniş bir saha, parlak mevki gerek" dediniz. Hatırlıyor musunuz?

- Evet...

- İşte sırf elinizden kaçan parayla öbür nimetlere kavuşmak için salı günü gelerek bu evlenme işini uydurdunuz. Böyle bir oyunun bozulan plânlarınızın düzelmesine yardım edeceğini sandınız.

- Nataşa, sözlerine dikkat et! diye bağırdım.. Prens, gururu yaralanmış bir tavırla:

- Oyun... Menfaat!.. diye tekrarlıyordu. Alyoşa kederinden ezilmiş, âdeta konuşulanları anlamıyormuş gibi bakıyordu. Nataşa iyice hiddetlenmişti.

- Rica ederim, sözümü kesmeyin, hepsini söylemeye yemin ettim. Alyoşa sizi dinlememeye başladı. Onu benden soğutmak için tam altı ay uğraştınız. Bir türlü boyun eğmiyordu... Bir yandan da durumunuz gitgide kötüleşiyordu. Oğlunuzun sizden uzaklaşmasıyla üç milyonluk drahomasıyla hayal ettiğiniz gelini kaybediyordunuz. Tek çare seçtiğiniz kızı Alyoşa'nın sevmesiydi. Onu sevince beni bırakacağını düşündünüz.

Alyoşa acıyla:

- Ne diyorsun, Nataşa! diye bağırdı... Ne söylüyorsun!

- Ama ümitlerinizin aksine durum pek değişmiyordu. Ben olmasam her iş yolunda gidecekti. Tecrübeli, kurnaz adam olduğunuz için Alyoşa'nın eski aşkından bıkmasını beklemeye başladınız. Bunun böyle olduğunu arada bir seziyordunuz da... Beni ihmal etmeye başladığının, sıkıldığının, beşer gün arayla uğradığının gözünüzden kaçması imkânsızdı. Belki büsbütün bıkar bırakır diye ümitlenirken Alyoşa'nın salı günü kesin hareket tarzı sizi iyice şaşırttı. Ne yapmanız gerekiyordu?

- Rica ederim... Tam tersine.. Bu hal... Nataşa Prens'in itirazını ısrarla kesti:

- Evet, dediğim gibi, o gece kendi kendinize, "Şimdi ne yapmalı?" diye sordunuz. Sonra benimle evlenmek için müsaade etmeye karar verdiniz; ama bu sadece çocuğu oyalamak, yatıştırmak için bir vaatti. Evlenme tarihini işinize geldiği gibi uzatabilir-

diniz. Öte yandan yeni bir aşkın tomurcuklanması gözünüzden kaçmamıştı. Planınızın temelini bu aşk başlangıcına kurdunuz.

Prens yavaşça, kendi kendine konuşur gibi: - Romanlar... diye mırıldandı... Hep inzivanın, hülyaların, romanların sonucu bu!

Prensin sözlerine kulak vermeyen Nataşa gittikçe heyecanlanarak:

- Evet, bu yeni aşkı hareket noktası aldınız, diye devam etti. İşin yürümesi tamamen bu aşktan yanaydı. Alyoşa henüz o kızın bütün meziyetlerini bilmeden ona aşık olmaya başlamıştı. O gece, ona, başka birisine sevgi ve vazifeyle bağlı olduğunu açıkladığı zaman kızın gösterdiği yüksek kalplilik, onu kalbinden vuran affı, güzelliğine hayranlık duyan Alyoşa'yı bu sefer manevi güzelliği bakımından büyülemeye yeterdi. Dönüşte hep Katerina Fadorovna'dan, bıraktığı derin etkiden bahsetti durdu. Elbette ertesi gün şükran borcunu ödemek amacıyla bu muhteşem genç kıza gitmek için dayanılmaz bir arzu duydu. Gitmemesi için sebep de yoktu. Eski sevgilisinin üzüntüsü geçmiş; istikbali sağlanmıştı. Nasıl olsa bütün ömrü onunla geçecekti. Hâlbuki orada felekten birkaç dakika çalışıyordu, o kadar... Nataşa bu dakikaları kıskanırsa haksızlık olurdu doğrusu! Böylece, belirsiz bir şekilde, Nataşa'nın elinden dakikalar, saatler, sonra bir, iki, üç gün gitti... Öte yandan öbür genç kız Alyoşa'nın gözlerinin önünde bambaşka, yepyeni bir varlık olarak canlanıyordu. Asil ruhlu, heyecanlı; ama çocuk kadar saftı. Bu bakımdan birbirlerine pek benziyorlardı! Ebedi dostluk ve kardeşlik yemini ederek ölünceye kadar ayrılmamaya karar verdiler. Kendi kendinize, "Bir gün nasıl olsa çocuk, eski aşkını, bu yeni, taptaze duyguyla kıyaslayacak, geride hep eskittiği, alıştığı şeyler kalacak. Muhitteki cıddı ve titiz insanlar, kıskançlık, azarlama, gözyaşları bol bol... Şakalaşıp eğlenirken bile ona akran değil de, çocuk muamelesi edecekler. En önemlisi de her şeyde bir eskilik var!" diye düşünürsünüz.

Nataşa'nın sesi göz, yaşlarıyla boğuldu; fakat bir an daha kendini tuttu.

- Sonra ne oldu?.. Sonra hepsi zamana bırakıldı. Nasıl olsa

Alyoşa Nataşa ile hemen evlenecek değildi. Daha vakit vardı ve evlenmelerine kadar neler olmazdı!.. Dokunaklı sözlerinizi, imalarınızı, yorumlarınızı ve güzel konuşmanızı da hesaba katmalı. Sırası gelince, münasebetsiz Nataşa'ya iftira etmek, onu hiç de lehinde olmayan bir şekilde göstermek faydalı olurdu.. Bütün bunların nasıl bir sonuca bağlanacağı henüz belli değilse de partiyi sizin kazanacağınız yüzde yüzdü. Alyoşa, bana kabahat bulma, sevgini anlamadığımı, yeterli derecede takdir etmediğimi sanma canım! Belki beni hâlâ seviyor, şu andaki şikâyetlerimi anlamıyorsun. Bütün bunları böyle apaçık söylemekle fena ettiğimi biliyorum; ama ne yapayım ki her şeyi anlıyor ve seni daha çok, çok daha fazla seviyorum... Deliler gibi...

Yüzünü elleriyle örterek koltuğa çöktü, çocuk gibi hıçkırıklarla ağlamaya başladı. Alyoşa bir çığlıkla ona atıldı. Nataşa'nın gözyaşlarına hiç dayanamazdı.

Nataşa'nın ağlaması, prensin işine yaradı. Bu uzun, taşkınca konuşma boyunca hedef olduğu ve yalandan bile olsa gücenmiş görünmesini gerektiren sert hücumlara çılginca bir kıskançlık, hakarete uğrayan aşkın isyanı, hatta bir hastalık buhranı olarak açıklama bulunmuştu. Bu durumda kıza yakınlık göstermesi yerinde olurdu.

- Sakin olun, kendinize gelin Natalya Nikolayevna, diye telliye başladı. Bunların hepsi heyecanlı tabiatınızdan, yalnızlıığınızdan geliyor.. Alyoşa'nın hoppelığı sinirlerinizi iyice bozmuş ama bunu onun düşüncesizliğine veriniz. Salı günkü olay Alyoşa'nın size ne derece bağlı olduğunu ispat etmeye yetmeliydi. Hâlbuki siz tam tersine... Nataşa için için ağlayarak:

- Rica, ederim sözlerinizle ıstırabımı arttırmayın! diye onu susturdu. Kalbim bana her şeyi, hem de çoktandır bütün açıklığıyla söyledi. Alyoşa'nın sevgisinin tamamıyla geçtiğini sezdiğimi mi sanıyorsunuz? Beni burada, bu odada tek başıma bırakıp unuttuğu zaman... hepsini yeniden yaşadım, bir bir düşündüm... Başka ne yapabilirdim zaten! Seni suçlamıyorum Alyoşa... Ne diye beni kandırmaya çalışıyorsunuz? Kendi kendimi kaç defa al-

datmak istediğimi bilmiyorsunuz elbet. Hem de kaç defa! Ne sendeki en ufak değişikliğe kulak kabartmadığım, ne yüzünden, gözlerinden içindekileri okumaya çalışmadığım kaldı; ama hepsi bitti, mahvoldu artık... Ah, ne kadar talihsizim ben!

Alyoşa önünde diz çökmüş ağlıyordu. Hıçkırıklar arasında:

- Evet evet, suçlu benim! Hepsi benim yüzümden oldu... diye tekrarlıyordu.

- Yoo, kendini suçlama Alyoşa!.. Başkaları, düşmanlarımız... onlar yapıyorlar! Prens sabırsızlıkla:

- İzin verin, diye başladı. Bütün kabahati neye dayanarak bana yüklüyorsunuz? Hiç bir delille ispat edilmemiş tahminlerinizden ibaret şeyler bunlar...

- Delil mi?.. Daha delil mi istiyorsunuz yalancı adam! Bura-ya beni oğlunuza istemeye geldiğiniz gün zaten başka türlü hareket imkânınız kalmamıştı. Oğlunuzu avutarak onun Katya'ya bağlanmasından duyacağı vicdan azabını uyuşturmak için gerekliydi bu... Yoksa Alyoşa beni kolay kolay ihmal etmez, arzu-nuza boyun eğmezdi. Hâlbuki siz de beklemekten bıkmıştınız... Nasıl, doğru değil mi söylediklerim?

Prens alaylı bir gülümsemeyle:

Gerçekten sizi kandırmaya niyetim olsaydı evet, böyle hareket ederdim, dedi. Doğrusu çok ince bir zekânız var; fakat önce söylediklerinizi ispat etmeli, ondan sonra karşınızdakini böyle suçlarla itham etmelisiniz.

- İspat mı?.. Oğlunuzu benden soğutmaya çalıştığınız, gün gibi açık değil mi?.. Sevdği kadından mevki, para uğruna yüz çevirmeyi, ona karşı görevinden kaçmayı öğreten bir baba, oğlunun, ahlakını bozmamış mıdır? Az önce, oturduğum evi, merdiveni kötülediniz. Bizi dara düşürmek için Alyoşa'ya öteden beri bağladığınız aylığı kesen siz değil misiniz? Bu ev, bu merdiven hep sizin eserinizken bir de kalkmış Alyoşa'ya çatıyorsunuz! O geceki coşkunuzun, yepyeni, size hiç uymayan o fikirler nereden çıkıvermişti? Neden birdenbire bana bu kadar ihtiyaç

duymuştunuz? Bu dört gün odamda bir aşağı bir yukarı dolaşırken hepsini düşündüm. Her sözünüzü, yüzünüzdeki en ufak değişikliği ölçüp inceledim. Baştan aşağı yapmacık, eğlence, hakaret dolu, adi, çirkin bir komedyaya olduğuna kanaat getirdim. Sizi artık iyice anladım, iyice... Dönüşünde Alyoşa'nın yüzünden, ona neler söyleyip aşıladığınızı bir bir anlıyordum. Onda uyandırdığınız etkilerin her çeşidini öğrendim. Yoo, beni aldatmazsınız, prens! Belki başka bazı hesaplarınız da var. Belki ben en önemlilerini gözden kaçırdım; ama olsun! Beni aldatıyordunuz, en önemlisi bu. Bunu yüzünüze karşı söylemem gerekirdi!

- Bu kadar mı? Bütün delilleriniz bundan mı ibaret? Ama çılgın kadın, salı günü, komedyaya dediğiniz, oğlum adına yaptığım evlenme teklifiyle kendimi nasıl bağladığımı fark etmiyor musunuz? Bu kadar düşüncesiz hareket edebilir miyim ben?

- Neymiş o sizi bağlayan? Beni aldatmak sizin için pek mi büyük iş sanki? Bir kızı aldatmışsınız, ne çıkar bundan!. Alt tarafı evden kaçmış, babasının reddettiği, aciz, lekelenmiş, ahlaksız bir kızcağız! (Mademki böyle bir oyunla azıcık bile olsa bir fayda sağlanabilir, bakmamalı gözünün yaşına!

- Natalya Nikolayevna, kendinizi ne duruma düşürdüğünüzün farkında mısınız? İlle de size hakaret ettiğimi kabul ettirmeye çabalıyorsunuz; fakat bu o kadar ağır, aşağılayıcı bir hareket ki bunu nasıl düşünebileceğinize bir türlü aklım ermiyor. Affedin; ama bunu bu kadar kolayca kabul edebilmek için pek olgun olmak gerekir. Size haklı olarak sitem ediyorum; çünkü oğlumu bana karşı kıskırtıyorsunuz. Şu anda sizi savunmak için açıktan açığa değilse bile içinden bana isyan ediyor.

- Hayır, baba, hayır! Sana karşı isyan etmiyorum. Zaten böyle hareket edeceğine de inanmıyorum. Prena, Nataşaya bakarak:

- Duydunuz mu? diye bağırdı,

Alyoşa, Nataşa'ya dönerek:

- Suç yalnız benim Nataşa, dedi. Babama suç bulma. Hem günah, hem korkunç bir şey bu! Nataşa yüzüme baktı.

- Görüyorsun ya, Vanya, şimdiden bana yüz çevirmeye başladı.

Prens söze karıştı:

- Yeter artık. Bu sahneye son verelim. Şu her sınırı aşan, körü körüne kıskançlık sahnesi bana karakteriniz hakkında bambaşka bir fikir verdi. İkaz etti beni... Acele ettik, gerçekten acele ettik. Beni nasıl aşağıladığının galiba farkında değilsiniz. Evet, acele ettik... acele ettik.. Verdiğim sözü tutarım; ama ne de olsa, babayım, oğlumun mutlu olmasını isterim.

Nataşa kendinden geçerek:

- İşte sözünüzü geri almak için bir fırsat da çıktı! diye bağırdı... Ama şunu bilin ki, daha iki gün önce, burada tek başıma düşünüp dururken, Alyoşa'ya sözümü geri vermek kararına varmışım. Şimdi bunu hepinizin huzurunda söylüyorum: Teklifinizi kabul etmiyorum!

- Yani, bununla böylece oğlumda bütün eski üzüntülerimi, demin söylediğiniz gibi "vazife hasretimi" tekrar canlandırmak istiyorsunuz. Teorinize göre bunun böyle olması gerekir. Şimdilik bırakalım bu konuyu; zaman her şeyi gösterir. Sizinle bir daha görüşmek için sakın olduğunuz bir zamanı bekleyeceğim. Ümit ederim ki ilişkilerimiz henüz tamamiyle kesilmemiştir. İleride beni nasıl olsa takdir edeceğinizi umuyorum. Bugün ailenizle ilgili bazı tasarılarımdan bahsedecektim. Görecektiniz ki... ama neyse, kalsın.

Prens bana yaklaştı:

- Ivan Petroviç, şimdi sizinle daha yakından tanışmayı her zamankinden çok istiyorum. Beni anladığınızı umarım. Müsaade ederseniz bu günlerde ziyaretinize geleceğim.

Başımı eğerek kabul ettim. Bu defa prensle karşılaşmaktan kaçınamayacağımı anlamıştım.

Prens elimi sıktı, Nataşa'nın önünde sessizce eğilerek haysiyeti yarananmış bir adam tavrıyla odadan çıktı.

IV

Birkaç dakika hiç konuşmadık. Nataşa üzgün, düşünceli bir halde oturuyordu. Bütün heyecanı bir anda sönmüştü. Görmeyen bakışını önüne dikmiş, dalgın bir şekilde Alyoşa'nın elini elinden bırakmıyordu. Çocuk, sessiz sessiz ağlayarak kederini boşaltmaya çalışıyor, arada bir ürkek bir merakla Nataşa'yı süzüyordu. Sonunda çekingen bir halde onu teselli etmeye, darılmaması için yalvarmaya başladı; hep kendini suçluyordu. Bütün çabalarıyla babasının suçsuz olduğunu ispata çalışıyordu. Birkaç defa bunun hakkında söz açacak da oldu; ama Nataşa'yı yeniden kızdırmak korkusuyla ses çıkarmadı.

Nataşa'ya sarsılmaz aşkı üzerine yeminler yağdırırken bir yandan da Katya'ya yakınlığını haklı göstermeye çalışıyordu. Katya'yı sadece kardeşi, sevimli, iyi kalpli bir öz kardeşi gibi sevdiğini, durup dururken ondan yüz çevirmenin kaba, haşın bir hareket olacağını söylüyordu. Nataşa ile Katya tanışacak olurlarsa bir daha birbirlerinden ayrılmayacak, bütün anlaşmazlıklar ortadan kalkacaktı.

Alyoşa bu düşünceye candan ve yürekten bağlanmıştı. Nataşa'nın endişelerini anlamadığı gibi babasının söylediklerini de iyice kavrayamamıştı. Anladığı tek şey, ikisinin bozuşmuş olduğuydu. Buna son derece üzülüyordu.

Nataşa:

- Babanın yüzünden beni suçlu buluyorsun, değil mi? diye sordu.

- Bütün suç bende olduktan sonra, seni nasıl suçlayabilirim Nataşa! Hiddetlenmene ben sebep oldum. Kızdıktan sonra da beni temize çıkarmak için bütün suçu babama yükledin. Hâlbuki onun olanlardan haberi bile yok.

Alyoşa iyice heyecanlanmıştı:

- Adamcağız buraya ne için geldi, ne buldu! Aklından bile geçirmediği şeyler oldu...

Nataşa'nın üzülererek, sitemle baktığını görünce yutkundu.

- Peki, peki, söylemeyeceğim, bir daha söylemeyeceğim; affet beni! Sebep hep benim...

- Evet, Alyoşa, baban aramıza girerek huzurumuzu kaçırdı. Sen eskiden en çok bana inanırdın. Baban kalbine şüphe ve güvensizlik soktu. Aramıza kara kedi girip kalbinin yarısını benden aldı...

- Öyle deme Nataşa!.. Onu kara kedi yaptığını duysa nasıl alırdı.

- Seni yalancı büyüklüğüyle, sahte iyilikleriyle büyüledi. Gitgide aramızı daha çok açacak.. Alyoşa, artan bir heyecanla:

- Yemin ederim ki hayır! diye bağırdı. "Acele ettik" dediğine bakma; kızdı da ondan söyledi. Göreceksin ya yarın, ya öbür gün sönüverir; ama evlenmemize engel olmayı düşünecek kadar kızmışsa söz veriyorum, onu dinlemeyeceğim! Bunu yapacak kadar güçlüyüm.

Birdenbire, aklına gelen iyi fikre sevinerek:

- Hem bize bu işte kimin yardımı dokunacağını biliyor musun? diye bağırdı... Katya'nın! Göreceksin, ne eşsiz bir insan olduğunu göreceksin! O zaman sana rakip olmak, bizi birbirimizden ayırmak isteği olup olmadığını da anlarsın. Özellikle, az önce benim için evliliğinin ikinci günü karısından soğuyan erkeklerden olduğumu söylerken pek haksızdın! Bu sözüne üzüldüm!.. Öyle değilim ben! Katya'ya sık sık gittimse...

- Aman, istediğin kadar git, Alyoşa. Ben bunu demdim... İyice anlayamamışsın. Kiminle istersen onunla mutlu ol. İçinden gelenden fazlasını isteyemem.

Odaya Mavra girdi.

- Çay getireyim mi? Semaver iki saattir kaynayıp duruyor; saat on bir oldu.

Kaba kaba, çıkışır gibi konuşuyordu. Mavra'nın neşesiz, Nataşa'ya kızgın olduğu belliydi. Salıdan beri, pek sevdiği küçük hanımı evleneceği için sevincinden kabına sığmıyordu. Hayırlı haberler bütün apartmana, mahalleye; bakkalına, kapıcısına kadar yaymıştı. Övüne övüne, çok zengin, ayrıca general rütbesine sahip olan Prens'in, küçük hanımı oğluna istemek için nasıl geldiğini, neler konuştuklarını kendi kulaklarıyla duyduğunu anlatıp duruyordu. Hâlbuki şimdi hepsi yıkılıvermişti. Prens hiddetlenerek gitmişti, çay isteyen yoktu. Elbette bütün kabahat küçük harımdaydı... Mavra, onun Prensle nasıl saygısızca konuştuğunu da duymuştu.

Nataşa:

- Getir bari, dedi.
- Kahvaltılıkları da getireyim mi?
- Onları da getir...

Nataşa bozuldu. Mavra hırçın bir halde:

- Dünden beri hazırlanmaktan bir hal olduk, diye söyleniyordu. Şarabı almak için ta Nevski'ye gittim. Şimdi de...

Hırsla kapıyı vurarak çıktı. Nataşa kızardı, bana tuhaf tuhaf baktı. Mavra o aralık çayla yiyecekleri getirdi. Av eti, birkaç çeşit balık... Yeliseyev'den iki şişe nefis şarap getirerek masaya dizdi. "Bu hazırlık neden acaba?" diye düşündüm.

Nataşa mahcup bir tavırla masaya yaklaştı. Benden utanmı-
şa benziyordu.

- Ben öyleyim Vanya! dedi. Böyle olacağını önceden hissettiğim halde yine de, "Belki sonu böyle gelmez" diye düşündüm. Alyoşa gelir, gönlümü alır, barışırız, şüphelerim haksız çıkar, siz beni ikna edersiniz diyordum. Her ihtimale karşı ufak tefek hazırlık yaptım. Belki geç vakte kadar oturup konuşuruz diye düşündüm.

Zavallı Nataşa! Bunları söylerken fena halde kızarıyordu. Alyoşa son derece memnun göründü.

- Aşk olsun, Nataşa! diye bağırdı. Demek daha iki saat önce sine kadar bütün şüphelerine inanmıyordun. Yoo, her şeyi dü-

zeltmeliyiz. Mademki bütün bu tatsızlığın sebebi benim, olanları düzeltmek de bana düşer. Müsaade et Nataşa, hemen babama gideyim. Onu mutlaka gömmem gerek; alınmış, kırılmıştır... tesselli etmeliyim. Her şeyi söyleyeceğim; ama seni karıştırmadan. Yalnız kendi hesabıma konuşacağım. Durumu düzeltereğim, görürsün. Seni bırakarak ona gitmek isteyişime darılmıyorsun ya? Aklına bir şey gelmesin, ona da acıyorum... Göreceksin, suçsuz olduğunu ispat edecek. Ben yarın şafakta buradayım, bütün gün yanından ayrılmayacağım; Katya'ya da gitmeyeceğim.

Nataşa engel olmadı. Hatta gitmesinin iyi olacağını söyledi. Şimdi içinde başka bir endişe uyanmıştı. Alyoşa, kendini zorlayarak sabahdan akşama kadar oturmaya başlarsa yüzde yüz ondan bıkacaktı. Babasıyla konuşurken onun hesabına bir şey söylememesini ayrıca tembih etti. Onu uğurlarken neşeli görünmeye çalıştı. Alyoşa çıkmak üzereyken birdenbire döndü. Nataşa'yı ellerinden tutarak yanına oturdu. Derin bir sevgiyle yüzüne bakıyordu.

- Nataşa canım, meleğim, kızma bana! Artık hiç kavga etmeyelim olur mu? Hem bana bundan sonra mutlak olarak inanacağına söz ver. Ben de öyle yapacağım. Bak, şimdi aklıma ne geldi. Seninle bir kere bilmem ne yüzünden kavga etmiştik; suçlu bendim. Af dilemek istemiyordum; ama içim içimi yiyordu. Şehirde sokak sokak dolaştım, arkadaşlarıma uğradım, yine oyalamadım. Aklımdan, ya birdenbire hastalanıp ölürsün, diye geçiyordu. Bunu düşünür düşünmez seni gerçekten sonsuza kadar kaybetmiş gibi sonsuz bir acıya kapıldım. Gözümün önünde birbirinden kötü sahneler canlanıyordu. Mezarına gelip nasıl üzerine kapandığımı düşünüyordum. Mezarını öperken seni bir an olsun bir daha görmek için Tanrı'dan bir mucize yapmasını yalvarıyordum... O anda dirilip karşıma çıksan, seni bir an eskisi gibi kollarımda tutabildiğim için mutluluğumdan ölecektim belki... Bunları hayalimden geçirirken birdenbire şöyle düşündüm: "Tanrı'ya sadece bir anlık kavuşma için böyle yalvarıyordum. Hâlbuki altı aydır birbirimizle ne çok kavga etmiş, birbirimize küsmüştük. Dargın durduğumuz her gün mutluluğumuzda bir

parça kaybetmiştik. Şimdi, bir an mezardan çıkmak için hayatı-
mı vermeye razıydım... Bunları düşündükçe dayanamadım, sa-
na koştum. Geldiğim zaman beni bekliyordun. O kavgadan son-
ra nasıl kucaklaştığımız, gerçekten kaybedecekmişim gibi sana
nasıl sarıldığım hâlâ aklımda... Hiç kavga etmeyelim Nataşa!
Her kavgadan sonra sonsuz bir üzüntü duyuyorum. Aman Tan-
rı'm, seni bırakabileceğimi nasıl düşünebiliyorsun!

Nataşa ağlıyordu. Sımsıkı sarıldılar. Alyoşa bir kere daha,
ondan asla ayrılmayacağına yemin etti. Sonra aceleyle babasına
koştı. Her şeyi yoluna koyacağına kesin olarak emindi.

Nataşa elimi sımsıkı kavrayarak:

- Her şey bitti! Her şey mahvoldu! dedi. Beni seviyor, bu sev-
giden asla vazgeçmeyecek; fakat Katya'yı da seviyor. Bir müd-
det sonra benden daha çok sevecek. Bu yılan prens de fırsat kol-
layarak...

- Dur, Nataşa, prensin dürüst hareket etmediğine ben de ina-
rıyorum ama...

- Söylediklerimin hepsini doğru bulmuyorsun değil mi? Bu-
nu yüzünden anladım. Az bekle, haklı olup olmadığımı göre-
ceksin. Ben toplu olarak konuştum; onun içinden neler geçirdi-
ğini Tanrı bilir! Korkunç adam... Bu dört gün odamda mekik do-
kuyup dururken her şeyi anladım. Alyoşa'yı içinde bulunduğu
manevi üzüntüden, bana olan sevgisinin verdiği sorumluluktan
sıyırmak istiyordu. Evlenme masalını da bu amaçla uydurmuş-
tu. Aramıza sokulup bize hâkim olmak, ruh asaletiyle, cömertli-
ğiyle Alyoşa'nın gözünü boyamak için fırsattı bu. Bu böyle Van-
ya, böyle! Durum düzelmeye yüz tutunca Alyoşa'nın bana ait
üzüntüsü, merakı da yatışır. Kendi kendine: "Bundan sonra na-
sıl olsa karım olacak; ölünceye kadar benim..." diyecek, elinde
olmadan Katya ile daha çok ilgilenecek. Prens galiba Katya'yı
iyice incelemiş, oğlunu benden çok sarabileceğini anlamış. Oh,
Vanya, şimdi bütün ümitlerim sende. Nedense sana yaklaşmak
istiyor... Reddetme, hem bir an önce Kontesin evine gitmeye
gayret et, ne olur Vanya'cığım! Şu Katya ile tanış, onu iyice ince-

le; ne biçim bir kız olduğunu haber ver bana... Beni senin kadar kimse anlamaz. Nelerle ilgilendiğimi bilirsin. Alyoşa ile arkadaşlığının derecesini, neler konuştuklarını anlamaya çalış; ama en önemlisi Katya'yı, şu Katya'yı iyice araştır... Bana bir kere daha arkadaşlığını ispat et canım sevgili Vanya'cığım! Bu işte yalnız sana güveniyorum.

Eve döndüğüm zaman saat bire geliyordu. Nelly uykulu bir yüzle kapıyı açtı. Bana neşeyle gülümseyerek baktı. Zavallı uyuduğu için kendi kendine kızıyordu; beni beklemesi gerekirmiş. Birisinin gelip beni sorduğunu, biraz oturduktan sonra bir mektup bırakarak gittiğini anlattı. Mektup Maslobojev'dendi. Beni, yarın öğleden sonra, saat bire doğru çağırıyordu. Nelly'ye daha fazla soracaktım; ama yarına bırakıp yatmaya yolladım. Çocukcağız zaten beni beklemekten yorulmuş, ancak yarım saat kadar uyuyabilmişti.

V

Ertesi sabah Nelly bir gün önceki ziyaret hakkında hayli gariplikler anlattı. Esasen Maslobojev'in akşam gelişi garipti. Evde olmadığımı kesin olarak biliyordu. Bunu son buluşmamızda söylemiştim. Nelly, ilkin korktuğu için kapıyı açmak istememişti. Geldiği zaman saat sekiz olmuştu; fakat Maslobojev pek yalvarmış, mektup bırakmasa başıma bir kötülük geleceğini söylemiş. Nelly onu içeri alınca hemen mektubu yazmış, sonra kızın yanına kanepeye oturmuş.

Nelly:

- Kalktım, konuşmak istemedim, diye anlatmaya devam etti. Korktum ondan. Bana, Bubnova'dan, kadının ona nasıl kızdığını, beni bundan sonra alamayacağından bahsetti.

Sonra sizi övmeye başladı. Çok iyi bir arkadaş olduğunuzu, çocukluğunuzdan beri sizi tanıdığını anlattı. Alıştım ona. Cebin-

den şeker çıkardı; ille bana vermek istedi. Almadım. O zaman iyi bir adam olduğunu, şarkı, oyun bildiğini söyledi. Yerinden fırlayıp oynamaya başlamaz mı?.. Güleceğim geldi. Sonra, "Biraz daha oturayım, belki Vanya gelir!" dedi. Ondan korkmamamı, yanına oturmamı rica etti. Oturdum ama konuşmadım. Annemle dedemi tanıdığını söyleyince, konuşmaya başladım. Çok oturdu.

- Neler konuştunuz?

- Annemden... Bubnova'dan... Dedemden... İki saat kadar oturdu.

Neler konuştuklarını anlatmak istemiyor gibiydi. Maslobojev'den öğrenebileceğim için üstelemedim. Maslobojev'in ben yokken gelişinden Nelly'yi yalnız görmek istediğini anlamıştım; fakat sebebini anlayamadım.

Nelly, verdiği üç şekerini gösterdi. Kırmızı yeşil kâğıtlı, herhâlde rast gele bakkaldan aldığı adi meyveli şekerlerdi. Nelly bunları gösterirken güldü.

- Niye yemedin? diye sordum. Kaşlarını çatı.

- İstemem, dedi. Zaten almak istemiyordum. Sedirin üstüne bıraktı.

O gece dolaşacak epey yerim vardı. Nelly ile vedalaştım. Çıkarken:

- Yalnız sıkılmıyor musun? diye sordum.

- Hem sıkılıyorum, hem sıkılmıyorum... Geç geldiğiniz için sıkılıyorum.

Sevgi dolu gözleriyle bana baktı. O sabah neşeliydi, bakışları tathıydı. Hem sokulgan, hem utangaç, hatta ürkek bir hali vardı. Sanki beni üzmemekten, sevgimi kaybetmekten ve ağzından bir şey kaçırmaktan korkuyor gibiydi.

- Peki, sıkılmayışının sebebi ne? "Hem sıkılıyor, hem sıkılmıyorum" diyordun...

Elimde olmadan gülümsedim. Bu çocuğa gitgide daha çok ısınıyordum.

- Bunu ben bilirim.

Nelly tekrar utangaç bir edayla gülümsedi. Eşikte, açık kapının önünde konuşuyorduk. Nelly karşımda durmuş, yere bakarak bir eliyle omzuma tutunuyor, öbürüyle ceketimin kolunu çekiştiriyordu.

- Sır mı bu?

- Yoo... sır değil... ben... siz yokken kitabınızı okumaya başladım...

Bunu yavaşça, tatlı, içime işleyen bakışını gözlerime dikerek söyledi; kıpkırmızı kesiidi.

- Ya, öyle mi? Eee, nasıl, beğendin mi?

Yüzüne karşı övülen yazarın mahcupluğunu duyuyordum. O anda onu öpmek istiyordum; fakat yakışık kalmazdı. Nelly bir zaman sustu. Sonra, derin bir kederle beni süzerek:

- Neden, neden öldü?.. diye sorup gözlerini yere indirdi.

- Kim öldü?

- O genç... veremli... hani kitaptaki...

- Ne yapalım, öyle gerekiyordu Nelly.

- Hiç de gerekli değildi.

Bunu fısıltı halinde, âdeta kızar gibi, sertçe söyledi. Somurtarak yere bakmaya devam etti.

Bir dakika geçti. Kolumun yenini hırsıyla çekiştirmeye devam ederek:

- Peki, o... şey, onlar... O kızla ihtiyar ne olacak? diye fısıldadı. Beraber oturacaklar mı? Fakirlikten kurtulacaklar mı?

- Hayır, Nelly, kız uzaklara gidip bir derebeyiyle evlenecek, ihtiyar da yalnız kalacak.

Üzüntüyle konuşuyordum. Teselli verici bir şey söyleyemediğim için gerçekten üzül müştüm.

- Aaa... Neden öyle?.. Demek böyle... Öylesiniz! Artık okumayacağım o kitabı.

Hırçınlıkla kolumu itti, hışımınla sırtını çevirerek masaya gitti. Duvara dönmüş, gözleri yerde duruyordu. Kızarmıştı, büyük bir kedere kapılmış gibi öfkeyle nefes alıyordu.

- Niçin darıldın kızım? Kitaptakiler doğru değil, uydurma hep. Bunda darılacak, üzülecek ne var?.. Ne kadar duygusal çocuksun sen!

İşıldayan, sevgi dolu bakışını yüzüme çevirerek, ürkek ürkek:

- Darılmadım, dedi. Birdenbire elimi kaparak yüzünü göğsüne sakladı, nedense ağlamaya başladı; ama hemen o anda gülüverdi. Hem ağlıyor, hem gülüyordu. İçimi tatlı bir his kapladı. Nelly bir türlü başını kaldırmak istemiyordu. Ben, yüzünü omzumdan ayırmaya çalışırken o daha çok sokuluyor, daha hızlı gülüyordu. Bu hisli sahne bitince vedalaştık; acele ediyordum. Nelly, yanakları pembeleşmiş, yıldız gibi parlayan gözleri ve hep o utangaç haliyle arkamdan merdivene kadar koştu, erken dönmemi rica etti. Çabuk geleceğimi, hatta belki yemeğe yetişebileceğimi söyledim.

Önce ihtiyarlara gittim. İkisi de keyifsizdi.. Hele Anna Andreyevna iyice hastaydı. Nikolay Sergeyiç odasına kapanmıştı. Geldiğimi duymuştu; ama konuşmamıza vakit bırakmak için yanımıza bir çeyrek saatten önce gelmeyeceğini biliyordum. Anna Andreyevna'yı fazla üzmemek için çünkü olayı, gerçeği saklamamakla beraber, yumuşatarak anlattım. İhtiyar kadının üzül-düğü halde ayrılma ihtimali haberini fazla şaşkınlık göstermeden dinlemesi garibime gitmişti.

- Bunu tahmin ediyordum zaten, dedi. Sen o gün gidince uzun uzun düşündüm. Bu işin olamayacağına aklım kesti. Ulu Tanrı bize bunu layık görmez... Adam da alçağın biri zaten, insana hayrı dokunmaz. Utanıp sıkılmadan on binimizin üstüne oturdu. Paranın havadan geldiğini bildiği halde alıyor!.. İhmenevka'yı satarlarsa, son nafakamız da elimizden gider. Nataş'a çığım, doğru, akıllı kız; kanmadı onlara.

Sesini alçaltarak devam etti:

- Sana bir şey söyleyeyim mi oğlum? Bizimki de bu evlenmeye öyle bir ayaklandı ki! Arada bir, "İstemem!.. diye ağzından kaçırıyor. Önce, nazlanıyor sandım; ama değilmiş, sahiden istemiyor. Peki, yavrum; kızım ne olacak şimdi? Babası istemez onu. O Alyoşa olacak herif ne diyor?

Anna Andreyevna uzun uzun sordu, verdiğim cevapları oflama puflamalarla karşıladı, sızlandı. Esasen son zamanda zavallının şaşkın bir hali vardı. Ne duysa son derece sarsılıyordu. Nataşa'nın acıları onu yiyip bitiriyordu.

İhtiyar yanıma sırtında sabahlığı, ayağında terlikleriyle geldi. Ateşi olduğundan şikâyetçiydi. Şefkat dolu gözlerini karısından ayırmıyordu. Orada olduğum müddetçe bir dadının çocuğa baktığı gibi baktı... Gözlerinde hem şefkat, hem garip bir ürkeklik vardı. Karısının hastalığı onu iyice korkutmuştu. Onu kaybederse hayatının tamamen anlamsızlaşacağını hissediyordu.

Bir saat kadar yanlarında oturdum. Kapıda vedalaşırken İhmenev, Nelly'den söz açtı. Kızı evlatlık almaya ciddi olarak niyetlenmişti. Anna Andreyevna'yı kandırmak için benden yardım istedi. Nelly hakkında bilgi istiyor, yeni bir şey öğrenip öğrenmediğimi bambaşka bir merakla soruyordu. Ayak üstü anlatım. Sözlerim pek etki etti. Kesin bir tavırla:

- Bunu ayrıca konuşuruz Vanya, dedi. Şimdilik... hele biraz iyileşeyim, sana uğrayacağım. O zaman karar veririz dedi.

Tam on ikide Maslobojev'deydim. Girer girmez Prensle karşılaştım ve şaştım. Antrede, çıkmak üzereydi. Maslobojev, telaşlı telaşlı giyinmesine yardım ediyor, bastonunu tutuyordu. Prensi tanıdığından bahsettiği halde bu karşılaşma beni son derece hayrete düşürdü. Prens beni görünce bozulur gibi oldu. Gereğinden fazla hararetle:

- Ooo, siz misiniz? diye bağırarak karşıladı. Ne tesadüf, değil mi! Gerçi dostluğumuzu Bay Maslobojev'den az önce öğrendim. Çok memnun oldum, burada sizinle karşılaştığıma cidden çok memnun oldum. Sizi görmek istiyordum. Hatta niyetim bir an önce size uğramaktı; tabi eğer izin verirseniz... Sizden şu bu-

günkü durumumuzu açıklamak hususunda yardım rica edecektim. Dün olanları kastettiğimi anladınız elbet. O tarafla dostça görüşüyorsunuz, işin yürüyüşünü baştan beri takip ettiniz, nüfuzunuz var... Keşke hemen şimdi sizinle gidebilseydim!.. Hoop, iş... Ama bugünlerde, belki de pek yakında sizi ziyaret etmek zevkini tadacağımı umuyorum. Şimdilik...

Aşırı derecede kuvvetle elimi sıkıp Maslobovey'e göz kırptıktan sonra çıktı. İçeri girerken:

- Söyle Tanrı aşkına... diye başladım; ama Maslobovey birdenbire, aceleyle şapkasını kaptı, antreye koştu.

- Hiçbir şey söylemeyeceğim! diye kesti sözümü. İşim var, gidiyorum. Geç kaldım zaten!

- On ikide gelmemi yazan sen değil misin?

- Ne olacak? Onu dün yazmıştım. Bugün de bana öyle bir şey yazdılar ki kafam çatlayacak neredeyse.. Ne işler, ne işler! Kusura bakma Vanya. Boşuna rahatsız ettiğim için gönlünü nasıl alacağımı bilmiyorum. İstersen bana temiz bir dayak çek... Döv; ama İsa aşkına çabuk ol, zira işim çok acil.

- Yok canım, işin varsa git; olur böyle şeyler... Yalnız... Maslobovey antreye fırladı, paltosunu giyerken:

- Yo, şimdi yalnızı, falanı bırak. Bunların sırası da gelecek. Sana bir işim düşecek; hem çok önemli... Seni bu iş için çağırmıştım zaten. Doğrudan doğruya seni ilgilendiriyor. Bunu böyle ayak üstü, bir dakikada anlatamayacağıma göre, Tanrı aşkına bugün saat yedide, ama dakikası dakikasına yedide, geleceğine söz ver. O saatte evde olacağım. Kararsızlıkla:

- Bugün şey... dedim. Canım bu akşam bir yere...

- Kardeşim, akşam gideceğin yere şimdi git; akşam da bana gelirsin. Sana neler anlatacağımı tahmin edemezsin Vanya.

- Hay hay... Gelirim ama ne olduğunu merak ettim...

Sokağa çıktık; yaya kaldırımında duruyorduk. Maslobovey ısrarla:

- Geleceksin, öyle mi? diye sordu.
- Dedim ya, geleceğim.
- Söz ver.
- Amma da yaptın ha!.. Söz veriyorum.
- Mükemmel... Ne tarafa?..

Sağı gösterdim.

- Ben de bu yana gidiyorum. Sola döndü.
- Güle güle, Vanya! Unutma, yedide.

Arkasından bakarak, "Tuhaf şey!" diye düşündüm.

Akşam Nataşa'ya gitmek istiyordum ama Masloboyev'e söz verince hemen gitmeye karar verdim. Orada Alyoşa'yı bulacağıma emindim. Gerçekten oradaydı. Ben gelince pek sevindi. Nataşa'ya karşı gayet iyi, candandı. Ben gelince büsbütün neşelendi. Nataşa ona uymak için gayret ediyor; ama kendini nasıl zorladığı belli oluyordu. Gece iyi uyumadığı için yüzü solgun, hastaydı. O da Alyoşa'ya karşı her zamankinden çok dostça davranıyordu.

Alyoşa onu neşelendirmek, dudaklarına tebessüm getirebilmek için boyuna konuşuyor, yalnız Katya ile babasından bahsetmekten açıktan açığa kaçınıyordu. Galiba dünkü barışma denemesi başarısızlığa uğramıştı. Bir ara, Mavra'ya bir şey söylemek için mutfağa çıkınca Nataşa bana, aceleyle:

- Buradan gitmek için can atıyor; ama çekiniyor, diye fısıldadı. Ben de bir şey söyleyemiyorum. Belki aklına bir şey gelir, sırf gönlüm hoş olsun diye kalır. Hâlbuki en çok onu bıktırıp kendimden soğutmaktan korkuyorum! Ne yapacağımı bilemiyorum...

- Aman Tanrım, kendi kendinize neler çıkarıyorsunuz?.. Âdeta birbirinizi kolluyorsunuz. Açıkça konuşun, olsun bitsin! Yoksa bu hal onu gerçekten bıktırır.

Nataşa telaşla:

- Ne yapmalı? diye tekrarladı.
- Dur, ben hallederim bunu.

Mavra'ya çamurlanmış lastiğimi sildirmek bahanesiyle mutfağa çıktım. Nataşa arkamdan:

- Aman dikkatli hareket et Vanya!.. diye seslendi. Dışarıya çıkar çıkmaz, Alyoşa, bekliyormuş gibi bana atıldı:

- Kuzum Ivan Petroviç, ne yapayım? Dün Katya'ya söz vermiştim. Tam bu saatte orada bulunmam gerek. Gitmemelik edemem. Nataşa'yı çok seviyorum, onun için kendimi ateşe atmaya hazırım; ama o tarafı da bu derece ihmal edemem. Siz de hak verirsiniz, değil mi?

- Gidin öyleyse...

- Ya Nataşa?.. Üzülür. Ne olur Ivan Petroviç, yardım edin bana.

- Bence gitmeniz daha iyi olur. Sizi ne kadar sevdiğini biliyorsunuz. Şimdi yanında sıkıldığınız, zorla oturduğunuz aklına gelir. Serbest hareket etmek en iyisi... İsterseniz yanına birlikte gidelim, size yardım ederim.

- Canım, Ivan Petroviç, ne iyi insansınız siz! Nataşa'nın yanına döndük. Bir an sonra Alyoşa'ya: Demin babanızı gördüm, dedim... Telaşlandı:

- Nerede?.. Nerede gördünüz?

- Sokakta karşılaştık. Beni durdurdu, daha yakından dost olmak istediğini tekrarladı. Sizi, şimdi nerede olduğunuzdan habirim olup olmadığını sordu. Görüşmeniz gerekiyormuş, bir şeyler söyleyecekmiş size...

Sözü nereye getirmek istediğimi anlayan Nataşa beni des tekledi:

- Öyleyse hemen git Alyoşa, görün ona.

- İyi ama... nerede bulurum? Eve mi gitti acaba?

- Hayır; hatırımda kaldığına göre, Kontese gidecekti. Alyoşa hüznüle Nataşa'ya bakarak saf bir edayla:

- Ne yapayım şimdi? dedi.

- Ne demek "Ne yapayım?" Alyoşa! Ben üzölmeyeyim diye o aileyle ilişkilerini kesecek değilsin ya! Çocukluk etme. Sonra

bu, Katya'ya karşı düpedüz kabalık olur. Arkadaşsınız. Arkadaşlık bağları böyle hoyratça koparılmaz. Hem seni bu derece kışkandığımı sanmakla bana da hakaret ediyorsun. Git, çok rica ederim; hemen git! Babanın da gönlü rahatlar.

Alyoşa hem sevinç, hem pişmanlık içinde:

- Ah, sen bir meleksin Nataşa!.. Küçük parmağına bile layık değilim... diye bağırdı. O kadar iyisin ki... Hâlbuki ben... ben... Bak, sana gerçeği söyleyeceğim: Az önce orada, mutfakta Ivan Petroviç'ten şimdi buradan ayrılabilmem için yardım istedim. Bunları o uydurdu. Beni ayıplama Nataşa; seni dünyada her şeyden çok seviyorsam suç mu? Bakın aklıma ne geldi: Katya'ya her şeyi açıklayıp bugünkü durumumuzu, dünkü olayları olduğu gibi anlatacağım. O bizi kurtarmanın çaresini bulur; bize candan bağlıdır o.

Nataşa gülümseyerek:

- Pekâlâ, git, dedi... Şey, ben de Katya ile tanışmak isterdim. Bunu nasıl yaparız acaba?

Alyoşa'nın sevinci sınırsızdı. Hemen tanışma tasarılarına geçti. Ona göre iş gayet kolaydı. Bunu da Katya hazırlayacaktı. Alyoşa alabildiğine coştı; düşüncelerini geliştirmeye devam ediyordu. Sonunda, bir iki saat sonra bir cevap getirerek akşamı Nataşa'da geçirmeye söz verdi. Nataşa uğurlarken:

- Sahiden gelecek misin? diye sordu.

- Şüpheli mi var?.. Hoşça kal Nataşa'cığım, hoşça kal sevgilim; biricik, sonsuz sevgilim benim! Sen de hoşça kal Vanya, Aman Yarabbi, ağzımdan kaçtı, size "Vanya" dedim. Bana bakın Ivan Petroviç, sizi çok seviyorum. Neden teklifsiz değiliz? Senli benli konuşsak olmaz mı?

- Hay hay...

- Hele şükür! Yüz kere aklıma geldi de bir türlü size söylemeye cesaret edemedim. Bakın, halâ siz diyorum. Seninle konuşmak çok zor... Galiba Tolstoy'un bir yazısında buna ait bir kısım var: İki kişi senli benli konuşmaya karar verir ama bir türlü

yapamazlar bunu. Hep şahıs zamiri kullanmaktan kaçınarak konuşturlar. Ah Nataşa, bir gün onun "Çocukluk ve İlk Gençlik"ini tekrar okuyalım. Nefis bir eserdir! Nataşa gülüyor, onu kapıya doğru iterek:

- Peki, canım, peki... git artık!.. Sevincinden yine gevezeliğe başladın, diyordu.

Alyoşa elini öptü, telaşla çıktı. Genç kız arkasından:

- Gördün ya, Vanya! dedi... Gözlerinden yaş aktı.

İki saat kadar yanında kaldım, teselli ettim. Sonunda inandırdım da... Şüphesiz bütün endişelerinde haklıydı. Haline baktıkça içim parçalanıyordu. Onun hesabına korkuyordum; ama elimden ne gelirdi!

Alyoşa'yı da pek tuhaf buluyordum. Nataşa'ya olan aşkı azalmamış; belki duyduğu pişmanlık ve minnettarlık hissi yüzünden eskisine göre daha da artmış, keskinleşmişti. Bir yandan da yeni bir sevgi kalbinde iyice yer ediyordu. Sonunun ne olacağını şimdiden kestirmek olanaksızdı. Ben de Katya'yı görmeyi son derece istiyordum. Onunla tanışma sözümü Nataşa'ya bir daha tekrarladım.

Sonunda o da biraz açıldı, neşelenir gibi oldu. Şundan bundan konuşurken Nelly'den, Maslobojev'den, Bubnova'dan bahsettım. Maslobojev'de prensle karşılaşmamızı ve saat yedideki buluşmamızı anlattım. Konuştuklarım onu içten ilgilendirdi. İhtiyarlardan fazla bahsetmedim. Babasının bana gelişini hiç anlatmadım. Nikolay Sergeyiç'in Prensle yapmayı tasarladığı düello onu meraka düşürürdü. Prensın Maslobojev'le ilgisi ve benimle yakından tanışma arzusu onun da tuhafına gitti. Hâlbuki bugünkü durum her şeyi yeterli derecede açıklıyordu...

Saat üçe doğru eve döndüğümde Nelly beni neşeyle karşılamıştı.

VI

Tam saat yedide Maslobojev'deydim. Beni kollarını açarak, olanca sesiyle bağıra bağıra karşıladı. Çakırkeyifti fakat en çok benim için özenerek yaptıkları hazırlıklara şaşırdım. Bekledikleri belliydi. Zengin bir yaygıyla örtülü yuvarlak masada, sarı bakırdan güzel bir semaver kaynıyordu. Kristal, gümüş ve fağfurdan çay takımları pırl pırlıdı. Üzerinde başka çeşit, ama yine de birincisi kadar ağır bir örtü serili öbür masada tabaklar içinde en iyi şekerler, sulu ve kuru Kiev reçelleri, marmelât, Fransız reçelleri, portakal, elma, üç-dört çeşit fındık-fıstık vardı. Kısacası, tam bir manav dükkânıydı... Sakız gibi bir örtüyle örtülü üçüncü masada çeşitli mezeler sıralanmıştı: havyar, peynir, ciğer ezmesi, salamlarla dumanlı jambon, lakerda, zarif küçük kristal sürahilerde cins cins, renk renk, yeşil, yakut kırmızısı, kahverengi, altın sarısı votkalar dizilmişti. Yemek masasından az ötede, yine beyaz yaygıyla örtülü küçük bir masada, içinde şampanya şişeleri bulunan iki küçük kova duruyordu. Kanepenin önündeki masada Sautemes, Lafite ve konyak şişeleri vardı. Hepsi Yeliseyev'den, en pahalı şaraplardı. Çay masası önünde Aleksandra Semyonovna oturuyordu. Giyimi kuşamı sade olduğu halde itinalı, zarıftı; pek de yakışmıştı. Galiba bunun farkında olduğu için biraz gururlanıyordu. Beni karşılarken âdeta resmi bir tavır takındı. Körpe yüzü neşe ve memnuniyetten parlıyordu. Maslobojev'in sırtında zengin bir ropdöşambr, temiz, şık bir gömlek, ayaklarında güzel, Çin işi terlikler vardı. Gömleğinin gerekli gereksiz yerlerine son moda düğmeler dikiliydi; kol düğmesi takmıştı. Saçlarını da modaya uygun şekilde yandan ayırıp sıkı taramış, pomatlamıştı.

Şaşkınlıktan ağzım açık odanın ortasında dikilmiş, kah Maslobojev'e, kah Aleksandra Semyonovna'ya bakıyordum. Kadıncağzın ağzı zevkten kulaklarına vardı. Sonunda dayanamadım:

- Bu ne, Maslobojev, bu gece, toplantın mı var? diye bağırdım.

- Yo, yalnız sen varsın.

Meze sofrasını gösterdim:

- Ya bunlar?.. Bir alay asker doyar bununla...

Masloboyev:

- En önemlisini unuttun; doyduktan sonra susuzluğu giderecek şeyler de var!.. diye ekledi.

- Bunlar hep benim için mi?

- Hem de Aleksandra Semyonovna için... Zaten onun icadı bu.

- Daha neler! Böyle olacağını biliyordum zaten! Doğru dürüst misafir ağırlamayız, hemen takılır!

Aleksandra Semyonovna kızardı ama yüzündeki memnuniyet kaybolmadı.

- İnanır mısın, bu akşam geleceğini duyar duymaz sabahtan beri telaşlandı.

- Bu da yalan işte... Hiç de sabahtan değil, dün gecedен beri. Dün akşam eve dönüşünde, beyefendinin bize misafirliğe geleceğini söylemiştin...

- Yanlış duymuşun...

- Hiç de yanlış duymadım, öyle dedin. Yalan söylemem ben. Hem neden misafirimizi ağırlamayalım? Tanrı'nın günü kuku-mav gibi oturuyoruz; ne gelen var ne giden!.. Hâlbuki neyimiz eksik... El âlem bizim de herkes gibi yaşamayı bildiğimizi görsün!

Masloboyev:

- Bilhassa sizin ne mükemmel bir ev hanımı olduğunuzu öğ-rensin, diye ekledi. Bunu anladık; ama benim ne suçum var. Kolan- larda keteninden gömlek giydirdi, kol düğmeleri, Çin işi terlik, ropdöşambr falan... Saçlarımı kendi eliyle tarayıp pomatladı. Halis bergamot! Bir de Krem brüle mi ne?.. Bir lavanta sürecekti oldu; ama dayanamadım, kocallığı ele aldım.

Aleksandra Semyonovna kıpkırmızı kesildi.

- Kim demiş bergamot diye! Süslü, porselen kutu içinde en iyi Fransız pomadı... Siz hak verin Ivan Petroviç; ne tiyatroya, ne

bir danslı toplantıya gönderir. Boyuna elbise alır; ama ne yapayım bunları? Süslenir püslenir tek başıma odada dalaşırım. Geçen gün yalvara yakara tiyatroya gitmek için kandırdım. İğne takayım diye bir dakika yalnız bıraktım. O da hemen soluğu büfe de aldı. Bir, iki derken tamam oldu... Elbette gidemedik. Tek bir Tanrı kulu misafir gelmez bize... Yalnız sabahları, iş için birtakım adamlar geliyor, o zaman da beni dışarı çıkarıyorlar. Yoksa ne isterseniz var bizde... Çifte çifte semaverler, çay takımları, cici cici fincanlar, hepsi de hediye... Yiyecek de getiren oluyor. Dışarıdan yalnız şarap, pomat, meze gibi şeyler alıyoruz. Sizin için dışarıdan şu ciğer ezmesiyle jambonu bir de şeker aldık. Tam bir yıldır bir misafir hayali kuruyordum. Bir misafir; ama hakiki bir misafir gelsin de ona nemiz varsa gösterip ağırlayalım, diyordum. Gelen bizi takdir eder, memnun kalırdık. Hâlbuki bu aptallı boşuna süslemişim; layık değilmiş. Pasaklı gezmekten hoşlanıyor. Üzerindeki ropdöşambra bakın. Birisinin hediyesi... Yakışır mı ona?.. Zıkkımlanmaktan başka düşüncesi yok. Bak, göreceksiniz, size çaydan önce votka ikram edecektir.

- Aferin, ne iyi düşündün! Birer kadehçik likör yuvarlayalım da içimiz aydınlansın. Sonra sıra öbürlerine gelir.

- Demedim mi?..

- Merak buyurma Saşenka, sağlığına birer konyaklı çay da içeriz.

Genç kadın ellerini birbirine vurarak:

- Tamam! diye bağırды. Altı rublelik Çin çayı... Daha önceki gün bir tüccar hediye getirdi. O da bunu konyakla içiyor. Uymanın ona Ivan Petroviç, bir bardak vereyim size... Göreceksiniz, ne nefis çay!

Semaverin etrafında telaş etmeye başladı.

Anlaşılan bunlar beni gecenin ileri saatlerine kadar alıkoymayı düşünüyorlardı. Bir yıldır misafir bekleyen Aleksandra Semyonovna acısını benden çıkarmak istiyordu; ama bu işime gelmedi. Yerime otururken:

- Bak, Masloboyev, dedim. Ben misafirliğe değil, iş için geldim, Sen de beni, anlatacakların olduğu için çağırdın, değil mi?

- İş ayrı, dostluk ayrı...

- Yoo, sevgili dostum, bu hususta beni mazur gör. Sekiz buçuk oldu mu?.. Hoşça kal, işim var, söz verdim...

- Tahmin etmem. Hem insaf et canım, Aleksandra Semyonovna'nın haline bak, şaşkına döndü zavallı. Boşuna mı pomatladı beni? Bergamot sürdük!..

- Şakayı bırak, Masloboyev. Aleksandra Semyonovna'ya gelecek hafta, mesela cuma günü yemeğe gelmeye söz veriyorum; fakat bugün olmaz, bir yere gitmem gerekiyor. Şimdi şu söylemek istediklerinden bahset de...

- Yalnız sekiz buçuğa kadar mı kalacaksınız?

Cidden enfes bir bardak çay uzatan Aleksandra Semyonovna'nın sesi ürkek, acıklıydı; nerdeyse ağlayacaktı. Masloboyev:

- Üzülme, Saşenka, boş sözler bunlar! diye atıldı. Kalır kalır, saçma. Sen bana böyle nerelere dadandığını anlat bakalım Vanya. Sormak ayıp olmazsa, ne işler peşindesin? Her gün şuraya buraya koşuşup duruyorsun, çalıştığın yok...

- Niye soruyorsun?.. Ama belki sonra söylerim. Sen önce bana, dün akşam evde olmadığın halde -aklındadır tabi- neden geldiğini anlat.

- Sonradan hatırladım, aklımdan çıkmıştı. Gerçekten iş için görüşecektim; ama en çok Aleksandra Semyonovna'nın gönlünü almak istedim. "Bak, dedi, birisi çıktı işte. Bak arkadaşın var, niye çağırmıyorsun?" Birader, dört gündür senin yüzünden başımın etini yiyor. Şu bergamot için öbür dünyada kırk günahımı affedileceği kesin... Hay hay, dedim; bir gece otururuz, fena olmaz. Ufak bir hile kattım; mektubumda, "Gelmezsen işimiz duman diye yazdım."

Bir daha böyle hareket etmeyip doğrulukla haber vermesini rica ettim. Bununla beraber Masloboyev'in izahı beni tatmin etmemişti.

- Demin benden niçin kaçtın? diye sordum.
- Demin gerçekten işim vardı. Hiç yalanım yok!
- Prensle mi?

Aleksandra Semyonovna baygın bir sesle:

- Çayımızı beğendiniz mi? diye sordu. Deminden beri çayını övmemi bekliyordu, aklıma gelmemişti.

- Nefis, Aleksandra Semyonovna, fevkalade! Bu kadar güzel çay içmemiştim.

Aleksandra Semyonovna memnuniyetten kızardı, bir bardak daha doldurmaya koştu.

Maslobojev:

- Prens!.. diye bağırdı. Şu prens yok mu, ne madrabaz, ne malın gözü herif o!.. Bak Vanya, ben de hilecinin biriyim; ama onun yerinde olmaktan utanç duyardım. Neyse, çenemi tutayım... Onun hakkında bütün söyleyebileceğim de bu zaten.

- Hâlbuki ben asıl onun hakkında bilgi edinmek istiyordum; ama bunları sonra konuşuruz. Dün ben yokken Elena'ya şeker verip karşısında oynamak nereden icap etti? Hem tam bir buçuk saat neler anlattın kıza?

Maslobojev, birdenbire Aleksandra Semyonovna'ya dönerek:

- Elena, on bir on iki yaşında küçük bir kızcağız. Şimdilik Ivan Petroviç'te kalıyor, diye açıklamaya çalıştı. Sonra, Aleksandra Semyonovna'yı parmağıyla göstererek devam etti:

- Şuna bak Vanya, şuna bak! Tanımadığı bir kızı şeker götürdüğümü duyunca nasıl kızardı. Sanki ona silah çekmişler gibi birdenbire sallanıverdi!.. Gözlerinin parlayışına bak! Hadi Aleksandra Semyonovna, saklama, kıskançsın! Elena'nın on iki yaşında bir çocuk olduğunu söylemesem saçlarıma daldarın, bergamot bile kurtarmazdı beni!

- Yine de kurtarmaz!

Aleksandra Semyonovna çay masasındaki yerinden sıçrayarak yanımıza geldi. Maslobojev başını korumaya fırsat bulama-

dan saçından bir tutam yakalayıp kuvvetle silkeledi.

- Al sana! Misafirimizin yanında bir daha kıskanç olduğumu söyleme, söyleme, söyleme!

Kızarmıştı, gültüyordu; ama şaka maka Masloboyev'in epey canını yaktı. Sonra bana dönerek, ciddiyetle:

- Utanmadan böyle şeyler söyler! diye ekledi.

- Çektiklerimi görüyorsun ya Vanya. Bunun üzerine birer votka içmek şart!

Masloboyev saçlarını düzelterek, sürahiye almak için içki masasına koştu; fakat Aleksandra Semyonovna ondan önce davrandı. Kadehi doldurdu, eline verdi, sevgiyle yanağını okşadı. Masloboyev kabarak bana göz kırptı. Sonra dilini şaklatarak kadehini görkemli ve asaletli bir tavırla boşalttı.

Kanepeye yanıma yerleşerek:

- Şekerlere gelince, bunu pek iyi hatırlayamıyorum, diye başladı. Onları önceki gün bir bakkaldan almıştım; ama ne diye aldım, kendim de bilmiyorum. Kim bilir, belki milli ticareti ve sanayiye korumak amacıyla hareket etmişimdir. Yalnız sokakta sarhoş sarhoş yürürken çamura düştüğüm aklımda kaldı. Saçlarımı yolarak, hiçbir işe yaramadığım için acı acı ağlıyordum. Elbette şekerini unuttum, cebimde kalmış. Dün senin evde kanepe de, o şekerlerin üstünde otururken hatırladım. Oyun oynamama gelince, o da hep sarhoşluktan... Dün oldukça keyifliydim. Çakırkeyifken, hayatımdan memnunsam, oynarım bazen. Hepsi bu kadar... Sonra bu öksüz yavru merhamet damarımı kabarttı; ama kız küsmüş gibi, bir türlü konuşmuyordu benimle... Neşelendireyim diye oynamaya başladım; seker ikram ettim.

- Yoksa bunları Elena'nın ağzını aramak için mi yaptın? Evde olmadığını bildiğin halde gelişin sırf baş başa konuşup bir şeyler öğrenmek içindi; değil mi Masloboyev? Bir buçuk saat oturduğunu, ölen annesini tanıdığına inandırarak Elena'nın ağzını aradığını da biliyorum. Masloboyev göz kırparak kurnazca sırttı.

- Buluş fena değil; ama bilemedin Vanya! Hoş, fırsat düşün-

ce öğrenmeli; ama bu sefer öyle değildi. Dinle beni eski dostum; şu anda, her zamanki gibi oldukça sarhoşum. Şunu bil ki, Philip kötü bir amaçla seni asla aldatmaz. Yani kötü amaçla...

- Kötü amaç olmazsa?

- Eh.... kötü amaç olmasa da öyle. Bırak bunları canım, içelim de işe geelim.

Kadehini diktikten sonra devam etti:

- İş dediysem önemli değil zaten. Şu Bubnova'nın, çocuğu yanında tutmaya hiç hakkı yokmuş; hepsini öğrendim. Evlat edinmek için resmi işlem yapılmamış. Ölen kadın, kariya borçlanmış, o da kızcağızı yanında alıkoymuş. Bubnova hilebaz, cadı karının biridir; ama bütün saç uzunlar gibi ahmaktır. Kızın annesinin evrakı tamam, her şeyi tertemiz. Elena senin yanında kalabilir. Gerçi iyiliksever bir aile onu evlatlık alıp temelli alsa daha iyi olurdu ya... Ama şimdilik sende kalsın. Zararı yok, ben sorunu hallederim. Bubnova ağız açamaz. Yalnız kızın ölen annesi hakkında aşağı yukarı hiçbir şey öğrenemedim. Zaltzman adında birinin dul karısıymış.

- Evet, Nelly de öyle söylemişti.

- Tamam. Şimdi Vanya senden bir ricam var. Ne olur, kabul et! Maslobojev oldukça ciddi bir tavırla konuşuyordu.

- Bana mümkün olduğu kadar ayrıntısıyla, ne gibi işlerin olduğunu, nerelere gittiğini, günlerce kimlerde kaldığını anlat. Kısmen bir şeyler duydum; ama daha önce ayrıntıları öğrenmem gerekiyor.

Maslobojev'in hali garibine gitti, hatta beni endişelendirdi.

- Ne var? Neden bilmek istiyorsun? Öyle ciddi konuşuyorsun ki...

- Sana bir hizmette bulunmak istiyorum. Uzun sözün kısası bu dostum. Seni kandırmak isteseydim ciddiyetle sormadan da gerekenleri ağzından alırdım. Hâlbuki sen durup dururken hile yaptığımdan şüpheleniyorsun. Deminki şeker sözünü, falan anladım ben; fakat inan bana, gösterdiğim ilgi sadece senin hesabı-

na... Bunun için, olduğu gibi anlat.

- Ne hizmetinden bahsediyorsun Maslobovey? Sözü bir türlü prene getirmek istemiyorsun; bunu bekliyorum senden. En iyi hizmet budur.

- Prensten mi bahsedeyim?.. Hımm... Pekâlâ, açıkça söyleyeyim bari. Sana sormak istediklerim de prens hakkında...

- Ne gibi?

- Dinle!.. Adâmin işleriyle çok ilgilendiğinin farkına vardım. O da sana ait bazı şeyler sordu. Dostluğumuzu nasıl öğrendiği önemli değil. Senin için önemli olan - bu prensten sakınman gerektiğidir. Yahuda'nın ta kendisi... Ondan da beter! Bunun için işlerine burnunu soktuğunu anlayınca senin hesabına ürperdim. Yine de henüz kesin bir bilgim yok. Bilgi edinmek için sana başvurdum. Çağırmanın sebebi bu... Önemli dediğim iş buydu.

- Hiç olmazsa, prensten neden korkmam gerektiğini söyle...

- Peki, söyleyeyim ama benim başka işlerim de var. Müşterilerimin bana güvenmesi çenemi tutmama bağlı. Sana hepsini nasıl anlatırım?.. Kusura bakma, ancak genel şekilde, fazla açıklamadan konuşabilirim. Sırf adamın nasıl alçağın teki olduğunu ispat etmek için yapacağım bunu; ama önce sen bildiklerini anlat.

Düşündüm, işlerimin Maslobovey'den gizlenecek tarafı yoktu. Nataşa meselesi gizli değildi; hatta bu konuda Maslobovey'in bir dereceye kadar faydası dokunabilirdi. Şüphesiz, anlatırken bazı noktalara dokunmadan geçtim. Maslobovey'i hikâyemde en çok ilgilendiren prene ait kısımlar oldu. Birçok yerde beni durdurup bazı şeyler soruyor, bunları tekrarlıyordu. Böylece hayli ayrıntıları dalarak yarım saat kadar anlattım.

Maslobovey:

- Hımm! Akıllı bir kız, diye fikrini belirtti. Prens hakkındaki tahminleri tam doğru. Daha baştan ne mal olduğunu anlayıp ilişkilerini kesmek iyi... Aferin, Natalya Nikolayevna'ya!.. Şerefine içiyorum -içti... Yaş tahtaya basmamak için kuru zekâ yetmez, kalp de lazım. Kalbi onu aldatmamış. Davayı kaybetti tabi.

Prens tuttuğunu koparır. Alyoşa kızcağızı bırakacaktır. En çok İhmenev'e acınır. O namussuza on bin rubleyi pisipisine kaptırmış. Davasına kim bakmış acaba? Herhâlde kendisi takip etti. Aahh!.. Böyledir bu tez yürekli, asil ruhlular! Bir işe yaramazlar. Prense karşı başka türlü hareket etmek gerekirdi. Ben İhmenev'e öyle bir avukat bulurdum ki!.. Tühh -öfkeyle masaya vurdu!..

- Şimdi gelelim prence...

- Aman, sen de prensle bozdun. Ne söyleyeyim? Herifin sözünü ettiğime pişman ettirdin beni. Sadece seni bu hilebaza karşı uyarmak istedim Vanya. Onunla tanışan herkes tehlikede demektir. Sen de tedbirli ol; o kadar. Yoksa sana "Paris Esrarları" gibi şeyler mi anlatacağımı sandın? Romancı olduğun nasıl belli! Böyle bir keratanın uzun boylu sözü edilecek nesi var?.. Kerata keratadır. Bak, bir hikâye anlatayım. Elbette, olayın geçtiği yeri, şehirleri, şahısları isimlendirmeden anlatacağım. Prensın ilk gençliğinde, memur maaşıyla idare edemediği için zengin bir tüccar kızıyla evlendiğini biliyorsun. Kızı öyle bir hırpalamış ki sorma... Herifin ruhunda var bu, Vanya. Mesela bunu... Bir de Avrupa olayı var. Oradayken...

- Bir dakika, Maslobojev, Avrupa'ya kaçınıcı gidişi bu? Ne zaman?

- Tam doksan dokuz yıl üç ay önce.... Bu sefer başka zengin bir kızı kandırıp Paris'e götürmüş. Öyle de ustalıkla becermiş ki... Kızın babası fabrikatör müymüş, bir şirkette ortak mıymış, iyice bilemiyorum. Zaten sana anlattıklarımı da hep başka ağızlardan duydum. Yalnız bunları aklımın yettiği kadar yorumlayıp kendi fikirlerimi de katarak anlatıyorum. Neyse, prens bu kızı da kafese koymuş. Ne yapıp edip babasının şirketine sokulmuş. Orada-kilerin ağzından girip burnundan çıkmış, şirketi hayli tırtıklamış. Gerçi kızın babasında Prense verilen paralara dair birtakım kâğıtlar varmış ama prenste parayı geri verecek göz nerede! Niyeti iç etmek! İhtiyarın kızının güzelliği dillere destanmış. Kıza Schiller'in kardeşlerinden biri, yani bir şair âşıkmuş. İdealist bir çocuk... Şair, hayalci imiş; ama bir yandan da tüccarmuş. Tam bir

Alman yani... Pfefferkuhen (Baharatlı çörek) mi ne?..

- Soyadı Pfefferkuhen miymiş?

- Belki de değildir, ne bileyim ben!.. Zaten iş onda değil. Prens bu defa ihtiyarın kızına sokulmuş, hem öyle sokulmuş ki, kızcağızı deli gibi âşık etmiş kendine. Önce adamın kızını, sonra da aldığı paranın senetlerini ele geçmek istiyormuş... İhtiyarın para çekmecesinin anahtarları kızında dururmuş. Kızına fazlaca düşkün olduğu için bir türlü kocaya vermeye kıyamıyormuş. Ciddi söylüyorum. Bütün isteyenleri kısıkanıyormuş. O Pfefferkuhen'i de kovmuş. Tuhaf bir İngiliz' miş...

- İngiliz mi dedin? Nerede oluyor bunlar?

- Canım, hemen lafa mim koymasana. Vaka belki Santa Pö-dö Bogota'da, belki Krakov'da, ama en büyük ihtimalle, Nassau prensliğinde geçmiş... Hani Seltz suyu şişelerinin üzerinde Nassau yazılıdır ya... Bu kadarı yeter mi? Sonra efendim, Prens kızı kandırıp kaçırmış. Kız da, kaçarken, prensin ısrarıyla babasının bazı evrakını birlikte götürmüştü. Demek böyle aşk da oluyor Vanya!.. Yemin ederim! Hâlbuki namuslu, asil, yüksek ruhlı bir kızmış. Belki de kâğıtların ne olduğunu bilmiyordu. Kızcağız pek tasalıymış. Babasının bedduasından korkuyormuş; ama Prens buna da çare bulmuş: Onunla evleneceğine dair resmi bir senet vermiş. Kızı, yalnız bir müddet için uzaklaşacaklarına, biraz dolaşıp ihtiyarın öfkesi geçince yanına evli döneceklerine, hep birlikte mutlu bir hayat süreceklarına inandırmış. Zengin olup sonsuza kadar böyle yaşayacaklarmış... Kız kanıp kaçmış, ihtiyar bir yandan ona beddua, bir yandan da iflas etmiş. O Frauenmilh de kızın peşinden Paris'e sürüklenmiş. Ticaretini, her şeyi yüzüstü bırakmış. Kıza o derece âşık olmuş!

- Dur, hangi Frauenmilh bu?

- Şey... Feyerbah canım! Yo... yo.. Pfefferkuhen!.. Adı batsın, Pfefferkuhen!.. Elbette prens o kızla evlenemezmiş. Olur mu, evlense, Kontes Hestova ne dermiş sonra; Baron Fomoykin neler düşünürmüş... Zavallıyı kandırmaktan başka yol yokmuş... Aldatmış. Hem pek hayâsızca aldatmış. Önce zavallıya bir dayak

atmadığı kalmış. Sonra evlerine Pfeferkuhen'i dadandırmış. Öteki gide gele genç kadınla arkadaşlığı iyice arttırmış. Her akşam baş başa dertleşip ağlaşıyorlarmış. Prens sonunda kurduğunu yapmış. Geç vakit eve dönünce, kadınla Pfeferkuhen'i baş başa bulmuş. Suçüstü yakaladığını iddia ederek ikisini de kovmuş. Kendisi de bir süre için Londra'ya kaçmış. Kadın da hamileymiş; son günleriymiş o vakitler... Bir kız doğurmuş. Şey... kız değil, erkek... Evet, evet, erkekmiş. Volodka adıyla vaftiz etmişler. Pfeferkuhen vaftiz babası olmuş. Artık Pfeferkuhen'le beraberlermiş. Adamın az çok parası varmış. İsviçre'yi, İtalya'yu, bütün şairane memleketleri gezip görmüşler. O ağlamış, Pfeferkuhen mızmozlanmış, yıllar böylece geçmiş; küçük kız büyümüş. Prens her işi iyi gittiği halde canını sıkın bir nokta varmış. Kadından evlilik senedini geri alamamış. Ayrılırken kadın yüzüne, "Alçak adam, beni soydun, namusumu kirlettin, şimdi de bırakıyorsun!" diye haykırmış. Güle güle git! Ama senedi sana geri vermeyeceğim. Seninle evlenmek istediğimden değil; bu kâğıt seni korkuttuğu için... Varsın yanımda kalsın. Prens oralı olmamış. Zaten "yüksek ruhlu varlıklar" böyle namussuzların ekmeğine tereyağıdır. Asil oldukları için kolayca aldatılırlar. Ayrıca, kanuna başvurmak gerektiği zaman büyük bir küçümsemeye bürünürler. Bizim kadın da senedi yanında alıkoymuş; ama prens onun bu senetten faydalanmaktansa, intihar edeceğini çok iyi biliyormuş. Bu yüzden aldıracağı yokmuş. Kadın, namussuz yüzüne tükürmüştü; ama kucağında bir Volodka varmış... Ölse, çocuğun hali harap... Elbet bunu kimsenin düşündüğü yok. Bay Brudersaft kafasını çalıştırıp bir çare bulacağına, sadece kuru lafla teselli ediyor, birlikte Schiller'i okuyorlarmış. Günün birinde Brudersaft da kıkırdayıvermiş.

- Yani Pfeferkuhen, değil mi?

- Evet, evet. Tanrı kahretsin! Arkasından kadın da gidivermiş.

- Dursana biraz, Masloboyev... Kaç yıl dolaşmış bunlar?

- Tam iki yüz... Kadın önce Krakov'a dönmüş. Babası kabul etmemiş, lanetler yağdırmış, o da ölmüş. Prens sevinçten deliye

dönmüş. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine!.. İçelim Vanya kardeşim, içelim!

- Senin prensin bu işine burnunu soktuğundan şüpheleniyorum, Maslobojev.

- Yoksa bunun böyle olmasını mı istiyorsun?

- İyi; ama ne yapabileceğini kestiremiyorum.

- Dinle... Kadın önce dokuz yıl başka bir adla yabancı ülkelerde gezdikten sonra Madrid'e gelmiş. İşte o zaman prensi telaş almış. Brudershaft ve ihtiyar hakkında, kadının gerçekten dönüp dönmediğini, sağ olup olmadığı üzerinde bilgi edinmek istiyormuş. Çocuğun, vesikaların ne olduğunu merak ediyormuş.. Daha başka şeyler de var... Lanet bir adamdır o Vanya; uzak dur ondan! Hâlbuki Maslobojev'den asla "namussuzluk" bekleme. Gerçi namussuz olmasına namussuz ya! Zaten namussuz olmayan adam yoktur; ama sana karşı değil... Adamakıllı sarhoşum; dinle beni! Yakın mı, uzak mı, şimdi mi, gelecek yıl mı bilmem; ama bir gün, Maslobojev'in sana oyun oynadığı düşüncesine kapılırsan (hem rica ederim, oyun oynamak sözünü unutma!) bil ki, Maslobojev kötü bir amacı olmadan, seni kollayarak hareket etmiştir. O zaman şüpheyi kapılma. Gel, endişeni dobra dobra Maslobojev'e aç. Hadi, içecek misin?

- Hayır...

- Bir şey yer misin?

- İstemem; kusura bakma...

- Defol öyleyse, dokuza çeyrek var. Kibirlisin!.. Vakit oldu, artık.

- O da nesi?.. Patlayana kadar içti, şimdi de misafiri kovuyor. Hep böyle zaten... Utanmaz herif!

Aleksandra Semyonovna neredeyse ağlayacaktı.

- İkimiz yoldaşlık edemeyiz... Biz iki âşık burada kalıyoruz. Aleksandra Semyonovna! O, generaldir! Yo, yalan söyledim Vanya. Sen general değilsin, ama ben alçağın biriyim. Şu halime bak, neye benziyorum şimdi? Senin yanında neyim ben.?.. Affet,

kusuruma bakma, Vanya... İzin ver, doldurayım...

Boynuma sarılarak ağlamaya başladı. Gitmeye davrandım. İçten kederlenen Aleksandra Semyonovna:

- Aman Tanrım, hâlbuki yemeğimiz hazır! diye söylendi. Cuma günü gelecek misiniz bari?

Geleceğim, Aleksandra Semyonovna, geleceğim... Söz veriyorum.

- Belki ondan böyle... yani sarhoş olduğu için iğreniyorsunuz. İğrenmeyin Ivan Petroviç, iyi adamdır, çok iyidir. Sizi öyle seviyor ki! Şu sıralar bana gece gündüz hep sizin sözünüzü ediyor. Benim için kitaplarınızı aldı. Daha okumadım, yarın başlayacağım. Geleceğinize çok seviniyorum. İnsan yüzü gördüğüm yok, kimse kapımızı açmıyor. Bolluk içindeyiz; ama gelen gidenimiz yok. Deminden beri konuşmanızı dinliyordum. Çok güzel konuştunuz!.. Öyleyse cumaya!..

VII

Olanca hızımla eve gidiyordum. Masloboyev'in anlattıkları beni şaşkına çevirdi. Aklıma türlü türlü ihtimaller geliyordu. Evde de, aksi gibi beni elektrikle çarpılmış gibi sersemleştiren bir olayla karşılaştım.

Evimizin tam karşısında bir sokak feneri vardı. Avlu kapısı hizasına gelince, fenerin yanından bir gölge ayrılarak bana doğru yöneldi. Elimde olmadan bağırdım. Karşımda, korkudan tir tir titreyen, çılgına dönmüş Nelly vardı. Acı bir haykırıyla ellerime sarıldı. Dehşet içinde:

- Ne oldu Nelly, ne var? diye bağırdım.

- Yukarıda... orada... O...bizde!...

- Kim? Hadi gidelim; beraber gidelim.

- İstemem, gitmem... O gidinceye kadar bekleyeceğim... Merdivende beklerim, gitmem...

Garip bir önseziyle yukarı çıktım. Kapıyı açınca Prensi gördüm. Masanın başına oturmuş kitap okuyordu. Daha doğrusu önünde bir kitap vardı. Sevinçle:

- Ooo, Ivan Petroviç!.. diye karşıladı beni. Gelmenize çok sevindim... Neredeyse çıkacaktım. Bir saatten fazladır bekliyordum. Kontesin ısrarlı ricası üzerine sizi bu gece onlara götürmeye söz verdim. Çok rica etti; ille sizinle tanışmak istiyor. Zaten söz vermişsiniz. Başka yere çıkmadan önce sizi yakalayayım diye erkenden geldim. Hizmetçiniz evde olmadığını söyleyince nasıl üzüldüğümü anlatamam. Düşündüm, sizi getireceğime söz verdiğim için oturup biri çeyrek geçene kadar beklemeye karar verdim; ama saat bir çeyreği geçeli epey oldu. Romanınıza daldım. Şaheser bu Ivan Petroviç! Böyle bir eserden sonra sizi anlamamaları mümkün mü? Gözlerim yaşararak okudum. Ağladım; hâlbuki kolay kolay ağlamam ben.

- Gelmemi istiyorsunuz; ama vallahi, açıkça söyleyeyim... Şimdi, nasıl olur?.. Gerçi ben de arzu ederim ama...

- Tanrı aşkına gidelim! Ben ne duruma düşerim sonra? Bir buçuk saattir bekliyorum burada. Ayrıca, sizinle görüşmem gerek; hem çok önemli. Hangi konuda olduğunu biliyorsunuz tabi. Küçük meseleyi benden iyi biliyorsunuz.. Belki de sizinle bir karara varabiliriz. Ne olur, reddetmeyin!

Er geç oraya gitmem gerektiğini düşündüm. Gerçi Nataşa yapayalnızdı, bana ihtiyacı vardı; ama Katya'yla bir an önce tanışmamı o da istiyordu. Belki Alyoşa da oradaydı... Katya'ya ait bilgi getirmedikçe Nataşa'nın rahat edemeyeceğini biliyordum. Gitmeye karar verdim. Yalnız beni Nelly düşündürüyordu.

Prense:

- Bir dakika... diyerek merdivene çıktım. Nelly karanlık bir köşeye büzülmüş duruyordu.

- Neden gelmek istemiyorsun Nelly? Ne yaptı sana? Bir şey

mi söyledi?

- Hayır, istemiyorum... Gelmem... Korkuyorum... Yalvarmalarım işe yaramadı. Sonunda biz prensle gider gitmez içeri girip kapıyı kilitlemeye razı edebildim.

- Gelen olursa sakın kapıyı açma, Nelly.

- Beraber mi gidiyorsunuz?

- Evet...

Titredi, gitmemem için yalvarmak ister gibi elimi tuttu ama yine de ses çıkarmadı. Ertesi gün ona her şeyi inceden inceye sormaya karar verdim.

Prensten özür dileyerek giyinmeye başladım. Uzun boylu hazırlığa gerek olmadığını söylediği halde eleştirel bir bakışla beni süzerek:

- Daha yeni bir şey giyseniz fena olmaz... dedi. Malum, sosyete kuralları... Tümüyle kurtulamıyoruz.

Frakım olduğunu görünce memnun oldu.

Çıktık. Prensi merdivende bırakarak tekrar odaya döndüm. Nelly usulcacık içeri girmişti; bir kere daha vedalaştım. Çok heyecanlıydı, yüzü morarmıştı. Onu yalnız bırakmaya gönlüm bir türlü razı olmuyordu.

Merdivenden inen prens:

- Hizmetçiniz pek tuhaf, dedi. Küçük kız hizmetçiniz, değil mi?

- Hayır... Bende... şey... şimdilik bende kalıyor.

- Tuhaf bir kız!.. Aklı tamam değil herhâlde. Önce doğru dürüst konuşurken yüzümü iyice gördükten sonra üzerime atıldı. Titriyordu, koluma yapıştı... Bir şeyler söylemek istiyor, yapamıyor... Korktum âdeta, kaçacaktım. Bereket o benden kaçtı. Şaşakaldım. Nasıl geçiniyorsunuz onunla?

- Saralı zavallı...

- Öyle mi? Bayılmaları da varsa... haline şaşmamalı.

O anda, birdenbire, dün evde olmadığımı bildiği halde Masloboyev'in bana gelişini, bugünkü ziyaretimde sarhoş haliyle, is-

temeye istemeye anlattığı hikâyeyi hatırladım. İlle saat yedide gelmem için koştuğu şart; kurnazlığına kulak asmamamı tembih edişi, kafamda birbirine bağlanıverdi. Hatta, belki Masloboyev'de olduğumu bilen prensin evimde beni bir buçuk saat bekleyişi ve Nelly'nin ondan kaçması da aynı zincirin halkalarıydı. Olmayacak şey değildi bunlar...

Kapıda prensin arabası bekliyordu. Binip yola çıktık.

VIII

Yolumuz pek uzak değildi. Torgoviy Köprüsü civarında idik. İlk başlarda hiç konuşmadık, söze nereden başlayacağımı düşünüyordum. Beni yoklayıp denemeye, ağzımı aramaya çalışacağım sandım. Hâlbuki prens dolambaçlı yollara sapmadan, doğruca konuya girdi:

- Beni hayli üzen bir sorunla karşı karşıyayım Ivan Petroviç. Bu konuda sizinle konuşup düşüncenizi öğrenmek istiyorum. Şu kazandığım davadan alacağım on bin rubleden vazgeçerek İhmenev'e geri vermeyi çoktandır istiyorum. Bunu nasıl yapabilirim?

İçimden, "Bunun nasıl yapıldığını bilmemene imkân var mı?.. Benimle alay ediyorsun galiba!" diye geçirdim. Olanca safliğimla:

- Bilmem ki, prens, dedim. Size başka konularda, mesela Natalya Nikolayevna hakkında sizin ve bizim için gerekli bilgileri vermeye hazırım; ama bu konuda sizin benden daha bilgili olduğunuz kesin.

- Nerede efendim! Siz onlarla sık sık görüşüyorsunuz. Belki Natalya Nikolayevna bazen ağzından bir şeyler kaçırıyordur. Bunlar benim için en iyi bir rehber olabilir. Bu nazik meselede ancak siz yardım edebilirsiniz. O paradan vazgeçmeye kesin olarak karar verdim. Öbür işlerin nasıl sonuçlanacağını düşün-

meden karar verdim. Ne demek istediğimi anlıyorsunuz; değil mi?.. Yalnız nasıl hareket edeceğimi kestiremiyorum. İhtiyar gururlu, inatçı bir adamdır. Bakarsınız, iyiliğime hakaretle karşılık verir, parayı başıma çalar...

- İzin verin; siz bu parayı kendinizin mi, yoksa onun mu sayıyorsunuz?

- Davayı ben kazandığıma göre, tabi ki benim.

- Elinizi vicdanınıza koyarak mı?..

- Elbette...

Önemseyerek konuşmam Prense dokunur gibi oldu.

- Galiba bu işin aslı hakkında pek bilginiz yok diye cevap verdi. İhtiyarı bile bile yalan söylemekle suçlamıyorum. Açık söylüyorum, hiçbir zaman suçlamamıştım. Suçu kabullensin diye kim dedi ona! Suçu, dikkatsizlik, kendisine emanet edilen işleri ihmal etmesi... Sözleşmemize göre, bazı işlerin sorumluluğu tamamen kendi üzerindeydi; fakat esas sebep bu değildi. Asıl mesele kavgalı olmamızdan, birbirimize onurumuzu yaralayacak şekilde davranmış olmamızdan geliyor. Bu olmasa belki şu uğursuz on bine aldırış bile etmezdim; ama siz meselenin nereden çıktığını biliyorsunuz elbet. O sıralar şüpheliydim. Belki haksızdım -yani o vakitler haksızdım... Ama farkında değildim. Bunu kabul ediyorum. İhmenev'in kabalığını fırsat bilerek mahkemeye başvurdum. İhtimal bunu asil bir hareket saymayacaksınız. Kendimi haklı göstermek de istemiyorum. Yalnız şu kadarını söyleyeyim; duyduğum hiddet, incinen gururumun isyanı asaletsiz değildi. Elbette, insani hakkımdı bu. Tekrar edeyim İhmenev'in nasıl bir insan olduğunu, hemen hemen hiç bilmiyordum. Alyoşa ile kızı hakkındaki söylentilere tamamen inanmıştım. Bu durumda hırsızlığa da inanabilirdim... Ama şimdi bunları bırakalım. Paradan vazgeçme işinde, davada kendimi haklı gördüğümü söylemem parayı ona hediye etmiş olurum. Öte yandan Natalya Nikolayevna'nın nazik durumu da eklenince... İhmenev parayı yüzde yüz başıma atar...

- Siz bile, başıma atar diyorsunuz. Şu halde onun namusundan şüphemiz yok. Paranızı çalmadığına tamamıyla emin olabilirsiniz. Öyleyse neden kendisine gidip açıkça, davanızda haksız olduğunuzu söylemiyorsunuz? Bu efendice bir hareket olurdu ve belki o zaman Ihmenev parasını almakta tereddüt etmezdi.

- Parasını mı?... İş bunda zaten! Birde benim durumumu düşünsenize! Gidip Ihmenev'e, davada haksız olduğumu söyleyeceğim... "Haksız olduğunu bile bile ne diye dava açtın!" demezler mi? Bunu kabul edemem doğrusu! Davayı haklı olarak açtım. Ihmenev'i ne sözle, ne de yazılı olarak hırsızlıkla suçlamış değilim; fakat onun ihmalci, gafil, idaresiz olduğuna o zamanki gibi şimdi de eminim. Hak olarak, bu para benimdir. Bunun aksini söylemek bana, kendi kendime iftira etmek gibi geliyor. İhtiyar o hakareti kendiliğinden kabullendi. Hâlbuki siz beni ondan af dilemeye zorluyorsunuz. Bu kadarı fazla artık!

- Bana öyle geliyor ki, iki insan barışmak istedikten sonra...

- Kolay mı sanıyorsunuz?

- Evet...

- Hayır, bazen çok zordur; hele...

- Hele başka durumlar buna bağlı olunca... Bu bakımdan sizinle beraberim Prens. Natalya Nikolayevna ile oğlunuz meselesinde elinizden geleni yapmalısınız. Hem de Ihmenevleri memnun edecek bir yol bulmalısınız. Ancak o zaman Ihmenev'le dava hakkında tam bir samimiyetle konuşabilirdiniz. Henüz hiçbir karara varmadığınıza göre tek bir yolunuz var: Davanızın haksız olduğunu açıkça beyan etmelisiniz. Sorduğunuz ve herhâlde size karşı samimiyetsizlikle hareket etmemi istemediğiniz için düşündüğümü söylüyorum. Ayrıca, bundan cesaret alarak parayı Ihmenev'e geri vermekte ısrar ettiğinizin sebebini de öğrenmek istiyorum. Haklı olduğunuza inanıyorsanız geri vermeye gerek var mı? Merakımı bağışlayın; ama bu başka konularla ilgili olduğu için...

Prens sorumu duymamış gibi, birdenbire sözümü keserek:

- Ne dersiniz, ihtiyar Ihmenev'e on bini şöyle mazeretsiz,

süsleyip püslemeden versek, kabul eder mi acaba?

- Elbette kabul etmez.

Hiddetimden kızarak titredim. Bu küstahça soru bende âdetâ yüzüme tükürülmüş hissini uyandırdı. Bunu ikinci bir hakaret de takip etti. Prens, sosyete adamlarına has soğuk bir eda ile sorumu cevapsız bırakmaya devam ederek yeni bir soru sordu. Galiba böylece, ona bu gibi sorular sormanın saygısızlık olduğunu, haddimi aştığımı belirtmek istiyordu. Şu yüksek muhittekilerin davranışları beni nefret uyandıracak derecede sinirlendiriyordu. Bir zaman Alyoşa'yı bazı alışkanlıklarından vazgeçirmek için çok uğraşmışım. Prens heyecanlı sözlerime sakince karşılık verdi:

- Şey... fazla heyecanlısınız. Hayatta, kurguladıklarınızdan bambaşka durumlarla karşılaşabilirsiniz. Şimdi düşünüyorum da o meseleyi az çok Natalya Nikolayevna da halledebilir sanırım. Ona söylesenize; bize bir fikir versin.

- Asla. Demin söylediklerime kulak verme zahmetinde bile bulunmadınız; sözümü kestiniz. Natalya Nikolayevna içten gelmeden, kendi söyleyişinizle, "süsleyip püslemeden" verilen bu parayı babasına kızının karşılığı; ona da Alyoşa'yı elinden almak için bir çeşit teselli ödülü sayacaktır.

Prens güldü:

- Hımm... Demek beni böyle anlıyorsunuz aziz Ivan Petroviç -neye güldüğünü anlamadım!.. Hâlbuki daha pek çok konuşacağımız şeyler var. Şimdilik vakit dar; yalnız bir noktayı hatırdan çıkarmamanızı rica edeceğim: Ortada doğrudan doğruya Natalya Nikolayevna'nın geleceği var. Bu işle neden ilgilenmenizin şart olduğunu sonra anlayacaksınız. Natalya Nikolayevna'ya hâlâ bağlıysanız, bana karşı sempati duymuyorsanız bile konuşmazlık etmeyin. Geldik... a bientôt -sonunda!..

IX

Kontesin oturduğu daire çok güzeldi. Fazla gösterişli olmamakla beraber, konforluysa; zevkle döşenmişti. Yine de her şeyde bir yapmacılık hissediliyordu. Bu, eski zaman işi, kapris mahsulü bir yığın eşyayla doldurulmuş, şatafatlı bir kıszade yuvası değildi; geçici bir konaklama için hazırlanmış uygun bir daireydi. Dolaşan söylentilere göre kontes yazın Simbirsk eyaletindeki iki kere ipotek edilen, harap olmuş malikânesine gidecek, Prens de onlara eşlik edecekti. Bunu ben de duymuştum. Katya, Kontesle birlikte gidince Alyoşa'nın ne yapacağını üzüntüyle düşünüyordum. Korkudan Nataşa'ya bunu henüz açmamıştım; ama bazı hallerinden, galiba, onun da bu söylentilerden haberi olduğunu sezdim; fakat sessizlik içinde kabuğuna çekilerek ıstırap çekiyordu.

Kontes beni gayet iyi karşıladı. Sevimli bir tavırla el uzatarak çoktandır tanışmak istediğini söyledi. Etrafında oturduğumuz masadaki zarif gümüş semaverin başına geçerek çayımızı kendisi hazırlıyordu. Masada benden başka Prens, yüksek çevreden olduğu, bejli göğsü nişan dolu çıt kırıldım yaşlı diplomat tavrılı bir zat vardı. Gözde birisi olduğu anlaşılıyordu. Avrupa'dan yeni dönen kontes, henüz Petersburg'ta istediği, kafasına uygun bir çevre edinememişti. O misafirden başka geleni yoktu. Gözlerimle Katerina Fyodorovna'yı aradım; Alyoşa ile başka odadaydı. Geldiğimizi duyunca hemen yanımıza çıktı. Prens nezaketle elini öptü. Kontes gözleriyle beni gösterdi. Prens hemen tanıştırdı. Genç kızı meraklı bir sabırsızlıkla inceliyordum. Ufak tefek, masmavi gözlü, narin bir sarışındı. Beyaz elbise giymişti. Yüz ifadesi tatlı, sakindi. Alyoşa'nın dediği gibi, sadece gençlik güzelliği vardı. Eşsiz bir güzellik görmeyi beklediğim için hayal kırıklığına uğramıştım.

Narin, oval yüzünün çizgileri oldukça düzgündü. Gür, gerçekten güzel saçları sade taranmıştı. Bütün bu halleri ve sakın,

dikkatli bakışıyla dışarıda görsem hiç dikkatimi çekmezdi; fakat bu sadece başlangıçtaki izlenimdi. Katya'yı hemen o gece iyice görüp inceleme fırsatını buldum. Elini uzatırken, tek kelime söylemeden saf, ısrarlı bir dikkatle gözlerimin içine bakması garibime gitti ister istemez gülümsedim. Besbelli karşısında kalbi temiz bir insanın varlığını hissetmiştim. Kontes bakışını ayırmadan Katya'yı takip ediyordu. Genç kız elimi sıkar sıkmaz âdeta aceleyle benden ayrıldı. Odanın öbür köşesine, Alyoşa'nın yanına oturdu. Alyoşa benimle selamlaşırken "Bir dakikacık uğradım; hemen oraya gideceğim..." diye fısıldadı.

Soyadını bilmediğim için "Diplomat" diye ad taktığım zat sakın, ağır başlılıkla konuşuyordu. Kontes onu olanca dikkatiyle dinliyor, Prens takdirle, âdeta yılışarak gülümsüyordu.

Konuşan besbelli Prensi değerli bir dinleyici saydığı için sık sık doğrudan doğruya ona hitap ediyordu. Çayım verildikten sonra kendi halime bırakılmışım. Kontesi inceleme fırsatını bulduğum için pek memnun olmuşum. İlk bakıştan, âdeta istemeyerek beğendim onu. Belki pek genç değildi; ama bence yirmi sekizinden fazla görünmüyordu. Yüzü hâlâ tazeydi, gençliğinde çok güzel olduğu belliydi. Koyu kumral saçları hayli gürdü. Bakışı, iyi kalpli bir insanın bakışı olduğu halde, bakışından biraz hoppalık, muziplik seziliyordu. O sırada nedense bütün, ciddi-yetini takınmıştı. Gözlerinde ışıldayan zekâ parıltısının, iyilik ve neşe kıvılcımlarından daha keskin oluşu Kontesin karakterinin bazı özellikleri hakkında beni aydınlattı. Anladığıma göre Kontes karakterce hayli havai, eğlence düşkünüydü. Ayrıca, zararlı olmayan derecede bencildi de... Tamamıyla prensin etkisi altına girmişti. Beraber yaşadıklarını biliyordum. Prensın Avrupa'da bulundukları sırada pek o kadar kıskanç âşık olmadığını da duymuşum; fakat onları birbirine bağlayan ilişkilerinden başka bir de menfaate dayanan esrarlı bir anlaşmaları varmış gibi görünüyordu. Prensın o ara Kontesten bıktığından da haberim vardı. Buna rağmen ilişkilerini kesmiyorlardı. İhtimal, en çok Katya'ya ait planlar ikisini bağlıyordu. Şüphesiz prens bunların ba-

şıydı. Kendisiyle evlenmeyi aklına koymuş, kontesi atlatarak üvey kızıyla Alyoşa'nın evlenmesi için çalışmaya kandırmıştı. Bunları, durumu az çok sezen Alyoşa'nın saf saf konuşmalarından çıkarmıştım. Hep aynı kaynaktan edindiğim bilgilere göre Prens Kontesi avucunda tuttuğu halde nedense çekiniyordu. Alyoşa bile fark etmişti bunu. Daha sonra öğrendiğime göre, Prens, Kontesin koca bulması için can atıyordu. Hatta Simbirsk'e, belki taşrada bir talibi çıkar diye yolluyordu.

Oturduğum yerden konuştuklarını dinliyor, bir an önce Katerina Fyodorovna ile baş başa konuşma fırsatı bulmak için çeşitli çareler düşünüyordum. Diplomat, Kontesin, yeni yeni başlayan ıslahat hareketleri hakkında belirttiği endişeler üzerine açıklamada bulunuyordu. Sakin bir halde, uzun uzun ve tanı bir yetkiyle konuşuyordu. Fikrini gayet ince bir tarzda, zekice geliştiriyordu; fakat söyledikleri aslında pek tiksindirici şeylerdi. Kanaatine bütün bu yenilikler ve ıslah hareketleri çok kısa zamanda belirli bir sonuç verecekti. Alınan mahsulü görenler kafalarına dank ederek akıllarını başlarına toplayacaklardı... Toplumda, -tabi ki toplumun bir kısmında- bu yenilik esintisi yalnız gelip geçmekle kalmayacak, yapılan hata tecrübeyle anlaşıldıktan sonra insanlar eskiye daha şiddetle bağlanacaktı. Acı olmakla beraber bu tecrübe iyi şeyleri sağlayan eskiyi koruma çareleri öğretecek ve yeni olanaklar buldurmaya sağlayacaktı. Bu yüzden her türlü olanaksızlıklarla en son noktaya kadar çabuk varılırsa, sonuç o kadar iyi olacakmış... Sözüünü şöyle bitirdi:

- Biz olmadan olamaz. Şimdiye kadar bizsiz hiçbir toplum ayakta duramamıştır. Kaybetmiş göründüğümüz anda kazanılıyızdır. Yükselir yükselir suyun yüzüne çıkarız. Bu arada parolamız "Pire ça va, mifiux ça est" (Ne kadar kötü giderse o kadar iyi olur!...) olmalı.

Prens çirkin bir düşünceyle gülümsedi. Konuşan kendisinden son derece memnundu. Karşılık vermek isteyecek kadar aptaldım, kabıma sığmıyordum; fakat Prensın zehirli bakışı beni durdurdu. Süratle üstümden kayan bir bakıştı bu. O anda Prens

benden, tuhaf, toyca bir hareket bekliyormuş gibi geldi. Hatta bozulmamın vereceği zevki tatmak için bunu istiyordu da... Bununla beraber, diplomatın itirazıma, hatta belki bana da önem vermeyeceğine kesin olarak emindim. Yanlarında oturmaktan içime fenalık geldi, iyi ki Alyoşa imdadıma yetişti.

Usluca yaklaşp omzuma dokundu, konuşmak için dışarı çağdı. Katya'nın gönderdiğini anladım. Düşündüğüm çıktı. Bir dakika sonra karşısında oturuyordum. Katya'nın beni süzen dikkatli bakışında "Demek sen buymuşsun!" gibilerinden bir anlam vardı. Önce ikimiz de konuşacak bir söz bulamadık. Bununla beraber içimde, Katya'nın bir kere konuşmaya başlayınca sabaha kadar durmayacağı inancı vardı. Alyoşa'nın bahsettiği "topu topu beş-altı saatlik konuşmalarını" hatırladım. Alyoşa da yanımıza oturmuş, konuşmaya başlamamızı sabırsızlıkla bekliyordu. Gülümseyerek ikimize baktı.

- Niye konuşmuyorsunuz? Bir araya geldiniz, ağzınızı açmadan oturuyorsunuz.

- Katya:

- Aman Alyoşa ne... şeysin sen... dedi. Konuşacak öyle çok konu var ki hangisinden başlayacağımı kestiremiyorum. Ivan Petroviç, çok geç tanıştık; daha önce olmalıydı bu, ama ben sizi çoktandır tanıyorum. Sizi görmeyi pek istiyordum. Mektup yazmayı bile düşündüm.

Elimde olmadan gülümsedim.

- Ne hakkında?

- Çeşitli şeyler var. Mesela Alyoşa Natalya Nikolayevna'yı öyle bir zamanda yalnız bırakınca kadının darılmadığı doğru mu?.. Hem böyle iş yapılır mı? Şimdi burada ne işin var, lütfen söyler misin?

- Aman Tanrı'm, gidiyorum hemen gidiyorum. Dedim ya, bir dakika kalıp, ikinizi, nasıl konuştuğunuzu seyredeceğim. Sonra hemen oraya giderim.

- Seyredecek nesi var! Gördün ya, oturuyoruz işte. Katya ha-

fifçe kızarak parmağıyla Alyoşa'yı gösterdi:

- Hep öyledir zaten, diye ekledi. "Bir dakika, sadece bir dakika" der, bakarsın gece yarısını bulur. Sonra da geç olur tabi. "Nataşa darılmaz, iyi kalplidir o!" deyip duruyor. Doğru mu, ki-barlık mı bu?

Alyoşa, hüznle:

- Pekala, gideyim bari, dedi. Hâlbuki sizinle kalmak istiyordum.

- Bizimle kalacaksın da ne olacak? Bizim baş başa konuşacaklarımız var; ama bak, darılma. Bu bir mecburiyet, anlamalı-sın bunu.

- Mademki kesinlikle gerekli, gideyim... Bunda darılacak ne var. Bir dakika için Levinka'ya da uğrar sonra hemen oraya giderim.

Alyoşa şapkasını alarak:

- Şey, dedi. Haberiniz var mı Ivan Petroviç? Babam Ihmenev davasından kazandığı parayı almak istemiyor.

- Biliyorum, söyledi bana.

- Asil bir hareket, öyle değil mi? Hâlbuki Katya bu hareketin yüksekliğine inanmıyor. Hadi konuşuverin... Hoşça kal Katya! Çok rica ederim; Nataşa'ya sevgimden yana tasalanma. Hem ne diye hepiniz bana bir sürü şart koşuyor, sitemler yağıdırıyorsunuz. Beni âdeta göz hapsine aldınız! Nataşa, onu nasıl sevdiğimi biliyor, bana inanıyor. Ben de, onun bana inandığına eminim. Onu tamamen çıkarsız, hiçbir mecburiyetim olmadan seviyorum. Nasıl sevdiğimi bilmiyor; sadece seviyorum. Bunun için suçluymuşum gibi beni sorguya çekmeye gerek yok. İşte Ivan Petroviç burada, sor: Nataşa'nın kıskanç olduğunu, beni çok sevdiği halde aşkının fedakârlık tanımadığını o da onaylar.

Kulaklarıma inanamayarak, şaşkınlıkla:

- Ne demek o? dedim,

Katya ellerini birbirine vurdu:

- Neler söylüyorsun Alyoşa!

- Elbette, şaşacak ne var? Ivan Petroviç de biliyor. Hep yanında kalmamı istiyor. Gerçi bunu açıkça söylemiyor; ama isteği belli.

Katya hiddetten kıpkırmızı kesildi.

- Utanmıyor musun sen Alyoşa, utanmıyor musun?

- Utanacak ne var? Tuhafsın Katya. Nataşa'yı düşündüğünden çok seviyorum. O da beni benimki gibi gerçek bir aşkla seveydi herhâlde kendi keyfini feda ederdi. Gerçi beni dışarı gönderen kendisi; ama bunun ona ne kadar acı geldiğini yüzünden anlıyorum. Neredeyse, bırakmasa daha iyi, diyeceğim geliyor.

Katya öfkeyle parlayan bakışını bana çevirerek:

- Yo, bunda bir iş var! dedi. Bana hemen, babanın seni nelerle doldurduğunu anlat; derhal anlat Alyoşa! Bugün konuştunuz, değil mi? Hem rica ederim, benimle dolambaçlı yollara sapmadan konuş; o saat anlarım. Doğru söylüyorum, değil mi?

Alyoşa bozuldu.

- Konuştuk konuşmasına; ama ne çıkar bundan? Bugün benimle tatlı, arkadaşça konuştu. Hep Nataşa'yı övdü. Hatta Nataşa ona o kadar hakaret ettiği halde böyle konuşmasına şaşıtm.

- Ve inandınız! dedim... Hâlbuki Nataşa sizin için ne mümkünse feda etti. Hatta bugün bile bütün düşüncesi, üzüntüsü canınızı sıkmayıp sizi Katerina Fyodorovna ile buluşmaktan mahrum etmemekti!.. Bunu daha demin söylüyordu. Hâlbuki siz de gidip bilmem ne türlü zırvalara inanıyorsunuz!.

- Nankör! Zaten utanma nedir bildiği yok... Katya, karşısında tam anlamıyla bitmiş bir adam varmış gibi bir el hareketi yaptı. Alyoşa:

- Ama sizinki de fazla oluyor artık! diye söylendi. Sen hep öylesin Katya, hakkımda hep kötü düşünürsün... Ivan Petroviç de malum. Nataşa'yı sevmediğimi mi sanıyorsunuz? Bencil olduğumu kötü amaçla söylemedim. Beni haddinden fazla sevdiğini, ölçüyü taşıyarak hem kendisini, hem beni sıkıştığını anlatmak istedim. Babam ne kadar uğraşırsa uğraşsın beni kandıramaz. Kan-

mam çünkü. Zaten o da, Nataşa'nın benci olduğunu, kötü anlamda söylemiyordu; anladım bunu. Sadece, benil gereğinden fazla sevdiğinden, böyle bir aşkın bencilik olduğundan bahsetti. Bunun her ikimizi sıktığını, hele ileride benim için büsbütün güçleşeceğini söyledi. Aslına bakılırsa beni sevdiği için böyle konuşuyor; ama bundan Nataşa'yı kötülediği anlamı çıkmaz. Sadece sevgisini ölçüsüz, olanaksız derecede şiddetli buluyor.

Katya sözünü kesti. Heyecanlı bir şekilde Alyoşa'yı azarlarken bir yandan da prensin sureti haktan görünerek, Nataşa'yı överken aslında Alyoşa'yı ondan soğutmak, aralarını bozmak istediğini ispat etmeye çalıştı.

Hararetle, fakat mantıklı şekilde Nataşa'nın onu ne kadar sevdiğini; en kuvvetli aşkın bile Nataşa'ya yaptığını affetmeyeceğini; ortada bir bencil varsa bunun Alyoşa'nın ta kendisi olduğunu saydı, döktü. Konuşması Alyoşa'ya dokundu. Keder ve pişmanlıkla ezilerek oturuyor, karşılık vermiyordu. Katya'nın yumuşayacağı yoktu. Derin bir merakla onu inceliyordum. Bu garip genç kıızı bir an önce anlamak istiyordum. Henüz çocuktu; ama tuhaf, kafaca oturmuş, prensipleri sağlam, iyiliğe tutku derecesinde bağlı olan bir çocuktu. Pek çok ailede rastlanan düşünceye dalmaktan hoşlanan çocuk tipiydi. Birçok konu üzerinde kafa yorduğu belliydi. Bu, düşünmesini bilen küçük başın düşüncelerini merak etmeye değerdi doğrusu. Çocukça düşünce ve hayallere, gerçek hayattan izlenimler ve gözlemler karışıyordu -Katya da karışıyordu artık!.. Henüz tanımadığı, kitaplardan öğrenerek etkisinde kaldığı, bu yüzden belki kendine mal ettiği bir takım yeni fikirleri de vardı.

O gece başlayan ve sonraları devam eden karşılaşmalarımızda onu iyice öğrenebildim galiba. Ateşli, hassas bir kalbi vardı. Bazen, gerçeği her şeyin üstünde tuttuğu için ihtiyath, soğukkanlı olmak nedir bilmez, hayatta uyulması gereken bazı kurallara, köhne inançlar gözüyle bakardı. Bazı zamanlar, genç sayılmayacak; fakat ruhu coşkun kimseler gibi o da çıkarmalarıyla avunurdu galiba; ama bu durum ona ayrı bir cazibe veriyordu. Düşün-

meye, gerçeği aramaya bayılırdı. Bununla beraber ukala değildi. Öyle çocukça halleri vardı ki görür görmez ona ısırır, benimserdiniz. Levinka ile Borinka'yı hatırladım ve durumu elbette anladım. İşin tuhafı, ilk bakışta fevkalade bulmadığım kızın yüzüne baktıkça cazibesine kapıldım; gittikçe güzelliğini kavradım. Bu çocuklukla kadınlık arasında karar kılmamış yüze, taptaze bir saflıkla hak, hakikat hasreti, isteklerine karşı sarsılmaz bir inancın ışığı vuruyor, manevi bir güzellik veriyordu. O anlarda yüzeysel, kayıtsız bir bakışın kavrayamadığı bu güzellik insanı yavaş yavaş hâkimiyeti altına almaya başlıyordu. Alyoşa'nın ona bütün varlığıyla bağlanmasının sebebini anladım. Kendisi uzun boylu düşünüp kafa yormayı sevmezdi; ama onun hesabına düşünen, hatta isteyenlere bayılırdı. Katya, şimdiden onun için yöneten bir güç gibi bir şey olmuştu. Kalbi asil, duygulu olan Alyoşa yüksek olan her şeye tapardı. Katya da Alyoşa'ya duyduğu yakınlığa uyarak ona iç dünyasını açmıştı. Alyoşa tam anlamıyla iradesizdi. Hâlbuki Katya son derece kuvvetli, ateşli bir iradeye sahipti. Alyoşa ancak kendisinden kuvvetli olana, hatta ona hükmedene bağlanabilirdi. İlişkilerinin başlangıcında Nataşa da onu kendine böyle bağlamıştı; ama Katya'nın Nataşa'ya göre büyük bir üstünlüğü vardı. O hâlâ çocuktı ve görünüşte daha uzun zaman da böyle kalacaktı. Çocukluk hali, parlak zekâsı, öte yandan fazla yargıya varma sahibi olmayışı Alyoşa'nın mizacına daha uygun geliyordu. Kendisi de bunu hissediyor, Katya onu gitgide daha çok çekiyordu. Baş başa konuştukları zaman eminim ki "propaganda" konularının yanı sıra oyuncaklardan da bahsettikleri olurdu. İhtimal Katya'dan sık sık papara yiyen Alyoşa onun yanında yine de Nataşa ile olduğu zamandan daha rahattı. Birbirlerine denktiler; en önemlisi buydu.

Alyoşa doğruldu, Katya'ya elini uzatarak:

- Peki, peki, yeter, dedi. Sen her zaman haklısın zaten. Ruhun benimkinden daha temiz... Hemen oraya gidiyorum, Levinkalara falan da uğramayacağım.

- Levinka'da ne işin var. Sözümü dinleyince pek sevimli olu-

yorsun.

Alyoşa, üzüntülü bir tavırla:

- Ama sen herkesten bin kat sevimlisin! dedi, bana döndü:

- Size bir şey söyleyeceğim Ivan Petroviç. Odanın bir köşesi-ne çekildik.

- Bugün çok kötü, çok alçakça bir iş yaptım. Bütün dünyaya ve özellikle ikisine karşı son derece suçluyum!.. Bugün babam yemekten sonra beni Alexandrine adında bir Fransız kadınıyla tanıştırdı; enfes kadın! Ben de... şey... karşı koyamadım, ne yapayım! Ne burada ne Nataşa'da kalmaya değerim ben... Hoşça kalın Ivan Petroviç! Katya, yanıma oturur oturmaz:

- Çok iyi, çok asil ruhlu çocuk, diye başladı; ama ondan daha sonra bol bol konuşuruz. Şimdi, her şeyden önce anlaştırmamız lazım. Prensi nasıl buluyorsunuz?

- Çok kötü bir adam!..

- Bence de. O halde bu bakımdan aynı düşüncedeyiz. Gelelim Natalya Nikolayevna'ya. Biliyor musunuz Ivan Petroviç, karanlıkta gibiyim, hep sizden gelecek ışığı bekliyordum. Bana her şeyi açıklayın; çünkü şimdiye kadar en önemli noktalarda ancak Alyoşa'nın anlattıklarına göre, yaptığım tahminlere dayanarak hüküm veriyordum. Başkalarından bilgi edinmem mümkün değildi. Her şeyden önce, bu en önemlisi: sizce Alyoşa ile Nataşa bir arada mutlu olacaklar mı olmayacaklar mı? Son kararımı verirken nasıl hareket etmem gerektiğini bilmek için bunu öğrenmeliyim.

- Bunu kesin olarak söylemeye imkân var mı?

- Kesin olmasa da, tahmininizi söyleyin yeter; çünkü çok akıllı bir adamsınız.

- Bence mutlu olamazlar.

- Niçin?

- Denk değiller de ondan.

- Ben de öyle düşündüm. Üzgün bir şekilde ellerini bitıştirdi.

- Biraz daha ayrıntı verin. Nataşa'yı görmeyi öyle istiyorum

ki... Kendisiyle epey konuşacaklarım var. Öyle düşünüyorum ki bir karara varırız. Onu hayalimde son derece akıllı, ciddi, doğru sözlü ve çok güzel bir kadın olarak canlandırıyorum. Doğru mu?

- Evet, öyledir.

- Zaten emindim. Peki, o halde nasıl oluyor da Alyoşa gibi bir çocuğu sevebiliyor? Bu mesele sık sık kafamı kurcalıyor.

- Açıklaması zor Katerina Fyodorovna, insanın neden sevdiği kolay kolay anlaşılmaz. Evet, Alyoşa çocuktur; ama solgun çocuk da sevebilir... (Bana derin, ciddi, sabırsızlık dolu gözlerini diken Katya'ya karşı içimde şefkat uyandı.)

- Nataşa fazlaca ağır huylu olduğu için Alyoşa'yı sevdi. Alyoşa dürüst, samimi, saflığı kâh korkunç, kâh ona yakışan biri çocuktur. Nataşa'nın Alyoşa'yı sevmesi, nasıl söyleyeyim, bir çeşit acımadan da gelebilir... Yüksek duygularla dolu bir kalp acıma duyarak da sevebilir. Yine de galiba size yeteri kadar açıklayamayacağım. Üstelik benim de bir sorum var. Onu siz de seviyorsunuz, değil mi?

Bunu cesaretle, çekinmeden sordum. Bu anı sorumun masum ruhunu incitmeyeceğini hissediyordum.

Gözlerimin içine samimiyetle bakarak, yavaşça:

- Aslında henüz bilmiyorum, dedi; ama galiba çok seviyorum...

- Gördünüz ya. Niçin sevdiğinizizi açıklayabilir misiniz? Katya biraz düşündü, sonra:

- Yalanım yok, dedi. Gözlerimin içine bakarak konuşması çok hoşuma gidiyor; ama ben kadınım, siz erkeksiniz. Sizinle bunları konuşmam doğru mu acaba?

- Bunda ne var ki?

- Öyle ama -bakışlarıyla çay içenleri göstererek- onlar duysalar yüzde yüz beni kınarlardı.

- Kalbinizde kötü bir harekette bulundunuz hissi yoksa...

Katya hemen yapıştırdı:

- Ben de her zaman öyle yaparım. Herhangi bir meselede ka-

rarsızsam hemen kalbinle danışırım. Kalbim rahatsa ben de rahatım. Her zaman böyle yapmak gerekir. Sizinle sanki kendimle konuşur gibi açık konuşmamın ilk nedeni, çok iyi bir insansınız. Alyoşa'dan önce Nataşa ile aranızdaki macerayı biliyorum; dinlerken ağlamıştım.

- Kimden duydunuz?

- Alyoşa'dan elbet! Anlatırken o da ağladı. Hassasiyeti hoşuma gitti doğrusu. Bana kalırsa o sizi, sizin onu sevdiğinizden daha çok seviyor Ivan Petroviç. Bu hallerini beğeniyorum, işte. Size açık davranmamın ikinci sebebi de çok a-kıllı, bana pek çok şey öğretip faydalı öğütler verebilecek bir adam olmanızdır.

- Size akıl öğretecek kadar zeki biri olduğumu da nereden çıkardınız?

- Sormaya gerek var mı?..

Katya bir an düşünceye daldı.

- Yine de bunlar pek önemli değil. Biz esas meseleye gelelim. Söyleyin, ne yapmalıyım ben? Nataşa onun rakibesi olduğumu hissediyor, biliyorum. Nasıl hareket etmek gerekir? Mutlu olup olmayacaklarını bu yüzden sordum. Gece gündüz aklımda bu var. Nataşa kötü durumda! Alyoşa ondan iyice soğudu, beni gitgide daha çok seviyor. Öyle değil mi?

- Galiba öyle.

- Hem de Nataşa'yı aldatmıyor. Sevgisinin azaldığının kendisi de farkında değil. Halbuki Nataşa bunu yüzde yüz seziyor. Ne kadar acı çekiyor kim bilir!,

- Peki, ne yapmak niyetindesiniz Katerina Fyodorovna?

- Bir sürü tasarladığım şey var; ama bir türlü içinden çıkamıyorum. Karar vermeme yardım edersiniz diye sizi bu kadar sabırsızlıkla bekledim. Durumu benden iyi biliyorsunuz, tam vakitinde yetiştiniz! Bakın, başlangıçta bunlar seviştiklerine göre mutlu olmaları, benim de kendimi feda etmem, onlara yardım da bulunmam gerekir diye düşündüm.

- Kendinizi feda ettiğinizi biliyorum.

- Evet; ama Alyoşa bize gelip gitmeye, beni gitgide sevmeye başlayınca bir düşüncedir aldı. Bu fedakârlığı yapayım mı, yapmayayım mı, diye... Kötü düşünce değil mi?

- Yo, doğal bir düşünce...

- Zannetmem. İyiliğinizden böyle söylüyorsunuz... Hâlbuki ben, kalbimin çok temiz olduğundan emin değilim. Temiz olsaydı, ne karar vereceğimi bilirdim. Neyse, geçelim bunu. Zamanla prensten, annemden, hatta Alyoşa'dan Nataşa ile aralarındaki ilişki hakkında daha çok bilgi edinince birbirlerine denk olmadıklarını kesin olarak anladım. Siz de bu fikrimi desteklediniz. Şimdi, bundan sonra ne olacağını daha çok düşünmeye başladım. Mutsuz olmalarındansa, ayrılmaları daha iyi... Nihayet size danışmaya karar verdim. Daha sonra Nataşa'ya gidip meseleyi onunla birlikte hallederiz.

- İyi ama nasıl halledeceksiniz, bütün mesele bunda.

- Ona "Alyoşa'yı her şeyden çok sevdiğiniz için mutluluğunu kendi mutluluğunuzdan üstün tutmalısınız!" derim. "Bu yüzden ondan ayrılmalısınız."

- Güzel ama bunu duyunca Nataşa'nın ne hale geleceğini düşünabiliyor musunuz? Rızılı olsa bile, yapabilir mi acaba?

- Gece gündüz düşündüğüm bu zaten... ve... ve... Katya ansızın ağlamaya başladı. Titreyen dudaklarıyla:

- Nataşa'ya ne kadar acıdığımı inanmazsınız... diye fısıldadı.

Ses çıkarmadım. Ona baktıkça içimde kabaran sohbetten ben de ağlamak istiyordum. Ne sevimli çocuktu!.. Alyoşa'ya mutluluk sağlamak konusunda kendine neden bu kadar güvendiğini sormuyordum artık.

Biraz sakinleşince hâlâ ağlamaklı haliyle:

- Müziği seversiniz, değil mi? diye sordu. Soru tuhafıma gitti:

- Evet, dedim.

- Vakit olsaydı size Beethoven'ın 3 numaralı Konçertosunu çalardım. Bu günlerde onu çalışıyorum. Şu sırada içimi kapla-

yan duyguları öyle güzel ifade ediyor ki... Neyse, başka bir sefere çalarım. Şimdi konuşmamız gerek.

Nataşa ile nasıl görüşeceklerini, bunu nasıl hazırlayacağımızı konuşmaya başladık. Serbest hareket edemeyeceğimizi söyledi. Üvey annesi iyi kalpli bir kadınmış, onu severmiş; ama Nataşa ile tanışmasına asla izin etmeyeceği için hileye başvurmamız gerekiyormuş. Arada bir sabahları araba gezintisi yapıyormuş; fakat çoğunda Kontesle birlikte çıkıyorlarmış. Kontesin gelmediği günlerde, şimdilik hasta olan Fransız bakıcısıyla gidiyorlarmış. Bu durum genellikle kontesin başı ağrıdığı zamanlar olduğu için böyle bir fırsat kollamak gerekiyordu. İhtiyar bakıcı iyi yürekli bir kadın olduğu için onu kandırmak mümkündü. Ancak Nataşa ile buluşma gününü tespit etmek bir türlü nasip olmadı.

- Nataşa ile tanıştığınıza pişman olmazsınız, dedim. O da sizi görmek istiyor. Hiç değilse, Alyoşa'yı nasıl bir ele teslim ettiğini anlasın... Fazla üzülmeyin. Zaman her şeyi halleder.. Köye gidiyorsunuz galiba?

- Evet. Hem pek yakında, belki bir aya varmadan gideceğiz... Bildiğime göre Prens'in ısrarı üzerine...

- Alyoşa'nın da beraber gideceğini tahmin ediyor musunuz?

Katya bakışını bana çevirerek:

- Bunu ben de düşündüm, dedi. Gelir herhâlde.

- Öyle ya!

- Bu işin sonunun nereye varacağını kestiremiyorum. Beni dinleyin, Ivan Petroviç... Size olanı biteni yazacağım. Sık sık, çokça yazacağım. Görüyorsunuz ya, şimdiden sizi sıkmaya başladım. Bize sık sık gelecek misiniz?

- Bilmem Katerina Fyodorovna, duruma bağlı. Belki hiç gelmem.

- Neden?

- Birçok sebebe, en başta Prensle olan ilişkimize bağlıdır bu...

- Uğursuz adam! Peki... Ben size gelsem nasıl olur, Ivan Pet-

roviç?

- Siz ne düşünürsünüz?

- Bence iyi olur. Sonra, gülümseyerek:

- Bir gün ziyaretinize gelmek isterdim! diye ekledi. Size saygı duyduğum kadar da sizi seviyorum. Hem sizden çok şey öğrenebilirim... Sizi sevdiğimi söylemek ayıp olmuyor mu?

- Neden ayıp olsun? Ben de sizi akrabam gibi benimsedim.

- Arkadaşım olmak ister misiniz?

- Tabi ki...

- Onlar ayıplarlar tabi. Bir genç kıza böyle hareket etmek yakışmaz, derler.

Katya başıyla çay masasındakileri işaret etti. Bana, Prens, doya doya konuşalım diye bizi özellikle yalnız bırakmış gibi geliyordu.

Katya:

- Prensın parama göz diktiğini gayet iyi biliyorum, dedi. Onlar beni çocuk sanıyorlar, hatta yüzüme karşı da söylüyorlar. Hâlbuki ben bu düşüncede değilim. Çocuk değilim artık. Tuhaf insanlar, asıl kendileri çocuktan farksız, nedir bu telaşları?

- Size bir şey sormayı unuttum, Katerina Fyodorovna... Alyoşa'nın sık sık gittiği şu Levinka ile Borenka kim?

- Uzak akrabalarım. Çok zeki, son derece namuslu, ama gayet geveze çocuklar... İkisini de avucumun içi gibi bilirim. Gü-lümsedi.

- Onlara ileride bir milyon bağışlayacağınız doğru mu?

- Görüyorsunuz ya; mesela şu milyon lafını ağızlarından düşürmüyorlar, bıkkınlık geldi! Şüphesiz, faydalı bir iş için seve seve yardım ederim. Bu kadar çok parayı ne yapayım ben! Ama bunu ne zaman yaparım bilmem. Hâlbuki onlar ortada fol yok yumurta yokken parayı bölüşüp kavga ediyor; nereye, nasıl sarf edeceklerini bilemiyorlar. Gereksiz yere bir telaş... Ama yine de candan, hem de akıllı çocuklar!.. Okuyorlar. Ne de olsa, başkaları gibi başıboş gezmekten çok daha iyi, değil mi?

Epey konuştuk. Katya bana aşağı yukarı bütün hayatını anlattı. Onu can kulağıyla dinledim. Sonra Nataşa ile Alyoşa'dan bahsetmemi istedi. Prens yanıma gelerek gitme vaktinin geldiğini söylediği zaman saat on ikiye. Vedalaştık. Katya elimi hararetle sıkıp yüzüme anlamlı anlamlı baktı. Kontes tekrar gelmemi rica etti. Prensle beraber çıktık.

Burada tuhaf, hatta belki konuyla pek ilgisi olmayan bir şeyden bahsetmekten kendimi alamayacağım. Katya ile üç saat süren konuşmamızdan sonra içimde garip, fakat kesin bir düşünce belirdi. Bu kız, kadın-erkek ilişkilerinin içeriğini bilmeyecek kadar saftı. Bu durum onun bazı düşüncelerine, bazı konularda sesinin aldığı ciddi tona âdeta komik bir şekil veriyordu.

X

Prens, arabasına bindiğimiz zaman:

- Bakın aklıma ne geldi, dedi... Bir yere gidip bir şeyler yesek, ne dersiniz?

- Bilmem ki, prens... Geceleri pek yemek yemem.

Sabit, kurnaz bakışlarını gözlerime dikerek:

- Hem yer, hem konuşuruz... diye ilave etti. "Anlaşıldı, açık konuşmak istiyor!" diye düşündüm. Benim de istediğim buydu zaten. Razi oldum.

- Pekâlâ... Öyleyse Büyük Morskaya'ya, B.'ye gidiyoruz!

Biraz şaşırarak:

- Lokantaya mı? diye sordum.

- Evet, olmaz mı? Geceleri genellikle evde yemem. Sizi davet etmeme izin verir misiniz?

- Geceleri yemek yemediğimi söyledim ya.

- Bir kereden ne olur canım. Hem sizi ben davet ediyorum.

“Yemeğin parasını ben vereceğim...” demek istiyordu. O amaçla söylemişti. Lokantaya gitmeye razı oldum; fakat hesabımı kendim ödemeye karar verdim. Gittik. Prens masamızı ayrı bir salonda hazırlattı. Zevkle, ustalıkla iki üç çeşit yemek seçti. Gerek ısmarladığı yemek, gerek getirdiği nefis şarap hepsi pahalı, cebime elverişli olmayan şeylerdi. Listeye bakıp bir yarım dağ tavuğuyla bir kadeh Lafite şarabı ısmarladım. Prens itiraz etmek istedi:

- Davetimi neden kabul etmiyorsunuz? Gülünç doğrusu. Pardon mon ami; ama bu... bu artık aşırı titizlik, gurur değil de bir çeşit kibir. Bahse girerim, bunun altından sınıf farkı konusu çıkacak; yüzde yüz öyle! Beni kırıyorsunuz, inanın öyle!

Kararımdan dönmedim.

- Pekâlâ, siz bilirsiniz. Zorla güzellik olmaz!.. Sizinle tamamıyla dostça konuşabilir miyim, Ivan Petroviç?

- Bunu özellikle rica edecektim.

- Öyleyse söyleyeyim, bu derece titizlik size ancak zarar getirir. Zaten sizin gibiler hep böyle hareket ederler ya! Bir yazar olarak toplumla her zaman temasta olmanız gerekirken inadına her şeye sırt çeviriyorsunuz. Şu yediğiniz dağ tavuğu parçasını kastetmiyorum. Çevremize gösterdiğiniz aşırı ilgisizlikten doğacak zarardan bahsediyorum. Evet, böyle hareket etmekle istikbaliniz bakımından çok şey kaybediyorsunuz. Ayrıca, yazılarınızda sözünü ettiğiniz konuları, çevreyi layıkıyla bilmeniz gerek. Romanlarınızda kontlar, prensler geçiyor. Bu duvarlardan bahsediliyor... Benimki de laf... Şimdi sefaletten başka konuya dokunulmuyor ki... Kaybolan kaputlar, müfettişler, kavgacı subaylar, memurlar, eski yıllar, eskilerin hayatı... Öğrendik artık.

- Yanılıyorsunuz Prens! “Yüksek muhit” adını verdiğiniz topluma önce orayı sıkıcı bulduğum; sonra da ilgimi çekeceğini tahmin etmediğim için gitmiyorum. Ama yine de arada bir uğradığım oluyor.

- Biliyorum; yılda bir kere Prens K.’ye gidersiniz. Zaten orada karşılaşmamış muydık? Yılın geri kalan kısmında da demok-

ratik gururunuzda bürünerek tavan aralarında çürüyorsunuz; ama aranızda böyle yapmayanlar da var. Öyle macera arayanlar var ki benim bile midem bulanır...

- Rica ederim, prens, konuyu değiştirip tavan aralarımızdan bahsetmeyelim.

- Aman Tanrı'm, dostça konuşmama izin verdiğiniz halde yine darıldınız. Hoş, henüz dostluğunuzu kazanmam için bir sebep yok; bu bakımdan özür dilerim... Şarap fena değil. Buyuramaz mısınız, tadına bakın hiç olmazsa.

Şişesinden bardağımı yarısına kadar doldurdu.

- İşte böyle sevgili dostum Ivan Petroviç, birisine dostluğu zorla kabul ettirmenin yakışıksız bir hareket olduğunu bilirim; ama ne yapalım... Ha, şunu da söyleyeyim, tahmin ettiğiniz gibi, çevremizde hiç kimse sizleri aşağılayıp küçümsemez. Elbet şimdi burada kara gözlerimin hatırına değil, konuşacağımızı vaat ettiğim için oturduğunuzu gayet iyi biliyorum. Doğru değil mi?

Güldü. Sonra çirkin bir sırıtişla:

- Tanıdığınız birisinin çıkarlarını koruduğunuz için ne diyeceğimi duymak istersiniz zannederim, diye ekledi.

- Evet, yanılmıyorsunuz.

Prensin, birisi eline düşünce hemen ezmeye kalkan insan sınıfından olduğunu anlamıştım. Elindeydim; bana söylemek istediklerini ağzından duymadan oradan gidemeyeceğimi çok iyi biliyordu. Sesinin tonu birdenbire değişti; gitgide küstahlaşıp laubalileşiyordu.

- Evet, yanılmadınız; diye tekrarladım. Buraya bu amaçla geldim zaten. Yoksa bu saate kadar kalır mıydım?..

Aslında, "Seninle kalır mıydım?" diyecek oldum; ama vazgeçtim, sözü değiştirdim. Bunu Prensten çekindiğimden değil, sırf şu iğrençliğimden, aşırı nezaketim yüzünden yaptım. Adam iyice çanak tuttuğum ve bunu yapmaya can attığım halde onu bir türlü tersleyemedim. Galiba Prens bunu gözlerimden anlamıştı. Sözüümü bitirinceye kadar tabansızlığımı âdeta zevkle,

alayla seyretti. Bakışında, "Ha göreyim seni yalancı!.." gibilerden bir anlam vardı. Âdeta beni kışkırtıyordu; hatta söylediklerime alaylı bir kahkahayla karşılık verdi. Keyif bağışlarcasına dizime vurdu. "İyi eğlendirdin bizi!" der gibi baktı. İçimden, "Merak etme, hakkından gelirim!" diye geçirdim.

Prens, ansızın:

- Bugün nedense pek keyifliyim! diye bağırdı. Evet, dostum, evet! Ben de şu malûm şahıs hakkında konuşmak istiyorum. Artık ne varsa kesin olarak ortaya dökmeli, bir sonuca varmalı. Ümit ederim ki bu sefer beni tamamen anlarsınız. Demin size sözü geçen paradan, şu altmış yaşına rağmen hâlâ bebek olan humbıl babadan söz açmıştım. Bu konuyu yeniden ağza almaya değmez. Laf olsun diye bahsettim. Hah hah ha!.. Edebiyatçısınız, anlıyorsunuz herhâlde...

Şaşkınlık içinde bakıyordum. Henüz sarhoşa benzemiyordu.

- O genç kıza gelince. Vallahi ona saygım var, hatta seviyorum da... Emin olunuz. Yalnız biraz şımarık; ama elli yıl öncekilerin dediği gibi "Dikensiz gül olmaz." Doğru söz... Dikenin cazibesi de batması... Benim Aleksey aptal olmasına aptal ama zevk sahibi. Bu yüzden affettim onu. Evet, böyle kızlar hoşuma gider. Hatta -anlamlı bir şekilde dudaklarını büzerek- kendime göre bir takım düşüncelerim var; ama bu daha sonraya ait bir mesele.

- Rica ederim Prens, insan bu kadar çabuk değişir mi?.. Çok rica ederim, başka konuya geçelim.

- Yine heyecanlandınız. Peki, dediğinle olsun, değiştirdim konuyu, değiştirdim. Yalnız size bir şey sormak istiyorum aziz dostum: Ona karşı çok mu büyük saygı besliyorsunuz?

Haşın, sinirli bir tavırla:

- Elbette, dedim.

Prens, iğrenç bir sırıtışla gözlerini kısarak devam etti:

- Elbette seviyorsunuz da...

- İleri gidiyorsunuz artık!..

- Peki, peki, bir daha söylemem, sinirlenmeyin. Keyfime diyecek yok bugün! Çoktandır bugünkü gibi neşelenmemiştim. Şampanya mı içsek, ne dersiniz şairim?

- İçmem; istemem.

- Yo, olmaz! Bugün mutlaka bana arkadaşlık etmelisiniz. Kendimi fevkalade iyi hissediyorum. Duygulanacak kadar iyi kalpli olduğum için yalnız başıma mutlu olamam. Bakarsınız, belki birbirimizle senli benli olacak kadar içeriz. Hah hah ha!.. Hayır, genç dostum, beni henüz tanımuyorsunuz. Tanıyınca, seveceğinize eminim. Bugün benimle kederi, sevinci, neşeyi, göz yaşlarını paylaşmanızı istiyorum. Gerçi kendi adıma ağlayacağımı sanmam... Eee, ne dersiniz, Ivan Petroviç? Ama konuşmamız, istediğim şekilde bir sonuca bağlanmazsa benim ilhamum da söner gider. Siz de bundan bir şey anlayamazsınız. Hâlbuki buradaki buluşmamızın tek nedeni bu konuşmayı yapmak, değil mi? Arsız bir göz kırpmıyla:

- Hadi, karar verin! diye ekledi.

Baskı yaparak konuşuyordu. Razı oldum. "Beni sarhoş mu etmek istiyor yoksa?" diye düşünüyordum. Tam sırası gelmişken Prensle ilgili, hayli zaman önce işittiğim bir söylentiye anlatayım. Bu, ağırbaşlı, muhitinin en zarif kıszade örneklerinden sayılan adam bazı geceler leşi çıkana kadar içer; gizli, iğrenç, esrarlı zevk âlemlerine dalmaya bayılmış... Söylendiğine göre, Alyoşa babasının ara sıra içtiğini bilirmiş. Bunu herkesten, özellikle Nataşa'dan saklamaya çalışırdı. Bir keresinde benimle konuşurken ağzından kaçırdı; ama hemen lafı çevirdi, sorularımı cevapsız bıraktı. Zaten bunu yalnız ondan değil, başkalarından da duymuş, hatta itiraf edeyim inanmamıştım. Şimdi ne olacağını merakla bekliyordum.

Şarabı getirdiler. Prens kadehlerimizi doldurdu. İçkiyi zevkle yudumlarken:

- Evet, sevimli, pek sevimli bir kızcağız... diye devam etti; fakat bu sevimli şeylerin tatlılığı böyle anlardadır. Hâlbuki ona sorsanız -o geceki halini hatırlıyor musunuz?-beni kandırmış,

mat etmişti güya... Hah hah ha!.. Kadınların kızarması ne hoş oluyor!.. Kadınlardan anlar mısınız? Solgun yanakların birdenbire alevlenmesi ne güzel, dikkat ettiniz mi? Aa... siz gene kızılıyorsunuz galiba?

Kendimi tutamadım:

- Evet, kızıyorum. Hem burada Natalya Nikolayevna'dan bahsetmenizi de istemem! Yani bu şekilde bahsetmenizi kastediyorum. Buna izin vermem!

- Öyle mi?.. Pekala, sizi memnun etmek için konuyu değiştireyim. Uysalım, hamur gibi yumuşak bir adamım. Sizden bahsedelim öyleyse. Sizi pek severim Ivan Petroviç. Sizinle ne kadar dostça, candan ilgilendiğimi bilemezsiniz.

- Prens, asıl meseleye geçsek daha iyi olmaz mı?

- Yani meselemize demek istiyorsunuz. Mon ami, sizin ilk kelimenizden ne demek istediğinizi anlarım ben. Ama tabi eğer lafımı kesmezseniz. Sizden söz açmakla o meseleye de tahmin edemeyeceğiniz kadar yaklaşmış olacağız!.. Şu halde devam ediyorum. Size söylemek istediğim şey şu, pek kıymetli Ivan Petroviç... Sürdüğünüz hayat sizi kötüye götürüyor. Bu nazik konuya dokunmamı başımlayın, dostluğuma verin. Fakirsiniz, yayınevinden avans alıp ufak tefek borçlarınızı ödedikten sonra geri siyle altı ay kuru çaya kalıyorsunuz. Tavan arasında titreye titreye romanınızın çıkmasını bekliyorsunuz. Doğru değil mi?

- Böyle de olsa bu...

- Hırsızlık etmekten, kavuk sallamaktan, rüşvet alıp entrikalar çevirmekten daha şereflidir. Ne söylemek istediğinizi biliyorum. Hepsisi çoktan söylenmiş, yazılmış şeyler...

- Şu halde işlerimin sözünü etmenize gerek kalmıyor. Size nezaket dersi vermek bana düşmez Prens!

- Elbette; ama ne yapalım ki bu hassas tele dokunmak zorundayım. Başka türlü olmuyor. Pekâlâ, tavan aralarını falan geçelim. Ben de bunların heveslisi değilim, bazı haller hariç tabi... (İğrenç bir kahkaha daha attı.) Yalnız ikincilik rolü oynamaktan

bu kadar hoşlanmanızın sebebini bir türlü anlayamıyorum. Gerçi, yazarlarımızdan biri, hatırladığıma göre: “Belki en büyük kahramanlık, insanın hayatta ikincilikle yetinmesi” mi ne, gibilerinden bir laf etmiş. Bu konu üzerine konuşmalar da dinlemiştim. Alyoşa nişanlınızı elinizden alalı hesabına Schillervari yırtınmaktan, yararlarına çalışmaktan bir an geri durmuyorsunuz. Nerdeyse ayak hizmetlerine koşacaksınız. Kusura bakmayın; ama bu hayli çirkin yüksek kalplilik oyunundan nasıl bıkmadığınıza şaşıyorum! Ayıp doğrusu. Sizin yerinizde olsam hırsımdan çatlardım. Doğrusu ayıp, çok ayıp!

Öfkeden kendimden geçerek:

- Prens, beni buraya aşağılamak için mi getirdiniz? diye haykırdım.

- Hayır, sevgili dostum, hayır. Ben şu anda sadece bir iş adamıyım, hem de mutluluğunuza çalışmak, daha doğrusu bütün bu işi kökünden halletmek istiyorum; ama iş konusunu şimdilik bırakalım da beni bir iki dakika kızmadan, sözlerimi kesmeden sonuna kadar dinlemeye çalışın beni. Siz de dünya evine girseniz nasıl olur?.. Bakın, şimdi tamamıyla başka konuya geçtim. Niye böyle şaşkın şaşkın bakıyorsunuz?

İçten bir hayretle:

- Sözüünüzün bitmesini bekliyorum; cevabını verdim.

- Fazla konuşacak değilim, öğrenmek istediğim bir şey var: Mutluluğunuzu ama hayal değil de köklü, gerçek mutluluğunuzu isteyen dostlarınızdan biri size genç, güzel ama hayatta bazı tecrübeler geçirmiş... anlıyorsunuz ya. Mesela Natalya Nikolayevna gibi bir kız teklif etse... Şüphesiz dolgun bir drahomayla beraber... -dikkat edin, işimizden değil, başka şeylerden bahsediyorum... Ne dersiniz?

- Akılınızı kaçırmışınız derim.

- Hah hah ha!.. O ne, üstüme mi yürüyeceksiniz?

Yalan değildi, neredeyse Prense saldıracaktım. Daha fazlasına dayanamazdım artık. Onu, içimde ezme için dayanılmaz bir

arzu uyandıran iğrenç bir hayvan, iri bir örümcek gibi görüyordum. Benimle alay etmekten haz duyuyor, elinde olduğumu sanarak benimle kedinin fareyle oynadığı gibi oynuyordu. Galiba, -onun bu halini tamamen anlıyordum- arsızlığı, küstahlığı, maskesini atmaktaki başarısı ona şehvetli bir zevk veriyordu. Şaşkınlığımın ve duyduğum hiddetin tadını çıkarmak istiyordu. Beni içten küçümsüyor, benimle alay ediyordu.

Zaten baştan, bir oyuna geldiğimi anlamış, altından ne çıkacağını bekliyordum; fakat ne olursa olsun, sonuna kadar dinlemek zorundaydım. Bu, Nataşa'nın iyiliği içindi. Dışlerimi sıkarak hepsine dayanmam gerekiyordu; karar zamanı geliyordu artık. Bir yandan Nataşa'ya adice, küstahça atılan taşlara nasıl tahammül edebileceğimi, soğukkanlılığımı nasıl koruyacağımı düşünüyordum. Üstelik Prens, onu dinlemeden yapamayacağımı gayet iyi biliyordu; hakareti bundan daha acı geliyordu. "Ama onun da bana ihtiyacı var." diye düşündüm. Sert, ters bir tavırla karşılık vermeye başladım. Anladı. Yüzüme ciddiyetle bakarak:

- Bakın genç dostum, diye başladı. Konuşmamız bu şekilde devam edemez. Bir şart koşalım. Size bazı meselelerden bahsetmek istiyorum. Siz de, söylediklerim ne olursa olsun, beni sonuna kadar dinleme nezaketini göstermelisiniz. Dilediğim gibi, işime geldiği gibi konuşacağım; en doğrusu budur zaten. Nasıl genç dostum, sabırlı olabilecek misiniz?

Beni itiraza kıskırtmak ister gibi zehir dolu bir alayla süzdüğü halde kendimi tuttum, ses çıkarmadım. Orada kalacağımı anlayarak devam etti:

- Bana gücenmeyin azizim. Galiba yine kızdınız. Hem, anladığıma göre, meselenin dış tarafı dokundu size; öyle değil mi? Hâlbuki sizinle ne tarzda konuşursam konuşayım benden zaten başka bir şey beklemiyordunuz. Ha baygın bir nezaketle, ha şimdiki çiğlikle konuşayım, söylediklerimin anlamı değişecektir. Beni aşağı görüyorsunuz değil mi?.. Sevimli saflığımı, açıklığımı, saf dilligimi gözlerinizin önüne seriyorum! Size her şeyimi, hatta çocukça kaprislerimi bile itiraf ediyorum. Evet, mon

cher, siz de bir parça sadelik ve saflık gösterirseniz gayet iyi anlaşıyor, uyuşuruz. Bana şaşmayın, oğlumun şu Nataşa ile kahrolası ilişkilerinin aslında çok hoş olan kız pastoralleri, Schillerciliği, yüksek konuları beni o derece usandırdı ki hepsiyle bir parça alay etme fırsatını bulduğum için pek memnunum. Bu arada sizinle de dertleşmek istedim. Hah hah ha!

- Evet, doğrusu beni hayrete düşürdünüz, Prens. Takındığınız soytarıca hal, apansız açıklamalar... Âdeta bambaşka bir kimlik taşıyorsunuz!..

- Hah hah ha!.. Yalan değil! Pek hoş buluşlarınız var. Hah hah ha!.. Hovardalık ediyorum dostum, hovardalık ediyorum. Ne olacak, memnunum kendimden, sevinç içindeyim. Beni bu kadarcık hoş görün sevgili şairim!

Prens son derece memnun bir halde kadehine şarap koydu.

- Hadi içelim, en iyisi o... Nataşa'da geçirdiğimiz o anlamsız akşamı hatırlıyor musunuz; bitirdi beni! Pek sevimliydi, buna diyeceğim yok; ama ben oradan çıkarken kendi kendimi yiyordum. Hiç aklımdan çıkmıyor. Bunu sineye çekecek de değilim. Elbette bizim sıramız da gelecek, belki de pek yakında... Neyse, şimdilik bırakalım bunu... Sırası gelmişken size kendime ait bir özelliği de açıklamak istiyorum. Ben bütün o masumluk gösterilerinden, pastorallerden son derece nefret ederim. Böyle bir muhite girip, sureti haktan görünerek şu ebedi-geç Schillercilerden birini alaya almak bana gıdıklayıcı bir zevk verir. Önce pohpohlayıp şevke getirir; sonra, birdenbire, karşısına olduğum gibi, gerçek halimle, dikiliveririm... Adam kalakalır. Güleryüzlü bir maskenin altından çarpık çurpuk bir yüzün çıkması gibi... Hiç umulmadık bir anda karşısındakine dilimi çıkarmaya bayılırım. Nasıl?..

Siz belki bunun zevkine de varamıyor, çirkin, anlamsız, hatâ adi buluyorsunuz; öyle mi?

- Elbette.

- Aferin. Samimisiniz. Ne yapayım, beni çileden çıkarıyorlar... Belki açık sözlülüğüm de anlamsız; ama huyum kurusun,

elimde değil... Size hayatımdan bazı olayları anlatmak istiyorum. O zaman beni daha iyi anlarsınız; hayli meraklıdır,.. Evet, bugün belki soytarıya benziyorum. Soytarının içi dışı bir olur, değil mi?

- Rica ederim Prens, geç oldu artık...

- Amma da sabırsızsınız! Aceleniz mi var? Oturalım, samimi iki arkadaş gibi, kadeh elimizde dostça konuşalım. Sarhoş olduğumu sanıyorsunuz; ziyanı yok, daha iyi... Hah hah ha! Vallahi insan böyle dostça toplantıları kolay kolay unutmaz; zevkle hatırlar! Fena adamsınız Ivan Petroviç. İçli, hassas değilsiniz. Benim gibi bir dosta bir iki saatinizi feda etmek çok mu? Hem söyleyeceklerim de işe ait şeyler... Bunu nasıl anlamıyorsunuz? Bir de yazar geçinirsiniz! Böyle bir fırsata dört elle sarılmanız gerekirdi. Beni tip olarak alabilirdiniz... Hah hah ha! Bugün samimi yetime diyecek yok doğrusu!

Galiba sarhoş oluyordu. Yüzü değişti, hırçınlaştı. İğneleyip ısırarak, alay etmek istediği belliydi. "Sarhoş olsa daha iyi, diye düşündüm; çehresi açılır o zaman!" Fakat Prens'in aklı başındaydı. Hep o kendinden memnun halle:

- Azizim, diye bağırdı. Az önce size belki yersiz olarak, zaman zaman birisine dilimi çıkarmak için dayanılmaz bir arzu duyduğumu açıklamıştım. Bu masum, safça samimiyetim yüzünden beni bir soytarıya benzettiniz. Buna içten güldüm; fakat şimdi size karşı birdenbire değişsem, bir mujik kadar kaba, terbiyesiz olsam ya kafama bir şey fırlatır, yahut şaşkınlıktan ağzınız açık kaldırdı. Bununla da büsbütün haksız duruma düşerdiniz. Çünkü, öncelikle, dilediğim gibi hareket etmekte serbest olduğumu bilmelisiniz. İkincisi, evimde değilim; sizinle bir yerdeyim... İki arkadaş gibi âlem yapıyoruz demek istiyorum. Ayrıca ben kapris yapmaktan hoşlanan bir adamım. Bilerseniz, zamanında kaprislerim uğruna neler yapmadım. Metafizikçi oldum, hayırseverliğe daldım; aşağı yukarı şu an sahip olduklarınıza yakın fikirlerim vardı; ama bunlar pek uzak bir geçmişe, altın çağa ait hatıralar... Hiç aklımdan çıkmaz. O zamanlar köyüme, insan-

lara sevgi dolu olarak gelmiştim. Bir yandan da can sıkıntısından patlıyordum. Ne yaptım biliyor musunuz? Köy dilberleriyle arkadaşlık etmeye başladım. Yine mi yüzünüzü buruşturuyorsunuz?.. Genç dostum, şurada oturduk, arkadaşça sohbet ediyoruz. Kurtlarımızı dökmezsek, içimizi boşaltmazsak neye yarar! Ben tam bir Rus'um. Yapısı katıksız Rusluk taşıyan bir vatanseverim. İçimi olduğu gibi dökmeyi severim. Zaten hayatın zevkini çıkarmaya bakmalı. Öbür dünyada ne var ki!.. Neyse, köydeyken hep karı-kız peşindeydim. Hiç unutmam; bir çoban kadın vardı; kocalıydı. Kocasını da yakışıklı bir delikanlıydı. Dayak attırıp epey canını yaktım. Askere yollayacaktım -ne yaparsın, geçmiş günlerin yaramazlıkları, şairim!.. Yollayacaktım; ama olmadı, hastanemizde öldü... Köyümde on iki yataklı bir hastane vardı. Gayet mükemmeldi. Her taraf pırıl pırıl, yerler cilalı parkeydi... Kapayalı çok oldu; ama o sıralar ne övünürdüm! İnsanseverliğe özenirdik o zaman... Yine de herifçeğizi güzel karısının hatırına dayaktan öbür dünyaya yollamakta tereddüt etmedik... Yine mi surat astınız ha? Midenizi mi bulandırdım? Asil duygularınız isyan etti ha! Üzülmeyin, hepsi geçti. Bunları, romantizme gömüldüğüm, beşeriyetin velinimetini olmak, insanseverler cemiyeti kurmak istediğim sıralar yapıyordum. Evet, o zamanlar dayak attırıyordum. Şimdi dayak falan yok. Sadece kaş çatmakla, surat asmakla yetiniyoruz... herkes gibi... Ne yapalım, zamana uyduk; fakat beni en çok güldüren şu ahmak İhmenev. Onun o mujiklikle dayak meselesini bildiğine eminim. Ezik ruhlu, yufka yürekli olduğu halde o sıralar bana tapınır, beni göklere çıkarırdı. Aleyhimde kim ne söylerse -yüzde yüz doğru olanlara bile-inanmazdı. İnanmamaya yemin etmişti. Bu durum tam on iki yıl, ta ki ucu kendisine dokunana kadar sürdü. Hah hah ha! Ama bunlar hep saçmalık... İçelim genç dostum. Bana bakın, kadın sever misiniz?

Ses çıkarmadan sadece dinliyordum. O ikinci şişeye başlamıştı.

- Akşam yemeğinde onlardan bahsetmek hoşuma gider. Ye-

mekten sonra sizi Mille Filibeirte ile tanıştırayım mı? İster misiniz?.. Ne oluyorsunuz canım? Yüzüme bile bakmıyorsunuz... humm!..

Bir an düşünceye dalar gibi oldu. Sonra birden başını kaldırarak anlamlı bir bakışla beni süzdü ve:

- Beni dinleyin şair, dedi. Size galiba hiç bilmediğiniz bir tabiat sırrı açmak istiyorum. Bana şu anda günahkâr, belki alçak, ahlaksız, akılsız diye ad verdiğinizde eminim; ama imkân olsaydı da -ki insan tabiatı için asla mümkün değildir- herkes, hepimiz, benliğimizin en gizli köşelerini olduğu gibi açığa vurabilseydik. Başkalarına, hatta en yakın dostlarına, sırası gelince kendine bile itiraf etmekten çekindiğin ne varsa hepsini korkmadan ortaya dökebilseydin! O zaman dünyayı saracak pis kokudan hepimiz boğulurduk. Arada söyleyeyim, toplumun düzeni, görgü kuralları bu bakımdan iyidir zaten. Derin bir fikir gizlidir bunlarda. Ahlaki olduğu iddia edilemeyecek; fakat koruyucu, bize rahatlık sağlayan bir fikir... Bu da azımsanmamalı; çünkü ahlak da rahatlıktan başka şey değildir. Yani rahatımız için ortaya çıkartılmıştır. Görgü kurallarından ileride ayrıca bahsedeceğim. Şimdi hepsini birbirine karıştırırım; sonra hatırlatın bana. Son olarak şunu söyleyeyim: Kusurlarımı, ahlaksızlığımı, akılsızlığımı başıma kakıyorsunuz. Hâlbuki bütün suçum belki başkalarından daha samimi olmam, o kadar. Az önce de dediğim gibi, başkalarının kendilerinden bile sakladığı gerçekleri ben açıkça ortaya döküyorum. İyi yapmıyorum; ama şimdilik canım öyle istiyor.

Alaylı bir gülümsemeyle:

- Ama sakın, "suçluyum" dediğime bakıp da af dilemek niyetinde olduğumu sanmayın, diye ilave etti. Sizi mahcup etmek istemem. Kendimi haklı çıkarmak için, sizin de benimkilere benzeyen sırlarınız olup olmadığını sormuyorum. Tam anlamıyla efendice ve kibarca hareket diyorum. Zaten genellikle kibarca hareket ederim...

Prensi küçümser bir bakışla süzdüm:

- Düpedüz saçmalıyorsunuz, dedim.

- Saçmalıyormuşum!.. Hah hah ha!.. Size şimdi ne düşündüğünüzü söyleyeyim mi? İçinizden, sizi buraya ne diye getirdiğimi ve durup dururken, damdan düşer gibi içimi neden dökme-ye başladığımı soruyorsunuzdur. Doğru mu, değil mi?

- Doğru.

- Sonra öğrenirsiniz.

- İki şişeden sonra cevap vermek kolay... Başınıza vurdu galiba.

- Şuna sarhoşum desenize... Olabilir. "Başınıza vurdu" sözü kulağa "Sarhoşsunuz" demekten daha yumuşak gelir. Pek naziksiniz efendim; fakat... galiba yine kavgaya başladık. Hâlbuki pek meraklı bir konu üzerindeydik. Evet, şairim, dünyanın en güzel, en tatlı şeyi kadındır, hiç şüphelen olmasın.

- Prens, beni mahrem işlerinizle aşk isteklerinize sırdaş seçmenin nereden aklınıza geldiğini bir türlü anlayamıyorum.

- Hımm... dedim ya, sonra anlayacaksınız. Merak etmeyin; belki de hiçbir sebebi yoktur. Şairsiniz, beni anlarsınız diye açıldım belki... Önceden de söylemiştim: Maskeyi ansızın indirmenin, başkasının karşısında utanmaya tenezzül etmeden mahremiyeti ortaya döküvermenin bambaşka bir tadı vardır. Size ufak bir hikâye anlatayım. Vaktiyle Paris'te deli bir memur varmış. Sonraları deli olduğuna kanaat getirilince tımarhaneye kapatılmış. Herif, babaları tutunca gönlünü eğlendirmek için evinde anadan doğma soyunur, ayakkabısıyla kalırmış. Sonra topuklarına kadar uzun, geniş bir pelerine bürünür, heybetli, azametli bir halde sokağa çıkarmış. Gören, kendi halinde pelerinli bir adamın hava almaya çıktığını sanırmış; fakat تنها bir yerde tek başına giden birisine rastladı mı o kendine has ciddi, ağırbaşlı tavrıyla karşısına dikilir, pelerinini birdenbire açır, karşındakine anadan doğma halini gösterirmiş. Sonra tekrar pelerinine bürünerek, şaşkınlıktan kendine gelmeye vakit bulamayan adamın önünden aynı ciddiyet ve ağırbaşlılıkla Hamlet'teki hayalet gibi kayar geçermiş. Bunu kadın, erkek, çocuk, kim olursa yaparmış. Biricik zevki buymuş. Schillerlerden birine hiç ummadığı bir anda dil çıkarıp buruşmasını seyrederken buna benzer

bir zevk duyulabilir. "Buruşmak" tabirini nasıl buldunuz? Yeni edebiyat örneklerinden çıkardım bunu.

- O adam deliymiş; siz de...

- Ukalanın biriyim; değil mi?

- Evet.

Prens kahkahayı bastı. Yüzünde gayet küstah bir ifadeyle:

- Çok isabetli görüşleriniz var, sevgili dostum! diye ilave etti. Küstahlığına fena halde kızdım.

- Hepimizden, bu arada benden de nefret ediyor, hepsinin öcünü benden alıyorsunuz. Değersiz, üstünde durulmayacak bir onur meselesi... Kötü, ama küçük çapta kötü bir adamsınız. Sizi kızdırdık. Belki en çok o gece olanlar için kızılıyorsunuz. Şüphe-siz, beni ancak küçümsemenizle boğarak benden hıncınızı alabilirsiniz. Hatta her insanın birbirine karşı borçlu olduğu ilkel nezaket kaidelerini yerine getirmeyi kendiniz için gerekli görmüyorsunuz. Çirkin maskenizi birdenbire hiç çekinmeden koparıp atarak bana karşı utanmayı bile çok gördüğünüzü anlatmak istiyorsunuz. Kaba, haşın bir bakışla:

- Bunu, ne kadar anlayışlı olduğunuzu göstermek için mi söylüyorsunuz? diye homurdandı.

- Sizi anladığımı yüzünüze vurmak için söylüyorum. Birden o eski geveze, babacan haline dönerek:

- Quelle idée, mon cher! (Bunu da nereden çıkardınız, dostum?) diye devam etti. Lafımı şaşırttınız. Buvons mon ami! (İçelim, dostum!) İzin verin, kadehinizi doldurayım. Hâlbuki ben size son derece ilgi çekici bir olay anlatmak üzereydim. Şöyle kısaca, birkaç çizgiyle anlatayım. Vaktiyle bir hanımefendi tanırdım. İlk gençliğini geçmişti; yirmi yedi-yirmi sekiz yaşında vardı. Az rastlanan güzellikteydi. Göğsü, endamı, yürüyüşü eşsizdi! Kartal gibi keskin, daima sert, ciddi bir bakışı vardı. Azametin-den yanına varılmıyordu. Şubat ayı gibi soğuktu. Ulaşılmaz, zorlu, tam anlamıyla zorlu iffetiyle herkesin gözünü korkuturdu. Tam anlamıyla herkesi yakıp kavuran ama kimseye pas ver-

meyen biri idi. Başka kadınlarda değil işledikleri bir suç, en ufak zaafı affetmez, hemen tekmeyi basardı. İtibarı pek yerindeydi. En gururlu, fazilet korkuluğu kocakarılarımız bile onu sayar, âdeta yaltaklanırlardı. Karşısındakini bir ortaçağ manastırının başrahibesine yaraşır duygusuzlukla, zalim bakışlarla süzerdi. Sosyetenin genç kadınları bu bakışlardan, amansız hükümlerden tir tir titrerdi. Şaka, değil, kadının tek sözü, ufacak iması bile bir tazenin şerefini çamura bulamaya yetiyordu. Cemiyette kendine öyle bir mevki sağlamıştı ki erkekler bile ondan çekinirdi. Yaşlanınca kendi tarzında sakın, ağırbaşlı bir ömür sürdü. İnanır mısınız, bu kadın kadar düşük, pespaye insan az bulunurdu herhâlde! Tam olarak güvenini kazanmak şerefine ulaşmıştım... Anlayacağınız, gizli, esrarlı aşığıydım. Buluşmalarımızı o derece ustalıkla tertipliyorduk ki ev halkı bir zerrecik şüphelenmiyordu. Yalnız bayanın pek cici bir Fransız oda hizmetçisi vardı. O hanımının bütün sırlarını bilirdi; ama o kıza kendiniz gibi güvenebilirdiniz. Maceramıza bu kız da dâhildi. Ne şekilde olduğunu şimdilik açıklamadan geçeceğim. Bizim hanımefendi

Marki de Sade'a taş çıkaracak derecede şehvet düşkünüydü. Maceramızın en şiddetli, en ince, en hırpalayıcı zevki gizliliğinde ve ısrarla söylenen yalanın hayâsızlığındaydı. Kontesin sosyetede fazilet üzerine bütün o vaazlarını alaya alışı, şeytanca gülmeleri, en kuvvetli, ateşli bir hayalin bile kudreti dışındaydı. En çok bu yüzden zevk alıyordu zaten. Hatırlıyorum da, gerçekten o kadın insan şeklinde şeytanın ta kendisiydi; ama dayanılmaz cazibeyle dolu bir şeytandı!.. Şimdi bile heyecandan ürpermeden hatırlayamıyorum onu. En ateşli zevk anımızda birdenbire çılgın bir kahkaha atar, bu kahkahanın anlamını tamamen anlayarak ben de ona katılırdım. Üzerinden çok yıl geçtiği halde hatırladıkça nefesim tutuluyor; ama bir yıl sonra sepetledi beni, başkasıyla değiştirdi. İstesem de ona kötülük yapamazdım, kimse inanmazdı bana... Hoş, değil mi genç dostum?

- İğrenç! diye cevap verdim.

- Başka türlü cevap veremezsiniz genç dostum. Böyle söyleye-

ceğinizi biliyordum zaten. Hah hah ha!.. Durun, mon ami, zamanla siz de bunlara akıl erdireceksiniz. Şimdilik sadece tatlı çörekler peşindesiniz. Yalnız bu halinizin şairliğe engel olduğunu unutmayın! O kadın hayatı anlıyor, hayattan faydalanmasını biliyordu.

- Hayatı anlamak için bu kadar hayvanlığa ne gerek vardı?

- Ne hayvanlığı?

- O kadınla sizin birlikte yaptığınız hayvanlık...

- Demek buna hayvanlık diyorsunuz. Hâlâ mahkûmsunuz!..

Ama ben hürriyetin tamamen zıt bir müessesede bulunabileceği ihtimalini kabul edenlerdenim. Yine de biz daha yumuşak bir dille konuşalım, mon ami. Bunun saçma olduğunu kabul edin.

- Peki, saçma olmayan ne?

- Şahsiyetim, bizzat ben. Her şey benim için, kâinat bile benim için yaratılmıştır. Beni dinleyin dostum! Ben bu dünyada keyfince yaşamının mümkün olduğuna hâlâ inanıyorum. Buna inanmak iyi şeydir. Aksi halde değil iyi, kötü bir hayat bile süremezsiniz; zehir içmekten başka çareniz kalmaz. Duyduğuma göre, ahmağın biri bunu yapmış. Felsefe ile uğraşa uğraşa insan hayatındaki bütün kuralları düzensiz bulmuş. Boşluk içinde topu topu bir sıfır elde edince siyanür asidini kurtuluş çaresi saymış. Siz bu hareketi Hamlet'vari bir ümitsizlik zirvesine, rüyalarımızda görmediğimiz bir yüksekliğe çıkarırsınız; çünkü siz şairsiniz. Ben, basit bir adam olduğum için meseleye sade, pratik bir gözle bakarım. Mesela ben çoktandır bütün bağlardan, gerekli şeylerden kurtardım kendimi... Ancak bana bir fayda sağlanıyorsa herhangi bir mecburiyet altına girerim. Ayaklarınız bağlı, zevkiniz hasta olduğu için siz bu görüşe katılamazsınız tabi ki. Her şeyi idealleriniz, fazilete uygunluk yönünden düşünürsünüz. Hepsini kabul etmeye hazırım; ama ne yapayım ki insan faziletlerinin temelinde bencilik olduğunu bir türlü aklımdan çıkaramıyorum. Faziletin artması nispetinde bencilik de çoğalır. Kendi kendini sevmek kaidesine taparım. Hayat ticari bir uzlaşmadır. Paranızı havaya atmamak şartıyla keyfiniz için dilediğiniz kadar sarf edebilirsiniz. Böylelikle başkalarına karşı va-

zifenizi de yapmış olursunuz. Ahlakı mutlaka gerekli sayıyorsanız, benim ahlakım böyle işte, böyle düşünüyorum. Aslında açık konuşmak gerekirse, başkalarını para karşılığında çalıştır - mak-tansa, hizmetlerinden bedava faydalanmayı tercih ederim. Hiç-bir idealim yok, olmasını da istemem; asla özlemedim bunu. İdealsiz de gayet hoş bir ömür sürülebilir... Kısacası, siyanür asi-dine başvurmak zorunda olmayışma seviniyorum. Biraz daha faziletli olsaydım belki -Alman olduğuna şüphe etmediğim- ah-mak filozof gibi o nesnesiz yapamazdım. Yoo! Hayatta o kadar güzel şeyler var ki!.. Mevki, rütbe, büyük oyun... (Kumara bayı-lırım!) Hepsinin üstünde de kadınlar... Kadınların her çeşidini; hatta çeşnisi değişik olsun diye, iğrenç bir sefahati bile severim. Hah hah ha!.. Ne küçümser bakış öyle!

- Nasıl bakmamı istiyorsunuz?

- Haklısınız diyelim; ama çirkefin siyanür asidinden daha iyi olduğunu siz de kabul edersiniz herhâlde.

- Hayır, ben siyanür asidini tercih ederim.

- Size bunu vereceğiniz cevabın zevkini tatmak için sordum. Bunu söyleyeceğinizi önceden biliyordum. Hayır, dostum, ger-çek bir insanseverseniz bütün akıllı insanların benim mizacımda olmasını dileyin. Varsın çirkeflik bulunsun. Aksi halde çok geç-mededen akıllılar açıkta kalır, ahmaklar başa geçip mutluluk içinde yüzerdi. "Yıl uğursuzun..." olurdu. Zaten bilir misiniz, aptallarla geçinmek, onların gönlünü hoş etmek, hem yerinde, hem de kar-lı iş... Kör inançlara, hayatın bazı gerekliliklerine, mevkie önem verdiğime bakmayın. Yaşadığım yerin kofluğunu biliyorum; ama rahatım yerinde oldukça "evet efendim" ciliği bırakmam, bunları savunurum. Sırası gelince herkesten önce sırt çevirecek de ben olacağım. Yeni fikirlerinizi bir bir biliyor, hiçbirine hasret duymuyorum. Buna gerek de yok zaten. Hayatımda hiçbir hare-ketim için vicdan azabı duymadım. Rahatım bozulmasın yeter bana! Benim gibiler sayılmayacak kadar çoktur. Hepimiz huzur içindeyiz. Kâinatın kuruluşundan beri varız biz. Günün birinde dünya batacak olsa biz yine üste çıkmanın yolunu buluruz. Hem

biliyor musunuz, bizim gibi insanların ömrü uzun olur. Buna hiç dikkat ettiniz mi? Seksen, doksan yaşına kadar yaşarsız! Şu halde bizzat tabiat bizi korumaktadır. Hah hah ha!.. Ben yüzde doksanı bulmak isterim. Ölümü sevmem, korkarım ölümden... Ne şekilde öleceğiniz bilinmez ki... Şimdi bunları bırakalım. Şu zehir içen filozof coşturdu beni... Felsefe yerin dibine batsın! Bu monsieur! Güzel kızlardan konuşuyorduk galiba... Aaa, nereye?

- Gidiyorum; Bizin vaktiniz de geldi.

- Yok canım! Size bütün kalbimi açtım. Dostluğumu bu kardarcık takdir etmiyorsunuz. He he he!.. Sevmek nedir bilmiyorsunuz şairim. Durun, ben bir şişe daha içeyim.

- Üçüncü mü?..

- Evet, üçüncü. Fazilete gelince; genç müridim, -size böyle hitap etmeme izin verin. Kim bilir, belki sonunda öğütlerimden faydalanırsınız- fazilet hakkında size önceden de söylediğim gibi, "Fazilet ne kadar faziletli olursa, gizlediği bencilik o nispette kuvvetli olur." Size bu konuda gayet hoş bir küçük hikâye anlattım. Vaktiyle bir kız sevmiştim. Hem de oldukça candan seviyordum. O da uğrumda az şey feda etmedi.

Artık kendimi tutmaya gerek görmeden, kaba bir tavırla:

- O soyduğunuz kızdan bahsediyorsunuz, değil mi? dedim.

Prens titredi, yüzü birden değişti, alev saçan gözlerini bana dikti. Bakışında şaşkınlık, kudurgun bir hiddet vardı. Kendi kendine konuşuyormuş gibi:

- Durun, dedi; durun, biraz zihnimi toplayayım. Gerçekten sarhoş oldum, âdeta düşünmekte güçlük çekiyorum.

Sustu. Kalkıp gideceğimden korkmuş gibi elimi tuttu. İçimi okumak isteyen hep o kızgın bakışıyla beni süzüyordu. O anda, hemen hemen kimsenin bilmediği bu meseleyi nereden öğrendiğimi, bunun tehlikeli olup olmadığını araştırıp hesaplamaya çalıştığına emindim. Bu hali bir an sürdü, sonra yüzü birden değişti. Gözleri eski alaycı, sarhoş neşesiyle yeniden parlamaya başladı.

- Hah hah ha! Talleyrand'ın ta kendisi! Evet, suratıma, onu

soyduğumu haykırınca şamar yemiş gibi şaşakaldım. Çığlığın, küfrün bini bir paraydı. Deli gibi bir kadındı, son derece huysuzdu. Şimdi dinleyin bakın. Önce, demin buyurduğunuz gibi, onu soymadım. Hediye ettiği için para benim, olmuştu. Mesela, bana en iyi frakınızı hediye ettiğinizi kabul edelim -prens bunu söylerken üç yıl önce terzi Ivan Skornyagin'in diktiği hayli biçimsiz ve biricik frakımı süzdü). Size, minnet duyarak kullanıyorum bunu; bir yıl sonra, birdenbire, benimle kavga ederek frakınızı geri istiyorsunuz... Hâlbuki onu eskittim bile... Asil bir hareket değildi bu; hediye etmemeliydi... Ayrıca, benim olduğu halde parayı ona tamamen geri verirdim; fakat hemen o anda bu kadar parayı nereden bulabilirdim? Az önce dediğim gibi, şu pastorallerden, Schiller' cilikten nefret ederim ben, esas sebep buydu. Bana, zaten benim olan parayı bağışladığını, nasıl kırtarak bağırıldığını görmeliydiniz! Ne yapayım, kızmışım. Yine de düşünme yetimi kaybetmediğim için yerinde bir karar verdim. Parayı geri veririm onu bedbaht edebileceğimi düşündüm. Onu, benim yüzümden bahtsız olmak, ömrünün sonuna kadar bana beddua etmek zevkinden mahrum edecektim. İnanın bana dostum, böyle bir felakete düşünce kendini tamamıyla haklı, yüksek ruhlu hissetmenin, kötülük edenin suratına alçaklığını haykırmanın üstün bir zevki vardır. Elbette bu çeşit nefretle mest olmak ancak Schiller-vari ruhlara has... Belki yiyecek parası kalmamıştır; ama mutlu olduğundan şüphe edemezsiniz. Onu bu mutluluktan mahrum etmek istemedim, parayı geri yollamadım. Böylece "Cömertlik büyüyüp göz kamaştırıcı hal aldıkça ondaki iğrenç bencilik o nispette artar" savım bir kere daha doğrulanıyor. Apaçık, değil mi? Sözde beni yakalayacaktınız... Hah hah ha! Doğruyu söyleyin! Böyle bir niyetiniz vardı, değil mi? Seni gidi Talleyrand seni!..

Prens o çirkin sesini birdenbire değiştirerek gayet ciddi bir halde:

- Bir dakika, dedi. Son birkaç söz daha... Şu söylediklerimden, benim asla, hiç kimse hatırına çıkarından vazgeçmeyen bir adam olduğumu herhâlde anladınız. Parayı severim, ihtiyacım da var. Katerina Fyodorovna'nın parası çok. Babası on yıl şarap tekelsizliği

yapmıştı. Kızın üç milyonu var. Bundan faydalanmam gerekir. Alyoşa ile Katya birbirine denk, ikisi de son derece budala. Benim istediğim de bu. Bu yüzden, bir an önce, evlenmelerini istiyorum. İki üç hafta sonra Kontesle Katya köye gidecekler. Natalya Nikolayevna'ya şimdiden haber verin, pastoraller, Schiller'cilik gösterileri olmasın. Bana karşı baş kaldırmamasın. Kinci ve kötü bir insanım; tuttuğumu koparırım. Ondan korkum yok. Her şey istediğim gibi olacak. Bu uyarıyı daha çok onu düşünerek yapıyorum. Uygunsuz davranmak istemem. Anladınız mı, uslu dursun; kanuna başvurmadığıma şükretsın. Kanun, aile huzurunun koruyucusudur. Elbette bunu biliyorsunuz şair dostum. Oğlun babasına itaatini sağlar, çocukların ana babalarına karşı kutsal ödevlerini yerine getirmelerine engel olanları da hoş görmez. Nüfuzum var; istesem ona neler yapabileceğimi biliyor musunuz?.. Ama yapmadım; çünkü şimdiye kadar akıllıca davranıyordu. Merak etmeyin, bu altı ay boyunca pek keskin gözler her an her hareketini kollamakta idi. Her yaptığından en ince teferruatına kadar haberim vardı! Bu yüzden Alyoşa'nın onu kendiliğinden bırakmasını gönül rahatlığıyla bekliyordum. Beklediğim olmaya başladı bile. Şimdilik varsın çocuk eğlensin. Böylece beni anlayışlı bir baba, olarak görecektir. Hakkımda böyle düşünmesi işime gelir zaten. Hah hah ha!.. O gece, oğlumla evlenmesi için yaptığım teklifi reddederek gösterdiği büyüklük için nerdeyse komplımanlar yağdıracağımı hatırladıkça gülmem geliyor. Nasıl evleneceğini bilmek isterdim doğrusu! O gün oraya gelişim sırf ilişkilerinin sona ermesinin zamanı geldi diye düşündüğüm içindi; fakat her şeyi kendi gözümle görüp emin olmam gerekiyordu. E, yeter mi bu kadar? Yoksa daha öğrenmek istedikleriniz var mı? Mesela sizi buraya getirip, dosdoğru, bir takım itiraflara girişmeden konuşmak varken karsınızda hokkabazlık etmemin, içimi dışıma çevirmemin sebebini öğrenmek ister misiniz?

- Evet...

Başka cevabım yoktu. Dişlerimi sıktım, kulak kesilerek dinliyordum.

- Sebep şu: Siz, iki budalamızda bulunmayan bir sağduyuya

sahipsiniz. Kimin, neyin nesi olduğuma dair bir takım tahminler yürütecektiniz. Sizi bu zahmetten kurtaranın, kim olduğumu açıkça söyledim. Beni anlamaya çalışın, mon ami. Karşınızda kim olduğunu biliyor; ayrıca kızı seviyorsunuz. Böylece onu bazı üzüntülerden korumak için bütün nüfuzunuzu kullanacağınızı ümit ederim. Natalya üzerinde nüfuzunuz olduğunu biliyorum. Aksi halde başı deritten kurtulmayacak. Hem emin olun, az dert çekmeyecek... Sizinle samimiyeti bu kadar ilerletmemin üçüncü sebebine gelince; herhâlde sizin de anladığınız gibi bu maceranın içine biraz tükürmek, hem de bunu huzurunuzda yapmak istedim...

Heyecandan titreyerek:

- İstedığınızı elde ettiniz, dedim. Bana ve hepimize '... nefret, küçümseme duygunuzu hiçbir şekilde, şu iç...menizle yaptığınız kadar ustalıkla ifade edemezsiniz. Bunlarla gözümde alçalacağınızı, lekeleneyeceğinizi umursamadınız, utanç duymadınız. Tam bir deli gibi hareket ettiniz. Karşınızdaki insan sıfatına bile koymadınız.

Prens ayağa kalktı.

- Doğru genç dostum. Her şeyi bildiniz; edebiyatçılığınız boşuna değil... Ümit ederim ki arkadaşça ayrılacağız. Dostluğumuz şerefine içmeyeceğiz, değil mi?

- Sarhoşsunuz. Sırf bu yüzden size gereken cevabı vermiyorum.

- Yine sessiz bir karşılık... "Gereken cevabı" vermiyorsunuz! Hah hah ha!.. Elbette hesabı görmeme de müsaade etmeyeceksiniz.

- Rahatsız olmayın, hesabımı kendim görürüm.

- Elbette, şüphe mi var. Herhâlde yolunuz da ayrı, öyle değil mi?

- Evet, sizinle gitmeyeceğim,

- Öyleyse hoşça kalın, şair dostum. Umarım beni iyice anladınız.

Pek emin olmayan adımlarla, bana bir kere bile bakmadan odadan çıktı. Uşağı arabaya binmesine yardım etti. Ben evimin yolunu tuttum. Saat üçe yaklaşmıştı. Yağmur yağıyordu, karanlık bir geceydi.

DÖRDÜNCÜ KISIM

I

Öfkemi tarih edemeyeceğim... Olacakları önceden kestirdiğim halde, yine de şaşırmıştım. Sanki o iğrenç kimliğiyle karşıma dikilivermesi, umulmadık bir haldi. Aklımda kalan duygularımın hepsi hayal meyaldi. Ezilmiştim, kurşun yemiş gibiydim. Korkunç bir iç sıkıntısı kalbimi sıkıştırıyordu. Nataşa hesabına korkuyordum. İleride çok acı çekeceğini hissediyor, onu bundan korumak, bu maceranın son dakikalarını kolaylaştırmak için endişe içinde çeşitli çareler düşünüyordum. Sonun yaklaştığına şüphe yoktu, nasıl olacağı ise şimdiden belliydi.

Yol boyunca yağmur altında ıslandığım halde eve nasıl geldiğimin farkında değildim. Sabahın üçüydü. Kapı tokmağına dokunur dokunmaz içerden hafif bir inilti duyuldu. Kapı, Nelly sanki hiç yatmamış da beni eşikte bekliyormuş gibi açıldı. Mum yanıyordu. Nelly'nin yüzüne bakınca korktum; bambaşka bir yüzdü bu. Gözlerinde hummalı parıltılar, bakışında vahşice bir ifade vardı. Beni tanımamıştı âdeta. Ateşliydi.

Üzerine eğilerek kolumla sardım. - Ne oldun Nelly, hasta mısın?

Titreyerek bana sokuldu; aceleyle, kesik kesik konuşmaya başladı. Bunları bir an önce anlatmak için beni bekliyormuş gibiydi; fakat söyledikleri bağlantısız, garip şeylerdi. Çocuk sayıklıyordu.

Elinden tutarak yatağına götürdüm; ama Nelly hâlâ, birisinden onu korumamı ister gibi korkuyla bana sokuluyordu. Yatağına yattığı zaman bile elimi bir türlü bırakmak istemiyordu. Öyle sarsıldım, sinirlerim o derece bozuldu ki, kızın halini görünce ağlamaya başladım. Ben de hastaydım.

Nelly ağladığının farkına varınca bütün dikkatini topladı. Gözlerini bana dikerek uzun uzun baktı. Bir şeyler anlayıp kavramak için kendini nasıl zorladığı belliydi. Sonunda yüzünde bilinç bir düşünceye benzer bir ifade belirdi. Genellikle şiddetli sara buhranlarından sonra bir müddet düşüncelerine hâkim olamıyor, kelimeleri açık söyleyemiyordu. Şimdi de öyleydi, bütün gayretini harcadığı halde istediğini anlamadığını görünce elini uzattı, gözlerini silmeye başladı. Sonra beni kendine doğru çekerek öptü. Ben yokken, Nelly'ye tam kapının önünde bir buhran gelmişti. Buhran geçince de uzun zaman kendine gelememişti. Bu anlarda gerçekte sayıklamalar birbirine karışır. Kim bilir o sırada Nelly'nin aklına ne korkunç şeyler gelmişti! Bir yandan da, gelip kapıyı çalacağım, hayal meyal aklında kaldığı için tam kapının eşiğinde yatarak kulak kesilmiş, dönüşümü bekliyordu. İlk vuruşumda ayağa fırlamış, kapıyı açmıştı.

"İyi ama kapının önünde ne işi vardı?" diye düşündüm. Nelly'nin sırtında paltosunu görünce şaşırdım -paltoyu o gün bize uğrayan ve bana veresiye veren ihtiyar eskici kadından almıştım... Nelly bir yere çıkmaya hazırlanırken, kapıda sara nöbetine yakalanmış olmalıydı. Nereye gidecekti acaba? Yoksa o sırada artık kendinde değil miydi?..

Ateşi düşmüyordu. Az sonra yeniden kendini kaybetti, sayıklamaya başladı. Bu bana geldikten sonra geçirdiği üçüncü ve en şiddetli sara nöbetiydi. Yarım saat başında bekledikten sonra kanepenin yanına bir iki sandalye sıraladım, soyunmadan uzandım. Çocuk bir ara beni çağırırsa hemen uyanabilecektim. Mumu söndürmedim. Uyuyuncaya kadar hastadan gözlerimi ayırmadım. Yüzü solmuştu; ateşten kavrulmuş dudakları besbelli düştüğü zaman kanamıştı. Yüzünde bir korku ve onu uykuda bile bırakmayan acı veren sıkıntılı bir ifadesi vardı. Ertesi gün fenalaşırsa erkenden doktor çağırmaya karar verdim. Hummadan korkuyordum.

Ürpererek: "Prens korkutmuş onu..." diye düşündüm. Suratına parayı fırlatan kadının hikayesini hatırladım.

II

Aradan iki hafta geçti. Nelly iyileşiyordu. Ateşi düşmüştü ama onu çok sarsmıştı. Yataktan nisan sonunda, güzel, güneşli bir günde kalktı. Paskalya haftasıydı.

Zavallı kız!.. Hikâyeme eski düzende devam edemeyeceğim artık. Bütün bu olayları yazalı epey zaman geçti; fakat hâlâ içimi parçalayan acı bir kederle, solgun zayıf yüzünü, yalnız kaldığımız zaman yatağından bana uzun uzun bakıp sanki içimdekini okumaya çabalayan siyah gözlerini hatırlıyorum. Anlamadığımı, hep aynı şaşkınlık içinde durduğumu görünce yavaşça, kendi kendine gülümsüyor, kurumuş, halsiz parmaklarını bana sevgiyle uzatıyordu. Artık her şey bitmiş, her şey meydana çıkmıştı. Yalnız ben hâlâ bu hasta, bitkin, incinmiş küçük kalbin sırtına erememiştim.

Hikâyemden uzaklaşacağımı hissediyorum; ama şu anda yalnız Nelly'yi düşünmek istiyorum. Tuhaf doğrusu, şimdi hastane-deki yatağımda, en çok sevdiklerim tarafından bırakılmış olarak yatarken, bazen, eski günlere ait, o sıralar dikkatimi çekmemiş, çabucak aklımdan çıkmış ufak tefek ayrıntılar geliyor aklıma. Bu ayrıntılar, zihnimde birdenbire toparlanıp bir bütün halini alarak hâlâ kavrayamadığım bazı olayları açıklar gibi oluyor.

Nelly'nin hastalığının ilk dört günü ben de, doktor da son derece korkmuştuk; fakat beşinci gün doktor beni bir yana çekerek, korkacak bir şey kalmadığını, hastamızın yüzde yüz iyileşeceğini söyledi. Doktor, Nelly'nin ilk hastalığında çağırdığım ve çocuğun dikkatini kocaman nişan yıldızıyla çeken o yaşlı bekârlardan, eski ahabım, tuhaf olan babacan Alman'dı.

Sevinerek:

- Şu halde atlattık, artık korkacak bir şey yok! dedim.

- Evet, şimdilik iyileşecek; ama pek yakında ölecek. Bu teşhis karşısında dona kaldım.

- Nasıl ölecek?.. Neden?..

- Evet, yakında yüzde yüz ölür. Çocuğun kalbi doğuştan hasta... En ufak bir heyecandan yeniden yatağa düşer. Belki yine iyileşir; ama sonunda bu hastalık onu götürür.

- Kurtarmak mümkün değil mi doktor?.. Nasıl olur bu?

- Olur işte. Yine de üzülmezse, sakın, rahat, daha neşeli, zevkli bir hayat yasarsa, ölümü geciktirebilir. Hatta bazen, hiç umulmadık, olağanüstü, fevkalade olaylar yok değil... Pek çok müsait koşulların bir araya gelmesiyle hasta ölümden kurtulabilir. Yalnız hastalığın tamamen geçmesi mümkün değil.

- Aman Tanrı'm, ne yapmalı şimdi?

- Tavsiyelerime uyarak hastaya sakın bir hayat yaşatmalı, ilaçlarını düzenli vermelisin. Bu genç kızın hırçın, sağ sol tanımayan bir karakteri var. İlacını almaktan hoşlanmıyor. Az önce, kesin olarak, içmeyeceğini söyledi.

- Haklısınız doktor. Gerçekten tuhaf bir çocuk; ama ben bunları hastalığına veriyorum. Dün gayet usluymuştu, söz dinliyordu. Bugün ona ilaç kaşığına uzatırken kazara yapmış gibi, kaşığı dürterek ilacı döktü. Yeni bir paket tozu suya atmaya hazırlanırken kutuyu elimden kaptı, yere fırlattı. Sonra da ağlamaya, başladı.

Biraz düşündükten sonra:

- Yalnız, ağlaması ilacı almak istemeyişinden değildi galiba... diye ekledim.

- Hımm... Hiddeti, geçirdiği büyük felaketler -doktora Nelly'nin hayatını bütün ayrıntısıyla anlattım; çok etkilenmişti- hep birbirine bağlı tabi. Hastalığı bundan geliyor. Şimdilik verdiğim ilaçlara devam etmekten, tozları almaktan başka yol yok. Yanına gideyim de doktorun sözünü dinlemenin, yani tozları almanın vazifesi olduğunu anlatayım bari.

Mutfaktan çıktık. Doktor tekrar hastanın yatağına yaklaştı. Nelly galiba konuştuklarımızı duymuştu. Başını yastıktan kaldı-

arak kulağını bize vermiş, bizi dikkatli dikkatli dinliyordu. Bunu açık duran mutfak kapısından fark ettim. Yarına gelince afacan kız yine yorganunun altına girdi, alaylı bir gülümsemeyle bizi süzmeye başladı. Dört gün içinde iyice zayıflamış, gözleri çukura kaçmıştı. Ateşi hâlâ düşmemişti. Yaramaz hali ve Petersburg'taki Almanların en iyi kalpli doktoru şaşkınlığa uğratan muzip, şeytan bakışları tuhaftı; ama ona pek yakışıyordu.

Doktor, elinden geldiği kadar sesini yumuşatmaya çalışarak şefkatle, tatlılıkla verdiği tozların faydasını anlattı. Her hastanın bunları almak zorunda olduğunu da ilave etti. Nelly başını kaldırdı. Sonra birdenbire, bilerek yapmamış gibi, uzatılan kaşığa eliyle çarptı. İlaç bir kere daha yere döküldü. Kasten yaptığına emindim.

İhtiyar doktor sükûnetle:

- Pek üzücü bir dikkatsizlik, dedi. Bunu mahsus yaptığınızdan şüpheleniyorum. İyi bir hareket değil bu; fakat her şey düzelebilir, bir paket toz daha hazırlarız.

Nelly yüzüne güldü. Doktor ölçülü bir harekette başını suyun içine yeni bir paket toz atarak:

- Çok fena, dedi. Hiç övülecek bir hareket değil bu. Nelly gülmesini tutmaya çalışarak:

- Darılmayın, dedi; bu sefer muhakkak içeceğim... Beni seviyor musunuz?

- İyi hareket ederseniz çok seveceğim.

- Çok mu?

- Çok.

- Şimdi sevmiyor musunuz?

- Şimdi de seviyorum.

- Sizi öpmek istesem beni öper misiniz?

- Evet; ama hak ettiğiniz zaman.

Nelly dayanamadı, yine güldü. Doktor bana son derece ciddi bir tavırla:

- Hastamız şuh tabiatlı; ama şimdiki hali sinir ve kapristen başka şey değil, diye fısıldadı. Nelly birdenbire incecik bir sesle:

- Pekâlâ, bu ilacı içeceğim; ama büyüdüğüm zaman benimle evlenir misiniz? diye bağırdı.

Galiba keşfettiği yaramazlığı pek hoş bulmuştu. Ona şaşkın şaşkın bakan doktorun cevabını beklerken gözleri ıslı ıslı parlıyor, gülmesini tutmaya çalışan dudakları kıpır kıpır titriyordu.

İhtiyar, yaramazın yeni kaprisi karşısında elinde olmadan gülümsedi.

- Elbette. İyi, terbiyeli bir genç kız olursanız, söz dinler...

- Tozlarınızı içersen...

- Oh-oh!.. Elbette verdiğim tozları da içerseniz... Bana dönerek, bir daha:

- Hoş bir genç kız... diye fısıldadı. Çok, çok, iyi, akıllı ama yine de... şey... evlenmek... tuhaf bir kapris...

İlacı tekrar Nelly'ye uzattı. Oysa bu sefer hileye başvurmaya gerek görmeden kaşığı açıktan açığa, yukarıdan aşağı dürterek, içindeki ilacı zavallı ihtiyarın yüzüne, gömleğine sıçrattı. Marifetini tamamlar tamamlamaz yüksek sesle güldü; fakat bu, deminki saf, neşeli gülüş değildi. Yüzünden haşın, sertçe bir ifade gelip geçti. Doktora diktiği alaylı bakışında aynı zamanda bir endişe belirtisi seziliyordu. Gülünç ihtiyarın şimdi ne yapacağını bekliyordu.

Mendiliyle yüzünü, gömleğini kurulayan doktor:

- Ooo... siz yine... pek fena oldu bu ama ne yapalım, bir paket daha hazırlarız! diye mırıldandı.

Nelly son derece şaşırdı. Ona kızmamızı bekliyordu. Azar, sitem işiteceğini sanmıştı. Hatta belki, o anda bilmeyerek bunu istiyordu. Bu ona hemen ağlamak, isteri buhranına tutulmuş gibi hıçkırmak, ilacı bir kere daha dökmek, hatta bir şey kırıp incinmiş, hurçın kalbini hafifletmek için bahane olurdu. Bu çeşit kaprisler ne sadece hastalarda, ne de yalnız Nelly'de vardır. Bazı defalar odamda beş aşağı beş yukarı dolaşırken, içimdekileri

taşırmak için kendim de farkında olmadan, birisinin beni aşağılamasını yahut hakaret anlamına alınabilecek bir söz söylemesini âdeta sabırsızlıkla beklerdim. Kadınlar bu tarzda "içlerini boşaltırken" en samimi gözyaşlarını dökerler. Fazla hassas olanları da bu hali isteri buhranlarına kadar götürürler. Olağandır bu... Ama bu hal en çok içinde kimsenin bilmediği, anlatmak istemediğiniz bir keder varken gelir.

Hırpaladığı ihtiyarın melek sabrıyla en ufak takdir edilecek bir söz söylemeden üçüncü defa ilaç hazırlaması Nelly'yi şaşırttı. Birdenbire durgunlaştı. Dudaklarındaki alaycı gülümseme silindi, yüzü kızardı, gözleri nemlendi. Kaçamaklı bir bakışla bana baktı ve hemen başını çevirdi. Doktor ilacı, verince uslu, çekingen bir halde içti. Sonra ihtiyarın kırmızı tombul elini alıp gözlerinin içine baktı.

- Siz... bana kötü huylu olduğum için darıldınız... Sözüünü bittirmeden yorganın altına girdi, başını örterek acı acı hıçkırmaya başladı.

- Oo... ağlamayın çocuğum!.. Zararı yok! Hep sinir bu; su için.

Fakat Nelly dinlemiyordu. Yufka yürekli doktor neredeyse kendi de ağlayacaktı.

- Sakin olun... üzmeyin kendinizi! diye devam etti. Sizi affediyorum, evleneceğim sizinle; namuslu bir genç kız olursanız ama...

- Tozları içersen...

Yorganın altından ince, sinirli bir gülme duyuldu.

Doktor, gözleri yaşarana kadar duygulanarak:

- Ne iyi kalpli, hakikatli yavru! dedi. Zavallı genç kız!

O günden sonra Nelly ile aralarında tuhaf, beni hayrete düşüren bir ilişki başladı. Diğer yandan Nelly bana karşı giderek daha somurtkan, sinirli ve hırçın oldu; yorulacağımı bilmiyordum. Hem de bu değişiklik pek ani, durup dururken oluverdi. Hastalığının ilk günlerinde ne kadar yumuşak başlı, şefkat do-

luydu. Bakmaya doyamıyormuş gibi gözlerini benden ayırmıyordu. Hele onu bırakıp bir yere gitmemi hiç istemezdi. Alev gibi yanan eliyle elime yapışır, yanına oturtuyordu. Endişeli olduğum zaman beni neşelendirmeye çalışır, şakalaşarak oyunlar yaratırdı. Bunu kendi acılarını yenerek yapıyordu. Geceleri çalışmamı yahut onu beklememi istemezdi, dinlenmediğim için üzülürdü. Bazen pek düşünceli görünürdüm. Niçin üzgün olduğumu, neler düşündüğümü öğrenmek ister, ağzımı arardı. Söz Nataşa'ya gelince hemen susması, konuyu değiştirmesi tuhafıma giderdi. Nataşa'dan bahsetmekten kaçınıyor gibiydi. Eve geldiğim zaman sevinir, şapkamı elime alınca yüzü kederlenir, beni tuhaf, sitem dolu bir bakışla uğurlardı.

Hastalığının dördüncü günü bütün akşam, hatta gece yarısından sonraya kadar Nataşa'da kaldım. Konuşacak çok şeyimiz vardı. Hâlbuki evden çıkarken hastama, kendim de öyle tahmin ederek, erken döneceğimi söylemiştim. Nataşa'da, elimde olmadan geciktiğim halde Nelly'den yana endişem yoktu; çünkü yalnız değildi. Yanında, kapıdan uğrayan Maslobojev'den Nelly'nin hastalığını, benim de tek başıma, çeşitli iş koşuşturmaları arasında bocaladığımı öğrenen Aleksandra Semyonovna, vardı. İyi kalpli kadıncağızın Nelly'nin hastalığını duyunca düştüğü telaş görülmeye değerdi. Benim için:

- Artık bize yemeğe gelemez!.. Aman Tanrım, tek başına ne yapıyor acaba? diye hayıflanmıştı. Ona dostluğumuzu göstermemiz gerek. Fırsat bu fırsat işte...

Aleksandra Semyonovna hemen bir arabaya atlayarak yanında kocaman bir bohçayla bize geldi. İlk sözü, yardım için geldiği, işini tamamlamadıktan sonra gitmeyeceği oldu. Bohçasını açtı... İçinden neler çıkmadı ki. Şuruplar, reçeller... İyileşip yemeğe başlayınca verilecek piliç, tavuk, fırında pişirmek üzere elma, portakal, -doktor yemesine izin verirse- Kiev şekerlemesi... Ayrıca hastane donatıyormuş gibi çamaşırlar, çarşaf, peçeteler, kız için iç çamaşırları, sargı, pansuman bezi...

Çabuk çabuk, telaşla, bir yere yetişecekmiş gibi konuşuyordu:

- Bizde her şey var. Sizininki bekar evi; böyle şeyler bulundurmazsınız. Müsaade edin de... Philip Philipiç öyle emretti. Eee, şimdi ne yapacağız? Ama yapılacak ne varsa çabuk söyleyin! Hasta nerede? Kendini biliyor mu? Aa, yatışı hiç iyi değil. Yastığı indirmeli, başını daha düz koymalı. Şey, biliyor musunuz, bir deri yastık olsa ne iyi olurdu; deri yastık serinlik verir. Amma da akılsızım, nasıl da düşünüp evden getirmedim bir tane! Hemen gidip getireyim.. Ateş de yakmalı, değil mi? Bizim kocakarıyı buraya göndereyim. Tanıdık bir kocakarı var. Sizin bir kadın hizmetçiniz bile yok... Peki, daha neler yapılacak? Bu ne? Ot mu ne!.. Doktor verdi, değil mi? Terletici herhâlde. Hemen gidip ateş yakayım!

Aleksandra Semyonovna'yı yatıştırdım. Kadıncağız bu kadar az iş olmasına hem şaşırmış, hem âdeta üzülmüştü; ama yine de hevesi kırılmadı. Nelly ile hemen arkadaş oldu. Çocuğun hastalığı sırasında doğrusu epey yardımı dokundu. Aşağı yukarı her gün bize taşındı. Her gelişinde de sanki bir şey kaybolmuş yahut kaçmış da peşinden kovalayıp yakalamak gerekiyormuş gibi, bir hali vardı. Sık sık, "Philip Philipiç böyle emretti" diye tekrarlıyordu. Nelly ondan çok hoşlandı. Kardeşi gibi seviyordu. Aleksandra Semyonovna'nın çoğu yönden Nelly kadar çocuk olduğunu sanıyordum. Hastaya, çeşitli hikâyeler anlatıp güldürüyordu. Eve gidince Nelly onu arıyordu. Fakat evimize ilk gelişi hastamızı şaşırttı. Davetsiz misafirin ne amaçla geldiğini anlamakta gecikmedi. Her zamanki gibi surat astı, hiç de nazik olmayan bir hal takındı.

Aleksandra Semyonovna gidince Nelly, memnun olmamış gibi:

- Niye geldi bize? diye sordu.

- Sana bakmak için geldi Nelly.

- Ne diye?.. Niçin?.. Ben ona bir şey yapmadım ki...

- İyi insanlar karşılık beklemeden yardıma koşarlar. Dünya iyi insanlarla dolu kızım. Yazık ki bunlar gerektiği zaman senin yoluna çıkmadı.

Nelly ses çıkarmadı, ben köşeme çekildim. On-on beş dakika sonra beni çağırarak su istedi. Yanına gelince birdenbire, olanca gücüyle boynuma sarıldı. Başını göğsüme dayadı ve uzun bir süre öylece kalakaldı. Ertesi gün Aleksandra Semyonovna gelince onu sevinçli bir gülümsemeyle karşıladı; ama yine de, nedense ondan çekiniyor gibi bir hali vardı.

III

İşte o gün gece geç saatlere kadar Nataşa'yla oturdum. Eve geldiğimde Nelly uyuyordu. Aleksandra Semyonovna'nın da uykusu gelmişti ama hastarın başından ayrılmamıştı, beni bekliyordu. Gelir gelmez hemen o aceleci fısıldamasıyla Nelly'nin önce çok neşeli olduğunu, çok güldüğünü; ama sonra kederlendiğini, gelmediğini görünce sessizleşerek düşünceye daldığını anlattı.

- Daha sonra başının ağrıdığından şikâyet etmeye, ağlamaya başladı. Öyle çok ağladı ki, nasıl yatıştıracağımı bilemedim. Bir ara Natalya Nikolayevna'nın sözünü açtı; ama ben bu konuda bir şey söylemeyince sormaktan vazgeçti. Ağlaya ağlaya uyudu. Şimdilik hoşça kal, Ivan Petroviç; yine de bugün daha iyi galiba... Artık ben eve gideyim, Philip Philipiç öyle emretti. Aslına bakarsanız, bugün beni sadece iki saat için bıraktı, kendiliğimden kaldım. Zararı yok, olsun. Merak etmeyin, bana darılmak ne haddine! Yalnız şu var... Ah kuzum Ivan Petroviç, ne yapacağımı bilemiyorum. Şu sıralar eve hep sarhoş dönüyor! Pek meşgul görünüyor, benimle konuşmuyor, canı sıkılıyor; çok önemli işleri olmalı... Ama gece geldi mi yine sarhoş... Aklıma geldi, ya döndüyse, evde kim yatacak onu, adam yok! E, gidiyorum artık, gidiyorum; hoşça kalın! Hoşça kalın, Ivan Petroviç. Kitaplarınıza baktım, ne çok kitabınız var, hepsi de ciddi şeyler... Ben pek ap-

talım, ömrümde kitap okumadım... E, yarın yine görüşürüz!

Ertesi gün Nelly mahzun, somurtkan bir şekilde uyandı. Soruklarına isteksiz cevap veriyor, bana dargınmış gibi hiç konuşmuyordu. Yalnız, birkaç kere beni belirsizce süzen kaçamak bakışlarını yakaladım. Bu bakışlarda iç ıstırabının yanı sıra, yüzüme açıkça bakarken gözlerinde göremediğim sıcak bir muhabbet de vardı. Doktorla ilaç sahnesi o gün olmuştu. Ne anlam vereceğime şaşıtm doğrusu.

Evet, Nelly bana karşı tamamen değişmişti. Garip halleri, kaptisleri vardı. Hatta bazen âdeta nefret duyuyordu. Evimden ayrıldığı güne, bütün romanımızı çözen felaketli olaya kadar bu böylece sürdü; ama buna daha sonra geleceğiz.

Arada bir bakıyorsun, eskisi gibi pek tatlı, pek candan oluyordu. O anlarda şefkati, sanki birkaç kat daha arttırıyordu. Çoğu zaman o anda acı acı ağlardı; fakat bu hal çabuk geçer, Nelly hemen eski kederli haline döner, yine düşmanca bakışlarla beni süzerdi. Yahut doktora yaptığı gibi şımarırdı. Bazen, birdenbire, yeni bir yaramazlığının hoşuma gitmediğini görünce kahkahayı basar, çoğu zaman gülüşü gözyaşlarıyla boğulurdu.

Aleksandra Semyonovna ile bile bir kere kavga etmiş, kim-seden bir şey istemediğini söylemişti. Onu Aleksandra Semyonovna'nın yanında ayıpladım. Nelly buna fena halde kızdı. İçinde biriken taşkın bir hiddetle karşılık vermeye başladı. Sonra birden sustu ve tam iki gün benimle tek kelime konuşmadı. İlaç almadı, yemeden içmeden kesildi. Nasılsa ihtiyar doktor onu kandırıp insafa getirebildi.

Önce de söylediğim gibi, mahut ilaç alma olayından sonra doktorla Nelly arasında hayrete değer bir dostluk kurulmuştu. Nelly doktoru pek sevdi. O gelmeden önce ne kadar hüznölü olursa olsun onu neşeli bir gülümseyişle karşılardı.. Doktor da bize her gün, hatta bazen günde iki defa gelmeye başladı. Nelly ayağa kalkıp iyileşmeye yüz tutunca bile buna devam etti. Galiba doktoru öylesine büyülemişti ki adamcağız, onun gülüşünü, onun için yaptığı bazen pek eğlenceli şakaları duymadan bir

gün duramıyordu. Bulup buluşturup resimli, hepsi de öğretici kitaplar da getiriyordu. Hatta birini satın almıştı. Daha sonra tatlılar, güzel kutular içinde şekerler getirmeye başladı.

O günler içeri girerken, sanki yaş günü törenine geliyormuş gibi büyüklüğünden yanına yaklaşamıyordu. Nelly, halinden, doktorun eli boş gelmediğini sezerdi. Doktor getirdiği hediye gelir gelmez göstermezdi. Hastanın yanına oturarak kıs kıs gülmeye, öğüt verici konuşmalara başlardı. Bir genç kızın, o gelmediği zaman uslu olup, hal ve hareketleriyle takdir kazandıysa bir mükafat hak ettiğini müjdelerdi.

Bunları söylerken öyle saf, candan bir hali vardı ki adamcağıza bakarken gülmekten kırılan Nelly'nin o dakikalarda neşeden parlayan gözlerinde içten bir şefkat okunurdu. Nihayet ihtiyar gayet resmi bir tavırla ayağa kalkarak seker kutusunu Nelly'ye uzatır, arkasından, "Müstakbel sevimli eşime!" diye ilave ederdi. O anda kesinlikle Nelly'den daha mutluydu.

Daha sonra ciddi konuşma faslı başlardı. Doktor her seferinde ikna edici bir şekilde sağlığına dikkat etmesini yalvarın, gereken tavsiyelerde bulunurdu. Ders verir gibi:

- İnsan sağlığın değerini bilmeli, diyordu. Bunu önce ve en başta, yaşamak için; ikincisi, her zaman mutlu olmak için yapmak gerekir. Sevgili yavrum, bir kederiniz, varsa bile unutun. Daha iyisi, onları hiç düşünmemeye çalışın. Kederiniz yoksa olabilmesi ihtimalini aklınıza getirmeyin, eğlenceli... yani neşeli, keyifli şeyler düşünmeye çalışın.

- Neymiş o neşeli keyifli şeyler? Bu soru doktoru çıkmaza sokuyordu.

- Şey... yani yaşınıza uygun masum bir oyun yahut... bunun gibi bir şey işte...

- Oyun istemem, oynamayı sevmem ben. Yeni bir elbise olsa daha iyi...

- Yeni elbise!.. Hımm... Bu, o kadar iyi değil. Hayatta kanaat-kâr olman gerekir; ama yine de... olur... yeni elbise sevmenin de

zararı yok.

- Sizinle evlenince bana diktirirsiniz, değil mi?

Doktor elinde olmadan kaşlarını çatarak:

- Bu da nereden çıktı şimdi? diyordu...

Nelly muzip muzip gülümsüyordu. Hatta bir defa -herhâlde unutarak- bana da gülümsedi.

Doktor devam etti:

- Ama olsun, dedi. İyi bir ev kadını olursanız, size yeni elbiseler diktiririm.

- Evlendikten sonra her gün ilaç içecek miyim?

- Yo, bazen içmeseniz de olur.

Doktorun yine yüzü gülüyordu. Nelly konuşmayı bir kahkahayla kesiyor, ihtiyar doktor da ona katılarak neşesini sevgiyle seyrediyordu. Sonra, bana dönerek:

- Şuh bir zekâ! Diyordu; fakat kapris, tuhafılık, hurçınlık hâlâ kaybolmamış...

Haklıydı. Nelly'nin haline şaşıyordum. Sanki ona karşı bir suç işlemişim gibi benimle konuşmak istemiyordu. Bu bana çok dokunuyordu. Ben de surat asmaya başladım. Hatta bir keresinde bütün gün ağzımı açıp onunla konuşmadım; ama ertesi gün kendi kendimden utandım. Nelly sık sık ağlıyordu; onu teselli etmek için çare bulamıyordum. Nihayet bir gün küsmekten vazgeçti. O gün karanlık basmak üzere eve döndüğüm zaman Nelly'nin çabucak yastığının altına bir kitap soktuğunu fark ettim. Kitap, ben yokken okumak için masadan aldığı romanımdı. "Benden utanır gibi, bunu saklamanın ne anlamı var acaba?" diye düşündüm; ama renk vermedim! Az sonra mutfığa çıktığım sırada Nelly yatağından fırlayarak kitabı eski yerine koydu; dönüşümde bunu masada buldum. Bir dakika sonra beni yanına çağırdı; sesi heyecanlıydı. Dört gündür benimle hemen hemen hiç konuşmuyordu.

Kesik kesik:

- Siz... bugün... Nataşa'ya gidecek misiniz? diye sordu.

- Gideceğim Nelly; bugün onu kesinlikle görmem lazım. Sus-
tu. Sonra duyulur duyulmaz bir sesle sormaya devam etti:

- Onu... çok mu... seviyorsunuz?

- Evet, çok seviyorum, Nelly.

- Ben de seviyorum...

Yeniden sessizlik oldu. Sonra Nelly cesaretsizce yüzüme ba-
karak:

- Onunla beraber oturmak isterdim, diye başladı.

Bana garip geldi...

- Olur mu, Nelly?.. dedim. Yanımda rahat değil misin?

Yanakları birdenbire alevlendi.

- Neden olmasın? Babasının yanına gitmemi istiyordunuz.
Ben istemem orayı. Nataşa'nın hizmetçisi var mı?

- Var.

- Göndersin. Ben hizmetini görürüm. Ne isterse yaparım,
hem de parasız; onu seveceğim, yemeğini yapacağım... Bugün
gittiğinizde söyleyin ona.

- Bu da nereden çıktı Nelly? Hem Nataşa'nın seni aşçı, hiz-
metçi olarak kullanmaya gömü razı olur mu sanıyorsun? Razi
olsa bile, ancak kendisiyle eşit, bir küçük kardeş olarak alırdı.

- Yo, eşit olarak istemem. Öyle istemem...

- Niçin?

Susuyor, dudakları titriyordu; ağlamak istediği belliydi. Ni-
hayet:

- Sevddiği adam onu bırakıp gidecek, değil mi? diye sordu.

Şaşırdım.

- Bunu nerden biliyorsun Nelly?

- Kendiniz söylediniz. Sonra önceki gün Aleksandra Semyo-
novna'nın kocası gelince sordum; hepsini anlattı.

- Masloboyev o sabah gelmiş miydi? Nelly gözlerini yere in-

dirdi.

- Geldi.

- Niçin bana haber vermedin?

- İşte.

Bir an düşünceye daldım. Masloboyev'in kapımı aşındırmasının amacı neydi acaba? Neler çeviriyordu?.. Onu görmeye karar verdim. İlk konumuza döndüm:

- Bırakması sana ne diye dokunuyor Nelly? Yere bakarak:

- Siz onu çok seviyorsunuz. Öteki çekilince evlenirsiniz, diye cevap verdi.

- Hayır, Nelly, o beni benim gibi sevmiyor; hem ben... Yok, kızım, bu olacak şey değil...

Fısıltı halinde, yüzüme bakmadan:

- İkinizin hizmetçisi olurum, dedi... Siz de mutluluk içinde yaşadınız.

"Nesi var, nesi var bu çocuğun?.." diye düşündüm, içim sızladı. Nelly sustu ve o akşam bir daha tek kelime bile konuşmadı. Ben gidince ağlamaya başlamıştı. Aleksandra Semyonovna'nın verdiği habere göre bütün akşam ağlamış ve gözyaşları arasında uyumuş. Hatta uykudayken bile ağlayıp sayıklamış.

O günden sonra Nelly daha sıkıntılı, daha içine kapanık oldu. Yine de benimle hiç konuşmuyordu; ama birkaç kere yakaladığım kaçamak bakışlarında öyle derin bir şefkat vardı ki!.. Fakat bunlar bir an içinde gelip geçiyordu. Nelly zaafına karşı koymak ister gibi âdeta saatten saate mahzunlaşıyordu. Halindeki değişikliğe şaşırان doktora karşı da öyleydi. Artık aşağı yukarı iyileşmişti. Doktor azar azar temiz havaya çıkması için izin verdi. Hava açık ve ılıktı. O yıl Paskalya hayli geç düşüyordu. Evden sabah erkenden çıkmıştım. O gün Nataşa'ya kesinlikle uğramam gerekirdi. Erken dönüp Nelly'yi biraz gezdirmeye karar vermiştim. Çıkarken onu evde yalnız bıraktım.

Dönüşte yediğim darbeyi nasıl anlatayım?.. Kapiya yaklaşır-

ken anahtarı üstünde gördüm. İçeri girince odayı boş buldum, Nelly yoktu. Olduğum yerde donakaldım. Birdenbire masamın üstünde bir kâğıt gözüme ilişti. Kâğıda kurşun kalemle, iri iri şöyle yazılmıştı:

“Sizi bırakıp kaçıyorum. Asla dönmeyeceğim. Yine de sizi çok seviyorum.

Sadık Nelly’niz”

Dehşet içinde bir çılgılık atıp koşarak evden çıktım.

IV

Sokağa çıkıp durumu kavramak için biraz duraksadığım sırada, birdenbire, evimizin önünde bir araba durdu. Arabadan, Nelly’yi elinden tutarak Aleksandra Semyonovna çıktı. Kızın ikinci defa kaçma ihtimalinden korkmuş gibi elinden sımsıkı tutuyordu. Onlara doğru koştum.

- Ne yaptın, Nelly?... diye bağırdım. Nereye gittin, niçin?..

Aleksandra Semyonovna, kuş cıvıltısına benzeyen sesiyle:

- Durun, efendim, acele etmeyin... İçeri girelim de her şeyi anlatırız, dedi.

Yürürken acele acele:

- Size neler anlatacağım, Ivan Petroviç!.. diye fısıldadı. Şaşılacak şey!

Yüzünden, çok önemli haberleri olduğu anlaşılıyordu. İçeri girince:

- Sen git, azıcık yat Nelly, dedi. Yoruldun; şaka mı, hastalıktan sonra dünyanın yolunu teptin. Hadi kızım yat biraz, yat. Biz dışarı çıkalım Ivan Petroviç.

Aleksandra Semyonovna göz kırparak beni mutfağa çağırdı. Nelly yatmadı, kanepeye oturarak yüzünü elleriyle kapadı.

Dışarı çıktık. Aleksandra Semyonovna ayak üstü meseleyi anlattı. Daha sonra başka ayrıntıları da öğrendim.

Eve dönmeme iki saat kala mektup bırakıp kaçan Nelly, önce ihtiyar doktorumuza koşmuştu. Adresini önceden biliyordu. Doktorun bana sonraları anlattığına göre, Nelly'yi görünce şaşkınlıktan neye uğradığını bilememiş. Olayı anlatırken, "Gözlerime inanamadım, hâlâ inanamıyorum ve bu olayı ömrüm oldukça unutamayacağım!" diyordu. Her ne hal ise, Nelly ona gitmiş. Doktor çalışma odasında, sırtında geceliği, keyifli keyifli sabah kahvesini içerken Nelly içeri dalmış, ihtiyarın kendine gelmesine vakit bırakmadan boynuna atılmış. Ağlayıp kucaklamış, yüzünü, ellerini öpmüş, kesik kesik konuşarak onu yanına alması için yalvarmış. Bende kalmak istemediğini, benle daha fazla oturamayacağını, dayanamadığı için kaçtığını söylemiş. Doktorla bir daha alay etmemeye, yeni elbise lafını etmemeye, uslu olmaya, gömleklerini yıkayıp ütölemeyi öğrenmeye söz vermiş -belki de bunları yolda, ya da daha önce hazırlamıştı... Sonunda, söz dinleyip verilen ilaçları içeceğini söyleyerek sözünü bitirmiş. Evlenmek istemesi de sadece şakaymış, aslında bunu düşündüğü yokmuş...

İhtiyar Almanın şaşkınlıktan ağzı açık kalmış. Konuşacak hale gelince:

- Matmazel, demiş. Anladığıma göre sizi evime almamı istiyorsunuz; ama buna imkan yok. Görüyorsunuz ki ben pek dardayım, yeterli derecede kazancım yok... Sonra böyle, durup dururken, düşünmeden... Olur iş mi bu! Hem anladığıma göre, siz evden gizlice kaçmışsınız. Bu ayıplanacak ve yapmamanız gereken bir iş. Ben sadece iyi havalarda büyüğünüzle birlikte biraz gezmeye çıkmanız için izin vermiştim. Hâlbuki siz, velinimetinizi bırakıp bana geliyorsunuz... Kendinizi korumanızı, ilaçlara devam etmeniz gerekirken... Doğrusu... bunu anlayamıyorum! Ben...

Nelly sözünü keserek gene ağlayıp yalvarmaya başlamış; ama fayda etmemiş. Doktor iyice bunalmış, şaşkına dönmüştü. Bunun üzerine Nelly, "Aman Tanrı'm!" diye çığlık atarak yine dışarı fırlamış.

Doktor, hikâyesini:

“Bütün gün hastaydım, gece ilaç bile içtim...” diye bitirdi.

Nelly oradan Masloboyevlere koşmuş. Daha önceden ele geçirdiği adresle evlerini zar zor bulabilmiş, Maslobojev evdeymiş. Aleksandra Semyonovna, Nelly’nin onu yanlarına alma ricasını duyunca ellerini havaya kaldırmış. Evimden neden ayrılmak istediğini sormuş. Nelly cevap vermemiş, huçkırıklara boğularak kendini bir iskemleye atmış.

Aleksandra Semyonovna, devamla:

- Nasıl ağlıyordun, görmeliydiniz! dedi. Ölecek sandım! Nelly ona hizmetçi, aşçı, ne olursa olsun almaları için yalvarmış. Ortallığı süpürüp, çamaşır yıkamayı öğreneceğini söylemiş. En büyük ümidini çamaşır yıkamasına bağlıyor, kabul edilmek için başlıca koz olarak öne sürüyormuş. Aleksandra Semyonovna’nın fikri Nelly’yi durum düzelene kadar yanlarında alıkoyup bir yandan da bana haber vermekmiş; fakat Philip Philipiç bunu kesin olarak reddetmiş. Küçük kaçağı hemen bana geri götürmesini emretmiş. Aleksandra Semyonovna yolda Nelly’yi öpmüş, sevmiş. O da daha çok ağlamaya başlamış. Ona bakarak Aleksandrna Semyonovna da ağlamış. Böylece yol boyunca ağlamış durmuşlar.

Aleksandra Semyonovna gözyaşları arasında:

- Niçin... Ama niçin orada kalmak istemiyorsun, Nelly. Seni dövüyorlar mı? diye sormuş.

- Yo, dövmüyorlar...

- Peki, neden öyleyse?

- İşte... Evinde oturmak istemiyorum... yapamıyorum... Ona karşı kötüyüm, huysuzum... Hâlbuki o iyi... Sizde kötü kalmaya-
cağım, çalışacağım.

Nelly isteri buhranına tutulmuş gibi ağlayarak konuşuyormuş.

- Neden ona huysuzluk ediyorsun, Nelly?

- İşte...

Gözlerini silen Aleksandra Semyonovna:

- Ağzından "İşte"den başka bir şey alamadım, diye bitirdi. Ne zavallı çocuk bu!.. Sarası yüzünden mi öyle, ne dersiniz, Ivan Petroviç?

Nelly'nin yanına gittik. Yüzünü yastığa gömmüş ağlıyordu. Yanına diz çöküp ellerini öpmeye başladım. Ellerini çekerek daha şiddetle ağlamaya başladı. Ne diyeceğimi bilemiyordum. Tam o sırada:

- Merhaba Ivan, seninle biraz görüşmek istiyorum! diye ihtiyar Ihmenev çıkageldi.

Beni diz çökmüş halde görünce şaşırdı, hepimize baktı. İhtiyar son zamanda hep hastaydı. Solmuş, çökmüştü; ama birisine meydan okurcasına kendini zorluyor, hastalığına önem vermiyordu. Anna Andreyevna'nın sözünü dinlemiyor, yatmaya bir türlü razı olmayarak işlerinin peşinde koşuyordu.

Aleksandra Semyonovna ihtiyarı dikkatli bir bakışla süzdükten sonra:

- Şimdilik Hoşça kalın, dedi. Philip Philipiç bir an önce eve dönmemi emretti. İşimiz var. Akşam olunca yine uğrar, bir iki saat kalırım.

Ihmenev, aklının başka yerde olduğunu gösteren bir halde:

- Kim bu? diye sordu. Kim olduğunu söyledim.

- Yaa!.. Bir iş için geldim sana, Ivan...

İşin ne olduğunu bildiğim için onu bekliyordum. Evine götürmek için Nelly'yi benden tekrar isteyecek, hem de onunla konuşacaktı. Anna Andreyevna öksüz kızı evine almaya razı olmuştu. Bunu gizli bir konuşmamızın sonunda sağladım. Kendisine, babası tarafından reddedilen bir kadının çocuğunu gözü önünde bulunmasının Nikolay Sergeyiç'in düşüncelerinde değişiklik yapabileceğini söyledim. Düşüncemi öyle canla başla savundum ki öksüzü evine almak için bu sefer Anna Andreyevna kocasını sıkıştırmaya başladı. Ihmenev bu işi seve seve üzerine aldı. Önce

Anna Andreyevna'sının isteğini yerine getireceğine memnundu. Ayrıca Nikolay Sergeyiç'in de kendine göre bazı düşünceleri vardı; ama ileride bunlardan daha ayrıntılı bahsedeceğim.

Nelly'nin ihtiyar İhmenev'i daha ilk görüşte sevmediğini söylemiştim. Sonraları, adını duyar duymaz yüzünü nasıl nefretle buruşturduğuna dikkat etmiştim. İhmenev konuya kestirmeden girdi. Yüzükoyun yatmaya devam eden Nelly'ye yaklaşarak elini tuttu, onların kızı olarak evine gelmek isteyip istemediğini sordu.

- Bir kızım vardı, dedi. Onu canımdan fazla severdim; ama aramızda yok artık. Öldü o... Evimde ve... kalbimde yerini almak ister misin?

Kuru, kızarmış gözlerinde bir yaş damlası parladı.

Nelly, başını kaldırmadan:

- Hayır, istemem, diye cevap verdi.

- Neden yavrum? Kimsen yok. Ivan'ın yanında her zaman kalamazsın. Bizde kendi evinde gibi olursun.

- İstemem; çünkü siz kötü bir adamsınız. Başını kaldırdı, ihtiyarın karşısında yatağında doğrularak:

- Evet, kötü, kötü bir adamsınız, diye tekrarladı. Ben de kötüyüm, herkesten kötüyüm ama siz benden de kötüsünüz.

Nelly bunu söylerken sarardı, gözleri alevlendi. Titreyen dudakları bir anda soldu, ağzı heyecandan çarpıldı. İhmenev ona şaşkınlıkla bakakaldı.

- Evet, benden de kötüsünüz; çünkü kızınızı affetmek istemiyorsunuz. Onu büsbütün unutup başka bir çocuk almak istiyorsunuz. İnsan öz evladını unutabilir mi? Beni sevecek misiniz sanki? Bana her bakışta, size yabancı olduğumu, şimdi unuttuğunuz kızınızın bir köşede yaşadığını hatırlayacaksınız. Merhametsiz adam! Merhametsiz insanların yanına gitmek istemiyorum ben; gitmem!

Nelly hıçkırdı, acele bir bakışla beni süzdü.

- Öbür gün Paskalya, insanlar o gün öpüşüp kucaklaşır, birbirleriyle barışıp suçlarını bağışlarlar... Ben her şeyi biliyorum... Yalnız siz... siz! Öff!... Kalpsiz adam... Gidin buradan?

Acı acı ağlamaya başladı. Nutkunu çok önceden hazırlamış olmalıydı. İhmenev onu ikinci defa çağırmaya gelecek olsa bunları bir bir söylemeye karar vermişti. İhtiyar şaşırды, sapsarı kesildi. Yüzünde tuhaf bir acı belirdi. Nelly çılgın bir hiddete kapılarak:

- Hem ne diye herkes benimle uğraşıyor, diye bağırdı... Ne diye?... İstemiyorum, istemiyorum!.. Sokağa çıkıp dileneceğim!

Elimde olmadan:

- Aman, Nelly, neler söylüyorsun! diye atıldım. Ama karışmam öfkesini büsbütün körükledi. Hıçkırıklar arasında:

- Evet, sokak sokak dolaşır dilenirim de burada kalmam! diye bağıırıyordu. Annem de dileniyordu. Ölürken bana, "Fakir ol, sadaka iste... Dilenmek ayıp değil; yalnız bir kişiden isteme" demişti. Herkesten isterim. Herkesten, bir adamdan değil... Daha küçüğüm ben, kendi kendime nasıl bakarım? Elimi açar, herkesten dilenirim. İstemem, istemem!.. Kötüyüm, ben herkesten kötüyüm! Bu kadar kötüyüm, işte!..

Nelly birdenbire masadan bir çay fincanını kapığı gibi yere fırlattı.

- Kırıldı işte... Oohh!

Zafer ve rahatlamayla bana bakarak:

- Topu topu iki fincanınız var, diye ekledi. Öbürünü de kıracağım. O zaman çayınızı neyle içeceksiniz bakalım?

Kudurmuş bir hali vardı. Çılgınca öfkesinden zevk alırken, bir yandan da hareketlerinin çok çirkin olduğunu anlıyor fakat devam etmek için âdeta kendini kışkırtıyordu.

- Bu kız hasta, Vanya... Ya da... bunun ne biçim bir çocuk olduğunu ben anlamıyorum... Hoşça kal.

İhmenev şapkasını alarak elimi sıktı. Bitkin bir hali vardı. Nelly'nin hakareti pek ağırdı. Fena halde öfkelen dim. İkimiz ka-

linca:

- Ona hiç acımadın mı Nelly! diye bağırdım. Utanmadın mı? Evet, iyi yürekli değilsin; gerçekten kötü bir çocuksun!

Şapkamı almadan ihtiyarın peşinden fırladım. Onu sokak kapısına kadar geçirip bir iki teselli sözü söylemek istiyordum. Koşarak merdivenden inerken Nelly'yi azarladığım için onun sararan yüzünü görür gibiydim.

Ihmenev'e ulaştım. Acı acı gülümsedi.

- Zavallı çocuğu pek incitmişler. Emin ol, onun da kendine göre bir kederi var Ivan. Yetmiyormuş gibi ben de derdimi dökmeye başladım, yarasını deştim. "Tok açın halinden anlamaz" derler. Ben, "Bazen aç olanlar da birbirini anlamaz" derim. Hadi hoşça kal.

Konuşacak oldum; ama ihtiyar sadece elini salladı. Sinirli bir halde:

- Beni teselli etmeyi bırak da seninkini kolla, bir daha kaçma-sın, diye seslendi. Hali, görünüşü öyle...

Ihmenev bastonunu taşlara çarparak, hızlı adımlarla uzaklaştı.

Sözlerinin bir kehanet gibi doğru çıktığını tahmin etmemişti herhâlde...

Eve dönüp Nelly'nin yerinde yeller estiğini görünce ne hale geldiğimi anlatamam! Antreye koştum, merdivenin her tarafını arayıp seslendim, hatta komşulara uğrayıp sordum. Tekrar kaçtığına inanamıyor, inanmak istemiyordum. Hem nasıl kaçabilirdi? Evin yalnız bir sokak kapısı vardı. Ihmenev'le konuşurken önümüzden geçmesi gerekirdi; fakat sonradan aklıma geldi. Nelly, katlardan birine çıkarak merdivenin bir yanına saklanmış, ben içeri girince sokağa kaçmış olmalıydı. Bu yüzden karşılaşmamıştık. Henüz pek uzağa gitmiş olamazdı.

Merak, endişe içinde sokağa fırladım. Her ihtimale karşı kاپıyı kilitlemedim. İlk olarak Masloboyevlere gittim. Evde yoklardı. Bıraktığım bir iki satırla başıma gelen yeni belayı haber

verdim. Nelly onlara gelirse hemen bildirmelerini rica ettim. Oradan doktora doğruldu. Onu da bulamadım. Hizmetçisi, Nelly'nin sabahki gelişinden sonra bir daha uğramadığını söyledi. Ne yapacaktım? Bubnova'ya bile gittim. Ahbabım tabutçu karısından, ev sahibesinin bir sebeple üç gündür karakolluk olduğunu, Nelly'yi o zamandan beri görmediklerini öğrendim. Yorgun, bitkin halde yeniden Masloboyevlere koştum. Durum değişmemişti, evde kimsecikler yoktu. Mektubum hâlâ masanın üzerindeydi. Ne yapacağımı bilemiyordum.

Geç vakit, üzüntüden bitkin halde eve dönüyordum. Sabah-tan bana haber yolladığı için o gece Nataşa'ya gitmem gerekiyordu. Bütün gün ağzıma bir lokma yiyecek koymamıştım. Nelly aklıma geldikçe azaptan bunalıyordum. "Nedir bu? Hastalığının garip bir tepkisi mi?.. Yoksa delirdi mi, çıldırıyor mu?.. Tanrı'm, nerede şimdi, nerede bulacağım onu?" diye düşünüyordum.

Kendi kendime bunları mırıldanırken, ansızın, birkaç adım ötede, V. köprüsünde Nelly'yi gördüm. Sokak fenerinin altında durmuştu. Beni görmüyordu. Ona doğru koşacak oldum, sonra durdum.. Şaşkınlıkla, "Ne işi var burada?" diye kendi kendime sordum. Artık gözden kaybetmeyeceğime emin olduğum için ne yapacağını öğrenmeye karar verdim. On dakika kadar bekledim. Nelly durduğu yerde yoldan geçenlere bakıyordu. Niha-yet, iyi giyimli bir ihtiyar görünce ona sokuldu. Adam yürümeye devam ederken cebinden bir şey çıkarıp ona uzattı. Nelly başını eğerek teşekkür etti. O anda hissettiklerimi tarif edemem. Kalbim acıyla sızladı. Sanki çok sevdiğim, üzerine toz kondurmaya kıyamadığım bir varlık çamura düşürülmüş, hakarete uğramıştı. Gözlerimden yaş fışkırdı... Talihsiz Nelly içindi bu göz-yaşları... Öte yandan içimden müthiş bir hiddet kabardığını hissettim. Kimsesiz, sokağa atılmış bir çocuk değildi. Kaçarak bıraktığı kimseler ona eziyet eden insanlar değil; onu seven, gözünün içine bakan dostlarıydı. Yaptığı marifetlerle sanki birisini hayrete düşürmek, ya da korkutmak istiyor gibi hareket ediyordu. Ruhunda hâlâ nüfuz edemediğim gizli köşeler vardı. Ihme-

nev haklıydı; Nelly ağır bir hakarete uğramıştı, yaraları henüz pek tazeydi. Esrarlı halleriyle, bizlere cephe alarak gösterdiği güvensizlikle âdeta yaralarını deşmek istiyordu. Tabir yerindeyse, acısını körüklemenin verdiği acılardan zevk alıyordu... Bu zevk bana da yabancı değildi. Kaderin baskısı altında ezilen daha niceleri uğradıkları haksızlığın üstüne üstüne gitmekten acı bir zevk duyarlar; fakat Nelly'nin uğradığı haksızlık neydi acaba? Kaprisleriyle, delice halleriyle bizi şaşırtmak, korkutup bize meydan okumak istiyordu galiba... Ama hayır, bu da değildi. Şu anda yalnızdı, dilenirken bizden onu gören kimse yoktu. Bundan gerçekten zevk aldığı için mi yapıyordu?.. Dilendiği parayı ne yapacaktı acaba?

Nelly bir müddet sonra köprüden indi, parıl parıl aydınlık bir pencerenin önüne gelip topladığı parayı saymaya başladı. On adım öteden onu seyrediyordum. Elinde epey para vardı. Besbelli sabahtan beri dileniyordu. Parayı avucunda sımsıkı tutarak sokağın karşı tarafına geçti. Bir bakkal dükkânına girdi. Ben de dükkânın açık kapısına yaklaştım. Nelly'nin ne yapacağını beklemeye başladım.

Tezgâhın üzerine parayı bıraktığını, ona bir çay fincanı uzattıklarını gördüm. Demin, İhmenev'le bana ne kadar huysuz olduğunu göstermek için kırdığı fincana çok benzeyen sade bir fincandı. Beş on kopek değerinde, belki daha da ucuz bir şeydi. Satıcı fincanı kâğıda sarıp bağladı, Nelly'ye verdi. O da memnun bir halle dükkândan acele acele çıktı.

Durduğum hizaya gelince:

- Nelly! diye seslendim. Nelly!

Titreyerek yüzüme baktı, fincan elinden kayarak kaldırıma düştü, kırıldı. Nelly'nin yüzü solgundu; fakat bana bakıp her şeyi gördüğümü, bildiğimi anlayınca birdenbire kızardı. Dayanılmaz derecede acı bir utancın verdiği kızarmaydı bu. Elinden tutarak onu eve götürdüm; yolumuz uzun değildi. Eve varıncaya kadar hiç konuşmadık. İçeri girince iskemleye oturdum. Nelly, yüzü deminki gibi soluk, gözleri yerde düşünceli bir halde kar-

şimda duruyordu. Utancından yüzüme bakamıyordu.

- Demek dileniyordun, öyle mi Nelly?

- Evet... diye fısıldadı, başını eğdi.

- Demin kırdığın fincanı almak için mi yaptın?

- Evet.

- Peki; ama bu fincan için sana bir şey dedim mi, azarladım mı seni?.. Ne kadar kötü bir gururla hareket ettiğinin farkında mısın Nelly? Ayıp değil mi?.. Hiç mi...

Duyulur duyulmaz bir sesle:

- Ayıp... diye mırıldandı. Yanağından iki damla yaş süzüldü.

- Ayıp ya, diye tekrarladım. Sana karşı bir suçum varsa beni affet, barışalım Nelly.

Yüzüme baktı, kollarıma atıldı. O anda Aleksandra Semyonovna hızla içeri daldı.

- O ne?.. Evde mi?.. Yine mi?.. Ah Nelly Nelly, nedir bu yaptıkların! Neyse, gelmiş ya, çok iyi... Nerede buldunuz onu, Ivan Petroviç?

Aleksandra Semyonovna'ya sormaması için göz işareti yaptım; hemen beni anladı, sustu. Hâlâ için için ağlayan Nelly ile şefkatle vedalaştım. İyi kalpli Aleksandra Semyonovna'yı ben dönünceye kadar kalması için kandırdım. Hemen Nataşa'ya koştum; hayli geç kalmıştım.

Nataşa ile konuşacak çok şeyimiz olduğu halde bir ara Nelly'den bahsettim, olanları anlattım. Nataşa ilgilendi, âdeta etkisi altında kaldı. Biraz düşündükten sonra:

- Sana bir şey söyleyeyim mi Vanya, dedi; bana kalırsa o seni seviyor.

- Ne dedin?.. Ne sevmesi?..

- Basbayağı sevgi, kadın sevgisinin başlangıcı bu...

- Daha neler! Henüz o çocuk, Nataşa...

- On dördüne basmış bir çocuk. Bütün hiddeti, sevgisini an-

lamamandan doğuyor; ama belki henüz kendisi de duygularının farkında değildir. Bu da mümkün... Yalnız hiddeti birçok bakımdan çocukça olmakla beraber ciddi ve acı... Her şeyden önce beni kıskanıyor. Beni çok seviyorsun. Herhâlde evde yalnız benimle ilgilenip benden bahsediyor, beni düşünüyor, onunla az meşgul oluyorsun. Bunun farkına varınca kırılıyor. Belki seninle konuşmak, içini dökmek istiyor; ama beceremiyor. Utanıyor, kendi kendini tartamıyor, bir fırsat kolluyor... Sen de bir an önce fırsat verecek yerde kızcağızdan uzaklaşıyor, bana kaçırıyorsun. Çocuk hastayken bile onu günlerce yalnız bıraktın. Bu yüzden ağlıyor, seni arıyor. Ona en çok dokunan da senin bunu anlamaman... Şimdi bile, böyle bir anda benim yüzümden onu bıraktın. Görürsün, yarın yine hastalanacaktır. Nasıl bıraktın onu Vanya, hemen git!

- Bırakmazdım ama...

- Öyle ya, gelmeni ben istedim. Git canım, hemen git!

- Gitmesine gidiyorum, ama söylediklerinin hiçbirine inanmadım tabi ki.

- Bunları yadırgamakta haklısın. Yalnız Nelly'nin hayatını iyice düşünürsen bana hak verirsin. O, bizim gibi büyümemiş...

Her şeye rağmen eve hayli geç döndüm. Aleksandra Semyonovna, Nelly'nin geçen defaki gibi pek çok ağladığını, o zaman ki gibi "gözyaşları arasında" uyuduğunu anlattı. Sonra:

- Artık ben gidiyorum Ivan Petroviç, dedi. Philip Philipiç öyle emretti. Zavalılık evde bekliyor beni.

Ona teşekkür ettim ve Nelly'nin baş ucuna oturdum. Nelly'yi böyle bir halde bıraktığıma kendim de üzülüyordum.

Gecenin hayli geç saatlerine kadar baş ucunda oturarak çeşitli düşüncelere daldım.

Ama ilkin şu iki hafta içinde olup bitenleri anlatmam gerekir.

V

Sözü geçen gece Prensle B. Lokantasındaki konuşmamızdan sonra birkaç gün üst üste Nataşa için korku, endişe duydum. İki-
de bir kendi kendime:

- Şu şeytan Prens Nelly'yi tehdit ediyor, nasıl öç almak istiyor? diye soruyor, çeşitli tahminler arasında bocalıyordum. Sonunda, tehditlerin kuru sıkı olmadığına, Prens'in, Nataşa ve Alyosa ile ilişkilerinin içinde bulundukça gerçekten başını belaya sokabileceğine inandım. "Miskin, kötü ruhlu, kinci, menfaatçi adam, diye düşünüyordum. Uğradığı hakareti unutup öç alma fırsatını kaçırmaz... İsteddiği açıktı: Oğlunun Nataşa ile ilişkilerini kesmesini istiyordu. Ben de, Nataşa'yı yaklaşan ayrılığa hazırlayacaktım. Hem de bu sahnesiz, pastoralsız, Schillerciliksiz bir ayrılık olacaktı... Şüphesiz en çok bütün bu sırada Alyosa'yı kırmamayı, sevecen bir durumda kalarak saygısını kaybetmemeyi düşünüyordu. Buna, ileride Katya'nın parasına sahiplenmek için ihtiyacı vardı. Nataşa'yı yakın bir ayrılığa hazırlama görevini yerine getirmeden önce onda büyük bir değişiklik fark ettim. Bana karşı eski samimiyetinden eser kalmamıştı. Ayrıca, âdeta bir güvensizlik içindeydi, endişeli bir hali vardı. Teselli sözlerim onu çok üzüyor, sorularım hoşuna gitmiyor, hatta kızdırıyordu bile. O günlerde ağzımı açmaya cesaret edemiyor, sadece oturduğum yerde onu bakışlarımla takip ediyordum. Kollarını göğsünde bağlamış, üzüntülü, solgun bir yüzle odanın bir köşesinden öbür köşesine dolaşıyor, kendi dünyasına öyle dalıyordu ki varlığını bile unutuyordu. Kazara bakışı üzerimde duracak olsa göz göze gelmekten kaçınıyordu. Yüzünde birdenbire sinirli bir hoşnutsuzluk belirliyor, başını hızla öteye çeviriyordu. Halinden, yakında gelecek ayrılığı düşündüğünü anlıyordum. Bunu sessizce, acı duymadan düşünmesine imkân yoktu. Yine de ayrılığa karar verdiği kesin olarak emindim. Öte yan-

dan ümitsiz kederinden acı duymamak elimde değildi, ürküyordum; çoğu zaman cesaretim yoktu. Böylece korku, endişeyle bu işin sonunun ne olacağını bekliyordum.

Nataşa'nın bana karşı takındığı soğuk, haşin tavırlara üzülmele beraber bu halin nederinin sırf duyduğu kederin, acıların tepkisi olduğunu anlıyordum. Bana olan bağlılığına emindim. Dıştan gelen her karışmaya hiddet ve nefretle karşı koyuyordu. Zaten böyle durumlarda bizi en çok sırlarımızı bilen en yakın dostlarımızın müdahalesi kızdırır. Yalnız Nataşa'nın son dakikada yine bana gelip teselliye kalbimde arayacağına hiç şüphem yoktu. Onu daha fazla üzüp heyecanlandırmamak için prensle konuştuklarımızı anlatmadım. Yalnız söz arasında, Kontese birlikte gittiğimizi, Prens'in son derece adi bir adam olduğuna kanaat getirdiğimi söyledim. Nataşa bu konuyla ilgilenmedi. Buna çok memnun olmuştum; fakat Katya ile görüşmemizi can kulağıyla dinledi. Ondan sonra da bir daha Katya'dan bahsetmedi. Yalnız solgun yüzü pembeleşti; o gün her zamankinden heyecanlı göründü.

Katya hakkında hiçbir şey saklamamış, üzerimde fevkalade iyi bir etki bıraktığını açıkça söylemiştim. Saklamanın ne faydası vardı zaten! Nataşa bunu hemen anlayarak bana kızacaktı. Bu yüzden durumunu, sormanın, onun için ne kadar güç olduğunu düşünerek elimden geldiği kadar ayrıntılarıyla anlattım. Kayıtsızlık maskesiyle rakibin meziyetleri hakkında bilgi toplamak kolay değil!

Alyoşa'nın, Prens'in kesin kararıyla köye giden Kontesle Katya'ya refakat etmek zorunda olduğunu henüz bilmediğini sanıyordum. Bu acı haberi ona elimden geldiği kadar yavaş yavaş anlatmaya hazırlanırken Nataşa daha ilk sözümde beni durdurdu. Teselliye ihtiyacı olmadığını, beş gündür olanı biteni gayet iyi bildiğini söyledi. Şaşkınlıkla:

- Tanrım, kimden duydu bunları? diye bağırdım.
- Alyoşa'dan.
- Ne?.. Hemen söyledi ha!..

- Evet. Artık her şeye hazırım Vanya. Nataşa'nın hali, bana bu konu üzerinde daha fazla konuşmamam gerektiğini açıkça gösteriyordu.

Alyoşa Nataşa'ya oldukça sık, ama hep ayak üstü, "bir dakika için" uğruyordu. Yalnız ben yokken bir kere birkaç saat oturmuştu. Her zaman mahzun bir halde gelip Nataşa'ya ürkek, muhabbet dolu gözlerle bakıyordu; ama Nataşa onu öyle candan karşılıyordu ki, hemen olanları unutup neşeleniveriyordu. O sıralar bana da sık sık, hemen hemen her gün uğramaya başlamıştı. Durumdan gerçekten son derece üzülüyor, bir an bile kederiyle baş başa kalamıyor, teselli aramak için bana koşuyordu.

Ne diyebilirdim ona?.. O zaman da soğukluğumdan, kayıtsızlığımdan, hatta ondan nefret ettiğimden şikâyet ederek Nataşa'ya gidiyor, onda teselli arıyordu.

Nataşa'nın köye gidiş meselesini bildiğini söylediği gün (Prensle konuştuğumun haftasıydı) Alyoşa taşkın bir kederle bana gelerek boynuma sarıldı. Çocuk gibi hıçkırarak ağlamaya başladı. Ses çıkarmadan konuşmasını bekledim.

- Ben bir alçağım, adi bir adamım Vanya, diye başladı. Beni kendimden kurtar ne olursun! Alçağın, adinin biri olduğum için değil, Nataşa'nın benim yüzümden mutsuz olmasına ağlıyorum. Onu mutsuz bırakıyorum... Vanya, dostum, söyle; sen benim yerime karar ver. İkisinden hangisini, Katya'yı mı, yoksa Nataşa'yı mı daha çok seviyorum?

- Bilemem Alyoşa. Buna ancak sen karar verebilirsin.

- Onu demek istemedim Vanya. Böyle bir şeyi soracak kadar budala değilim; fakat bir türlü içinden çıkamıyorum. Belki sen dıştan görerek benden daha iyi hüküm verebilirsin. Tam anlamıyorsan bile tahminini söyle.

- Bana kalırsa Katya'yı daha çok seviyorsun,

- Sana öyle geliyor. Hayır, hayır, hiç de değil, bilemedin. Nataşa'ya sonsuz bir sevgiyle bağlıyım. Onu dünyada kıramam! Bunu Katya'ya da söyledim, bana hak verdi. Neden susuyor-

sun? Hem gülüyorsun... Aah Vanya, nasıl bunaldığımı gördüğün halde teselli edeyim demiyorsun... Hoşça kal!

Koşarak odadan çıktı. Konuşmayı sessizce, şaşkın şaşkın dinleyen Nelly'nin son derece etkisi altında kaldığı belliydi. Nelly o ara henüz hastaydı; yataktaydı, ilaçlarına devam ediyordu. Alyoşa onunla hiçbir zaman konuşmaz, en ufak bir ilgi göstermezdi.

İki saat sonra Alyoşa tekrar döndü. Sevinçli haline hayret ettim. Yine beni kucakladı.

- Mesele bitti! diye bağırdı. Bütün anlaşmazlıklar sona erdi. Sizden sonra doğru Nataşa'ya gittim. Çok üzgündüm, onu görmeden yapamayacaktım. Girer girmez yere kapandım, ayaklarını öpmeye başladım. Bu benim için dayanılmaz bir ihtiyaçtı; yapmasam üzüntüden ölürdüm. Beni sessizce kucaklayarak ağlamaya başladı. Bunun üzerine açıkça, Katya'yı ondan çok sevdiğimi söyledim.

- Ne yaptın?..

- Ses çıkarmadım. Sadece beni okşuyor, teselli ediyordu. Karşılığı bundan ibaret oldu. Teselli etmesini biliyor, Ivan Petroviç! Aah, ona bütün derdimi döktüm, her şeyi olduğu gibi anlattım. Katya'yı çok sevdiğimi ama kimi seversem seveyim, onsuz yapamayacağımı açıkladım. Öyle, Vanya, Nataşa'sız bir gün bile yaşayamam ben, bunu biliyorum. Bu yüzden hemen evlenmeye karar verdik. Yalnız Büyük Perhiz ayında olduğumuz için nikâhı seyahatten önce kıyamayacağız. Ben dönünce, haziran başında yaparız en iyisi... Babamın izin vereceğine hiç şüphem yok. Katya'ya gelince; ne çıkar sanki! Nataşa'sız yaşayamam ben... Evlenir, Katya'nın yanına gideriz.

Zavallı Nataşa! Bu koca çocuğu avutmak, başında durup itiraflarını dinlemek, saf bencilliğinin huzuru için bir de yakın bir evlenme masalı uydurmak ona kim bilir ne acı gelmişti! Alyoşa gerçekten birkaç gün için yatıştı. Zaten Nataşa'yı ikide bir araması sırf iradesizliği yüzünden, kedere tek başına göğüs gere memesinden geliyordu. Ayrılık zamanı yaklaşıncaya yine allak

bullak oldu; yine gözyaşı dökmeye başladı. Sık sık bana gelerek dert yanıyordu. Son zamanlarda Nataşa'ya onu değil bir buçuk ay, bir gün bile bırakamayacak kadar bağlanmıştı. Bununla beraber son dakikaya kadar ayrılmalarının bir buçuk aydan fazla sürmeyeceğine, dönüşünde Nataşa ile evleneceğine emindi. Nataşa'ya gelince; o da kaderinin değiştiğini, Alyoşa'nın ona bir daha dönmeyeceğini, bunun böyle olması gerektiğini anlamıştı.

Ayrılık günü geldi çattı. Nataşa hastaydı. Sararmıştı, bakışı hummalı, dudakları ateşten kupkuruydu. Arada bir kendi kendine bir şeyler mırıldanıyor, bazen çabuk, keskin bir bakışla beni süzüyordu. Ağlamıyor, sorularına cevap vermiyordu. Alyoşa'nın çınlayan sesini duyar duymaz bütün vücudunu saran bir ürpertiyle, alevlenmiş bir yüzle ona atılıyordu. Boynuna sarılarak titreyerek öpüyor, gülüyordu.. Alyoşa onu hasret dolu bir bakışla süzdükten sonra bazen, merakla sağlığını soruyordu. Sonra çabuk döneceği, gelişinde evlenecekleri gibi sözlerle teselli ediyordu. Nataşa olanca gayretiyle kendine hâkim olmaya çalışıyor, gözyaşlarını bastırıyordu. Alyoşa'nın yanında ağlamazdı.

Bir kere Alyoşa ona dönünceye kadar yeteri miktarda para bırakacağını, bu konuda merak etmemesini, babasının yol için bolca para vermeyi vaat ettiğini söyleyecek oldu. Nataşa kaşlarını çattı. Yalnız kaldığımız zaman, ben de, her ihtimale karşı ayrılmış ona ait yüz elli ruble olduğunu söyledim. Paranın nereden, geldiğini sormadı. Bu konuşmayı Alyoşa'nın yola çıkmasından iki gün önce, Nataşa ile Katya'nın ilk ve son görüşmelerinin arifesinde yapmıştık. Katya, Alyoşa ile gönderdiği bir mektupta, Nataşa'dan ertesi gün onu evinde ziyaret etmek için izin istiyordu. Ayrıca bana da bir mektup yolladı. Nataşa ile görüşmelerinde bulunmamı rica ediyordu.

Saat on ikide -Katya'nın belirlediği saatte- her ne pahasına olursa olsun Nataşa'da bulunmaya karar verdim. Hâlbuki o sıralar Nelly'den başka İhmenevlere ait bazı işleri takip ediyordum.

Bu işler daha bir hafta önce ortaya çıkmıştı. Bir sabah Anna Andreyevna'dan haber geldi. Beni son derece önemli bir iş için he-

men çağırıyordu. O saat evlerine koştum. İhtiyar kadın evde yalnızdı. Endişe içinde, korku ve heyecandan tir tir titreyerek odasında geziniyor, kocasının gelmesini bekliyordu. Ne olduğunu, neden bu kadar telaşlandığını sorunca her zamanki gibi doğru dürüst bir cevabı kolay kolay alamadım. Hâlbuki duruma göre her dakikanın önemi vardı. Onları öksüz bıraktığımı, niçin gelmediğini; onları aramayalı neler neler olduğu gibi hareketli fakat asıl meseleyle ilgisi olmayan sitemlerden sonra, Nikolay Sergeyiç'in son üç günde geçirdiği "tarife sığmaz" heyecandan söz açtı.

- Bambaşka bir adam oldu. Gece, benden gizli, odasında ikonun önünde diz çöküp dua ediyor, uykuda sayıklıyor. Gündüzleri aklı tamam değilmiş gibi bir hali var. Dün yemekte çorba içerken yanındaki kaşığı aradı durdu... Bir şey sorunca sorumla hiç ilgisi olmayan cevaplar veriyor, ikide bir evden çıkıyor. "İşim var avukatımla görüşmeye gidiyorum..." diyor. Bugün de odasına kapandı. "Davaya ait önemli bir belge hazırlayacağım" dedi. Önündeki kaşığı görmeyen adam, önemli belgeyi nasıl hazırlar Tanrı bilir! Anahtar deliğinden gözetledim. Gerçekten oturmuş, bir şeyler yazıyor. Bir yandan da iki gözü iki çeşme ağılıyordu. Kendi kendime, bu ne biçim iş kâğıdı, dedim. Yoksa İhmenevka'mız elimizden gittiği için mi üzülüyor? Tam o sırada seninki masadan fırladığı gibi kalemi bir köşeye attı... Yüzü kıpkırmızı, gözleri ateş saçarak şapkasını kaptı, doğru sokağa... "Birazdan gelirim Anna Andreyevna" dedi, gitti. Hemen yazı masasına koştum. Masanın üstü davaya ait bir yığın evrakla doluydu... Elimi sürdürmez bunlara.. Kaç kere, "Bırak da biraz kaldırıp masanın tozunu alayım" dedim; ama söz anlatamadım. Bağırır, ellerini kollarını sallamaya başlar. Doğrusu Petersburg'a geleli pek sabırsız, pek şamatacı oldu. Ne diyordum?.. O gider gitmez hemen yazı masasına koştum, aramaya başladım. Az önce yazdığı kâğıdı bulmaya çalışıyordum. Beraber götürmediğini iyice biliyordum. Masadan kalkarken başka kâğıtların altına soktuğunu tahmin ettim. Kâğıtları karıştırınca bak ne buldum, Ivan Petroviç, bak iki gözüm!

Anna Andreyevna bana bir yaprak mektup kâğıdı uzattı. Sayfanın biri yarısına kadar, yer yer okunamayacak kadar karalamalarla, çiziklerle dolu bir şekilde yazılmıştı.

Zavallı ihtiyar! Ne yazdığı, kime yazdığı daha ilk satırdan anlaşılıyordu. Bu Nataşa'ya, sevgili Nataşa'sına yazdığı bir mektuptu. Şefkatli sözlerle dolu mektubunda kızını affediyor, eve çağırıyordu. İfadesi çapraşık, yer yer silinmiş olduğundan mektubu baştan sonuna kadar sökmek pek güçtü. Yalnız içinden taşan ve İhmenev'e ilk satırları yazdıran sıcak muhabbetin hemen bambaşka bir duyguya dönüverdiği açıkça anlaşılıyordu. İhtiyar, kızına sitem yağdırmaya başlıyor, uzun uzun, hararetle işlediği suçtan bahsediyordu. Gittikçe artan bir hiddetle inatçılığıyla duygusuzluğunu, anasıyla babasına indirdiği darbeyi yüzüne vuruyordu. Kibirliliği yüzünden onu ceza ve beddua ile tehdit ettikten sonra mektubunu, hemen itiraz etmeden eve dönmelerini emrederek bitiriyordu. "Belki o zaman, aile yuvasında, tam bir itaatle örnek bir hayat sürerken affımızı kazanabilirsin."

Besbelli ona ilk satırları yazdıran cömertliğini zaaf eseri sayarak utanmış, gururuna yedirememiş, mektubunu öfke ve tehditlerle bitirmişti. Anna Andreyevna kollarını kavuşturmuş, karşımda duruyor mektubu okuduktan sonra ne söyleyeceğimi endişeyle bekliyordu.

Her şeyi açıkça, düşündüğüm gibi söyledim. Kocasını Nataşa'nın özlemine dayanamıyordu. Onları biran önce barıştırmak gerekti; ama bu da duruma bağlıydı tabiki. İhtimal ihtiyarı baştan sarsıp kederlendiren sözü geçen davanın üzücü bir şekilde sonuçlanmasıydı. Prense yenilip mahkeme kararını aldıktan sonra duyduğu acı isyan pek doğaldı. İnsan ruhu böyle hallerde bir dert ortağı ihtiyacı arar. İhmenev de dünyada sevdiği varlığı her zamankinden daha çok özlemişti. Bununla beraber başka bir sebep de olabilirdi.

Nataşa'yı takip ettiği için ona ait her şeyi biliyordu. Bu bakımdan Alyoşa'nın onu yakından bırakacağını duymuş olabilirdi. Genç kızın halini, kendinden pay biçerek teselliye ne kadar

ihtiyacı olduğunu anlıyordu; ama yine de, kızının onu küçük düşürdüğünü unutamıyordu. Bir de Nataşa, ilk adımı atmadığına göre, belki onları düşünmediği, düşünmediği için de barışmak ihtiyacı duymadığı aklına gelebilirdi.

Düşüncelerimi şöyle bitirdim:

- Bence Nikolay Sergeyiç'in kafasında bunlar var. Mektubu bu yüzden tamamlamamış. Özellikle bundan sonra yeni hareketlerle karşılaşırsa, barışma ümidi tümüyle bitebilirdi...

İhtiyar kadın beni dinlerken ağlıyordu. Sonunda, Nataşa'ya hemen gitmem gerektiğini söyledim. Geç kaldığımı duyunca kendini toparladı ve en önemli şeyi unuttuğunu söyledi. Mektubu kâğıt yığınının altından çekerken üzerine, kazara, hokkayı devirmişti. Gerçekten, kâğıdın bir ucunda büyük bir mürekkep lekesi vardı. Kocasını bundan kâğıtların karıştırıldığını, mektubun okunduğunu anlayacak diye kadıncağızın ödü kopuyordu. Korkusu yersiz değildi. İhmenev, sırf sırrını bildiğimiz için utanç ve öfkesinden kinlenip, gururu yüzünden kızını affetmek vazgeçebilirdi.

Sorunu ayrıntısıyla düşündükten sonra ihtiyar kadını yatıştırdım. Nikolay Sergeyiç mektubu bırakıp masadan kalkarken çok heyecanlı olduğu için böyle ufak tefek şeyler hatırında kalmış olamazdı; mektubu kendisinin lekelediğini zannedecekti. Anna Andreyevna'yı böylece teselli ettikten sonra mektubu usulca aynı yere koyduk. Çıkarken bu sefer ciddi olarak, Nelly'den söz açmak aklıma geldi. Bedbaht öksüzün annesi de baba bedduasına uğradığı için ihtiyarı ilgilendirebilirdi. Hayatına, annesinin ölümüne ait acıklı hikâyenin iyilik hislerine dokunacağını düşündüm. Zemin hazırda zaten. Evlat hasreti, incinmiş gurura yavaş yavaş hâkim olmaya başlıyordu. Son bir hamle, bir sebep eksikti. Bunu Nelly yapacaktı.

Andreyevna beni can kulağıyla dinliyordu. Yüzünde sevinç, ümit parıltıları belirdi. Bunu daha önce anlatmadığım için beni azarladı. Sonra Nelly'ye ait bir sürü şey sordu. Çocuğu evlerine almak için kocasına rica edeceğini söyledi. Nelly'ye âdeta ısınmaya başlamıştı. Hasta olduğuna üzölmüşüü. Kilerden bir kava-

noz reçel çıkardı. Doktor verecek param olmadığını düşünerek bana beş ruble verdi. Parayı almadım. Nelly'nin elbise ve çamaşıra ihtiyacı olduğunu söyledim. Bu işte faydalı olabileceğini öğrenince memnun oldu. Sandığının başına geçerek elbiselerini karıştırmaya, öksüzceğizin işine yarayacakları ayırmaya başladı. Ben de Nataşa'ya gittim. Evinde son kat merdiveninin dönemeçli olduğundan önce de bahsetmiştim. Yukarı çıkarken Nataşa'nın kapısı önünde birisini gördüm. Adam kapıyı çalmaya hazırlanırken ayak sesini duyunca durdu ve bir kararsızlık geçirerek inmeye başladı. Son basamakta karşılaştık. İnən İhmenev'di. Merdiven gündüz bile tamamıyla karanlıktı. Yol vermek için duvara çekilerek beni dikkatli bir bakışla süzdü. Gözlerindeki garip parıltıları şimdi bile görür gibiyim. Galiba kızarmıştı. Bozuldu, hatta şaşkın bir hali vardı. Kararsız bir sesle:

- Ooo, sen misin, Vanya? dedi. Ben de birisini... bir katibi arıyordum burada... Hep o iş için... Yeni taşınmış buralara... Ama galiba bu evde değil, yanlış gelmişim. Hoşça kal.

Hızla aşağı indi. Sırası gelinceye kadar Nataşa'ya bu karşılaşmadan bahsetmemeye karar verdim; ama Alyoşa gider gitmez, yalnız kalınca bunu yüzde yüz anlatacaktım. O günkü üzüntüler arasında olayın önemini kavramayabilirdi; ama ayrılıktan sonra keder, acı ve ümitsizlik içindeyken bunu bambaşka bir ruh haliyle karşılardı.

O gün İhmenevlere gidebileceğim, gitmek için bir şey beni dürttüğü halde vazgeçtim. Beni görmenin ihtiyarın ağırına gideceğini düşündüm. Belki sırf o karşılaşma yüzünden geldiğimden şüphelenebilirdi. Aradan üç gün geçtikten sonra uğradım, İhmenev neşesizdi. Yine de beni oldukça serbest bir halde karşıladı; hep işlerinden bahsetti. Bir ara, o sırada aklına gelmiş gibi, bakışını benden kaçırarak:

- Şey, geçenlerde seninle karşılaşmıştık ya; kimdi o gittiklerin? Pek tepelerde oturuyorlarmış.

- Bir arkadaşım var orada; ona gidiyordum.

- Ben de kâtip Astafiyev'i aradım. O evi gösterdiler; değilmiş

ama... Ha, sana davadan bahsetmiştim. Senatonun verdiği karar... falan filan diye...

Davadan söz açınca kızardı.

Anna Andreyevna'yı sevindirmek için karşılaşma meselesini ona anlattım; fakat kocasının yüzüne anlamlı anlamlı bakmaması, iç çekip imalı sözler sarf etmemesi, kısacası olanı bildiğini göstermemesi için de rica ettim. İhtiyar kadın hayret ve sevincinden ilk anda söylediklerime inanamadı. O da bana Nikolay Sergeyiç'e öksüz kızıdan bahsettiğini anlattı. Önce çocuğu eve getirmeye bu kadar hevesli görünen Ihmenev bu defa nedense ses çıkarmamıştı. Anna Andreyevna'nın ertesi gün dolambaçlı yollara başvurmadan, açıkça kızı eve getirmek için izin istemesini kararlaştırdık; fakat ertesi gün ikimiz de büyük bir korku ve üzüntü geçirdik.

Ihmenev o sabah davasıyla ilgilenen bir memurla görüşmüş. Memur, Prensi gördüğünü söylemiş. Prens, Ihmenevka'ya el koymakla beraber bazı ailevî sebepler yüzünden ihtiyarı tatmin etmek için on bin rubleyi geri vermek kararında olduğunu belirtmiş. Ihmenev memurdan doğruca bana koştu. Son derece üzgündü, gözleri hiddet saçıyordu. Beni nedense dışarıya, merdiven başına çağırdı. Israrla, hemen prense gitmemi, tarafından düelloya çağırmanı istedi. Şaşkınlıktan bir zaman kendimi toparlayamadım. Sonra onu bu işten vazgeçirmeye çalıştım; fakat ihtiyar fenalık geçirecek kadar hiddetliydi. İçeriye, su getirmeye koştum; dönüşte Ihmenev'i merdivende bulamadım.

Ertesi gün evlerine gittim. Evde yoktu. Tam üç gün kayıplara karıştı.

Üçüncü gün olanı biteni öğrendik. Nikolay Sergeyiç benden doğruca Prense koşmuş. Evde bulamayınca mektup bırakmış. Mektubunda, memura söylediklerini bildiğini, bunu ancak ölümle temizlenecek bir hakaret saydığını, bu alçaklığı yüzünden kendisini düelloya çağırdığını yazmış. Düellodan sıyrılmaya çalıştığı takdirde, açıkça aşağılayacağını ayrıca ihtar etmiş.

Olayı anlatan Anna Andreyevna'dan kocasının yatağa düşe-

cek kadar heyecanlı, üzgün halde eve döndüğünü öğrendim. Karısına çok candan davranmakla beraber sorduklarının çoğunu cevapsız bırakıyordu. Halinden sınırlı bir sabırsızlıkla bir şeyler beklediği anlaşılıyordu. Ertesi gün şehir postasından bir mektup geldi. Ihmenev bunu okur okumaz bir çığlık attı, başını elleriyle kavradı. Anna Andreyevna korkudan dona kaldı. İhtiyar şapkasıyla bastonunu kaptığı gibi sokağa fırladı.

Mektup Prensten geliyordu. Soğuk, kısa fakat nezaketli bir şekilde, Ihmenev'e memura söylediği sözler için kimseye hesap vermek zorunda olmadığını bildiriyordu. Ihmenev'e davayı kaybettiği için acımakla beraber, mahkeme, kaybedenin öç almak amacıyla düşmanını düelloya çağırmasını doğru bulmuyordu. Tehditle açıkça harekete gelince; Prens bunun olamayacağını, mektubunun gereken makamları verildiğini, polisin koruyucu tedbirler aldığını yazıyordu.

Ihmenev, elinde mektup Prense koştu. Prens yine evde yoktu; ama ihtiyar uşaklardan birinden, onun o saatte herhâlde Kont N. de olduğunu öğrendi. Uzun boylu düşünmeden Konta yollandı. Merdivenden yukarı çıkarken Kontun kapıcısı tarafından durduruldu. Hiddetinden çılgına dönen ihtiyar, kapıcıya bir baston indirdi. Yetişen hizmetkârlar onu yaka paça dışarı çıkararak polislere teslim ettiler ve Ihmenev karakola götürüldü. Konta haber verildi. Orada bulunan Prens, çapkın ihtiyara yakalananın malum Ihmenev, Natalya Nikolayevna'nın babası olduğunu anlatınca -prens, kont bu çeşit işlerde bazen hizmet ettiği olurdu- pek asil olan zat sadece güldü, suçluyu bağışlamasını söyledi. Bunun üzerine Ihmenev'in serbest bırakılması için haber gönderildi. Buna rağmen Ihmenev karakoldan ancak üçüncü gün çıktı. Kendisine -herhâlde prensin emriyle- affı için rica edenin prens olduğunu bildirmişlerdi.

İhtiyar eve döndüğü zaman deli gibiydi. Kendini yatağa attı ve bir saat böylece hareketsiz kaldı. Sonra kalkıp, dehşet içindeki karısına kesin bir tavırla, kızına ebediyen beddua ettiğini, onu evlatlıktan reddettiğini bildirdi.

Anna Andreyevna beyninden vurulmuşa döndü; ama yine de bitkin haliyle ona bütün gün ve gece baktı. Başına sirke ve bez koydu. İhtiyar ateşler içindeydi, sayıklıyordu. Onlardan geçen saat üçüne doğru ayrıldım. İhmenev sabah erkenden ayaktaydı. Hemen o gün Nelly'yi temelli olarak evine götürmek için bana geldi. Nelly ile aralarında geçen sahneyi daha önce anlatmıştım. Bu onu büsbütün sarstı. Eve dönünce tekrar yatağa düştü. Günlerden Kutsal Cumaydı. Katya ile Nataşa'nın buluşacakları ve Alyoşa ile Katya'nın köye hareket edecekleri günün arifesiydi.

Nataşa ile Katya'nın görüşmesinde ben de bulundum. Sabah erkenden, İhmenev'in bana gelişinden ve Nelly'nin ilk kaçmasından önce buluştuk.

VI

Alyoşa, Nataşa'ya haber vermek için buluşmadan bir sabah önce gelmişti. Ben tam Katya'nın arabası evin kapısında durduğu anda geldim. Katya'nın yanında ihtiyar Fransız nedimesi vardı. Kadın uzun bir süre tereddüt ettikten sonra Katya'nın yalvarmalarına dayanamayarak onu götürmeye, hatta yukarı yalnız başına çıkmasına razı olmuştu. Sadece randevuda Alyoşa'nın bulunmasını şart koştu; kendisi arabada bekleyecekti. Katya bana seslendi ve arabadan inmeden Alyoşa'yı çağırmanı rica etti.

Nataşa'yı gözyaşları içinde buldum. Alyoşa da ağlıyordu. Nataşa, Katya'nın geldiğini duyunca ayağa kalkarak gözlerini sildi. Sonra heyecanlı bir halde kapının önünde durdu. O sabah beyazlar giymişti. Koyu lepiska saçlarını dümdüz tarayarak ensesinde iri bir topuz halinde toplamıştı. Bu tuvalet seklini çok severdim. Onlarda kaldığımı gören Nataşa misafirleri birlikte karşılamamı rica etti.

Merdivenden çıkan Katya:

- Bu zamana kadar geledim, diyordu. İyice göz hapsine aldılar beni. Mme Albert'i kandırana kadar iki hafta uğraştım. Sonunda razı edebildim; ama size de aşk olsun Ivan Petroviç; bir kerecik olsun uğramadınız. Hoş ben de yazamadım ya; içimden gelmedi. Mektupla ne anlatabilirsin ki! Halbuki sizi görmeye öyle ihtiyacım vardı ki... Aman Tanrı'm, kalbim nasıl çarpıyor!

- Merdiven pek dik de...

- Öyle... merdiven de... Ne dersiniz, Nataşa bana darılmaz mı?

- Yo, neden darılsın?

- Elbette... neden darılsın... Zaten şimdi kendim görürüm. Koluna girdim. Sararmıştı; galiba iyice çekiniyordu. Son dönemeçte soluk almak için durdu; ama yüzüme baktıktan sonra vazgeçti. Hızlı adımlarla çıkmaya devam etti. Kapıda yeriden durdu. Bana:

- Dosdoğru girip, ona: "Size o kadar güvenim vardı ki korkusuzca geldim!" derim... diye fısıldadı. Zaten bunları ne diye söylüyorum sanki. Nataşa'nın fevkalade asil bir insan olduğuna eminim. Doğru değil mi?

Suçluymuş gibi çekine çekine girdi, bakışını Nataşa'ya dikti, öteki bu bakışa gülümseyerek karşılık verdi. Bunun üzerine Katya ona hızlı adımlarla yaklaştı, ellerinden tutarak dolgun dudaklarını uzattı, dudaklarından öptü. Nataşa'yla konuşmaya başlamadan ciddi, hatta sert bir tavırla Alyoşa'ya döndü. Bizi yarım saat kadar yalnız bırakmasını söyledi.

- Gücenme Alyoşa. Bunu, Nataşa ile duymam gerekemeyen önemli, ciddi şeyler konuşacağım için istiyorum, diye ilave etti. Hadi sözümü dinle, çık; ama siz kalın Ivan Petroviç. Bütün konuşmamızı dinlemeniz gerekir.

Alyoşa odadan çıkınca Nataşa'ya dönerek:

- Oturalım, dedi. Ben de şöyle karşınıza geçeyim. Önce, ize iyice bakmak istiyorum.

Nataşa'nın tam karşısına geçerek bir müddet gözlerini ayırmadan ona baktı.

Nataşa ister istemez gülümsedi.

Katya:

- Zaten resminizi gördüm, dedi. Alyoşa gösterdi.

- Resmim bana benziyor mu? Katya kesin, ciddi bir halde:

- Siz daha güzelsiniz, diye cevap verdi. Daha güzel olduğunuzu tahmin etmişim zaten.

- Sahi mi?.. Ben de, sizden gözlerimi ayıramıyorum..

- Yok canım! Nerem güzel benim...

Katya titreyen eliyle Nataşa'nın elini tutarak:

- Canım kardeşim! diye ilave etti. Sonra karşılıklı birbirini seyre dalarak sustular. Katya sessizliği bozdu.

- Meleğim, topu topu yarım saatimiz var. Bunu da Mme Albert'ten koparana kadar akla karayı seçtim. Epey konuşacaklarımız var... Önce şunu sormak istiyorum... mecburum... Şey, Alyoşa'yı çok mu seviyorsunuz?

- Evet... çok!

Katya ürkekçe fısıldayarak:

- Şu halde... Alyoşa'yı çok seviyorsanız mutluluğunu istersiniz... diye ekledi.

- Elbette mesut olmasını isterim.

- Güzel... bir de şu var: Ben onu mutlu edebilir miyim? Onu elinizden aldığım için böyle konuşmaya hakkım var mı? Sizinle daha mutlu olacağını tahmin ediyorsanız, buna karar verirsek...

Nataşa, yavaşça:

- Karar verildi Katya'cığım. Bunu siz de görüyorsunuz, dedi; başını eğdi. Konuşmakta güçlük çektiği belliydi.

Görünüşte Katya, Alyoşa'nın mutluluğunu kimin sağlayacağı, çekilmenin kime düşeceği üzerine uzun uzun konuşmaya hazırlanmıştı; ama Nataşa'nın verdiği cevaptan her şeyin çoktan halledildiğini, konuşacak söz kalmadığını anladı. Güzel dudakları yarı açık, Nataşa'nın eli hâlâ elinde, şaşkınlık ve hüznle ona

bakıyordu.

Nataşa, birdenbire:

- Siz de onu çok seviyor musunuz? diye sordu.

- Evet. Bir şey daha soracağım; zaten bunu öğrenmeye gelmiştim. Bana, onu niçin sevdiğinizi söyleyebilir misiniz?

- Bilmiyorum.

Nataşa'nın cevabında acı bir sabırsızlık seziliyordu.

- Sizce Alyoşa zeki bir insan mıdır?

- Yo; ama seviyorum işte...

- Ben de öyle. Ona acıyor gibiyim...

- Ben de...

- Ne yapmalı şimdi?.. Hem sizi benim için nasıl bırakabildi anlamıyorum! Buraya gelip sizi görünce akıl erdiremedim.

Nataşa yere bakarak ses çıkarmadı. Katya da bir müddet konuşmadan oturdu. Sonra birdenbire doğrularak Nataşa'yı kucakladı. Birbirlerine sarılarak ağlamaya başladılar. Katya, Nataşa'yı bırakmadan koltuğunun kenarına oturmuş, ellerini öpüyordu. Ağlayarak:

- Sizi ne kadar sevdiğimi bilseniz! dedi. Kardeş olalım, her zaman mektuplaşalım... Sizi her zaman seveceğim... çok, çok seveceğim.

Nataşa:

- Haziranda evleneceğimizden bahsetti mi? diye sordu.

- Evet. Buna razı olduğunuzu söyledi; ama bu sırf onu teselli etmek içindi, değil mi?

- Elbette.

- Anladım ben. Onu çok seveceğim Nataşa, size hepsini yazacağım. Yakında kocam olacak; gidiş öyle... Bizimkiler de hep bunun sözünü ediyorlar. Kuzum Nataşa'cığım, sonradan... evinize gidecek misiniz?

Nataşa ses çıkarmadı, genç kızı sessizce öptü.

- Mutlu olun!

- Siz de... siz de...

O sırada kapı açıldı, Alyoşa girdi. Yarım saat bekleyememişti. Bekleyecek halde değildi de. Kucak kucağa ağlayan Nataşa ile Katya'yı görünce ıstırapla ezilerek önlerinde diz çöktü.

Nataşa:

- Niye bu kadar üzülüyorsunuz? dedi. Benden ayrıldığına mı? Değer mi canım, hazirana doğru dönecek değil misin? Katya, Alyoşa'yı teselli etmek için, gözyaşları arasında:

- O zaman düğününüz olur... diye atıldı.

- Fakat seni bırakamam, bir gün bile senden ayrılamam Nataşa! Ölürüm sensiz... Benim için ne kadar kıymetli olduğunu bilemezsin... Özellikle şimdi!..

Nataşa ansızın heyecanlandı:

- Bak ne yaparsın, dedi. Kontes Moskova'da birkaç gün kalacak mı?

- Evet, bir hafta kadar... diye Katya cevap verdi.

- Bir hafta!.. Mükemmel. Sen onları yarın Moskova'ya götürürsün; bu bir gün tutar. Sonra hemen buraya dönersin. Onlar Moskova'dan hareket etmeye hazırlanırken biz, bir aylık ayrılığımız için vedalaşırız. Sonra sen tekrar Moskova'ya gidersin.

- Öyle ya, hiç olmazsa birlikte birkaç gün daha geçirmiş olursunuz!

Katya heyecanlandı. Bunu söylerken Nataşa ile anlamlı anlamlı bakiştılar. Alyoşa'nın yeni planı nasıl taşkın bir sevinçle karşıladığını anlatamam. Hemen, o anda teselli buldu, yüzü sevinçle parladı. Nataşa'ya sarılıyor, Katya'nın ellerini öpüyor, beni kucaklıyordu. Nataşa hüzünlü bir gülümsemeyle onu seyrediyordu; fakat Katya dayanamadı. Kıvılcım gibi parlayan bakışını bana çevirerek kalktı, Nataşa'yı kucakladı. Tam o sırada Fransız mürebbiyesi gönderdiği uşakla, yarım saatlik iznin bittiğini hatırlattı.

Nataşa doğruldu. Karşı karşıya durmuş, el ele tutuşarak iç-

lerinde birikenleri bakışlarıyla anlatmak ister gibiydiler. Katya:

- Artık bir daha görüşemeyeceğiz, değil mi Nataşa? dedi.

- Hiçbir zaman Katya.

- Vedalaşalım öyleyse... Kucaklaştılar. Katya acele acele:

- Bana lanet etmeyin, diye fısıldadı. Ben... her zaman... emin olun... mutlu olacak o...

Alyoşa'nın koluna girerek:

- Gidelim Alyoşa, dedi; beni eve götür. Nataşa ıstırap ve heyecandan bitkin haldeydi. Onlar çıkınca:

- Haydi, sen de beraber git, Vanya! dedi. Hem... şimdilik dönme. Bu akşam sekize kadar Alyoşa bende kalacak. Gece oturamaz, gider. Yalnız kalacağım... Dokuzda gel lütfen!

Saat dokuzda Nelly'yi -kırk fincan meselesinden sonra- Aleksandra Semyonovna ile bırakarak Nataşa'ya geldiği zaman onu yalnız buldum. Beni sabırsızlıkla bekliyordu. Mavra semaver getirdi. Nataşa çayını koyup kanepeye geçti. Bana yanında yer gösterdi. Sonra, gözlerini bana dikerek:

- İşte hepsi bitti, dedi. Bakışını hiç unutmam...

- Aşkımız böyle bitti işte. Yarım yıllık bir hayat!.. Ama ömrümün sonuna kadar...

Elimi sıktı. Avucu ateş gibiydi. Sıcak bir şey içip yatağa gitmesi için yalvardım.

- Peki, Vanya'cığım peki, hemen yatarım. Bırak da biraz içimi dökeyim; aklım başıma gelsin. Dayak yemişe döndüm. Yarın son defa göreceğim onu, saat dokuzda... son defa!..

- Ateşin var Nataşa, birazdan titreme nöbeti gelir. Kendine acı biraz...

- Olsun. O gidince şu yarım saat içinde sen beklerken neler düşündüğümü, kendi kendime neler sorduğumu biliyor musun? Onu sevip sevmediğimi, bunun ne biçim aşk olduğunu soruyordum. Gülüyorsun değil mi Vanya? Bunu sormak ancak şimdi aklıma geldi!

- Üzme kendini Nataşa...

- Sonunda bir karara vardım. Onu dengeli olarak, erkeğe karşı duyulan duygularla sevmiyordum. Hemen hemen bir ane gibi seviyordum onu. Öyle sanıyorum ki sevişenler arasında böyle bir aşka rastlanmamıştır; ne dersin?

Nataşa'ya endişeyle bakıyor, humma nöbeti geçirmesinden korkuyordum. Sanki meçhul bir kuvvete kendini kaptırmıştı. Bambaşka bir konuşma ihtiyacının etkisi altındaydı. Cümleleri bağlantısızdı; kelimelerin bazıları hiç anlaşılmıyordu. Korkmaya başladım.

Nataşa:

- Benimdi, diye devam etti. Aşağı yukarı ilk karşılaşmamızdan beri benim, bir an önce benim olması için yenilmez bir arzu duyuyordum. Benim olsun, kimseye bakmasın, benden başka kimseyi görmesin istiyordum. Az önce Katya gayet iyi söyledi: Acır gibi seviyordum... İçimde, özellikle yalnız kaldığım zaman azap derecesinde şiddetli bir arzu uyanıyordu. Onun her zaman, son derece mutlu olmasını isterdim. Yüzüne, -yüzündeki o ifadeyi bilirsin ya!..- heyecan duymadan bakamıyordum. Kimsede böyle bir yüz ifadesi yoktur! Gülse, buz kesilip, tır tır titriyordum; doğru söylüyorum.

- Dinle beni, Nataşa...

Sözümü kesti:

- Herkes, sen de dâhil, iradesizin, çocuk kafalının biri olduğunı söylüyordunuz. Halbuki ben, inanır mısın, en çok bu hallerini seviyordum; ama yalnız bunlar için mi seviyordum, bilmem... Olduğu gibi seviyordum işte... Kim bilir, belki başka türlü, kuvvetli, karakter sahibi, akıllı bir adam olsa böyle sevemezdim. Hatırlar mısın, üç ay önce onunla kavga etmiştik. Neydi o kadının adı?... Minna mı ne... o kadına gitmişti. Öğrenip takip ettim. O sıralar duyduğu acıyı anlatamam; ama aynı zamanda içimde âdeta memnunluk vardı. Neden bilmiyorum... Eğlendiğini bilmekten desem, değil... şey, sanki büyüdüğüne, büyükler

arasında karışıp artık onun da kadınlara, Minnalara gitmeye başlamasına memnun oluyordum. Ben de... Ah o kavgalar ne zevkliydi! Hele sonraları onu affederken... Canım sevgilim!

Yüzüme bakarak tuhaf tuhaf güldü. Sonra daldı, sanki bir şeyler daha hatırlamaya çalışıyordu. Böylece uzun zaman, dudaklarında bir gülümsemeyle geçmişî hatırlamaya, devam etti:

- Bayılırdım onu affetmeye... Bilir misin, beni yalnız bıraktığı zamanlar odamda kendi kendime dolaşıp üzülürken bazen, "Bana karşı ne kadar kabahatli olursa o kadar iyi..." diye düşünürdüm. Tuhaf değil mi, onu her zaman gözümün önünde küçük bir çocuk olarak canlandırıyorum. Sanki başını dizime koyup uyukluyor, ben de elimle, yavaşça saçlarını okşuyordum. Yanımda olmadığı zamanlar hep bu hayalle oyalanıyordum.

Birdenbire konuyu değiştirerek:

- Şu Katya ne şeker, değil mi Vanya? diye ekledi. Bana, Nataşa keder, ıstırap duymak ihtiyacıyla yarasını mahsus deşiyor gibi geldi. İnsan kalbi büyük kayıplar karşısında çoğu zaman bu ihtiyacı duyar.

- Katya onu mutlu eder sanırım. Azimli kız; kendine güvenerek konuşuyor, Alyoşa'yı ciddiye alarak onunla hep ciddi konulardan bahsediyor. Oysaki kendisi de çocuk daha! Şeker kız! Varsın bahtiyar olsunlar. Olsunlar, olsunlar!..

Birdenbire hıçkırıklı gözyaşlarıyla boğuldu. Yarım saatten fazla bir zaman kendine gelemedi.

Meleğim Nataşa! O akşam, kederli olduğu halde üzüntülerimle ilgilenecek kuvveti bulmuştu. Biraz sakinleştiğini, daha doğrusu yorgun düştüğünü görünce aklını başka bir konuya çekmek için Nelly'den söz açtım.

O akşam Nataşa'dan geç ayrıldım. Uyuyuncaya kadar başında kaldım. Giderken Mavra'ya hasta hanımının yanından ayrılmamasını öğütledim.

Eve giderken, yolda:

- Aman, bir an önce bitse şu!.. diyordum. Ne olacaksa bir an

önce olsun, bİtsin bu azap!

Sabah tam dokuzda Nataşa'daydım. Benimle birlikte Alyoşa da vedalaşmaya gelmişti. O sahneden uzun uzun bahsetmeyeceğim; aklıma getirmek bile istemiyorum. Nataşa kendine hâkim olmaya, elinden geldiği kadar, neşeli, kayıtsız görünmeye çalışıyor; ama başaramıyordu. Titrek bir hareketle Alyoşa'ya sarıldı, onu kolları arasında olanca gücüyle sıktı. Pek az konuştuğu halde uzun, ıstırap, çılgınlık dolu bakışını yüzünden ayırmıyordu. Her sözünü sindirmek ister gibi dinlediği halde galiba söylediklerinin hiçbirini anlamıyordu. Hatırlıyorum, Alyoşa ondan af diliyordu. Özellikle Nataşa'ya ihanet ettiği için küçük düşürmesi, Katya'ya olan sevgisi ve onunla birlikte gitmesinden dolayı Nataşa'ya affetmesi için yalvarıyordu. Kesik kesik, gözyaşlarına boğularak konuşuyordu. Arada bir Nataşa'yı teselli etmek amacıyla sadece bir ay, çok çok beş haftalığına gittiğini söylüyordu. Yazın gelir gelmez evleneceklerdi. Buna babası da razı olacaktı. Hem en önemlisi, öbür gün Moskova'dan döndükten sonra tam dört gün birlikte geçireceklerdi. Şu halde şimdiki ayrılık sadece bir gün içindi. İşin garibi, doğru söylediğine, öbür gün Moskova'dan gerçekten döneceğine inanıyordu! Bu böyleyken ağlayıp üzülmesi nedendi?

Nihayet saat on biri çaldı. Kalkması için güçlükle kandırdım. Moskova treni tam on ikide hareket ediyordu. Bir saat kalmıştı. Nataşa'nın sonradan anlattığına göre, Alyoşa'nın yüzüne son olarak nasıl baktığını hatırlamıyordu. Onu kutsayarak öpüşünü, sonra da yüzünü elleriyle kapayıp odadan kaçmasını hâlâ unutamadım. Alyoşa'yı arabaya kadar ben götürmeseydim yüzde yüz geri döner, dünyada aşağı inmezdi.

Merdivende:

- Bütün ümidim sizde, diyordu. Sana karşı çok kusurum var Vanya dostum. Hiçbir zaman sevgini kazanamadım. Yine de bana sonuna kadar kardeşliğini göster, onu sev, bırakma. Her şeyi, en ince ayrıntısına kadar yaz. Mektuba bol havadis sığsın diye ince ince yaz. Öbür gün yine buradayım, yüzde yüz; yüzde yüz!

Sen asıl daha sonra, ben gidince yaz.

Arabaya bindirdim. Uzaklaşırken:

- Öbür gün görüşürüz! diye bağırdı. Yüzde yüz geleceğim!

Nataşa'nın yanına çıkarken kalbim duracak gibiydi. Onu odanın ortasında, kollarını kavuşturmuş dururken buldum. Beni tanıyamıyormuş gibi şaşkın şaşkın süzdü. Saçları karışmış, bir yana sarkmıştı. Donuklaşan bakışı hep bir nokta etrafında dönüyordu. Mavra sersemlemiş, kapının eşiğinden korkuyla ona bakıyordu.

Nataşa'nın gözleri birdenbire parladı. Bana döndü:

- Aaa, sen misin?.. Sen ha?.. Yalnız sen kaldın... Ondan nefret ediyordun, ona olan sevgimi hiçbir zaman çekemedin. Yine lanet yağdıran babamın evine götürmek için kandırmaya mı çalışacaksın? Bunların hepsini dünden, daha iki ay öncesinden biliyordum! İstemem, istemem. Ben de onlara lanet ediyorum!.. Git buradan, defol!.. Gözüm görmesin seni... yıkıl karşımdan!..

Nataşa'nın kendinde olmadığını, beni görmekten çılgınca bir hiddet duyduğunu anladım. Bunun böyle olması gerektiğinin de farkındaydım. Dışarı çıkmamın daha doğru olacağını düşündüm. Merdivenin ilk basamağına oturarak beklemeye başladım. Arada bir kalkıp kapıyı açıyor, Mavra'dan haber alıyordum. Kadıncağızın ağlamaktan başka iş yaptığı yoktu.

Bir buçuk saat kadar öylece geçti. O an neler çektiğimi anlatamam. Kalbim kâh duracak gibi oluyor, kâh sonsuz bir azap içinde sızlıyordu. Birdenbire kapı açıldı; Nataşa, başında şapkası, sırtında pelerini ile merdivene fırladı. Kendinden geçmiş bir hali vardı. Sonraları bunu hayal meyal hatırlarken, o anda nereye, niçin gitmek istediğinin farkında olmadığını söylüyordu.

Yerimden kalkıp kaçacak vakit bulamadım. Nataşa o anda beni gördü, hareketsiz karşımda kaldı. Sonraları, "Birdenbire kafama dank etti!" diye anlatıyordu. Deli, merhametsiz kadın! Böyle bir dostu, kardeşi, kurtarıcıyı kovabildin sen!.. "Bunca hakaretten sonra o zavallı halinle merdivende oturup çağırmamı beklediğini görünce.. Ah Tanrım! O anda ne hale geldiğimi bir

bilsen, Vanya!.. Kalbime bıçak saplandı sanki..."

Ellerini bana doğru uzatarak:

- Vanya!.. Burada mısın Vanya!.. diye bağırdı, kollarım arası-na düştü.

Kucaklayarak içeri götürdüm. Bayılmıştı... "Ne yapmalı?" diye düşündüm. "Kesin yine ateşlenecek!"

Doktor çağırmaya karar verdim, hastalığı önlemek gerekirdi. Hemen bizim ihtiyar Alman aklıma geldi. Saat ikiye kadar evde bulunurdu. Mavra'ya, Nataşa'nın baş ucundan ayrılmamasını, kalkmasına izin vermemesini sıkıca tembih ettikten sonra doktora koştum. Tanrı yardım etti; az daha gecikseydim ihtiyarı evde yakalayamayacaktım. Sokakta karşılaştık. Ne olduğunu sormasına vakit bırakmadan arabaya bindirdim, yola çıktık.

Gerçekten Tanrı yardım etti! Doktorla birlikte vakitlice yetişmeseydik belki kızın hayatına mal olacak bir olay meydana gelebilirdi. Gidişimden bir çeyrek saat geçmeden Prens gelmişti. Yolcuları uğurlayıp doğruca istasyondan dönüyordu. Besbelli bu ziyareti çoktandır tasarlamış, hazırlamıştı.

Nataşa'nın sonradan anlattığına göre, Prensi görünce hiç şaşkınlık duymamış. "Zihnim zaten yeteri kadar allak bullak olmuştu..." diyordu.

Prens karşısına geçmiş şefkatli, acıyan gözlerle ona bakmaya başlamış. Sonra içini çekerek:

- Kederinizi anlıyorum yavrum, demiş. Bu dakikanın size ne kadar acı geleceğini biliyordum. Bu yüzden sizi ziyaret etmeyi borç bildim. Alyoşa'dan vazgeçmekle onun mutluluğunu hizmet ettiğinizi bilerek teselli bulun. Zaten bu cömertliğe kendiniz karar verdiğinizize göre herhâlde anlamını benden daha iyi anlamışsınızdır.

Nataşa:

- Oturup dinliyordum; ama önce, sözü nereye getirmek istediğini pek kavrayamıyordum, diye devam etti. Yalnız onu dikkatli dikkatli süzdüğümü hatırlıyorum. Elimi tutup sıkıyaya

başladı. Galiba bundan pek hoşlanmıştı. O derece kendimden geçmiştim ki elimi çekmek aklımdan geçmiyordu.

- Alyoşa ile evlenseydiniz zamanla sizden nefret edeceğini sezdimiz elbette, dedi. Bunu sezip hükmünüzü verecek kadar asil bir gurura sahipsiniz... Fakat buraya meziyetlerinizi övmeye gelmedim. Size, bundan sonra hiçbir yerde benden iyi bir dost bulamayacağınızı söylemek istiyorum. Halinizi anlıyor, size acıyorum. Bu işe elimde olmadan karıştım, babalık ödevimi yerine getiriyorum. Yüksek kalbinizin bunu anlayıp affedeceğine eminim. Bu durumun bana sizden daha ağır geldiğine inanın.

- Yeter Prens, rahat bırakın beni!

- Hay hay, hemen gideceğim. Yalnız sizi öz kızım gibi sevdiğimi bilin ve arada bir sizi görmeme izin verin. Artık bundan sonra beni babanız sayın. Size yararlı olmak için elimden gelen hiçbir gayreti esirgemeyeceğim.

Nataşa tekrar:

- Hiçbir isteğim yok, beni rahat bırakın! diye sözünü kesti.

- Gururlusunuz, biliyorum; ama ben samimi, içten konuşuyorum. Şimdi ne yapmak istiyorsunuz? Ailenizle bakışmayı düşünüyor musunuz? Çok iyi olurdu; ama yazık ki babanız hak tanımayan, kibirli, baskıcı adamın biri.. Kusura bakmayın, açık konuşuyorum. Evimizde sade acı acı sitemlerden, yeni acılardan başka bir şey bulamayacaksınız.

Hâlbuki kimseye muhtaç olmamalısınız. Sizi düşünmek, size kanat germek benim için kutsal bir ödevdir. Alyoşa, sizi bırakmamam, dostunuz olmam için yalvarmıştı. Size benden başka sadık olanlar da var. Kont E. yi takdim etmeme müsaade edersiniz umarım. Bu yüksek kalpli adam akrabamız sayılabilir; bütün ailemizin koruyucusudur. Alyoşa'ya pek çok iyiliği dokundu. Alyoşa onu çok sever ve sayar. Güçlü, sözü geçen bir adam... İhtiyar olduğu için sizin gibi bir genç kızın onu evinde kabul etmesinde hiç sakıncası yok. Ona sizden bahsetmiştim. Size bir iş bulabilir. Hem arzu ederseniz akrabalarından bir hanımefendinin

evinde gayet güzel bir mevki de sağlayabilir. Konta daha önceden, hem tamamıyla açık olarak meselemizi anlatmıştım. Bir an önce size iyilik etmek için sabırsızlanıyor, hemen tanışmak istiyor... Her iyiyi, güzel şeyi takdir eden, eli açık, saygıdeğer, herkesin haysiyetini korumasını bilen bir ihtiyar... Daha pek yakında babanıza karşı bir meselede son derece asil davrandı.

Nataşa iğne yemiş gibi doğruldu. Artık Prens'in ne demek istediğini anlıyordu.

- Bırakın beni. Gidin buradan, hemen gidin! diye bağırdı.

- İyi; ama Kontun babanıza da faydası dokunabileceğini unutmayın yavrum..

- Babam sizden hiçbir şey kabul etmez! Daha gitmeyecek misiniz buradan?

- Aman Tanrı'm, ne kadar sinirli ve güvensizsiniz. Bunu ne sebeple hak ettim acaba?

Prens etrafı endişeli bir bakışla süzdükten sonra cebinden büyücek bir paket çıkardı.

- Yine de müsaadenizle, size karşı ilgimi ve özellikle bu konuda öğüt veren Kont N.'nin ilgisini ispat etmek için bunu şuracığa bırakayım. Pakette on bin ruble var.

Nataşa'nın hiddetle yerinden fırladığını görünce telaşla:

- Durun canım, sonuna kadar dinleyin beni, dedi. Babanız davayı kaybetti, ben kazandım. Bu on bin rubleyi tazminat olarak...

- Defolun!.. Paranızla birlikte defolun buradan!.. İç yüzünüzü iyice anladım artık... Ah alçak, alçak, adi adam... Prens hiddetten sapsarı kesilerek yerinden kalktı. Besbelli zemini zamanı yoklamak, durum hakkında fikir edinmek için gelmişti. İhtimal parasız pulsuz, üstelik kimsesiz kalan Nataşa'ya on bin rublenin yapacağı etkiye güveniyordu. Alçak, hayâsız adam için şehvet düşkününü ihtiyar Kont N.'ye bu çeşit hizmette bulunmak yeni değildi. Nataşa'dan nefret ediyordu, işin istediği gibi yürümediğini görünce konuşmalarını değiştirdi. Az da olsa Nataşa'nın aleyhine atıp tutmak zevkinden kendini mahrum edemiyordu. Hakaretli sözleri-

nin etkisini bir an önce görmek için âdeta sabırsızlanıyordu.

- Bu derece öfkelenmek, doğru değil azizem, derken sesi nazdan hafifçe titriyordu. Hiç iyi değil. Sizi korumayı teklif ediyorlar, kalkmış burun kıvrıyorsunuz. Bana şükran borçlu olduğunuzun farkında değilsiniz galiba. Baştan çıkarıp soyduğunuz gencin babası olarak sizi çoktandır ıslahevine gönderebilirdim; ama yapmadım. Hah hah ha!..

Tam o sırada doktorla içeri giriyorduk. Mutfaktan odadaki sesler kulağıma çarptı. Doktoru bir an durdurarak prensin son sözlerini iyice duydum. Ardından o iğrenç kahkahası, Nataşa'nın "Tanrım!" diye acı çığlığı geldi kulağıma. Kapıyı iterek içeri daldım, prensin üstüne atıldım.

Suratına tükürerek, olanca kuvvetimle yanağına bir tokat yaptırdım. Üstüme çullanacak oldu; ama iki kişi geldiğimizi görünce kurtuluşu kaçmakta buldu. Kaçarken masadaki para destesini almayı unutmadı!.. Mutfak masasından kaptığını oklavayı arkasından fırlattım. Odaya dönünce Nataşa'yı sinir buhranı içinde doktorun kollarından kurtulmaya çalışırken buldum. Hayli zaman uğraşarak yapıştırdık, yatağa uzattık.

Korkudan bayılacak gibiydim.

- Ne oldu ona doktor?

- Şimdilik söyleyemem, durumunu iyice gözden geçirmeliyim. Hastanın genel halini pek beğenmiyorum. Beyin humması-na kadar gidebilir. Biz elimizden gelen tedbirleri alalım da...

Birden aklıma geldi. Doktora, Nataşa'nın yanında iki üç saat kalması için yalvardım. Rızı eder etmez eve koştum.

Nelly asık suratla bir köşeye büzülmüş, sinirli bir halde oturuyordu. Bana tuhaf tuhaf baktı. Besbelli benim halimde de bir tuhafılık vardı. Kanepeye oturarak onu kucağıma aldım, hararetle öptüm. Nelly kızardı.

- Nelly, yavrum, dedim. Bize ikilik etmek, hepimizi zor bir durumdan kurtarmak ister misin?

Şaşkınlıkla baktı.

- Bütün ümidim sende Nelly. Dinle beni. Bir baba var, gördün onu, tanırsın... Kızına beddua etmiş; dün kızının yerine seni almak için buraya gelmişti. Nataşa'yı da -onu sevdiğini söylüyordun- babasının evini bırakmasına sebep olan sevdiği adam terk etti. Prensın oğluydu... Hani bir gece ben yokken buraya gelen adam. Korkundan dışarı kaçmış, sonra hastalanmıştın... Tanıyorsun onu değil mi? Kötü bir adamdır o!

- Evet, tanıyorum.

- Çok, çok kötü bir adam... Nataşa'ya, oğlu onunla evlenmek istiyor diye düşman kesildi. Alyoşa bugün seyahate çıktı. Prens hemen arkasından Nataşa'ya koştu. Ona hakaret etti, ıslahevine göndermekle korkuttu. Kızcağızı alaya aldı. Söylediklerimi anlıyor musun Nelly?

Nelly'nin bakışları parladı; fakat gözlerini yere indirdi. Duyulur duyulmaz bir sesle, kısaca:

- Anlıyorum... diye fısıldadı.

- Şimdi Nataşa evinde yapayalnız, hasta yatıyor. Başında bizim doktoru bıraktım, sana koştum. Beni dinle, Nelly: Nataşa'nın babasına gidelim. Onu sevmediğini biliyorum: oraya gitmek istemiyorsun; ama razı ol, ne olur. Gidince, Nataşa'nın yerine kızı olmayı kabul ettiğini söyleriz. İhtiyar kızının adını bile duymak istemiyor ama gene de seviyor onu. Seviyor Nelly, onunla barışmak istiyor, bunu çok iyi biliyorum. Beni dinliyor musun Nelly?

Fısıldayarak:

- Dinliyorum, dedi.

Ağlayarak konuşuyordum. Bana ürkek ürkek bakıyordu.

- Bana inanıyor musun, Nelly?

- İnanıyorum.

- Öyleyse gidelim. Oraya gidince ihtiyarlar seni sevip okşayacak, şundan bundan bahsedecekler. Belli etmeden, sözü eski hayatına, dedenle annene getireceğim. O zaman merakla onlara ait sorular soracaklar. Hepsini, tıpkı bana anlattığın gibi açıkça,

hiçbir şey saklamadan anlatırsın. Annenin kötü bir adam tarafından bırakıldıktan sonra Bubnova'nın bodrumunda nasıl oturduğunu, nasıl dilendiğini, annenin sana neler söylediğini, ölürken verdiği öğütleri hep anlat... Dedenden de bahset. Anne-ni affetmek istemediğini, annenin ölürken seni ona yollayıp af dilediğini, dedenin reddedişini, annenin ölümünü, her şeyi anlat. Sözlerin Nataşa'nın babasına etki edecektir. Alyoşa'nın bugün kızını bırakıp gittiğini biliyor. Nataşa'nın düşmanının alay-ları, hakaretleri altında dayanaksız yapayalnız kaldığından ha-beri var. Hepsini biliyor!.. Nataşa'yı kurtar Nelly, benimle gel!.. Gelecek mısın?

- Evet.

Güçlkle soluk aldı, uzun garip bir bakışla beni süzdü. Bu bakışta siteme, şikâyeteye benzer bir anlam vardı. Bunu kalbimle hissettim; fakat düşüncemden vazgeçemiyordum. Başaracağıma inanmışım bir kere. Nelly'yi elinden tuttum, sokağa çıktık. Vakit öğleden sonraydı; saat üçe geliyordu. Sıkıcı havada yağmur bulutları toplanıyordu. Baharın ilk gök gürültüsü duyuldu. Sokakların tozunu savura savura bir rüzgâr gelip geçti.

Arabaya atladık. Nelly yolda hiç konuşmadı. Sadece hep o kederli, muammalı bakışıyla beni süzüyordu. Göğsü hızla kabarıp iniyordu. Onu arabanın sarsıntısından korurken, küçücük kalbinin elimin altında, dışarıya fırlayacak kadar hızla attığını duyuyordum.

VII

Yol bir türlü bitmek bilmiyordu. Sonunda gelebildik. İhtiyar-ların yanına girerken heyecandan kalbim duracak sandım. Ne sonuç alacağımı bilmiyordum. Sadece oradan barışı sağlamadan dönmemeye karar vermişim.

Saat dörde geliyordu. İhtiyar kırmızı koca her zamanki gibi yal-

nızdı. Nikolay Sergeyiç üzgün, hasta bir halde şezlonguna uzanmıştı. Benzi uçuk, halsiz, başı sancılıydı. Yanında oturan Anna Andreyevna arada bir kocasının şakaklarını sirkeyle ıslatıyor, bir yandan inceleyen acı dolu bakışını yüzünden ayırmıyordu. Anlaşılan bu hali ihtiyarı iyice sıkıyor, hatta kızdırıyordu. Israrla susuyor, karısı da korkudan ağzını açamıyordu. Ani gelişimiz ikisini de şaşırttı. Yanımda Nelly'yi gören Anna Andreyevna bize, kendini bir şeyde suçlu hissediyormuş gibi baktı.

Odaya-girerken;

- Bizim Nelly'yi getirdim, dedim. Düşündü taşındı, size gelmeye karar verdi. Kabul edin ve sevin onu...

İhtiyar bana şüpheyle baktı. Bakışından her şeyi, yani Nataşa'nun bugünkü durumunu bildiği belliydi.

Gelişimizin esrarını çözmek ister gibi Nelly ile beni süzmeye devam etti. Nelly elime yapışarak tir tir titriyor, yere bakıyordu. Durumu hemen kavrayan Anna Andreyevna çabucak toparlandı. Nelly'yi kucakladı, azıcık da ağladı. Sonra elini bırakmadan yanına oturttu. Nelly ona merakla, âdeta şaşkınlık içinde yan yan bakıyordu.

İhtiyar kadın çocuğu sevip yanına oturtuktan sonra, "Daha ne yapayım?" gibilerinden saf bir bekleyişle bana döndü. İhmenev'in yüzünü ekşitmesinden, Nelly'yi getirmemin sebebini anladığı seziliyordu. Surat astığının farkına vardığımı gördü. Elini başına götürerek, kesik kesik:

- Başım ağrıyor Vanya! dedi.

Hâlâ konuşmadan oturuyorduk. Söze nereden başlayacağını düşünüyordum. Oda karanlıktı. İri kara bir bulut yaklaşıyordu. Uzaktan yeniden gök gürlemesi duyuldu.

İhmenev:

- Bu yıl pek erken başladı. Otuz yedide bizim oralarda bundan önce de başlamıştı.

Anna Andreyevna iç çekti. Ürkek ürkek:

- Semaver hazırlayalım mı? dedi. Kimse cevap vermeyince

yine Nelly'ye döndü: Adın ne senin, yavrum?

Nelly yavaşça adını söyledi ve başını eğdi. İhtiyar dikkatle baktı. Anna Andreyevna biraz canlandı.

- Elena mı?

- Evet.

Yeniden sessizlik oldu. Nikolay Sergeyiç:

- Kardeşim Paraskovya Andreyevna'nın Elena adında bir yeğeni vardı, dedi. Aklımda kaldığına göre onu da Nelly diye çağırırlardı.

Anna Andreyevna:

- Hiç akraban yok mu kızım; annen, baban falan?... diye sormaya devam etti.

Nelly kesik kesik, ürkek bir sesle:

- Yok... diye fısıldadı.

- Duydum zaten, duydum. Annen öleli çok oldu mu?

- Hayır.

İhtiyar kadın küçük kıza acıyarak baktı.

- Vah zavallı öksüzüm!

Nikolay Sergeyiç masada sabırsızlıkla tempo tutuyordu.

- Yabancı mıydı annen? Öyle anlatmıştınız Ivan Petroviç, değil mi?

Nelly, bana, yardım diler gibi baktı. GüçlÜkle, düzensiz soluylordu.

- Dedesi İngiliz, annesi Rus'tu. Bunun için daha çok Rus sa-yılır, diye başladım. Nelly Avrupa'da doğmuş.

- Kan koca Avrupa'ya mı gitmişler?

Nelly birdenbire kıpkırmızı kesildi. Anna Andreyevna pot kıldığını anladı. Kocasının hiddetli bakışı altında büzüldü. İh-menev bu sefer pencereye bakmaya başladı. Sonra, birdenbire, karısına:

- Annesini alçağın, namussuzun biri kandırmış, o da onunla

birlikte baba evinden kaçmış, dedi. Babasının parasını da aşığınan vermiş. Herif kadını dolandırarak parayı istemiş. Sonra da yabancı memleketlere götürüp yüzüstü bırakmış; ama orada başka, vicdanlı bir adam ona sahip çıkmış. Adamcağızın ömrü vefa etmemiş. Ölüncü kadın bundan iki yıl önce babasının yanına dönmüş.

Sert, kesik bir sesle:

- Böyle anlatmıştın, değil mi, Vanya? diye sordu. Heyecanını tutamayan Nelly yerinden kalktı, kapıya doğru yürüdü. İhtiyar adam elini uzattı.

- Buraya gel, Nelly. Gel, yanıma otur.

Eğilip çocuğu alnından öptü, ağır ağır saçlarını okşamaya başladı. Nelly ürperir gibi oldu; ama kendini tuttu. Anna Andreyevna öksüz kızı seven kocasına ümitle bakıyordu.

Nikolay Sergeyiç, Nelly'nin başını okşamaya devam ederek, heyecanla:

- Anneni, kötü, ahlaksız bir adamın mahvettiğini biliyorum, dedi; ama annenin babasını sevdiğini, saydığını da biliyorum Nelly.

Bize taş atmaktan kendini alamıyordu. Solgun yanakları pembeleşti, hiçbirimize bakmıyordu. Nelly de başını kaçırarak çekingen, ama kesin bir halde:

- Evet, annem dedemi çok, dedemin onu sevdiğinden daha çok severdi, dedi.

- Nereden biliyorsun?

İhtiyarın soruşunda çocukça bir merak vardı; halinden utanıyordu âdeta.

- Biliyorum. Annemi içeri almadı, kovdu onu... Nikolay Sergeyiç'in bir şeyler söylemek; "kızını haklı olarak kabul etmemiş" gibi göstermek istediği belliydi; ama ses çıkarmadı ve sadece bize baktı.. Anna Andreyevna ille de konuyu açmak istiyordu.

- Peki, dedeniz sizi kabul etmeyince ne yaptınız, nerede kaldınız?

- Buraya gelince dedemi çok aradık; ama bulamadık. Annem bana, dedemin eskiden çok zengin olduğunu, bir fabrika kuracağını, fakat annemin beraber gittiği adam dedemin parasını alıp geri vermediği için çok fakir düştüğünü anlattı. Kendisi söyledi bunu...

İhtiyar bir "Hummm"la karşılık verdi. İyice heyecanlanan Nelly, Anna Andreyevna'ya dönerek, ama aslında ihtiyara karşılık verir gibi konuşmaya başladı:

- Annem, dedemin ona çok dargın olduğunu, dedeme karşı suç işlediğini, dünyada ondan başka kimsesi olmadığını söylüyordu. Bunları söylerken ağlıyordu... Buraya gelirken "Beni affetmez; ama seni görüp severse, belki senin hatırına beni de bağışlar..." diyordu. Annem beni çok severdi. Bunları söylerken hep öptüyordu. Dedeme gitmekten ödü kopuyordu. Dedem için dua etmemi öğretti. Kendisi de dua ederdi. Dedemle birlikte geçirdikleri hayattan uzun uzun bahsederdi. Dedem onu herkesten çok severmiş. Annem babasına piyano çalar, akşamları kitap okumuş. Dedem de ona çok çok hediyeler almış... Öyle çok hediye almış ki bir keresinde annemin isim gününde hediye yüzünden kavga etmişler. Dedem aldığı hediye annemin bilmediğini sanmış. Hâlbuki annem bunu önceden öğrenmiş... Annem bir küpe istiyormuş, dedem de, mahsus, küpe değil de iğne aldığını söylemiş. Sonra küpeyi verirken bunu bildiğini görünce kırmış, annemle tam yarım gün konuşmamış; ama sonra kendisi gelip öpmüş, özür dilemiş...

Nelly anlattıkça coşuyor, hasta, solgun yüzü renkleniyordu.

Annesinin oturduğu bodrum köşesinde, hayatta elinde kalan biricik kıymetli varlığı, kızını severken eski mutlu günlerinden sık sık bahsettiği belliydi. Sözlerinin, sağlıksız derecede hassas ve vakitsiz gelişmiş hasta çocuğun kalbinde uyandırdığı etkinin büyüklüğünü anlamıyordu herhâlde.

İyice coşan Nelly birden toparlandı. Etrafını şüpheyle süzdü, sustu. İhmenev alnı kırış kırış yine masada tempo tutmaya başladı. Anna Andreyevna gözünden süzülen bir damla yaşı sessiz-

ce sildi.

Nelly, yavaşça:

- Annem buraya gelirken çok hastaydı, diye ilave etti. Göğsü ağrıyordu. Dedemi epey aradık. O zaman bir evin bodrumunda bir köşe kiraladık.

Anna Andreyevna:

- Tanrım!.. Hasta kadını bodrum köşelerine atmışlar! diye inledi.

Nelly yeniden heyecanlandı.

- Annem bana, fakir olmak günah değil; zengin olup başkasını ezmek günah, diyordu. Tanrı'nın böylelerini cezalandıracağını söylüyordu.

- Vasilyevski'de, şu Bubnova'nın evinde miydiniz? İhmenev bunu bana dönerek, konuşmadan oturmaktan sıkıldığından, sorusuna önem vermeyen bir tavırla sordu. Nelly:

- Hayır, orada değil... Önce Meşçanskaya sokağında oturduk, diye cevap verdi; ama orası pek karanlık, rutubetli bir yerdi; annem büsbütün hastalandı. Yine de yatağa düşmedi. Ben çamaşırını yıkarken hep ağlardı... Oturduğumuz bodrumda bir yüzbaşının ihtiyar dul karısıyla emekli bir memur vardı. Memur Tanrı'nın günü eve sarhoş gelir, geceleri bağırıp çağırırdı. Pek korkardım ondan! Annem beni yatağına alır, kollarıyla sımsıkı sarardı; ama memur bağırıp küfrederken kendisi de tir tir titrerdi. Bir gün adam yüzbaşının üzerine bastonla yürüyüverdi; kadın da ihtiyardı zavallı... Annem ona acıdı, onu korumak istedi. O zaman memur anneme vurdu, ben de ona!..

Nelly durdu. Bu hatıra onu coşturmuştu, gözleri parladı. Hikayeye son derece ilgilenip gözlerini Nelly'den ayırmayan Anna Andreyevna:

- Aman Tanrım!.. diye bağırdı.

Sanki yalnız ona anlatıyormuş gibi, Nelly:

- Annemle hemen sokağa fırladık, diye devam etti. Gündüz-

dü. Akşama kadar sokakta dolaştık. Ağzımıza bir lokma girmeden dolaştık o gün... Annem hem yürüyor, hem ağlıyordu. Kâh kendi kendine konuşuyor, kâh bana bir şeyler söylüyordu: "Fakir ol, Nelly, zararı yok..." diyordu. "Ben ölünce kimsenin sözüne bakma. Yalnız kal, fakir ol, çalış, iş bulamazsan dilen... Ama onlara gitme. Hava kararırken büyük bir caddeden geçiyorduk. Annem birdenbire, "Azorka! Azorka!" diye bağırdı. O anda kocaman, tüysüz bir köpek anneme doğru atıldı, incecik bir sesle, inler gibi havlıyordu. Annemin yüzü korkudan kireç kesildi. Elinde bastonuyla yere bakarak yürüyen uzun boylu bir ihtiyarın ayaklarına kapandı. Dedemdi bu... Kupkuru zayıf bir adamdı; üstü başı döküktü. Onu ilk olarak görüyordum. Dedem de fena halde sarsıldı, yüzü sarardı. Annem ayaklarına sarılınca onu itti, bastonuyla kaldırım taşına vurdu... Sonra hızla uzaklaştı. Azorka yanımızda kaldı; uluyor, annemin yüzünü ellerini yalıyordu. Sonra dedeme koştu, paltosunun eteğinden yakaladı. Geri çekmeye başladı; ama dedem ona bir sopa indirdi. Azorka tekrar bize koştu; fakat dedem çağırdıkça, zavallı uluya uluya arkasından gitti. Annem ölü gibi yatıyordu. Etrafımıza halk birikti, polisler geldi. Ben de bağılıyor annemi kaldırmaya çalışıyordum. Eve götürdüm. Sokaktakiler başlarını sallayarak arkamızdan bakakaldılar.

Nelly hem soluk almak hem kendini biraz toplamak için durdu. Yüzü solmuş, bakışları keskinleşmişti. Artık ne varsa hepsini dökmeye karar verdiği belliydi. Hatta meydan okur gibi bir hali vardı.

- Annen babana hakaret ettiği için o da onu haklı olarak reddetmiş...

Nikolay Sergeyiç'in sert, haşın sesinde bir kararsızlık seziliyordu.

Nelly, sözünü keserek:

- Annem de öyle söyledi, dedi. Yolda bana, "Bu deden Nelly, diyordu. Ona karşı geldiğim için bana beddua etti. Bu yüzden Tanrı beni cezalandırıyor." O günden sonra hep bunu tekrarlı-

yordu; ama artık kendinde değilmiş gibi hali vardı...

İhmenev ses çıkarmadı. Yavaşça ağlamaya devam eden Anna Andreyevna:

- Yeni eve nasıl geçtiniz? diye sordu.

- Annem hemen o gece hastalandı. Yüzbaşınının bulduğu Bubnova'nın evindeki odaya taşındık. O da bizimle geldi... Taşınır taşınmaz annem ağırlaştı. Üç hafta yattı; ona ben bakıyordum. Paramız bitti, yüzbaşıninkiyle Ivan Aleksandroviç yardım ediyorlardı.

- Tabutçu, oturdukları odanın sahibi... diye açıkladım.

Nelly bir an sustu. İhmenev, demin Azorka'nın sözü açılınca memnun göründü. Yüzünü bizden saklamak ister gibi oturduğu koltukta iki büklüm oldu. Yere bakıyordu. Kıza:

- Annen, Azorka için neler anlattı? diye sordu.,

- Hiç. Hep dedemden bahsediyordu. Hastalığında sayıklar-ken dedem hiç dilinden düşmüyordu. İyileşmeye başlayınca yine hep eski günlere döndü. İşte o zaman Azorka'yı hatırladı. Bir gün şehir dışında sokak çocukları Azorka'nın boynuna ip takıp boğmak için dereye sürüklerken annem hayvanı onlardan satın almış. Dedem köpeği görünce onunla alay etmeye başlamış. Azorka kaçmış... Annem üzülmüş, o kadar ağlamış ki dedem korkmuş, Azorka'yı bulup getirene yüz ruble vaat etmiş. Üçüncü gün Azorka'yı getirmişler. Dedem getirene yüz ruble vermiş. O günden sonra o da Azorka'yı sevmeye başlamış. Özellikle annem o kadar severmiş ki onu kendi yatağında yatırmış. Anlattığına göre, Azorka gezginci artistlerin elindeymiş; sırtında maymun taşır, tüfekte bir takım marifetler becerirmiş... Annem evden gidince dedem Azorka'yı yanında alkoymuş, hep onunla gezermiş. Bunun için annem köpeği görür görmez dedemin orada olduğunu anladı.

İhmenev galiba Azorka hikâyesinden başka şeyler duymayı ummuştı. Gittikçe somurtuyordu, soruları kesilmişti.

Anna Andreyevna:

- Dedeni bir daha görmediniz mi? diye sordu.

- Ben gördüm. Annem iyileşmek üzereyken bir gün sokakta rastladım. Ekmek almaya gidiyordum. Bir ele baktım, karşıdan Azorka ile bir adam geliyor, yüzüne bakınca dedemi tanıdım. Yol vermek için duvara yapıştım. Dedem bana uzun uzun baktı. Öyle korkunç bir hali vardı ki ödüm patladı... önümden geçiverdi; ama Azorka beni tanıdı, karşımda sıçrayıp ellerimi yalamaya başladı. Hemen eve koştum; ama dayanamadım. Bir defa dönüp baktım. Dedem çıktığım bakkala girmişti. Kendi kendime, "Bizi soruyor besbelli..." dedim; daha çok korktum. Eve gelince de anneme, yeniden hastalanmasın diye, bunu açmadım. Ertesi gün başımın ağrıdığını bahane ederek bakkala gitmedim. Üçüncü gün gittim, kimseye rastlamadım. Korkumdan hep koşa koşa gidip geldim. Bir gün sonra tam köşe başında Azorka ve dedemle burun buruna geldim. Hemen öbür sokağa saptım, dükkâna başka kapıdan girdim; ama yeniden onlarla karşılaştım. Dedem karşımda durdu, yine bana uzun uzun baktı, saçlarını okşadı. Sonra elimden tutarak yürümeye başladı. Azorka da kuyruğunu sallaya sallaya peşimizden geliyordu. O zaman dedemin yürürken vücudunu dik tutamadığını, hep bastona dayandığını, ellerinin titrediğini fark ettim. Beni, sokak köşesinde çörekle elma satan bir satıcının yanına götürdü. Horozla balık şeker, tatlı çörek bir de elma aldı. Parayı deri cüzdanından çıkarırken elleri öyle titriyordu ki bir beşlik düşürdü. Alıp verdim. Beşliği bana hediye etti, çörekleri de verdi, saçlarını okşadı; ama yine bir şey söylemedi, ayrılıp gitti.

Eve gelince bu sefer anneme hepsini anlattım. Başlangıçta dedemden nasıl korktuğumu, karşılaşmamızı ondan sakladığımı söyledim. Önce inanmadı; sonra öyle sevindi ki o akşam hep bundan bahsetti. Uzun uzun sordu, beni öptü, ağladı. Sonunda bana, dedemden hiç korkmamam gerektiğini öğütledi. Dedem beni aradığına göre elbette seviyordu! Ertesi sabah beni birkaç kere sokağa yolladı. Hâlbuki ona dedemin her zaman akşamüstleri dolaştığını söylemiştim. Kendisi de uzaktan beni takip edi-

yor bir köşeye saklanıyordu. Diğer gün de aynı şeyi yaptık; ama dedem görünmedi. O günlerde hava yağmurluydu. Annem benimle çıktığı için soğuk aldı, tekrar yatağa düştü.

Dedem ancak bir hafta sonra görüldü. Yine bana çörek ve elma aldı; fakat o sefer de konuşmadı. Benden ayrıldıktan sonra yavaşça peşine takıldım. Aklıma, nerede oturduğunu öğrenip anneme haber vermeyi aklıma koymuştum. Dedem beni görmesin diye sokağın karşı yanına geçtim, uzaktan kolluyordum. Evi çok uzaktaydı; öldüğü ev değil... Gorohovaya sokağında büyük bir evin dördüncü katında oturuyordu. Bunları öğrenirken eve geç kaldım tabi. Annem, nerede olduğumu bilmediği için fena halde korkmuştu. Söyleyince pek sevindi ve hemen ertesi gün dedeme gitmeğe niyetlendi; ama sabah düşünüp taşındıktan sonra cesaret edemedi. Tam üç gün, gideyim mi, gitmeyeyim mi diye kararsızlık içinde kaldı. Sonunda da gitmedi. Beni yanına çağırarak: "Hastayım, gidemem Nelly. Dedene bir mektup yazdım. Al onu, götür. Mektubu okuyunca ne diyeceğine, ne yapacağına iyice dikkat et. Ayaklarına kapan, ellerine sarıl, annemi afketmesi için yalvar..." dedi. Çok ağladı, çıkarken beni öptü, kutsadı, dua etti. Benim de ikonun önünde diz çökmemi söyledi. Çok hasta olduğu halde sokak kapısına kadar uğurladı beni. Dönüp geriye bakınca hâlâ peşimden gözlediğini gördüm... Dedemin kapısında sürgü olmadığı için kapıyı açıp girdim. Masada ekmekle patates yiyordu. Azorka karşısında durmuş, kuyruğunu sallayarak onu seyrediyordu. Dedemin o evinde de pencereler basık, karanlıktı. Odada masayla bir tek sandalyeden başka eşya yoktu. Tek başına oturuyordu. Ben girince besbelli korkudan yüzü kireç kesildi, titremeye başladı; ama ben de korktum. Hiç ses çıkarmadan mektubu masaya koydum. Bunu görünce dedem son derece hiddetlendi. Yerinden fırladığı gibi sopasını kaptı, üstüne kaldırdı; ama vurmadı. Yalnız kolumdan beni dışarı itti. Daha birinci basamağı inmeden kapıyı tekrar açarak hiç dokunmadığı mektubu peşimden fırlattı. Eve dönüp anneme hepsini olduğu gibi anlattım. Kadıncağız tekrar yatağa düştü.

VIII

O anda oldukça şiddetli bir gök gürültüsü duyuldu, sağanak halinde boşanan yağmur camlara hızla vurmaya başladı; oda karardı. Anna Andreyevna bayağı korkmuştu, istavroz çıkarıyordu. Kocasını pencereye bakarak:

- Şimdi geçer, dedi. Doğrularak odayı boydan boya dolaştı.

Nelly yan gözle onu takip ediyordu. Asabi bir heyecan içindeydi; halini iyice fark etmiştim. Nedense bakışlarımdan kaçınıyordu.

İhtiyar tekrar koltuğuna oturarak:

- E, sonra ne oldu? diye sordu. Nelly ürkek ürkek bakındı.

- Dedeni bir daha görmedin mi?

- Gördüm...

Anna Andreyevna da:

- Hadi anlat yavrum, anlat! diye kocasını destekledi.

- Tam üç hafta, kışın başlangıcına kadar onu görmedim. Daha sonra kış bastırdı, kar yağmağa başladı. Bir gün dedeme aynı yerde rastlayınca pek sevindim. Annem onu göremediğim için üzülüyordu. Ondandır kaçtığımı görsün diye de mahsus karşı tarafa geçmiştim. Başımı çevirince dedemin ardımdan yetişmeye çalıştığını fark ettim. Bana ulaşamayacağını anlayınca koşmaya başladı. Hem koşuyor hem "Nelly, Nelly!" diye bağırıyordu. Azorka da peşimdeydi. Acıdım, durdum. Yanıma gelip beni elimden tuttu. Beraber yürümeye başladık. Sonra ağladığımı farkına varınca durdu, bana uzun uzun baktı, eğilip öptü. O an pabuçlarımdan eskiliğini gördü, başka pabucum olup olmadığını sordu. Annemin parasız kaldığını, ev sahibimizin bize merhametinden yiyecek verdiğini anlattım. Ses çıkarmadı, beni çarşıya götürdü ve bana pabuç aldı. Hemen orada giymemi söyledi. Sonra

Gorohova'daki evine gittik; ama önce bir bakkala girdik; bana börekle iki tane şeker aldı. Evine gelince böreği yememi söyledi, arkasından şekerini verdi. Azorka da patilerini masaya dayamış, benden börek istiyordu. Verince dedem güldü; sonra beni karşısına alıp saçlarımı sevdi. Okuyup okumadığımı, şimdiye kadar neler öğrendiğimi sormaya başladı. Sorularına cevap verdim. O da, boş vakti olunca her gün saat üçte gelmemi, bana ders vereceğini söyledi. Sonra bana pencereye dönmemi, haber verene kadar ona bakmamamı emretti. Söylediğini yaptım; ama yine de yavaşça dönüp bir kere baktım. Dedem yastığının bir ucunu söktü, içinden dört gümüş ruble çıkardı. Bunları bana verdi ve "Bunu yalnız sana veriyorum", dedi. Önce aldım, sonra durup düşündüm. "Yalnız bana ise almam" dedim. Dedem birdenbire kızdı, "Peki, peki, istediğin gibi al!" dedi. Eve giderken beni öpmemi. Evde bunları anneme anlattım. Durumu gittikçe kötüleşiyordu. Tabutçuya gelen bir doktor annemi tedavi ediyordu, ilaç filân yazmıştı. Dedeme sık sık gitmeye başladım; annem öyle istiyordu. Dedem bana din ve coğrafyaya ait ders kitapları aldı, ders vermeye başladı. Dünyada ne gibi memleket ve denizler olduğunu, nerede ne çeşit insanların yaşadığını, eskiden neler olup bittiğini, İsa'nın hepimizi nasıl affettiğini anlatıyordu. Sorular sorunca pek memnun oluyordu. Bu yüzden sık sık soru sorardım. Bazen çalışmaz, Azorka ile oynardık. Azorka beni çok seviyordu. Ona baston atlamayı öğrettim; dedem de gülüyor, saçlarımı okşuyordu. Dedem az gülerdi. Bazı günler çenesi açılır, bazen de hiç sebep yokken susuverirdi. Güzleri açık olduğu halde uyur gibi dururdu. Bu halde karanlığa kadar otururdu. Karanlıkta öyle korkunç, öyle ihtiyar görünürdü ki!.. Çoğu zaman, gelince onu iskemlede oturur bulurdum. Düşünceye daldı mı, dünyadan haberi olmazdı. Azorka ayaklarının dibinde yatardı. Bekler, öksürmeye başlardım; dedem yine orali olmazdı. O zaman çıkıp giderdim. Evde annem dört gözle beklerdi beni. Yatağının yanına oturarak geç vakte kadar dedemden bahsederdim ona. Bana neler anlattığını, o gün ne ders verdiğini bir bir söylerdim. Azorka'yı bastondan atlatırken dedemin nasıl güldüğünü anlatınca o da

gülmeye başladılar. Gülünce neşelenir, bunları tekrar tekrar dinlemek isterdi. Sonra dua etmeye başladılar. Kendi kendime, "Bu nasıl iş, diye düşünürdüm; annem dedemi bu kadar sevdiği halde dedem ondan hiç bahsetmiyor..." Bir gün dedeme mahsus, annemin onu ne kadar sevdiğinden söz açtım. Somurtarak dinledi, ses çıkarmadı. Annemin onu bu kadar sevip, sözünü ettiği halde kendisinin neden onunla hiç ilgilenmediğini sordum. Dedem kızdı, beni dışarı attı. Kapının arkasında biraz durdum. Çok geçmeden tekrar çağırdı; ama küskün duruyordu. Bir gün de din dersine başlayınca, İsa'nın bize "Birbirinizi sevin, düşmanlarınızın yaptığı hakaretleri affedin" diye emrettiği halde niçin annemi affetmediğini sordum. Dedem yerinden fırladı, bunları bana annem öğretti diyerek beni yeniden dışarı attı. Bir daha da evine gelmememi söyledi. "Zaten kendim gelmeyeceğim!" diyerek çıkıp gittim. Dedem ertesi gün o evden taşındı...

Nikolay Sergeyiç pencereye bakarak:

- Dedim ya, bu yağmur çabuk geçer. İşte geçti, güneş çıktı bile.... dedi. Şuraya bak Vanya!

Anna Andreyevna ona şaşkınlıkla baktı. Birdenbire, o zamana kadar sessiz, ürkek duran kadının gözlerinde hiddet parıltıları belirdi. Nelly'yi elinden tuttu, kucağına oturttu.

- Hadi sen anlatmana devam et, meleğim, dedi. Ben seni dinleyeceğim. Varsın katı yürekli...

Sözünü bitirmeden ağlamaya başladı. Nelly biraz şaşkın, ürkmüş bir halde soran bakışını bana çevirdi. İhmenev de bana baktı, omuz silker gibi yaptı ve hemen başını öbür tarafa çevirdi.

- Üç gün dedeme gitmedim; o günlerde annem fenalaştı. Paramız bitti, ilaç alamıyorduk. Yiyeceğimiz de yoktu; çünkü ev sahibimiz de çok sıkıştı. Artık sırtlarından geçiniyoruz diye başımıza kakıyorlardı. Üçüncü günü kalktım, giyinmeye başladım. Annem nereye gittiğini sordu. "Dedeme..." dedim. Para istemeye gidiyorum. Annem pek sevindi; çünkü ona her şeyi, dedemin beni nasıl kovduğunu anlattıktan sonra, ona bir daha gitmeyeceğimi söylemiştim. Annem çok ağladı, gitmem için ısrar

etti... Dedem taşındığı için evini epey aradım. Karşılaştığımız zaman üzerime öyle bir atıldı ki, yalnız dövmediği kaldı. Olduğu yerde tepinip bas bas bağıırıyordu. Aldırmadım. Annemin fenalaştığını, ilacını almak için elli kopek gerektiğini, yiyeceksiz kaldığımızı söyledim. Dedem beni bağııra çağıra kapı dışarı etti, içerden çengelledi; ama beni dışarı iterken, parayı verene kadar merdivende oturacağımı söylemiştim. Az sonra kapıyı aralayaarak baktı, beni görünce kapadı. Epey vakit geçti; yine kapıyı açıp kapadı. Bunu birkaç kere tekrarladı. Nihayet Azorka ile beraber göründü. Kapıyı kilitleyerek önümden geçti, merdivenden indi, sokağa çıktı. Bana bir tek söz söylemedi. Ses çıkarmadım, karanlığa kadar orada oturdum.

Anna Andreyevna dayanamadan:

- Ah yavrum, merdivende kim bilir ne kadar üşümüştündür! diye bağırdı.

- Paltom vardı.

- Palton da olsa... Ah evladım, neler çekmişsin!.. E, deden, olacak adam ne yaptı?

Nelly'nin dudakları titremeye başladı; ama bütün iradesini toplayarak kendini tuttu.

- Ortalık tamamıyla karardıktan sonra döndü. Merdivende bana çarpınca, "Kim var orada?" diye bağırdı. Cevap verdim. Galiba, çoktan gittiğimi sanmıştı. Orada olduğumu görünce şaştı, karşıma dikilip uzun uzun baktı. Sonra birdenbire hırsıyla bastonuyla basamağa vurdu, kapıya koşarak kilidi açtı. Bir an sonra parayı getirdi. Hepsini bakır beşlikte... Kafama atarcasına merdivene fırlattı. "Al!! diye haykırdı; elimde olan bu.. Anana da, ona lanet ettiğimi söyle!" Beşlikler merdiven basamaklarına saçıldı. Karanlıkta toplamaya başladım. Dedem başaramayacağını anladı, içeriden mum getirdi. Işıktaki çabuk topladım. O da bana yardım etti. Yetmiş kopek olacağını söyleyerek içeri gitti. Parayı anneme verirken olanları anlattım. Besbelli üzüntüsünden daha çok fenalaştı. O gece ben de hastalandım, ertesi gün ateşler içinde yattım. Dedeme hiddetim bir türlü geçmiyordu. Annem

uyanır uyanmaz sokağa çıktım. Dedemin evinin yakınındaki köprüde durdum. O sırada o adam geçti.

- Arhipov'dan bahsediyor, dedim. Size anlatmıştım, Nikolay Sergeyiç... Bubnova'da bir tüccarla beraberdi, patakladığımız herif... Nelly o gün onu ilk defa görmüş. Devam et Nelly.

- Onu durdurup bir gümüş ruble istedim. Beni şöyle bir süzdü. "Bir gümüş ruble mi istiyorsun?" dedi. "Evet" dedim. Güldü. "Hadi benimle gel" diye çağırdı. Gidip gitmemeyi düşünürken, birdenbire, altın çerçeveli gözlüklü bir ihtiyar yanıma yaklaştı. Para istediğimi duymuştu. Yüzüme baktıktan sonra neden ille bir gümüş ruble istediğimi sordu. Annemin hasta olduğunu, ilaç için bu kadar gerektiğini söyledim. İhtiyar adam nerede oturduğumuzu sorarak yazdı, bana bir banknot uzattı. Öteki, gözlüklü ihtiyarı görür görmez uzaklaştı. Bir dükkâna girip parayı bozdurdum. Otuz kopeği bir kâğıda sararak annem için ayırdım. Yetmiş kopeği mahsus kâğıda koymadan avucumda sıktım, dedeme gittim. Kapıyı açtım, eşikten parayı önüne fırlattım... hepsi yere saçıldı...

- İşte paranız! dedim. Mademki anneme beddua ediyorsunuz, paranız sizin olsun...

Kapıyı hızla vurarak kaçtım.

Nelly'nin gözleri parladı, çocukça bir küçümsemeyle İhmenev'e baktı. Anna Andreyevna Nelly'yi göğsüne bastırdı. Kocasının yüzüne bakmadan:

- İyi etmişsin, Nelly, dedi. Hak etmiş... Kötü, katı yürekli bir adammış senin deden.

Nikolay Sergeyiç bu taş a bir "Hımm" la karşılık verdi. Sabırsızlanan Anna Andreyevna:

- Peki, sonra ne oldu? diye sordu.

- Dedeme bir daha gitmedim, o da beni aramadı.

- Demek annenle yapayalnız kaldınız. Vah zavallılar vah!

- Annem günden güne fenalaştı, yataktan pek az kalkıyordu. Büsbütün yoksul düşmüştük. Ben yüzbaşınıkiyle beraber di-

lenmeye gidiyordum. O, hem evlerin kapılarını çalar, hem sokakta kibar, kelli ferli insanlardan para isterdi; fakat kendine hiçbir zaman "dilenci" dedirtmezdi. Elinde kimliği ve fakirlik belgesi de vardı. Zaten bunları göstermesine gerek kalmadan parayı veriyorlardı. Bana, herkesten para istemenin ayıp olmadığını söylerdi. Birlikte dolaşıp sadaka topluyor bununla geçiniyorduk. Annem bunu öğrendi; çünkü kiracılar "dilenci" diye yüzüne vurmaya başlamışlardı. Bubnova da beni kendi yanına vermenin dilencilikten daha karlı olduğunu söylüyordu. Önce bize uğrar anneme para verirdi. Annem almayınca "Amma da kibirlisiniz!" der, bu sefer yemek yollardı. Benim için söyledikleri annemi hem korkuttu, hem son derece üzdü. Bir gün sarhoşken Bubnova annemi azarladı. Dilenci olduğumu, yüzbaşının kiyle beraber sokakta avuç açtığımızı tekrarladı. Yüzbaşının ki hemen o gece evinden attı. Annem, bunu duyunca ağlamaya başladı. Sonra birdenbire yataktan fırladı, giyindi, beni elimden tutarak sokağa çıkardı. Ivan Aleksandrıç engel olmak istedi; ama anneni dinlemedi. Sokakta güçlkle yürüyordu. Adım başında kaldırıma oturuyordu; onu tutarak yardım ediyordum. Bana dedeme gideceğini söyledi. Hâlbuki geceydi. O ara büyük bir caddeye çıktık; bir binanın önünde arabalar sıralanmıştı. İnsan kalabalığı girip çıkıyordu, pencereler ışık doluydu, içerden müzik sesleri geliyordu. Annem yol kenarında durdu, beni kucakladı. "Nelly, fakir ol, ömrünün sonuna kadar fakir kal; ama bunlara gitme!" dedi. "Kim gelirse gelsin, kim çağırırsa çağırınsın. Sen de zengin, güzel elbiseler içinde aralarına katılabilirsin; fakat bunu istemiyorum. Çünkü bunlar kötü, zalim insanlar... Öğüdümü unutma. Fakir kal, çalış, dilen; ama onlardan çağırın olursa 'Size gelmeyeceğim!' diye cevap ver." Annem hasta halinde böyle diyordu; sözünü dinleyeceğim.

Nelly heyecanından titriyordu, yüzü alevlenmişti.

- Ömrümün sonuna kadar çalışacağım. Size de çalışmak, hizmet etmek için geldim. Kızınız olmak istemiyorum... İhtiyar kadin Nelly'yi kucakladı.

- Yapma yavrum; annen hasta olduğu için söylemiş bunları, yapma! diye bağırdı. İhmenevi sert bir eda ile:

- Deliymiş, dedi.

Nelly ona dönerek aynı sertlikle karşılık verdi:

- Deli olsun. Ölünceye kadar sözünden çıkmayacağım. Öğüdünü verdikten sonra annem bayılıverdi.

Anna Andreyevna:

- Aman Tanrı'm... Kış gününde, hasta haliyle sokaklarda... diye inledi.

- Bizi karakola götüreceklerdi; ama araya bir bey girdi. Bana adresimizi sordu, on ruble verdi. Sonra kendi arabasıyla eve kadar götürdü. Annem bir daha kalkamadı ve üç hafta sonra öldü...

Anna Andreyevna atıldı:

- Babası ne yaptı? Affetmedi mi?

- Affetmedi. Annem, ölümünden bir hafta önce "Nelly, dedi; son olarak git, beni affetmesi için yalvar. Birkaç günlük ömrüm kaldığını, seni tek başına bırakacağımı... böyle ölmenin bana çok acı geldiğini söyle..." Gittim. Kapısını çaldım. Beni görünce kapıyı yüzüme kapayacaktı; ama dayandım. "Annem ölüyor, sizi görmek istiyor; gelin!" diye bağırdım. İtti beni, kapıyı da kapadı. Eve döndüm, annemin boynuna sarıldım, bir şey söylemedim... Beni kucakladı, o da sormadı...

Nelly bunu söylerken Nikolay Sergeyiç elleriyle masaya dayanarak güçlkle ayağa kalktı. Tuhaf, bulanık bakışını üzerimizde gezdirdikten sonra tekrar halsizce koltuğa çöktü. Anna Andreyevna ona bakmadı bile, ağlayarak Nelly'yi kucakladı.

- Öleceği gün, akşamüstü beni çağırdı, elimi eline aldı. "Bugün öleceğim Nelly" dedi. Bir şey daha söylemek istedi; ama hali yoktu. Beni görmüyordu galiba; yalnız elimi sımsıkı tutuyordu. Yavaşça elimi çektim, dedeme koştum. Beni görünce iskemleden fırladı. Yüzü bembeyaz kesildi. Korkunç bir hal aldı. Titriyordu... Elinden çektim; sadece "Ölüyor!" diyebildim. Dedem birdenbire allak bullak oldu.

Bastonunu kaptığı gibi peşimden koşmaya bağladı. Hava soğuk olduğu halde şapkasını bile unutmuştu... Dönüp aldım, başına geçirdim. İkimiz olanca hızımızla koştuk. Annemi sağ bula-mayacağımızdan korkuyordum. Araba tutmasını söyledim; ama dedemin cebinde topu topu yedi kopek vardı... Arabacılarla pazarlık ederken onunla, Azorka'yla alay ediyorlardı; Azorka da peşimizden koşuyordu. Dedem koştuktan yorulmuştu, tıkanmaya başlıyordu; ama yine de durmuyordu. Ansızın düştü, şapkası bir yana fırladı. Arkasından koştum, şapkasını başına koydum. Eline yapıştım, koşmaya devam ettik. Gece karanlığında evimize geldik; ama geç kalmıştık, annem ölmüştü... Dedem onu görünce ellerini birbirine vurdu. Titriyor, karşısında ses çıkarmadan duruyordu. Elinden tutarak ölünün yanına çektim. "İşte bak zalim, kötü adam, bak!.. Gör!.." diye bağırdım. Dedem bir çığlık attı, yere yığıldı.

Nelly, Anna Andreyevna'nın kollarından sıyrılarak yere atladı. Aramızda benzi uçuk, bitkin, ürkek bir halde duruyordu; fakat Anna Andreyevna onu tekrar kucakladı.

- Bundan sonra senin annen ben olacağım, Nelly! diye bağırdı. Gidelim, Nelly... Şu zalim, kötü insanları bırakıp gidelim!.. Varsın herkesle alay edip dursunlar. Tanrı hepsinin hesabını sorar... Gidelim Nelly! Gidelim buradan, gidelim!..

Anna Andreyevna'yı ne önceleri ne de daha sonra o halde görmedim. Bu derece heyecanlanabileceği aklımdan geçmiyordu. Nikolay Sergeyiç koltuğunda doğrularak boğuk bir sesle:

- Nereye Anna Andreyevna? diye sordu.

- Ona... Kızıma... Nataşa'ya!.. Nelly'yi kapıya doğru sürükledi.

- Dur azıcık, dur... bekle!

- Bekleyecek ne var kalpsiz, kötü adam! Ben de, oda çok bekledik. Hoşça kal!..

İhtiyar kadın dönüp kocasına baktı ve birdenbire, hayret içinde durdu. Nikolay Sergeyiç arkasındaydı. Telaşlı telaşlı şapkasını arıyor, titreyen elleriyle paltosunu giymeye çalışıyordu.

Anna Andreyevna ellerini bitişirmiş, bu umulmadık mutluluktan âdeta korku duyuyordu.

- Sen de mi? Sen de mi benimle, geleceksin?.. Ihmenev, inler gibi:

- Nataşa... benim Nataşa'm nerde?.. diye mırıldandı. Kızımı isterim... Nerede o?..

Uzattığım koltuk değneğini alarak kapıya doğruldu. Anna Andreyevna:

- Affetti, affetti!.. diye haykırdı.

İhtiyar ancak birkaç adım atmıştı ki kapı hızla açıldı. Odaya humma nöbetine tutulmuş gibi yüzü sapsarı, bakışları alev saçarak Nataşa daldı. Elbisesi buruşmuş, yağmurdan sırsıklam olmuştu. Atkısı başından kaymıştı; iri yağmur taneleri gür saçlarında parıldıyordu. Odaya dalmasıyla babasıyla karşı karşıya gelmesi bir oldu. Acı bir çığlıkla kollarını uzatarak ayaklarına kapandı.

IX

Ihmenev Nataşa'yı kaldırmış, kucaklamıştı bile... Kendi koltuğuna oturttu, önünde diz çöktü. Ellerini, ayaklarını, kızını yeniden kaybedecekmiş gibi aceleyle öpüyor, yüzüne bakmaya doyamıyordu. Sanki aralarında oluşuna inanmıyordu. Anna Andreyevna hıçkırıklar arasında Nataşa'ya sarıldı, başını göğsüne bastırdı.

Ihmenev kızının ellerini ellerine almış, solmuş, süzgül, fakat hâlâ güzel yüzüne, içinde yaşlar pırıldayan gözlerine bir âşık gibi bakıyor:

- Canım benim... hayatım!.. Biricik kızım!.. diye kekeliyordu. Hayatımın nuru evladım...

Ihmenev bunları durmadan tekrarlıyor, sonra birden susarak Tanrı'ya karşı boyun eğeri gibi Nataşa'yı seyre dalıyordu.

Hâlâ diz çökmüş halde, yüzünde bir an beliren çocukça bir gülümsemeyle hepimizi süzdü.

- Yavrumun zayıfladığını da nereden uydurdular! dedi. Belki biraz süzölmüş rengi uçuk; ama bakın, ne kadar güzel!.. Eski-sinden de, vallahi eskisinden de güzel!

İhmenev ruhunu parça parça eden sevincin verdiği sızıyla elinde olmadan sustu.

Nataşa:

- Kalkan babacığım, ben de sizi öpmek istiyorum! diye yalvardı.

- Sevgili yavrum benim!.. Duydun mu Annuşka, ne tatlı çağırışı var, duydun mu?

Kızını yeniden derin bir sevgiyle kucakladı.

- Hayır, Nataşa, kalbinin beni affettiğini hissedinceye kadar ayaklarının dibinde yatmalıyım; çünkü affedilmeye asla layık değilim. Seni reddettim, lanet ettim sana; duyuyor musun Nataşa, sana beddua ettim!.. Yapabildim bunu... Sen de bedduama inanabildin. Öyle ya, inanabildin!.. Hâlbuki inanmamalıydı. Ah hırçın kalpli çocuk! Niye şimdiye kadar aramadın beni? Sana bağrımı açacağımı biliyordun. Eskiden seni nasıl sevdiğimi unutmadın herhâlde. Hâlbuki şimdi, şu sıralar iki kat, bin kat daha çok seviyorum. Bütün kanımla, canımı verecek, kalbimi koparıp lime lime ederek ayaklarının altına atacak kadar seviyorum. Hayatım, kızım benim!

Nataşa sevinç gözyaşları arasında halsiz halsiz:

- Öyleyse öp beni zaim babam!.. diye mırıldandı. Annem gibi, dudaklarımdan, yüzümden öp! İhmenev kızını uzun uzun kucakladı.

- Gözlerinden de öpeceğim! Gözlerinden de... eskiden yaptığım gibi... Hatırlar mısın, Nataşa? Ah, Nataşa! Bizi rüyada görüyor muydun bari? Ben hemen hemen her gece görürdüm seni. Her seferinde yanıma geliyordun, ben de ağlayıp duruyordum... Bir keresinde, küçüklük halinle gördüm. On yaşındayken piya-

no dersi almaya yeni başladığın sıradaki gibi kısa etek, güzel pa-buçlar giymiştin. Ellerin kıpkırmızıydı... O zaman ellerin hep kırmızıydı, değil mi Annuşka? Geldin, kucağıma oturdun, boy-numa sarılıyordun... Hâlbuki sen, kötü çocuk, bedduama, bana gelince seni gerisin geriye yollayacağıma inandın demek! Beni dinle Nataşa: Ben kaç kere ayağına geldim! Bundan ne annenin ne hiç kimsenin haberi vardı. Bazen odanın penceresi dibinde dururdum, bazen sokağa çıkınca seni hiç olmazsa uzaktan göreyim diye karşı kaldırımında beklerdim saatlerce... Akşamları pencerede sık sık mum yandığını görürdüm. Kaç defa, hiç olmazsa o ışığı, penceredeki gölgeni göreyim, seni kutsayayım diye geldim. Ya sen geceleri, hayalinde, babanı kutsamayı düşünüyor muydun? Hiç aklına geldim mi Nataşa? Kalbin, sokakta, pencerinin dibinde nöbet beklediğimi hissetti mi acaba?.. Kış aylarında, gece vakti, yukarı çıkıp karanlık sahanlıkta sesini, gülüşünü duymak için kulağıma kapına az mı dayadığım! Sana beddua etmişim!.. Daha o gece seni affetmek için geliyordum da kapıdan döndüm... Ah Nataşa!

Nataşa'yı oturduğu koltuktan kaldırarak olanca hasretiyle bağrına bastı.

- Evladım yine burada, kalbimin üstünde! diye bağırdı. Ulu Tanrı'mın gazabına, lutfuna, verdiği her şeye şükrediyorum. Fırtınadan sonra bizi ışıklarıyla aydınlatan güneşe, yaşadığımız mutlu ana şükürler olsun! Varsın küçümsenmiş, hakaretle ezilmiş olalım. Mademki hep beraberiz önemi yok bunun. Varsın bizi şimdi ezen, aşağılayan o mağrur, kibirli mahlûklar kazansınlar! Bizi diledikleri gibi taşlasınlar!.. Korkma Nataşa, el ele yürüyeceğiz. Onlara: "İşte bakın, yanımdaki aziz, sevgili kızım!" diyeceğim. Aşağıladığınız, küçülttüğünüz, fakat günahsız ve her şeye rağmen sevdiğim kızım!"

Babasının kolları arasından bana elini uzatan Nataşa, duyulur duyulmaz bir sesle:

- Vanya, Vanya! diye seslendi.

O anda beni hatırlamış olmasını asla unutamayacağım.

İhmenev etrafa bakınarak, birdenbire:

- Nelly nerede? diye sordu. Karısı telaşlandı:

- Sahi, nerede o? Evladım, unuttuk onu...

Nelly odada yoktu; usulcacık yatak odasına kaçmıştı. Yanına gittik. Kapının arkasına, köşeye sinmiş bizden saklanıyordu. İhmenev onu kucaklamak istedi. Nelly uzun, garip bir bakışla onu süzdü. Sonra, kimseyi tanııymıymuş gibi:

- Annem nerde, annem?., dedi, titreyen ellerini bize uzatarak:

- Nerede, annem nerede?.. diye tekrarladı. Birdenbire korkunç bir çığlık attı, yüzü çarpıldı, müthiş bir buhran içinde yere yığıldı.

BİTİŞ

Son Hatıralar

Haziranın ortaları... Sıcak, boğucu bir gün. Şehirde kalmak imkânsız; toz, kireç, inşaat, kızgın taşlar, buhar... Ama yine talihimiz varmış, ansızın gök gürledi, hava yavaş yavaş karardı; rüzgâr, şehirde ne kadar toz varsa bir bulut halinde önüne katarak sürükledi. Birkaç iri yağmur tanesi usul usul düştü. Arkasından birdenbire, gök yanılırcasına bir sağanak boşandı, şehrin üzerine bir nehir dolusu su akıttı. Yarım saat sonra güneş yeniden parlayınca kulübemin penceresini açtım, temiz havayı yorgun göğsüme doya doya çektim. Güzel havanın verdiği sarhoşlukla kalemi bir yana atıp işlerimi, yayınevi sahibini atlatarak Vasilyevski Ostrov'a bizimkilere kaçmayı düşündüm; ama yine de isteğin çekici kuvvetine karşı koyabildim. Yazıya âdeta hırsla sarıldım, elimdekini ne yapıp yapıp bitirmem gerekiyordu. Aksi halde, beni iyice sıkıştıran yayınevi sahibinden taş çatlasa pata alamazdım. Hâlbuki oradakiler de bekliyorlardı beni... Zaten akşam, esen rüzgâr kadar hür olacaktım artık! Evet, bu akşam, iki gün iki gecede yazdığım üç buçuk fasikülün mükâfatı olacaktı.

İşte işim bitti; kalemimi fırlatıp kalkıyorum. Sırtımda, göğsümde bir sızı, kafamda sersemlik var. Şu anda sinirlerimin son derece bozuk olduğunu biliyorum. İhtiyar doktorumun son defa "Yoo, bu çalışmaya dayanacak güç yoktur sende, dostum, buna imkân yok!" dediğini duyar gibiyim. Ama şimdilik mümkünmüş...

Başım dönüyor, ayakta güçlkle duruyordum; fakat kalbim sevinç, sonsuz bir sevinçle dolu... Hikâyem tamamen bitti... Yayınevi sahibi, hayli borçlandığıma bakmadan, ganimeti eline geçirdiği için az çok, hiç olmazsa elli ruble bir şey verir. Epeydir elime bu kadar para geçmemişti. Hürriyet ve para!.. Sevinç, heyecan içinde şapkamı kaptım, müsveddemi koltuğuma sıkıştırarak kıymetli Aleksandra Petroviç'i evde yakalamak için olanca hızımla koşuyorum.

Aleksandr Petroviç çıkmak üzereydi. O da, edebiyatla ilgisi olmayan, ama hayli karlı bir işi henüz bitirmişti. İki saattir çalışma odasında beraberce oturduğu yapışkan kara bir yahudiye başından savdıktan sonra güler yüzle bana dönerek elini uzatıyor, sevimli, yumuşak başlı sesiyle hatırımlı soruyordu. Son derece iyi adam şu Aleksandr Petroviç! Hem şaka bir yana, ona çok şey borçluyum. Edebiyat alanında ömrü boyunca sadece bir yayımcı olarak kaldıysa suçu ne? Edebiyatın bir de yayımcıya ihtiyacı olduğunu, hem de bunu tam zamanında anlamış. Biz de Aleksandr Petroviç'e -tabi yayım işlerinde- başarılar dileyelim.

Aleksandr Petroviç romanımın bittiğini, böylece derginin önümüzdeki sayısının büyük bir kısmının doldurulduğunu öğrenerek memnun bir halde gülümsedi. Benim kırk yılda bir kere bir eseri doğru dürüst bitirdiğime hayret ederek hoş bir nükte yaptı. Sonra, vaat ettiği elli rubleyi almak için demir kasasına gitti.

O ara, beni çekemeyen dergilerden birinin yeni çıkan bir sayısını uzattı. Derginin eleştiri sütununda, son hikâyem hakkında bir iki satırlık bir yazı var. "Kopyacı"nın makalesi bu. Pek kötülememekle beraber fazla övdüğü de yok. Ben de gayet memnunum; ama "Kopyacı", söz arasında, eserlerimden "ter kokusu geldiği"ne dokunduruyor. Yazılarım üzerinde o kadar işleyip

oyunuyormuşum ki, insana usanç veriyormuş...

Yayımcımla birlikte kahkahayı basıyoruz. Son hikâyemi tam iki gecede, şimdi getirdiğim üç buçuk fasiküllük yazıyı iki gün iki gecede hazırladığımı anlattım. En ufak ayrıntılarla oyalanıp ağır çalıştığımı eleştiren "Kopyacı" bunları bir bilse!

- Ama doğrusu kabahat kendinizde Ivan Petroviç. Niçin yazı yazmayı hep geceye atıyorsunuz?

Aleksandr Petroviç şüphesiz son derece sevimli adam. Gerçi kendine göre bir zaafı var: Kofluğunu kendisi de bildiği halde onu bu bakımdan tanıyanlara karşı edebiyat üzerine görüşleriyle övünmekten pek hoşlanır; ama bugün edebiyattan söz açmayı canım istemiyordu. Paramı alıp şapkama davrandım. Aleksandr Petroviç de Adalara gidecek, orada villası var. Vasilyevski Ostrov'a gittiğimi duyunca beni de arabasıyla götürmeyi büyük bir nezaketle teklif etti.

- Teni bir araba aldım; görmediniz, değil mi? Pek hoş.

Aşağıya indik. Araba gerçekten hoş... Aleksandr Petroviç ilk günlerde ahabplarını bindirmekten pek memnun, bunu yapmak için âdeta ruhî bir ihtiyaç duyuyor.

Arabaya binince yine yeni edebiyata dair konuşmaya başladı. Benden hiç çekinmediği için inandığı, değer verdiği edebiyatçılardan birinden yakında duyduğu fikirleri kendine mal ederek rahatça tekrarladı. Bunu yaparken bazen pek garip fikirlere değer verdiği olur. Bazen da, başkalarının düşüncelerini yalan yanlış kullanırken saçmalar. Ses çıkarmadan onu dinliyor, içimden insan ihtiraslarındaki çeşitliliğe, hayal zenginliğine şaşıyordum. Kendi kendime: "Şu adam, oturup rahatça para kazansa olmaz mıydı?" diyordum. Hayır, ille şöhret istiyor. Edebiyatta şöhrete, iyi bir yaverin, bir eleştirmenin şöhretine özeniyor..."

Şu anda iki üç gün önce benden duyup üzerinde tartıştığımız bir fikri kendine mal ederek uzun uzun anlatmaya çalışıyor. Zaten bu çeşit unutkanlıklar Aleksandr Petroviç'in başına sık sık gelir, bütün ahabpları bu küçük zaafını bilirler. Kendi

arabasında, bilgiçlik tasladığı şu anda hayatından ne kadar memnun, ne kadar pembe görüşlü; edebiyat üzerinde, ilmi bir bahiste konuşuyordu. O tatlı, kalın sesinden bile ilim akıyor. Yavaş yavaş işi açık fikirliliğe döktü. Gerek bizde, gerek diğer milletlerde edebiyatçıların git gide namus ve alçakgönüllülükten uzaklaştıkları, hepsinin sadece birbirlerini gırtlaklamaya baktıkları kanaatinde olduğunu belirtti. Bana öyle geliyor ki Aleksandr Petroviç her namuslu,, samimi edebiyatçıyı bu vasıfları yüzünden tam anlamıyla ahmak demeyelim; ama hiç değilse bir hayli safdil saymaktadır. Şüphesiz bu kanaat doğrudan doğruya Aleksandr Petroviç'in fevkalade saflığından ileri gelmektedir.

Ama onu dinlemiyordum artık. Vasilyevski Ostrov'da arabasından iner inmez bizimkilere koştum. İşte 13. Sokak, işte evleri... Anna Andreyevna beni görünce parmağıyla tehdit ediyor; sonra ellerini sallayarak gürültü etmemem için işaretler yapıyordu. Acele acele:

- Nelly henüz uyudu, diye fısıldadı. Tanrı aşkına uyandırmayın. Pek halsiz zavalcılık... Korkuyoruz... Doktor, şimdilik bir şeyi yok ediyor. Hoş sizin doktorun ağzından doğru dürüst laf çıkmıyor ya... Siz de amma insafsızsınız Ivan Petroviç! Yemeğe beklemekten hal olduk. İki gündür kayıplara karıştınız!

Anna Andreyevna'ya fısıldayarak:

- Size önceki gün, iki gün uğrayamayacağımı söylemiştim ya, dedim. Yazıyı bitirmem gerekti.

- Ama yemeğe geleceğine söz verdin; niye gelmedin? Nelly sırf senin için yataktan kalktı, koltuğuyla sofraya oturttuk. "Ben de sizinle beraber Vanya'yı bekleyeceğim!" diye tutturdu. Hâlbuki bizim Vanya'yı koydunsa bul... Bak, saat altıya geliyor. Nelerde sürüttün bu saate kadar? Ah sizi gidi çapkınlar!.. Kızcağız öyle üzüldü ki, yatıştırıncaya kadar bir hal oldum. Neyse, şimdi uyudu yavruca. Nikolay Sergeyiç de şehre indi; ama çaya doğru gelir. Yalnız başıma uğraşıyorum... Bir görev çıktı ona Ivan Petroviç oğlum. Yalnız, Perm'de oluşuna canım sıkılıyor.

- Nataşa nerede?

- Bahçede canım kızım, bahçede. Git yanına... O da bir hoş... Bilmem ki, aklım almıyor benim... Ah Ivan Petroviç, canım pek sıkkın! Memnun, neşeli olduğunu söylüyor; ama inanamıyorum... Git yanına Vanya, sonra nesi olduğunu anlatırsın.

Anna Andreyevna'yı dinlemeyip, bahçeye koştum. Eni boyu yirmi beşer adımlık bir bahçeleri vardı. Her tarafı yeşillik kaplı... İçinde üç yaşlı ve gür ağaç, birkaç taze kayın, leylak ve hanımeli; bir köşede ahududuyla iki sıra çilek vardı. Kıvrıntılı iki yol bahçeyi enine ve boyuna kesiyordu, İhmenev bahçesine bayılır; içinde yakında mantarların çıkacağını tekrarlayıp dururdu. En önemlisi, Nelly'nin bu bahçeyi sevmesi... Hasta çocuğu koltukla sık sık bahçeye çıkarıyorlardı. Nelly kısa bir süre içinde bütün evin gözbebeği olmuştu.

İşte Nataşa. Beni sevinçle karşılayarak elini uzattı. Ne kadar solmuş, süzgün bir hali vardı. O da hastalıktan yeni kalkmıştı.

- Bitirdin mi Vanya?

- Tamamen. Bu gece boşum artık.

- Hele şükür. Aceleye gelmedi ya? Çok silinti var mı?

- Ne yapalım! Ama önemi yok bunun. Böyle sıkı çalışınca sinirlerimde bambaşka bir gerginlik hissediyorum. Daha açık düşünüyorum. Duygularım daha canlı, daha derin oluyor; ifademe daha çok hâkim olabiliyorum. Hızlı çalışmanın verimi başka..

- Ah Vanya,

Dikkat ediyorum, Nataşa son zamanda edebiyat alanındaki başarılarımla ve şöhretimle pek ilgilenir oldu. Son yazdıklarımın hepsini okuyor, ikide bir tasarılarım hakkında sorular soruyor, yazılarım üzerine çıkan eleştirilerin hepsini okuyor, bazılarını kızıyor ve edebiyatta yükselmeme pek özeniyordu. İsteğindeki ısrar ve şiddete şaşmaktan kendimi alamıyordum.

- Kendini harcıyorsun Vanya, diye çıkışır bana. Böyle zorlarsan hem kendini harcar, hem sıhhatini kaybedersin. S. ye bak, iki yılda bir uzun hikâye yazıyor. N... on yılda ancak bir roman çıkardı; ama eser oya gibi işlenmiş, en ufak ekiği yok,

- Doğru, haklısın; yalnız onların geçim dertleri yok. Yazılarını belirli zamana yetiştirmek zoruyla yazmıyorlar. Hâlbuki ben, posta beygirim. Neyse, bırakalım bu saçmalıkları. Yeni bir şey var mı?

- Çok... Önce... ondan mektup aldım.

- Yine mi?

- Evet.

Nataşa, Alyoşa'dan aldığı mektubu uzattı. Bu, ayrılımlarından beri üçüncü mektuptu. Birincisini Moskova'dan göndermişti. Âdeta bir çılgınlık buhranı içinde yazılmış gibiydi. Önceden tasarladıkları gibi Moskova'dan Petersburg'a dönmesi için durumun elverişli olmadığını bildiriyordu. İkinci mektubunda, Nataşa ile evlenmek için yakında döneceğini, bu karardan onu hiçbir kuvvetin döndüremeyeceğini yazıyordu. Buna rağmen mektubun ifadesinden Alyoşa'nın ümitsizlik içinde olduğu, artık tamamen başka etki altına girdiği; söylediklerine kendisinin de inanmadığı belliydi. Söz arasında, biricik yardımcı ve tesellisinin Katya olduğunu açıklıyordu.

Üçüncü mektubunu sabırsız bir merakla açtım. İki sayfalık mektup acele, birbirini tutmaz cümlelerle, mürekkep ve gözyaşı lekeleriyle doluydu. Alyoşa, mektubunun başında, Nataşa'dan ayrılmak zorunda kaldığını haber veriyor, onu unutmaması için yalvarıyordu. Birleşmelerinin imkânsız olduğunu, düşmanca etkilerin üstün geldiğini bildiriyor, Nataşa'yla denk olmadıkları için ileride mutsuz olmaksızın işin şimdiden böyle bağlanması-
nın daha hayırlı olacağını ispat etmeye çalışıyordu. Sonra birdenbire, o zamana kadar yazdıklarından vazgeçerek tamamen ağız değiştiriyordu. Nataşa'ya karşı canı gibi hareket ettiğini, köye gelen babasının sözünden dışarı çıkamadığını açıklıyordu. Duyduğu azabı anlatmaktan aciz olduğunu tekrarlıyor, bu sefer, Nataşa'yı mutlu edebileceğini söyleyerek eşitliklerini kabul ediyordu. Babasının fikirlerini hırsla, ısrarla çürüttükten sonra acı bir ümitsizlikle, evlenecek olsalar ne mutlu bir hayat sürecekleri üzerine hayaller kuruyordu. Sonra, tabansızlığı yüzünden kendi

kendine lanet okuyor, mektubunu son bir elveda ile bitiriyordu. Mektubu azap içinde yazdığı belliydi. Okurken gözlerim yaşardı... Nataşa başka bir mektup uzattı: Katya'dan geliyordu. Alyoşa'nın mektubuyla kapalı olarak aynı zarftan çıkmıştı. Katya, birkaç satırla Alyoşa'nın gerçekten çok üzüldüğünü, çok ağladığını, âdeta ümitsizliğe kapıldığını, hatta biraz hastalandığını bildiriyor, yanında bulunduğunu, Alyoşa'yı mutlu edeceğim ilave ediyordu. Katya, Alyoşa'nın kederini ciddiye almayıp, çabuk avunacağını düşünmenin yanlış olduğunu söylüyor. "Sizi asla unutmayacak, ondaki kalple unutamaz da... Size olan sevgisi sonsuz..." diyordu. Zaten bir gün bu sevginin azaldığını, sizi kayıtsızlıkla andığını görürsem ben de ona karşı soğurum..."

Mektupları Nataşa'ya geri verdim. Ses çıkarmadan bakıştık. Sözleşmiş gibi, geçmişten bahsetmekten kaçınıyorduk. Nataşa son derece ıstırap çekiyor, ama bana bile göstermek istemiyordu; bunu anlıyordum. Baba evine dönünce üç hafta hummadan yattı, henüz kalkmıştı. Hayatımızda olacak yenilikten pek az bahsediyorduk. Hâlbuki Nataşa babasının iş bulduğunu, yakında ayrılmak zorunda olduğumuzu biliyordu. Yine de bana karşı o derece şefkatli, cana yakın, ilgiliydi ki âdeta geçmiştekileri unutturmak ister gibi görünüyordu. Buna pek üzülüyordum; fakat bu üzüntüden çabuk kurtuldum. Nataşa'nın bana gösterdiği ilgi ve özentinin gerçek anlamını anladım. Beni sadece seviyordu; sonsuz bir saygıyla, bensiz, benimle meşgul olmadan yapamayacak kadar seviyordu. Eminim, hiçbir kız kardeş kardeşini Nataşa'nın beni sevdiği kadar sevmemiştir. Yaklaşan ayrılığın, Nataşa'nın kalbini ezmekte olduğunu biliyordum, çok ıstırap çekiyordu. Benim onsuz yapamayacağımı biliyordu. İkimiz de, geleceğe ait olaylardan bahsediyor, bu konuya yanaşmıyorduk.

Babasını sordum.

- Gelir nerdeyse, dedi. Çay zamanı döneceğini söylemişti.

- Hep o iş, değil mi?

- Evet; ama iş yüzde yüz olmuş durumda... Hatta bugün gitmeyebilirdi.

- Niye gitti öyleyse?

- Bana mektup geldi ya... Nataşa, kısa bir sessizlikten sonra:

- Benimle o derece aklını bozmuş ki acı duyuyorum Vanya, dedi. Galiba rüyalarında, bile yalnız beni görüyor. İç dünyamdan, neler hissettiğimi, neler düşündüğümü kendine tasa etmekten başka şeyle ilgilenmediğine eminim. En ufak üzüntüme dertleniyor... Bazen halime, durumuma karşı kayıtsız görünmek istiyor, zoraki neşeleniyor, bizi güldürmeye kalkıyor; ama pek beceriksizce yapıyor. Sonunda dayanamayıp yine iç çekmeye başlıyordu. İçindekileri hiç saklayamaz.

Nataşa güldü, sonra:

- Bugün bu mektupları aldım; diye devam etti. Benimle göze gelmemek için hemen sokağa fırladı. Onu kendimden çok seviyorum Vanya!

Nataşa başını eğdi, elimi sıktı.

- Senden bile çok...

Tekrar konuşuncaya kadar bahçede iki tur artık...

- Bugün Maslobojev geldi. Dün de gelmişti.

- Evet, bugünlerde size pek dadandı.

- Neden geldiğini biliyor musun? Annem, her sözü kerametmiş gibi inanıyor ona. Maslobojev'in her şeyi, yani kanunları falan bildiğine, her işin altından kalkabileceğine inanıyor. Şu sıralar zihnini kurcalayan ne, biliyor musun? Prenses olamadığıma hayıflanıyor. Bu düşünceden bir türlü kurtulamıyor. Galiba Maslobojev'e de içini dökmüş. Babama bunu açmaya cesareti yok. Maslobojev'in kanun yoluyla bir şeyler yapabileceğini umuyor. Maslobojev açıkça olmaz demiyor, annem de ona boynuna şarap sunuyor.

Nataşa gülümsedi.

- Öyledir o zevzek! dedim. Nerden anladın bunları?

- Annem ağzından kaçırıldı... İmlarla falan...

- Nelly ne yapıyor, hali nasıl?

- Aşk olsun Vanya! Çocuğu ancak şimdi hatırlayabildin!

Nelly Ihmenev ailesinin gözbebeğı olduğunu söylemiştim. Nataşa onu son derece seviyordu. Hasta kız da ona bütün kalbiyle bağlanmıştı. Zavallı çocuğun sonunda böyle bir sevgi bulacağı hiç aklına gelir miydi?.. Haşin kalbinin yumuşadığını, ruhunun hepimize açıldığını sevinçle görüyordum. İçinde iyice yer etmiş şüphe, hiddet ve inatçılığa karşı gösterdiğimiz sevgiye âdeta sağlıklı bir içlilikle cevap veriyordu; ama yine de inatçılıktan tamamen vazgeçmemişti. İçinde kabaran sevinç gözyaşlarını tutmaya çalıştı. Kendi kendisiyle mücadele etti ve sonunda teslim oldu... En çok Nataşa'yı, ondan sonra ihtiyar Ihmenev'i seviyordu. Bensiz duramıyordu. Birkaç gün uğramasam rahatsızlığı artıyordu. Son defa, epeydir ele almadığım bir yazımı bitirmek için bir iki gün evde kalmam gerekiyordu. Nelly'yi bu ayrılığa, fazla üzüp sarsmadan hazırlamak âdeta mesele oldu. Bununla beraber sevgisini açıkça göstermeye utanıyordu.

Sağlığı için hepimiz endişeye düştük. Sessiz bir anlaşmayla Ihmenevlerin evinde kalması kararlaştırıldı. Gitmeleri yaklaşıyor, Nelly'nin durumu günden güne kötüye gidiyordu. İhtiyarların Nataşa ile barıştıkları gün, orada fenalaşmıştı. Zaten hastaydı. Durmadan ilerleyen hastalığı o sıralar hızını büsbütün artırmıştı. Hastalığının ne olduğunu bilmiyorum; kesin olarak anlaşılmamıştı. Buhranları eskisinden sık geliyordu. Halsizdi, iyice kuvvetten düşmüştü. Her zaman ateşli, heyecanlı hali son günlerde Nelly'yi büsbütün yatağa bağladı. Hastalığı arttıkça çocuk garip bir şekilde uysallaşıyor, hepimize karşı yumuşak, tatlı dilli, candan oluyordu. Üç gün önce yanından geçerken elimden yakaladı, kendine doğru çekti. Odada kimse yoktu. Yüzü alev gibi yanıyor, gözleri kor gibi parlıyordu. Titrek, sinirli bir hareketle bana doğru uzandı; üzerine eğildim. Esmer kollarını boynuma dolayarak beni öptü; sonra Nataşa'yı istedi. Çağırdım. Nataşa'yı yatağına oturttu.

- Sizleri doya doya görmek istiyorum. Dün gece hepinizi rüyamda gördüm; bu gece de göreceğim... Zaten sık sık... her gece

görüyorum.

Bir şeyler anlatmak istiyor, ama içindeki duygular onu boğuyordu. Bunların ne olduğunu anlamıyor, ifade etmeyi beceremiyordu.

Nikolay Sergeyiç de Nelly'yi aşağı yukarı Nataşa kadar seviyordu. Kimse onun kadar Nelly'yi neşelendirip güldüremiyordu. Yaına gelir gelmez hemen kahkahaları duyuluyor, hatta yaramazlığa başlıyordu. Bizim hasta, ihtiyara afacan afacan takılıyor, çeşitli maskaralıklar yapıyor. Rüyalarını anlatıyordu. Yatığı yerden bir sürü masal uydurarak ondan hikâye istiyordu. İhtiyar, "küçük kızına" bakarken çocuk gibi seviniyor, hayranlığı günden güne artıyordu. Bir akşam, Nelly'yi her zamanki gibi yatağında kutsadıktan sonra dışarı çıkarken bana:

- Tanrı onu çektiklerimizin mükâfatı olarak yolladı bize, dedi.

Her akşam bir arada toplanıyorduk. Masloboyev hemen hemen her gün bizdeydi. Arada bir İhmenevlerle pek dost olan ihtiyar doktor da geliyordu. Nelly'yi tekerlekli koltuğuyla yuvarlak masamıza alıyor, balkon kapısını açıyorduk. Batmak üzere olan güneşin aydınlattığı yemyeşil küçük bahçe önümüzdeydi. Bahçeden taze yeşilliklerle yeni açan leylakların kokusu geliyordu.

Nelly koltuğuna kurularak sevgi dolu bakışıyla hepimizi seyrediyor, konuştuklarımızı dinliyordu. Bazen, o da coşarak, farkına varmadan söze katılıyordu; fakat böyle anlarda onu dinlerken sözün, hatıralarının bize açılmaması gereken kısımlara gelmesine üzülüyorduk. Nelly'nin bitkin, perişan halde bize acıklı hikâyesini anlatmak zorunda kaldığı günü ben de, Nataşa da, İhmenevler de unutamadık. Ona karşı suçumuzu anlıyor, hissediyorduk. Hele doktor, Nelly'nin hayatına ait üzücü hatıraları anlatmasına asla izin vermiyor, hemen başka konuya geçiyordu. Nelly o zaman farkında değilmiş gibi, doktorla, yahut Nikolay Sergeyiç'le şakalaşmaya başlıyordu.

Yine de, bütün özentimize ve iyi bakmamıza rağmen, Nelly günden güne sönüyordu. Aşırı derecede duygusallaşmıştı. Kal-

bi düzensiz çalışıyordu. Doktor, bana ölüm ihtimalinin yaklaştığından bahsetmeye başladı.

İhmenevleri üzmemek için bunu onlara açmıyordum. Nikolay Sergeyiç Nelly'nin yola çıkınca iyileşeceğine emindi...

Nataşa, Nikolay Sergeyiç'in sesini duyunca:

- İşte babam geldi, dedi. İçeri gidelim, Vanya.

Nikolay Sergeyiç içeri girer girmez her zamanki gibi yüksek sesle konuşmaya başladı; fakat Anna Andreyevna'nın elleriyle yaptığı işaretleri görünce sesini kısıtı. Nataşa ile bana hemen, o günkü dolaşmasını anlatmaya koyuldu. Tayini için uğraştığı vazife kendisine verilmişti. İhmenev buna pek sevinmişti. Ellerini ovuşturarak:

- On beş gün sonra yola çıkabileceğiz, dedi. Kaçamak, endişeli bir bakışla Nataşa'yı süzdü.

Nataşa gülümsedi, boynuna sarıldı. İhtiyarın kuruntusundan eser kalmadı. Sevinçle:

- Gidelim çocuklar, gidelim! dedi. Yalnız sen, Vanya... Senden ayrılmak çok acı...

Şunu da söyleyeyim, İhmenev bir kere olsun birlikte gitme teklif etmemişti. Başka durumda, yani Nataşa'ya aşkını bilmeseydi beni çağıracağı yüzde yüzdü!

- Ne yapalım dostlar, ne yapalım!.. Pek üzülüyorum Vanya; ama yer değiştirmek hepimizi canlandıracak. Yer değiştirmek, baştan başa değişmek demektir.

İhmenev yine kızına baktı. İnanıyordu, imanlı olduğuna seviniyordu.

Anna Andreyevna:

- Nelly ne olacak? dedi.

- Nelly mi? Ne var sanki... Yavrucak biraz rahatsız; ama o zamana kadar iyileşir umarım. Şimdi bile daha iyi, değil mi, Vanya?

Endişeyle, benden yardım ister gibi yüzüme baktı.

- Şimdi nasıl, uyudu mu? Kötü bir şey olmadı umarım!

Uyandı mı acaba? Bak ne yapalım Anna Andreyevna, masayı hemen taraçaya çıkaralım; semaver gelinceye kadar bizimkiler toplanırlar, Nelly'yi de getiririz... Enfes olur. Gidip bakayım, uyanmıştır belki.

Anna Andreyevna'nın tekrar ellerini sallamaya başladığını görünce:

- Sadece bakacağım, uyandırmayacağım korkma! diye ekledi.

Ama Nelly uyanmıştı bile. Bir çeyrek sonra her zamanki gibi akşam çayı sofrasında toplanmıştı.

Nelly'yi koltuğuyla getirdiler. Doktorla Maslobojev de geldi. Maslobojev Nelly'ye kocaman bir demet leylak getirdi; fakat düşünceli görünüyordu. Keyfi pek yerinde değildi.

Maslobojev'in hemen hemen her gün İhmenevlere gelmeye başladığını, bütün ev halkının, özellikle Anna Andreyevna'nın onu çok sevdiğini önceden de söylemiştim. Yalnız Aleksandra Semyonovna'nın adını anan yoktu. Maslobojev de ondan bahsetmiyordu. İhtiyar kadın, Aleksandra Semyonovna'nın henüz Maslobojev'in resmi karısı olmadığını öğrenince onu evine çağırmanın, hatta adını anmanın yakışık almayacağını düşündü, öyle hareket etti. Anna Andreyevna'nın özelliklerinden biriydi bu. Belki kızı olmasa, hele başlarından bu olaylar geçmemiş olsaydı, bu derece titiz davranmazdı.

Nelly o akşam nedense pek üzüntülü, hatta tasalı görünüyordu. Sanki gördüğü fena bir rüyanın etkisi altındaydı. Yine de Maslobojev'in hediyesine pek sevindi. Önünde bir bardağın içinde duran çiçekleri zevkle seyrediyordu.

İhmenev:

- Çiçekleri çok seviyorsun, değil mi Nelly? dedi. Heyecanla - Dur, hemen yarın. - Neyse, şimdi söylemeyeyim de sonra görürsün... diye ilave etti.

Nelly:

- Severim, dedi. Annemi çiçeklerle nasıl karşıladığımız aklıma geliyor... Annem, biz oradayken -Avrupa'yı kast ediyordu-

bir kere tam bir ay hasta yatmıştı. Heinrich'le ben, annem ayağa kalkıp odasından ilk çıkacağı gün bütün evimizi çiçeklerle donatmayı kararlaştırdık. Dediğimizi yaptık. O gün annem akşamdan, ertesi sabah kalkıp artık bizimle beraber kahvaltı edeceğini söyledi. Erkenden kalktık. Heinrich bir yığın çiçek getirdi. Bütün evi yeşil yapraklarla, çiçek hevenkleriyle donattık. Sarmaşıklar, adını bilmediğim, geniş yapraklar, iri beyaz çiçekler, nergisler vardı. Nergisi çok severim!.. Sonra güller, öyle güzel güller vardı ki!.. Hepsini çelenk gibi ördük, duvarlara astık, saksılarda olanları yere dizdik. Ağaç gibi kocamanları fiçılar içindeydi. Onları köşelere, annemin koltuğunun iki yanına koyduk. Annem odasından çıkınca hem şaşırды, hem pek sevindi... Heinrich de sevinliyordu... Bunları hâlâ unutamıyorum...

O akşam Nelly her zamankinden daha halsiz, sinirliydi. Doktor zaman zaman ona merak ve endişeyle bakıyordu; fakat kızcağızın çenesi açılmıştı. Uzun uzun, hava kararınca kadar bize oradaki hayatını anlattı. Engel olmaya kıyamadık. Annesi ile ve Heinrich'le o sırada çok gezmişler. Eski hatıralar bir bir canlandıkça Nelly heyecanla mavi göğü, yolda gördüğü karla, buzla örtülü yüksek dağları, dağ şelalelerini anlatıyordu. Sonra İtalya'nın gölleriyle vadilerine, çiçeklerine, ağaçlarına geçti. Köylü kıyafetlerini, esmer yüzlerini, kara gözlerini tarif etti. Karşılaştıkları insanlardan, geçirdikleri maceralardan söz açtı. Gördüğü büyük şehirleri, sarayları, renk renk ışıklarla birdenbire aydınlanan yüksek kubbeli kiliseyi, göğü ve denizi masmavi sıcak güney şehirlerini hatırladı...

Hepimiz kulak kesildik. Nelly bu çeşit hatıralarını şimdiye kadar bu derece ayrıntısıyla anlatmamıştı. Her zaman dinlediklerimiz bambaşka şeylerdi.

Ana-kızın puslu, gamlı bir akşam, fakir yataklarında koyun koyuna yataarken eski günlerini, ölen Heinrich'i, başka memleketlerde gördüklerini hatırlamaları gözümün önüne geldi. Sonra annesiz, tek başına Bubnova'nın vahşi bir merhametsizlikle attığı dayaklara üstün metanetiyle karşı koyarak iffetini korumaya

çalışan Nelly'yi düşündüm.

Sonunda Nelly'ye fenalık geldi. Odasına götürüp yatırmak zorunda kaldık. İhmenev hem korkmuş, hem hastanın bu kadar konuşmasına izin verildiği için kızmıştı. Nelly bayılmıştı; zaten bu bayılmalar son zamanda sık sık geliyordu. Nelly aylır aylırmaz beni istedi. Yalnız bana söyleyeceği bir şey varmış. Konuşmasına izin versinler diye öyle yalvardı ki doktor karşı koyamadı. Benden başka hepsi odadan çıktı. Yalnız kalınca Nelly:

- Bak, Vanya, dedi. Onlarla birlikte gideceğimi sanıyorlar; fakat ben gitmeyeceğim, gidemem çünkü... Şimdilik sende kalacağım. Sana söyleyeceğim buydu.

Onu niyetinden vazgeçirmeye çalıştım. İhmenevlerin onu öz kızları gibi sevdiklerini, arayacaklarını söyledim. Bende rahat edemeyeceğini, onu çok sevdiğim halde çaresiz ayrılmanızı gerektiğini ilave ettim.

Nelly ısrarla:

- Hayır, olmaz, dedi. Rüyamda sık sık annemi görüyorum. Burada kalmamı istiyor. Dedemi yalnız bırakmakla büyük bir günah işlemişim... Annem bunları ağlayarak söylüyor. Burada kalıp dedeme bakmak istiyorum, Vanya.

Söylediklerini hayretle dinledim.

- Ama deden öldü, Nelly...

Biraz düşündü ve dikkatle yüzüme baktı:

- Dedemin nasıl öldüğünü bir daha anlatsana Vanya. Hepsinin, hiçbir şey unutmadan anlat.

İsteği garibime gittiği halde olayı bütün ayrıntısıyla anlatmaya başladım. Nelly'nin sayıkladığını tahmin ediyordum.

Geçirdiği fenalıktan sonra bilinci tam yerinde olmayabilirdi. Dikkatle dinledi. Anlattıklarımı dinlerken üzerimden ayırmadığı hasta, hummalı parıltılarla ışıldayan siyah gözlerini hâlâ hatırlıyorum. Oda iyice kararmıştı.

Nelly beni sonuna kadar dinledi. Biraz düşündükten sonra,

kesin bir tavırla:

- Sana bir şey söyleyeyim mi Vanya, dedi; ölmedi o! Annem sık sık dedemden bahsediyor. Daha dün ona, "Dedem öldü ane." dedim. Üzüldü, ağlamaya başladı. Bunu kim söylediye mahsus söylediğini, dedemin, önceleri benim yaptığım gibi, sokakta dilendiğini haber verdi. "İlk defa ona rastlayıp ayaklarına kapandığım, Azorka'nın beni tanıdığı yerde dolaşıyor..." diye ilave etti.

- Rüya bunlar Nelly. Hasta olduğun için kâbus görmüşsün.

- Ben de öyle sanıyor, kimseye açmıyordum. Yalnız sana anlatmak istiyordum. Bugün seni beklerken uyuklayıvermişim. Bu sefer dedemi de gördüm. Evindeymiş; zayıflamış, korkunç bir hal almış! İki gündür ağzına bir lokma koymadığını, Azorka'nın da aç olduğunu söyleyerek beni bir güzel azarladı. Enfiyesinin bittiğini, onsuz yalamadığını hatırlattı. Bunu, annem öldükten sonra bir gün ona gidişimde söylemişti. O gün pek hasta, kendini bilmez bir haldeydi. Bugün bunları tekrarlayınca kendi kendime, "Köprüye gidip dilenirim, ona ekmekle pişmiş patates ve enfiye alırım." dedim. Köprüde durup dilenirken dedem de etrafımda dolaşıp duruyordu. Arada bir yanıma yaklaşıyor, topladığım parayı elimden alıyordu. "Bu ekmek için, diyordu. Şimdi de enfiye için topla." Ben topladıkça o gelip alıyordu. Topladıklarının nasıl olsa hepsini ona vereceğimi, kendime bir şey saklamayacağımı söyledim; ama o, "Yo, dedi; benden çalışıyorsun. Bubnova da hırsız olduğunu söyledi... Seni yanıma almayacağım! Beşliği ne yaptın?" Bana inanmadığı için ağladım. Beni dinlemiyor, boyuna, "Beşlimi çaldın!" diye bağırdı. Sonra dövmeye başladı. Orada, köprüde öyle bir dayak attı ki... Çok ağladım... Şimdi bak ne düşünüyorum; biliyor musun Vanya? Yüzde yüz sağdır o. Kim bilir nerede, yalnız başına dolaşıp gelmemi bekliyor.

Onu bu düşüncelerden vazgeçirmeye, hepsinin asılsız olduğunu ispat etmeye çalıştım. Sonunda başardım galiba. Rüya da dedesini tekrar görme korkusundan uyumak bile istemiyordu. Boynuma sarıldı, yüzünü yüzüme dayadı.

- Senden ayrılamam Vanya. Dedem olmasa da senden ayrılamam.

Nelly'nin o akşamki bayılması evdekileri korkutmuştu. Anlattığı rüyaları doktora aktardım. Hastalığı hakkında ne düşündüğünü kesin olarak sordum.

Düşünceli bir tavırla:

- Henüz belli değil, dedi. Şimdilik tahminler yürütüyor, düşünüyor, inceliyorum; fakat... henüz kesin bir şey söylenemez. Aslına bakarsan iyileşmesine imkan yok; ölecek. Öyle, istediğiniz için buradakilere söylemiyorum; ama içim içimi yiyor. Yarın bir konsültasyon yapılmasını teklif edeceğim. Kızcağıza, öz kızımış gibi acıyorum... Çok, çok sevimli bir çocuk! Ne şen, ne kıvrak bir zekası var!

Nikolay Sergeyiç pek heyecanlıydı. Bana:

- Bak, ne düşündüm Vanya, dedi. Çiçeği çok sever. Yarın sabah kalkınca şu Heinrich mi, neydi... o adamla annesine yaptıkları çiçekli karşılamayı ona biz yapalım. Anlatırken ne kadar heyecanlanmıştı değil mi?

- Heyecanlandı ya. Hâlbuki heyecan onun için son derece zararlı...

- Öyle ama tatlı heyecan başka... Sen bana inan, tecrübeime inan canım; tatlı heyecanın zararı dokunmaz. Hatta tatlı heyecan belki sıhhatine iyi bile gelir.

Kısacası, ihtiyar icadım öyle beğendi ki aklı fikri onda kaldı. İtiraz etmek faydasızdı. Doktorun fikrini sordum. O düşüncesini söyleyene kadar, İhmenev şapkasını basma geçirmiş, tasarısını yerine getirmek için dışarı fırlamıştı.

Çıkarken, bana:

- Burada, yakın bir yerde bir ser var, dedi; zengin bir ser. Bahçıvanları çiçek satıyorlar, hem de çok ucuza! Sen bunu Anna Andreyevna'ya uygun şekilde anlatıver. Yoksa paradan çıkıyoruz diye surat asar... Öyle yapalım. Şey!.. Bir de şu var, sen şimdi nereye?.. İşini bitirdin, kurtuldun artık; evde bekleyenin yok.

Bu gece bizde kalsana... Yukarıda, çatı katında yatarsın, eskiden yaptığın gibi; hatırlar mısın? Döşeğin, karyolan olduğu gibi duruyor. Kral gibi uyku çekersin! Ne dersin? Kal canım. Yarın erkenden kalkarız, çiçekleri getirirler, sekize kadar odayı donatırız. Nataşa da yardım eder. Bu işi senden benden daha zevkli yapar... Nasıl, kabul mü? Kalıyorsun, değil mi?

O geceyi onlarda geçirmeye karar verdik. İhtiyar çiçek işini de halletti. Doktorla Masloboyev vedalaşarak gittiler; İhmenevler erken yatarı. Masloboyev çıkarken pek düşünceliydi. Bana bir şey söylemek istediği halde başka sefere bıraktı. İhtiyarlardan ayrılıp tavan arasına çıktığım zaman onu orada görünce şaşırđım. Masaya oturmuş, bir kitaba göz gezdirdiyordu.

- Yoldan döndüm Vanya, dedi. Hemen anlatmam iyi olacak. Otur şuraya. Büyük bir aksilik oldu... Öyle canım sıkılıyor ki...

- Hayrola?

- Şu senin namussuz prens yok mu? İki hafta önce beni adamakıllı kızdırdı. Hem öyle kızdırdı ki, öfkem hâlâ geçmedi.

- Ne var? Ne oldu yine?.. Hâlâ bitmedi mi şu prensin işleri?

- Sen de hemen "Ne oldu?" diye telaşa düşersin. Ucunda ölüm var sanki! Tıpkı bizim Aleksandra Semyonovna ve bütün karılar gibisin. Nefret ederim şu yere batası kan milletinden! Karğa "gak" dese hemen "Ne var, ne oldu?" diye telaşa düşerler.

- Kızma canım.

- Kızmiyorum; ama insan her işi sakince karşılamalı, büyütmemeli...

Kızgınlığı bir müddet sürdü. Sessizliği bozmadım. Yatışınca:

- Bak birader, diye tekrar başladı. Bir iz yakaladım. Daha yakalamadım ya... Zaten aslında iz filan yoktu da bana öyle geldi. Kısacası, bazı düşüncelere dayanarak, Nelly'nin şey... belki... senin anlayacağın, Nelly'nin Prensın meşru kızı olması ihtimali var bence.

- Ne diyorsun!

Masloboyev elini hiddetle sallayarak:

- Hemen "Ne diyorsun!" diye böğürme, dedi. Vallahi bunlarla hiçbir şey konuşulmaz. Sana, kesin olarak bildiğim bir şey var dedim mi, züppe! Prensın şahitli ispatlı meşru kızı olduğunu söyledim mi? Söyledim mi, söylemedim mi?

Son derece heyecanlandım.

- Canım beni dinle, diye sözünü kestim. Tanrı aşkına bağıрма, işi doğru dürüst açıkla. Bunun önemini, doğruysa, çıkacak neticeleri düşün bir kere.

- Neticeleri... neyin neticesini?.. Delil nerede? İş böyle yürütülmez; sana bunları gizli olarak söylüyorum. Neden şu sırada açtığımı da ileride anlatırım. Öyle gerekti. Ses çıkarmadan dinle, sır olduğunu da aklından çıkarma. Mesela şu prens bu işin peşine kışın, Varşova dönüşü, Smith henüz ölmeden düşmüştü. Aslına bakarsan başlangıç daha da önce, geçen yıldı... Bu, sefer de ona yanlış ipucu vermişler. Smith'in kızından Paris'te ayrılalı on üç yıl olmuş, ama herif on üç sene peşini bırakmamış. Bugün lafı geçen Heinrich'le yaşadığını, Nelly diye bir kızı olduğunu, kadının hasta düştüğünü; kısacası, her şeyi biliyormuş. Sonra birdenbire izlerini kaybetmiş. Bu, galiba, Heinrich'in ölümünden az sonra, Smith'in kızının Petersburg'a gelmeye hazırlandığı sırada olmuş. Petersburg'ta, hangi isimle gelirse gelsin onu kolayca bulabilirdi. Gel gelelim Avrupa'daki ajanları yanlış bilgi vererek onu şaşırtmışlar... Kadının Almanya'nın güneyinde, küçük bir şehirde oturduğunu bildirmişler. Besbelli dikkatsizlikle onu başka bir kadınla karıştırmışlar. Bu hal bir yıl, belki daha da fazla sürmüş. Bir yıl geçince Prens şüphelenmeye başlamış; bazı, durumlardan takip ettiği kadının başka bir kadın olduğu şüphesine düşmüş. Böylece ortaya asıl aradığı kadının ne olduğu meselesi çıkmış. Aklıma nedense, Petersburg'a gitmiş olması ihtimali gelmiş. Avrupa'dan soruşturmalarına cevap gelinceye kadar o, burada bir araştırmaya koyulmuş; ama resmi yoldan yürümek pek işine gelmemiş olacak ki benimle tanıştı. Beni, böyle işlerde çalışan bir amatör falan filan diye salık vermişler... Meseleyi an-

lattı; ama köpek oğlu köpek pek üstü kapalı ve iki anlama gelir tarzda konuştu. Çelişiklere düştü, aynı olayları başka başka şekilde anlattı; ama malum, insan ne kadar kurnaz olursa olsun bir yerde mutlaka sürçer... Tabi ki ben alttan aldım. Prense olanca saflığımla kul köle olmuş göründüm. Sonra her zamanki usulümle tabiat kanununa uyarak şöyle düşündüm: Önce; bana verilen bu meselenin doğruluk payı var mıydı? Ayrıca, acaba bunun altında başka bir dava gizlenmiyor muydu?.. Durum böyle idiyse sen bile, herifin beni düpedüz dolandırdığını anlayabilirsin. Herife dört rublelik hizmeti bir rubleye yapacak kadar enayi değilim! Bunun üzerine meseleyi kurcalamaya başladım. Yavaş yavaş bazı izler yakaladım. Kimini ağzından, kimini başkalarından öğrendim. Bazılarını da kendim çaktım. Belki böyle hareket etmenin nereden aklıma geldiğini soracaksın. Prensini, telaşlı, endişeli halinden baştan beri şüphelenmiştim. Ortada telaşa düşecek ne vardı? Sevgilisini babasının evinden kaçırmış, kadının gebe kalmış; o da onu terk etmişti. Olağandı bu! Tatlı, zarif bir yaramazlıktan ibaretti... Prens böyle şeye pabuç bırakacak adam değildi; ama korkuyordu işte... Bunu şüpheli buldum. Bazı ipuçları bulmak için şu Heinrich'in de bana epey yardımı dokundu. Gerçi artık hayatta değil, ama burada kuzinlerinden biri var (Petersburg'ta bir pastane sahibiyle evli.) Kadın Heinrich'e delice âşıkmuş. Bu aşk, şişko pastacı Fater'le evlenmesine, kaş göz arasında tam sekiz yumurcak peydahlamasına rağmen on beş yıl sürmüş. İşte bu kuzinden, birçok çeşitli, karışık manevradan sonra pek önemli bir bilgi aldım: Heinrich Alman adetlerine uyarak ona mektuplarını, hatıra defterini yollamıştı. Ölmeden önce şahsi evrakından bazılarını göndermiş. Budala, yalnız mehtaba "Mein liefoer Augüstchen" e, Wieland'a ait yerleriyle ilgiliydi; ama ben bu mektuplar sayesinde epey bilgi edindim. Bay Smith'i, kızı tarafından çalınan parasını, parayı elde eden Prensi epey öğrendim. Sonunda bir sürü nidalar, rumuzlar, imalar arasından meselenin iç yüzünü görür gibi oldum. Elimde somut bir delilim yoktu. Bunu anlıyorsun değil mi Vanya? Koca aptal Heinrich bunu mahsus saklıyor, sadece ufak ufak dokundu-

ruyordu; ama bu kırpıntı imaları birleştirerek semavi bir ahenk çıkartmasını bildim. Prens, Smith'in kızıyla evliydi! Nerede, nasıl, ne zaman? Avrupa'da mı yoksa burada mı? Bununla ilgili kâğıtlar nerededir, orasını hiç bilmiyordum. İnanır mısın, hiddetimden saçımı başımı yolarak gece gündüz bunları arıyordum Vanya! Sonunda Smith'i de buldum; ama o zaman adamcağız bu dünyadan göçüverdi. Canlı görmek nasip olmadı. Sonra bir fırsat düşerek, Vasilyevski Ostrov'da mimlediğim bir kadının öldüğünü öğrendim. Araştırınca yeni bazı ipuçları ele geçirdim. Hemen Vasilyevski'ye koştum; o gün seninle karşılaşmıştık, hatırlar mısın?.. O gün epey bilgi topladım. Kısacası, bu işte Nelly'nin de bana hayli yardımı dokundu. Sözünü keserek:

- Bana bak, dedim; Nelly'nin bildiğini...

- Neyi bildiğini?

- Prensın kızı olduğunu bildiğini tahmin eder misin? Bana öfkeyle bakarak:

- Prensın kızı olduğunu sen de biliyorsun, diye cevap verdi. Böyle gereksiz soruları ne diye sorarsın geveze adam! Önemli olan kimin büyüttüğüdür. Nelly'nin Prensın kızı oluşu değil, meşru kızı olması... Anladın mı?

- Mümkün değil!..

- Önce ben de öyle diyordum. Hatta şimdi bile, ara sıra, "Mümkün değil!" diye tekrarlıyorum ama mesele bunun mümkün olmasında... Hem böyle olması pek muhtemel...

- Hayır, Maslobojev, hayale kapılıyorsun. Bir kere Nelly bunu bilmiyor; sonra olsa olsa prensın gayri meşru kızı olabilir. Annesinin elinde her hangi bir vesika bulunsaydı Petersburg'ta bu kadar sefalet çeker miydi, çocuğunu bu acı öksüzlüğe mahkûm eder miydi? Hadi canım, imkânı yok bunun.

- Ben de önceleri senin gibi düşünüyordum. Hatta hâlâ iyice kanaat getirmiş değilim; ama şunu da dikkate almak gerekir: Smith'in kızı deli bozuğun biriydi. Dünyada benzeri olmayan bir kadındı! Durumu kendin düşün bir kere! Romantizm bu, de-

liliğe varan hezeyan! Kadın baştan beri yeryüzünde meleklerle layık bir saadet hayali kuruyordu. Çılgınca âşıktı; iman etmişti. Eminim, zavallı herifin onu bırakmasından değil, aldandığı için, erkeğin onu aldatarak bırakacak tıynetle olduğundan, melek sandığının sadece çamur çıkıp onu tükürüğe boğarak aşağılaması yüzünden aklını kaybetti. Çılgınlık derecesinde romantik ruhu bu sarsıntılara dayanamadı. Uğradığı hakaret de bir yandan... Neyi kastettiğimi anlıyorsun tabi. Bunun üzerine dehşetten, ama daha çok gururdan, sonsuz bir küçümsemeyle adama sırt çevirmiş, ilgisini hatta buna dair mevcut delilleri yok etmiş. Kaptırdığı paraya hiç aldırmamış... Paranın babasına ait olduğunu unutmuş, mekruhmuş gibi vazgeçmiş bundan. Sözüm ona, hırsız ruh asaletiyle ezecek, ömrünün sonuna kadar onu aşağılanmış görmek zevkini tadacakmış! Bizde kanunen aynısı yok; ama onlar de facto ayrılmışlar. Bundan sonra yardım istenir mi hiç! Düşün, deli kadın can çekişirken bile Nelly'ye "Onlara gitme! Çalış, mahvol; ama onlara gitme! diyordu. Çağıran kim olursa olsun, gitme! O zaman bile onu çağıracaklarını, yani çağıranı bir kere daha küçümsemek fırsatını elde edeceğini hayal ediyordu. Kısacası, intikam hırsı onun gıdasıydı. Nelly'den epey bilgi aldım. Hâlâ ara sıra bir şeyler öğreniyorum. Annesi veremedi. Bu hastalık insanı bilhassa hırçınlaştırır, sinirli yapar. Bubnova'nın evinde oturan bir dostumdan, prense mektup yazdığını öğrendim. Evet, yazmış; doğrudan doğruya prense yazmış!

- Yok canım! Prens bu mektubu almış mı acaba?

- Bunu bilmiyorum işte; mektubu alıp almadığını bilemiyorum. Smith'in kızı dostumla -Bubnova'daki boyalı karıyı hatırladın mı, şimdi ıslahevinde- görüşmüş, mektubu onunla yollamış. Önce yazmış, hazırlamış, fakat sonra geri almış. Ölümüne üç hafta kala olmuş bunlar... Burası önemli işte... Mektubu yollamaya karar verdiğine göre, geri aldığı halde, başka zaman da gönderebilirdi. Doğrusu, mektubu gönderip göndermediğini bilmiyorum. Yalnız, göndermediği düşünülebilir. Gerçekten, prens onun Petersburg'ta bulunduğunu, yatıp kalktığı yeri kesin olarak an-

cak ölümünden sonra öğrenebildi. Öldüğüne kim bilir ne kadar sevinmiştir!

- Evet, Alyoşa'nın bir gün, babasını pek sevindiren bir mektuptan bahsettiğini hatırlıyorum; ama bu pek yakında olmuştu; iki ay ya var ya yok... Peki, sonra, sonra ne oldu? Prensle aranızda ne geçti?

- Ne olacak! Düşün, içimden yüzde yüz eminim; ama elimde delil yok. Bir tanecik bile yok! O kadar uğraştığım halde bir sonuca varamadım. Araştırmayı Avrupa'da yapmak gerekiyordu; ama Avrupa'nın neresinde, o da meçhul. O zaman herifle takışacağımızı anladım. Onu ancak imalarla, aslında bildiğimden daha çok bilirmiş gibi görünerek korkutabileceğim anladım.

- Başardın mı?

- Kanmadı. Kanmadı; ama korktu. Öylesine korktu ki, bu korku hâlâ devam ediyor. Birkaç kere buluştuk; pek alttan alıyor! Bir kere arkadaşça açıldı biraz; Her şeyi bildiğimi sandığı zaman... Gayet güzel, duygulu, samimi konuştu. Tabi ki utanmadan yalan söylüyordu. Korkusunun büyüklüğünü o zaman ölçtüm. Ben, de bir ara kendimi budala gösteriyor ama kurnazlık iddiasındaymış gibi davranıyordum. Bile bile beceriksiz görünerek onu korkutuyor, çam deviriyor, tehdit ediyordum. Hep beni salağın biri sanarak ağzından bir şey kaçırsın diye... Anladı teres! Bir defasında sarhoş rolü yaptım. Yine para etmedi; kurnaz!.. Bilmem, anlatabildim mi Vanya! Her şeyi, bana olan korkusunun derecesini öğrenmem. Ayrıca onda bildiğimden fazlasını öğrendiğim düşüncesini uyandırmam gerekiyordu.

- Sonunda ne oldu?

- Hiç. Bende elle tutulur bir delil yoktu. Yalnız bir rezalet çıkarabileceğimi anladı. Zaten korktuğu da oydu. Yakında evlenecekmiş, haberin var mı?

- Yoo.

- Daha geçen sene bir kızı gözüne kestirmiş. Kızcağız o sırada on dördündeymiş. Şimdi on beşini doldurmuş. Zavalılık da-

ha okul önlüğüyle geziyor. Ailesi pek memnun! Herifin karısının ölmesini niçin istediğini anladın değil mi? Kız da general kızmış. Paralı, hem de iyice paralıymış. Senle ben böyle partiler veremeyiz Vanya!.. Yalnız bir hatamı affetmeyeceğim!

Maslobojev masaya şiddetli bir yumruk indirerek:

- Beni iki hafta önce dolandırdı! diye bağırды. Şerefsiz!..

- Nasıl dolandırdı?

- Basbayağı... Elimde somut delil olmadığını anladığını gördüm. İçimden, bu iş ne kadar uzatırsam aczimin o derece sırtacağı hissettim. İki bin fit olmaya razı oldum.

- Demek iki bini kopardın?

- Hem de gümüş olarak. Dışlerimi gıcırdata gıcırdata aldım. Böyle iş iki bine yapılır mı?.. Küçülerek aldım. Karşısında şamar yemiş gibi duruyordum. "Maslobojev, size eski zahmetinizin karşılığını veremedim, dedi -hâlbuki o zamanki iş için anlaşmamıza göre yüz elli rubleyi çoktan vermişti. Şimdi seyahate çıkıyorum; şu iki bini alın. Ümit ederim bütün işimiz bitmiş oluyor, hesabımız tamamlandı." Ben de ona: "Evet, prens, tamam..." diye cevabı yapıştırdım; ama suratına bakamadım. "Ne çok aldın değil mi?.. Gönlümden koptu da senin gibi enayiye veriyorum!" gibilerden bakıyordu. Oradan nasıl çıktığını bilemiyorum.

- Seninki de düpedüz namussuzluk Maslobojev! diye bağırdım. Nelly'ye yaptığını düşün.

- Namussuzluk söz mü, canilik, en iğrenç, çirkefçe bir hareket!.. Bu... bunu ifade edecek söz bulamıyorum Vanya!

- Aman Tanrım! O da hiç olmazsa Nelly'nin geleceğini emniyete almaya mecburdu!..

- Elbette mecburdu; ama nasıl zorlarsın onu. Korkutarak mı? Korkmaz. Verdiği iki bin gümüşle korku faslı kapandı.

Ümitsizlikle:

- Nasıl olur, Nelly'nin hakkı nasıl kaybolur! diye bağırdım.

- Asla!

Masloboyev bunu gövdesi sarsılarak son derece içten bağırdı.

- Peşini bırakmam onun! Bir iş daha açarım başına, karar verdim. İki bin aldım da ne oldu! Uğradığım hakarete sayarım, düzenbaz herif tongaya bastırdı beni, üstelik alaya aldı. Yoo, hele alaya hiç gelemem ben! Bu sefer doğruca Nelly'den yürüyeceğim. Bu işin çözümü onun elinde... Nelly herşeyi biliyor, her şeyi... Annesi anlatmış. Hastalığında, bir buhran sırasında pekâlâ anlatabilirdi zaten. İçini dökecek kimsesi olmadığı için Nelly'yi dert ortağı edinmiştir.

Tatlı bir heyecanla ellerini ovuşturarak:

- Belki elimize bir belge falan da geçer, diye ilave etti. Şimdi, buraya boyuna taşınmamın sebebini anladın değil mi Vanya? Önce, sana olan arkadaşılığımдан; bunu söylemeye hacet yok; ama asıl Nelly'yi inceliyorum. Bana yardım etmelisin, Vanya; çünkü Nelly üzerinde tesirin var...

- Edeceğim, muhakkak... Söz veriyorum! Umarım bu sefer yalnız kendi menfaatin için değil, şu zavallı öksüzün hakkını koruyarak çalışırsın Masloboyev.

- Kimin menfaatine çalışırsam çalışayım, sana ne be cennetlik! İş başarılı olsun da... Elbette hepsinin babında, öksüzü koruyacağız. İnsanlık böyle emreder; ama kendimi de düşünürsem beni büsbütün ayıplama Vanya'cıgım. Fakir adamım; ezmesin fakirleri! Hakkımı vermedi, üstelik dolandırdı namussuz. Böyle bir madrabazın yüzüne mi güleyim? Avucunu yalasın!

Ertesi gün tasarladığımız çiçek bayramı yapılamadı.

Nelly fenalaştı ve odasından çıkamadı.

Bir daha da o odadan hiç çıkmadı. İki hafta sonra öldü. Bu iki haftalık can çekişme süresince kendine tamamen gelememi, o garip hayallerinden kurtulamadı. Bilinci sarsılmış gibiydi. Ölüm anına kadar hep dedesinin onu çağırdığına, gelmediği için kızıp bastonunu yere vurduğuna, ekmekle tütün almak için dilenmeye yolladığına emindi. Uyandığı zamanlar, annesini gördüğünü söylüyordu.

Arada bir akli başına gelir gibi oluyordu. Bir ara yalnız kalmıştık. Bana doğru uzanarak zayıf, ateşten yanan eliyle elimi tuttu.

- Ben ölünce Nataşa ile evlen Vanya! dedi.

Galiba bu düşünce onda öteden beri yer etmişti. Ses çıkarmadan gülümsedim. Gülümsememi görünce o da gülümsedi. Yaramaz bir tavırla kuru parmağını sallayarak bana sarıldı.

Ölümünden üç gün önce nefis bir yaz akşamı, yatak odasının perdesini kaldırarak bahçeye bakan pencereyi açmamızı istedi. Bahçenin gür yeşilliğine, batan güneşe uzun uzun baktı. Sonra ötekilere bizi yalnız bırakmalarını söyledi.

Çok halsiz olduğu için duyulur duyulmaz bir sesle:

- Yakında öleceğim Vanya, dedi. Hem çok yakın... Beni unutm olur mu? Hatıra olarak sana şunu bırakıyorum -boynuna haçla birlikte asılı irice muskayı gösterdi... Annem ölürken bana bırakmıştı. Ben ölünce boynumdan al, içindekini oku. Bugün onlara, muskamı yalnız sana vermelerini tembih ederim. İçindeki yazıyı okuduktan sonra ona git, öldüğümü ve onu affetmediğimi söyle. Bu günlerde İncil okuduğumu söylersin. İncil’de, “Bütün düşmanlarınızı affedin” yazılı. Bunu okuduğum halde onu affetmedim; çünkü annem ölürken konuşabileceği anlarda sadece, “Ona lanet ediyorum!” diyordu. Annemin nasıl öldüğünü, Bubnova’da kalışımı, oradaki halimi, hepsini, hepsini anlat ona Vanya! Bir de, ona gitmektense Bubnova’da kalmayı tercih ettiğimi söylemeği unutma...

Nelly bunları söylerken sapsarı kesildi, gözleri alevlendi. Kalbi öyle hızlı çarpıyordu ki bir müddet konuşamadı, kendini yastığa bırakıverdi. Sonra bitkin bir sesle:

- Çağır onları Vanya, dedi. Hepsiyle vedalaşmak istiyorum. Elveda Vanya!

Bana son defa bütün gücüyle sarıldı. Bizimkiler girdiler. İh-menev, Nelly’nin ölmek üzere olduğunu hâlâ anlamıyor, bir türlü inanmak istemiyordu. Son günlere kadar hepimizle iddialaşı-

yor, kızın yüzde yüz iyileşeceğini söylüyordu. Üzüntüden büsbütün kurumuş, ufalmıştı. Sabahtan akşama kadar hatta geceleri bile Nelly'nin başucundan ayrılmıyordu. Son birkaç gece bile yaklaşan sona inanamıyor, arada bir dışarı fırlayarak acı acı ağlıyor, sonra yeniden ümitlenmeye, Nelly'nin ayağa kalkacağından bahsetmeye başlıyordu. Odasını çiçeksiz bırakmıyordu. Bir ara, uzakça bir yerden nefis bir kırmızı-beyaz gül demeti getirdi. Bu sevgi, şefkat, gösterileri hastayı içten duyulandırıyor.

O akşam, veda akşamı İhmenev isyan ediyor, Nelly ile temelli vedalaşmaya bir türlü razı olamıyordu. Nelly gülümsedi, halsizliğini yenmeye çalışarak bütün akşam neşeli görünmeye çalıştı. İhtiyarla şakalaştı, güldü. O hali doğrusu hepimize ümit verdi.

İki gün sonra öldü.

Nelly'nin tabutunu çiçeklerle süsleyen İhmenev'in süzgün ölü yüze, gülümser gibi, donmuş dudaklara, göğsünde çaprazlanmış kollara ne derin bir kederle baktığını hiç unutmam. Öz evladını kaybetmiş gibi ağlıyordu. Evcek teselli etmeye çalıştığımız halde başaramıyorduk. Nelly'yi toprağa verdiğimiz günden sonra Nikolay Sergeyiç yatağa düştü, ağır bir rahatsızlık geçirdi. Anna Andreyevna, Nelly'nin koynundan çıkardığı muskayı bana verdi. İçinden Nelly'nin annesinin Prense yazdığı mektup çıktı. Kadın, prense lanetlerini tekrarlarlarken son zamanda yaşadıkları hayatı, Nelly'yi içinde bıraktığı kötü şartları anlatıyordu. Onu affedemeyeceğini belirtiyor, öksüz kalan çocuktan yardımını esirgememesini diliyordu.

"Sizindir; sizin kızıdır... Sizin öz kızıdır olduğunu biliyorsunuz! Nelly'ye, ben öldükten sonra bu mektubu size götürüp elinize vermesini tembih ettim. Onu reddetmezseniz. Belki orada sizi affeder, işlediğiniz günahları bağışlaması için Tanrı'ya yakarırım. Nelly mektupta ne yazılı olduğunu biliyor; okudum ona. Hepsini, hepsini biliyor..."

Fakat Nelly annesinin vasiyetini yerine getirmemişti. Hepsini bildiği halde prense gitmedi, onunla barışmadan öldü.

Nelly'yi toprağa verdiğimiz gün eve dönünce Nataşa ile bahçeye çıktık. Sıcak, ıslıl ıslıl bir gündü. Nataşa garip bir bakışla beni uzun uzun süzerek:

- Rüyaydı bunlar Vanya! dedi

- Rüya olan ne?

- Hepsi. Bu yıl olup biten her şey... Ah, neden senin mutluluğunu da mahvettim Vanya...

Gözlerinden, "Hâlbuki ömrümüzün sonuna kadar mutlu olabilirdik!" düşüncesini okudum.

son

Ezilenler

Dostoyevski

Hayat bir ticarettir. Parayı boş yere sağa sola savurmaya gelmez. Kendi zevkiniz için barcayın onu. İlle de öğrenmek istiyorsanız, benim felsefem işte budur.

Sosyetede yükksek bir yerim olmasını, yükksekmeyi, yükksek oynamayı seviyorum. Hele kadınları... Her çeşit kadın kabulümdür. Değişiklik olsun diye aşağı tabakadaki kadınlarla bile düğüp kalkarım.

Boş, anlamsız bir toplumda yaşadığımın farkındayım; bu toplumda keyfim yerindeyken kafa sallarım ona, savunucusu olduğumu söylemekten geri kalmam; ama sırası gelince en önce ben bırakıp kaçarım onu.

"Ezilenler... en güzel kitaplardan birinin başlığı budur işte... ve eser, baştan aşağıya, aşağılanışın insanı cehennemlik ettiği, alçakgönüllülüğüne kutsallaştırdığı fikriyle doludur!.."

Andre Gide

www.sonsuzkitaplar.com

ISBN 978-9944-204-97-2

9 789944 204972